Kurtuba
KİTAP

Kutsal Bilgeliğin İzinde

Kalbe Dönüş

Derleyen: Whitall N. Perry

Kutsal Bilgeliğin İzinde

Kalbe Dönüş

Derleyen

Whitall N. Perry

Mütercimler:

Mesut Küçükoğlu-Cemal Atabaş

Kutsal Bilgeliğin İzinde
Kalbe Dönüş
Derleyen: **Whitall N. Perry**
Genel Yayın Yönetmeni: Ahmet Sarmusak
Editör: Ersan Güngör
Mütercimler: Mesut Küçükoğlu - Cemal Atabaş
Kapak Tasarım: Sercan Arslan
İç Tasarım: İrfan Güngörür

(Kurtuba Kitap, Adil İnşaat Basım Yayın kuruluşudur.)
Adil İnşaat Basım Yayın Dağıtım Kırtasiye San. Tic. Ltd. Şti.
Sahhaflar Çarşısı No: 24-26 • 34450 - Bayezid / İstanbul
Telefon: 0212 528 19 78
Faks: 0212 512 91 20
kurtuba@kurtubakitap.com

Takdim

Ç*ekirdeği istiyorsan,*

kabuktan içeri girmelisin.

"*Sana bu kitabı HAK (mutlak gerçek) ile/olarak indirdik. Ki bu kitap, ellerinde kitaptan bir kısım bulunup da o kitaba tabi olanların ellerindekini MUSADDIK (doğrulayan, hak olduklarına şahitlik eden) ve MÜHEYMİN (koruyan, gözeten, kontrol ve muhafaza eden) bir kitaptır. Öyleyse onların (vahyedilmiş bir kitaba tabi olan Kitap müntesiplerinin) arasında Allah'ın sana indirdiklerine göre hüküm ver. Sana gelen bu HAKİKATTEN gayrı onların hevalarına/yanlış anlayış-tasavvur-temenni ve görüşlerine tabi olma. (Ki sen sana gelen HAK sayesinde zaten onların hevalarına tabi olmazsın.)*

Biz her biriniz için şeriat (kurallar, emir ve yasaklar, ibadet tarzları) ve minhac (hakikate giden ruhsal yollar) tayin ettik. (De ki) Eğer Allah dileseydi sizi tek bir ümmet (aynı şeylere bağlı toplum) yapardı. Ama O indirdiği/verdiği şeylerle sizi muhatap kılıp geliştirmek istiyor. O halde hayırlı işlerde yarışın. Hepinizin dönüşü (farklı yollardan gidiyor olsanız da tek olan) Allah'adır. O'na döndüğünüzde Allah ihtilaf ettiğiniz/ayrılık olarak gördüğünüz şeylerdeki hikmet ve hakikati size gösterecektir." (Maide, 48)

Kur'an'da dikkat çekici bir biçimde Din-İlim-Ruh kavramları çoğul olarak kullanılmaz. Çünkü Hakikatte bunlar tektir. Allah'ın gönderdiği tek bir Din vardır. Hakikat düzeyinde Allah her bir vahiyle aynı DİN'i insanlara tavsiye ve emreder. Son vahiy olan Kur'an, yukarıdaki ayette ifade edildiği gibi MUSADDIK (tasdik edici) ve MÜHEYMİN (önceki vahiyleri yanlış-indirgemeci ve çarpık anlayışlardan ve yabancı unsurlardan koruyan) olup önceki vahiyleri dışlamadığı gibi onları "yorum ve anlama" açısından tashih eden ve onaylayan bir fonksiyon görmektedir.

Yine yukarıdaki ayet DİN'de iki veçhe (yön, boyut) olduğunu ifade etmektedir. İlk ve asli boyut her vahiyde bir ve aynı olan HAKİKAT boyutudur.[1] Bu yönüyle ehl-i hakikat (hakikatin farkına varanlar) aynı şeyi söyler ve biri diğerini tasdik eder.

İşte elinizdeki bu kitap hakikati idrak eden "saf şuur" sahiplerinin ve vahiy metinlerinin çeşitli konulardaki "söz"lerinin bir derlemesidir. Bu kitap; Kur'an, İncil, Tevrat, Vedalar gibi kutsal kaynaklı metinlerden ve onların takipçilerinden yapılan aktarımların yanında, dünyanın her yerinde şu zamana kadar gelen kelimeye dönüşmüş ruhanî solukları tam bir vukufiyetle fark ve tefrik ederek ansiklopedik bir metin hazırlamış olan

Whitall N. Perry'nin "*A Treasury of Traditional Wisdom*" adlı eserinden seçilmiş bölümlerden oluşup ayrıca bunlara bu kitapta yer almayan kaynaklardan da bazı eklemeler yapılmıştır. Seçilmiş olan bazı metinlerin anlaşılması işaret ettikleri Hakikat nedeniyle özel bir gayret ve anlayış (öncelikle lütuf) gerektirmektedir. Okuyucu bu nedenle anlamadığı veya kendisine paradoksal hatta saçma gelen sözleri hemen eleştirmemeli, mümkünse "hakkında bilgi sahibi olunmayan şey" konusunda sabırlı olmak gerektiği ilkesini hatırlamalı, bu sözlerin farklı şuur-idrak-marifet boyutlarına ait olabileceğini unutmamalıdır. [2] Bediüzzaman'ın deyimiyle bir bahçeye giren insan nasıl ki kendisine uygun-faydalı meyveleri seçip alırken kendisine hitap etmeyen meyveleri bahçe sahibine bırakıyorsa, bu tür irfan bahçelerine giren okuyucunun da aynı şeyi yapması uygun olacaktır.

İsmail Acarkan

Fıtrî Durum

N*e kadar haşyet ve hayret verici bir yer!*

Bu, Tanrı'nın evinden başka bir yer

olamaz. Burası cennetin kapısı.

(Yaradılış; 28:17)

Saflık, doğal olarak bütünlük ve sadeliğe, yani belirli bir şeyin ya da maddenin doğasına uygun olan temel birliğe ve aslî mükemmelliğe işaret eder, tıpkı dumansız ateş, kar beyazlığı veya mücevher parlaklığı gibi. İnsan cennette "masum hâl"deyken, "deyim yerindeyse esas sonsuzluğun insanî boyuttaki yansıması olan"[3] dualistik bir bakış açısının doğuracağı zulmetten ve fıtrata yabancı kusurların baskı ve zorlamasından uzak olan o aslî doğasının bütünlüğünden haz duyuyordu. "Bireyin bu bütünlüğü gerçekleştirmesi, tüm geleneklerde 'fıtrî durum' diye adlandırılan mertebenin yeniden inşası olarak belirtilir. Bu mertebe gerçek insanın durumu olarak telakki edilir ve sıradan bir mertebenin sınırlamalarından, özellikle de zaman kaydından kaynaklanan sınırlılıklardan uzaktır. Bu 'fıtrî durum'a erişmiş olan varlık yine de insanî bir bireydir, bireyüstü herhangi bir duruma fiilen sahip değildir; fakat bu varlık zaman kaydından kurtulmuş, eşyada görünen ardardalık onun için eşzamanlılığa dönüşmüştür. O, sıradan insanın bilmediği bir melekeye şuurlu bir biçimde sahip olur ki buna 'sonsuzluk duygusu' denilebilir. Bu çok önemlidir, çünkü zamana bağlı ardardalığın bakış açısından kurtulamayan ve tüm eşyayı eşzamanlı bir biçimde kafasında canlandıramayan bir kimse metafiziksel âlemle alâkalı en ufak bir kavrayışta bile kabiliyetli değildir... Burada belki «Niçin 'fıtrî durum' tabiri kullanılıyor?» diye bir soru sorulabilir. Bunun sebebi, Batı'daki de dâhil (çünkü Kitab-ı Mukaddes farklı bir şey söylemiyor), tüm geleneklerin fıtrî durumun insanlığın ilk ve normal durumu olduğunu, şimdiki durumumuzun ise bir düşüşün sonucunda, belirli bir zaman dilimi boyunca çağların akışıyla meydana gelen âdeta tedricî bir maddîleşmenin etkisiyle gerçekleştiğini söylemekte hemfikir olmalarıdır." (Guenon: *La Metaphysique Orientale*)... Bu duruma erişen varlık "bu özelliğini daima korur, hiçbir dış tesirden etkilenmez. İstediği ölçüde dış dünyadan uzaklaşıp kendi içine yönelir ve gerçek 'ölümsüzlük pınarı'nı kendi varlığının merkezinde yeniden bulmak yeterlidir onun için." (Guenon: *Aperçus sur L'initiation*, s. 279)... Ayrıca şu da eklenebilir ki bu hâle ulaşma bir ödüllendirme olarak kesinlikle bir nevi cennet olan "kurtuluş"a tekabül eder. Ancak yine de bu "nihaî kurtuluş" değildir.[4] Ayrıca bu hâlin gerektirdiği bütünleşme gerçekleştirilmeden daha yüksek varlık hâllerine geçmek muhtemelen mümkün olmaz.[5] "Varlığın, öncelikle (geleneksel

sembolizmde kalple temsil edilen) kendi bireyselliğini, bu bireyselliğin de ait olduğu varoluşun kozmik merkeziyle özdeşleştirmesi gerekir; böylece burayı temel kabul etmek suretiyle üst seviyelere yükselir. Mükemmel denge, temel sürekliliğin görünen âlemdeki sureti olan bu merkezde bulunur; ulaşılacak üst seviyelere direkt olarak götüren 'ilâhî ışın' da buradadır... İşte (İlâhî Komedya'daki şemada) Dante'nin, Gökyüzüne yükselebilmek için yeryüzünün gerçek anlamda merkezi olan böyle bir yerde bulunması gerekiyordu. Üstelik bu nokta hem zaman hem mekân yönünden merkez olmalıydı, yani temel olarak bu âlemdeki vâroluşu niteleyen iki şarta nispetle merkezde olması gerekiyordu." (Guenon: *L'Esoterisme de Dante*, s. 62)...

İlk Madde (materia prima) ve İnsanî Mükemmellik

Hayata bağlanmadan yaşayan kişi, gezse de ülkenin her yanını, rastlamaz tek bir gergedana ya da kaplana; katılsa bir savaşa, saldırıya uğramaz herhangi bir silahla. Gergedan bulamaz onda boynuz saplayacak bir yer; kaplan bulamaz onda pençe atacak bir yer; silah bulamaz onda yaralayacak bir yer. Neden peki? Çünkü ölümü aşmıştır o.

(Tao Te Ching; 50)

Kurtla kuzu beraber yaşayacak, leopar oğlakla beraber yatacak; buzağı, genç aslan ve besili sığır bir arada duracak; onları küçük bir çocuk güdecek.

(Yeşaya; 11:6)

Kılıç O'nu kesemez, ateş O'nu yakamaz, su O'nu ıslatamaz... Her şeye nüfûz eden, ebedî, değişmeyen, hareketsiz ve kalıcıdır O.

(Bhagavad-Gita; II, 23-24)

Tamamen saf olan bir insan bu safiyeti vasıtasıyla tüm varlıkları... Uzayın altı bölgesinde kendisine hiçbir şeyin karşı koyamayacağı, hiçbir şeyin düşmanlık sergileyemeyeceği, ateş ve suyun hiçbir zarar veremeyeceği bir noktaya yöneltir.

(Lieh-tse)

Nanpo Tsek'uei bir gün Nü Yü'ye sordu: "İlerlemiş yaşına rağmen nasıl böyle çocuk gibi körpe ve dinç kalmayı başarıyorsun?"

Nü Yü de şöyle cevap verdi: "Tao'yla uyumlu bir hayat sürdüğümden daima genç ve zinde kalıyorum."

"Peki" dedi Nanpo, "Ben de öğrenebilir miyim bunun yolunu?"

"Vasıflara sahip değilsin" dedi Nü Yü, "Puliang I diye biri vardı tanıdığım. Kendisi gerekli kabiliyete sahipti. Bu öğretiyi ona öğrettim. Üç gün sonra dış dünyayı unuttu. Yedi gün sonra etrafında olan nesnelere olan ilgi ve hevesini kaybetti. Ardından berrak bir kavrayış gücü ve geçici vâroluşun o kesintisiz zincirine ilişkin bir ilim elde etti. Bunun sonucu olarak geçmiş ile şimdiyi ve geleceği, yaşam ile ölümü birbirinin aynı olarak görmeye başladı. Ölümün gerçekte yaşamdan ayrılmak, doğumun da yaşama katılmak olmadığını ve Tao'nun, varlığı oluş ve bozuluş döngüsüyle kaim kıldığını anladı. Dolayısıyla Tao Daimî Sabit diye adlandırılır doğal olarak, çünkü bütün değişim ve dönüşümler O'ndan kaynaklanır."

(Chuang-tse)

İyi, kendinden kaynaklanan hareketsiz bir harekete sahip ve her türlü oluş ve eylemden yoksun, hiçbir şey olmayan, endişelere kapılmayan ve tamamen arzulanan şeylerle dolu olan bir şey olmalıdır Asclepius. Herhangi bir ihtiyacı karşılayan her şeye iyi denir; fakat iyi, her şeyin kaynağı olan tek şeydir ve her zaman her şeyin ihtiyacını karşılar.[6]

(Hermes)

O'nun hakikati, senin kalkanın ve siperin olacak.

(Mezmurlar; 91:4)

Kalıcı ve geçici ilke ateşin yok edici gücüne bile meydan okuyan bölünmez bir birliğin içerisine dâhil olmalıdır.

(Dünyanın Görkemi)

Samadhi hâlindeki bir Yogi hiçbir silahla yaralanmaz; dünyada hiçbir şey ona hükmedemez; büyülü sözlerin ve sihirli formüllerin tesirinden uzaktır o.

(Swatmaram Swami)

Birlik'le uyum içerisinde olan kimse için her şey yolundadır; hiçbir şahsî menfaati olmayan kişiye ruhlar bile hürmet eder.

(Chuang-tse)

Sizin neşenizi kimse sizden alamaz.

(Yuhanna; 16:22)

Neşeli bir ruh her türlü fiziksel ve ruhsal acıdan uzak durur ve onları iyileştirir.

(Swami Ramdas)

Bir gül goncası çiçeklendiği zaman, davetsiz, teklifsiz bir hâlde her taraftan arılar gelir ona.

(Sri Ramakrishna)

Çünkü kimde varsa, ona daha fazlası verilecek, bolluğa kavuşturulacak; ama kimde yoksa, ondan elindeki de alınacak.

(Matta; 13:12)

Metal'lerin yenilmez Yıldız'ı her şeyin hakkından gelir, her şeyin doğasını kendisininkine benzetir.

(Paracelcus)

Benim ihtişamımın büyüklüğü seni gölgeleyecek; aslanlar senden korkacak; ayılar seni koruyacak; kurtlar senden kaçacak ve ben senin yoldaşın olacağım.

(Magdeburg'lu Mechthild)

Oğullarım! Bilin ki Sanat'ımızı geliştiren Taş, oluşmak için asla yeryüzüne temas etmez.

(Dünyanın Görkemi)

Şu kesin bir Kural'dır ki alınan her şey, Alan'ın tutum ve tabiatına göre alınır. Kendini eşyanın şekil ve suretleriyle örten İlâhî Anlayış, kendini bozmaksızın eşyayı İlâhî hâle getirir.

(Peter Sterry)

Eğer kendine tam olarak hükmedebilirsen, diğer her şeyi gayet kolaylıkla boyunduruk altına alabilirsin.

Kendimize galip gelmek gerçek bir zaferdir.

Çünkü arzu ve hevesleri akla, aklı da her açıdan bana sadık olacak şekilde, kendini kontrol altında tutan kişi kendisinin gerçek anlamda fatihi ve dünyanın efendisidir.

(Mesih'in Taklidi; III , 3, 2)

Cıva yoğun bir süblimleştirme sonucunda değişmezlik özelliği kazanır ve ateşe direnebilecek duruma gelir. Değişmezliği elde edene kadar süblimleştirme tekrarlanmalıdır.

(Abraham Lambspring)

Belirli bir kıymeti olan bu şey her evde bulunur. Fakat cahiller onu tanıyamazlar.

(Chang Po-tuan)

Cevher değersizdir, ama yine de en değerli şeydir.

(Michael Sendivogius)

Değersiz olan şeyi bu kadar değerli kabul eden başka birini daha görmedim.

(Shakespeare; Aşkın Çabası Boşuna, IV, 3, 276)

Şunu bil ki Taş'ımız şükran nedir bilmeyen nankör çoğunluk tarafından pek itibar görmez, ama Bilgeler için çok değerlidir.

(Dünyanın Görkemi)

Düşük seviyeli bir bilge Tao'yu duysa,
Kahkahayla güler.
O gülümsemeseydi, Tao Tao olmazdı.

(Tao Te Ching; 41)

Fakat fiziksel âlemde (gerçekten) saf bir şeyin bulunabileceğini düşünme sakın. Eğer bu dünyada saf bir şey olsaydı, o şey hakikî manada saf olmazdı; çünkü kalıcı olmayan bir şeyde (hakikî) saflık olamaz.

(Hermes)

Materia Prima'ya indirgenmedikçe hiçbir metal birbirine dönüşemez. Kendi irademize bir son verelim ki ilâhî irade kalplerimize nüfûz edebilsin. Olumsuz ve yapay olan her şeyi bir kenara bırakıp çocuklar gibi olalım ki varlığımızda hikmetli söz yankılanabilsin.

(Henry Madathanas)

Susuz bir akılcılık, havasız bir şeffaflık, ateşsiz bir ışık ve bedensiz bir ruh...

(Ömer İbn-i Fâriz)

Dolayısıyla bilgeler onu Ankâ ve Semender diye adlandırırlar. Onun meydana gelmesi bir doğumdan ziyade bir diriliştir. Ve bu yüzden ölümsüz ve kalıcıdır.

(Michael Sendivogius)

Cıva'mızın sıradan bir cıva olmadığı aşikârdır; çünkü bizim Cıva'mız manevî, dişil, canlı ve hayat vericiyken, sıradan cıva erildir, yani maddî, izafî ve ölüdür.

(Philalethes)

Filozofun altını ne renk ne de cevher yönünden sıradan altına benzer.

(The Golden Tract)

Burada dönüşür uyuyan Baba
Tamamen berrak suya.
Ve ancak bu suyla
Başarılır iyi işler.
Görkemli ve güzel bir Baba var artık,
Ve yeni bir oğul meydana getiriyor kendisi.
Daima Baba ile bakidir oğul,
Baba da oğul ile.
Beraberce ürettiler bilinmeyen, kıymetli meyveyi
Muhtelif şeylerde böylece.
Yok olmazlar asla
Ve gülerler ölüme.

(Abraham Lambspring)

Tabiat: Bil ki benim bunun gibi tek bir oğlum var; yedi oğul arasında birincidir kendisi ve başlangıçta yalnızca tek iken şimdi her şeydir.

Dört unsur onun bünyesinde yer alır, ama o bir unsur değildir. O bir ruhtur, ama yine de bir bedene sahiptir. O bir erkektir, ama bir kadının rolünü canlandırır. Bir çocuktur, ama bir yetişkinin taşıyabileceği silahları taşır. Bir hayvandır, ama aynı zamanda bir kuş gibi kanatlıdır. Zehirlidir, ama yine de cüzzamı tedavi eder. Hayattır, ama her şeyi öldürür. Bir Kral'dır o, ama tahtında başkası oturur. Kendisi ateşten kaçar, ama ateş yine de ondan kaynaklanır. Sudur o, fakat eli ıslatmaz. Topraktır o, üstelik ekilir de; havadır o ve suyla yaşar.[7]

(Michael Sendivogius)

Saflık, Sadelik, Bütünlük

Bir insan sade olmadıkça, Basit ve Sade Olan'ı, Tanrı'yı tanıyamaz.

(Bengali Şarkısı)

Sadece mütevazi olanlar için...[8]

(Simya Sloganı)

Tanrı'nın egemenliğini bir çocuk saflığıyla kabul etmeyen kimse oraya giremez.

(Luka; 18:17)

Kişi tıpkı bir çocuk gibi saf olmadığı sürece, ilahî aydınlanmaya ulaşamaz. Edindiğin bütün dünyevî bilgileri unut ve bir çocuk kadar cahil ol, ancak o zaman elde edersin ilâhî hikmeti.

(Sri Ramakrishna)

Ey Partha, eğer bir insan tüm arzuları zihinden atar da sadece Zât'da huzur bulursa, o zaman ona sarsılmaz hikmet sahibi denir...

Bu şahıs, duyularını tıpkı uzuvlarını kabuğunun içine çeken kaplumbağa gibi, duyu nesnelerinden tamamen çektiği zaman idraki güçlenir.

(Bhagavad-Gita; II, 55-58)

Rabbimin Lûtfu zihnime yerleşti-yerleşeli,
Oyalayıcı şeylerle zihnim başka tarafa yönelmiyor.

(Milarepa)

Eşyanın arka plânındaki gerçek sebebi görmek, kavramak, tanımlamak, belirlemek mümkün olamaz. Ona ancak tam ve doğal sadeliğe sahip olan ruh derin bir tefekkürle erişebilir.

(Lieh-tse)

Şekilsiz, suretsiz, sevgisizdir mükemmel saflık,
Her türlü vasfın ötesindedir Tanrı'nın özü gibi.

(Angelus Silesius)

Hakikat kendi sadeliği vasıtasıyla bilinir.

(Robert Henrick)

Tanrı, lütuf, doğa, zaman ve sonsuzlukla ilgili sırlar insana ancak İncil'in öğrettiği tanrısal bir yaşamın bu sadeliği vasıtasıyla açılabilir, bunun başka yolu yoktur; çünkü nasıl ki fani bir yaşam ancak fanilerin bilgisine ve acılı bir yaşam acının bilgisine sahipse, aynı şekilde Tanrı'nın bilgisine de ancak tanrısal bir yaşam sahiptir.

(William Law)

Tanrı'nın huzuruna çıplak olarak çıkamam, ama cennetin krallığına elbisesiz girmeliyim; çünkü oranın yabancı hiçbir şeye tahammülü yoktur.

(Angelus Silesius)

Saf ve masum olanlar dirilişin görkemine daha bu dünyadayken sahip olurlar.

(Aziz Cyprian)

Hiç kimsenin açamayacağı bir kilittir masumiyet,
Dışarıdaki hiç kimse bilmez onun gerisinde ne olduğunu.

(Angelus Silesius)

Konfüçyus Lao-tse'den rica eder: "Bugün boş vaktiniz var. Ne olur bana mükemmel Tao'yu anlatın."

"Perhiz ve disiplinle kalbini arındır" der Lao-tse, "Nefsini yıkayıp temizleyerek kar gibi beyazlat. Bildiklerini unut. Tao'yu anlamak ve hakkında fikir yürütmek zordur... Erişmek fikir yürütmemeyi ifade eder, fikir yürütmek de erişememeyi.

(Chuang-tse)

Ne mutlu yüreği temiz olanlara, çünkü onlar Tanrı'yı görecekler.

(Matta; 5:8)

Rabb'in tepesine kim tırmanabilir, kutsal yerinde kim durabilir?

Elleri temiz, yüreği saf olan, ruhunu boş şeylere kaptırmayan, yalan yere yemin etmeyen kişi.

(Mezmurlar; 24:3-4)

Kendisine bol erdem bahşedilmiş olan kimse bir bebeğe benzer âdeta...
Bütün gün ağlasa da kısılmaz sesi,
Yani iç-içedir mükemmel uyumla.
Bu uyumu bilmek sonsuzluğa yakınlaşmaktır;
Sonsuzluğu bilmek aydınlığa ulaşmaktır.

(Lao-tse; Tao Te Ching, 55)

Nefs (soul) mutlak manada iyi ve sade olan Baba'dan başka hiçbir şeyle tatmin olamaz. Tanrı kendi sade anlayışı dışında asla başka bir söz söylemez. Nefs sadeleşecekse eğer, o zaman çokluktan uzaklaşıp tek bir kavrayışa yönelmelidir.

(Eckhart)

Saf insan... Yabancı suretlerden uzak ve varoluştan önceki hâli kadar özgür bir kimsedir.

(Eckhart)

Temiz olanlar için her şey temizdir.

(Titus; 1:15)

Bizler masum hâldeyken, çıplaklığımız bizim saflığımızdı; tıpkı peçesi açılmış güzel bir yüz ya da sandıktan çıkarılmış bir mücevher gibi.

(Peter Sterry)

Saflığımız kristalinki gibi olmalıdır.

(Swami Ramdas)

Sadelik önemsiz görünür ama dünyada hiçbir şey boyun eğdiremez ona.
Krallar ve prensler onu muhafaza edebilselerdi,
Kendiliğinden hürmet ederdi dünyadaki her şey.
Gökle yer birleşir, sevimli çiy tanecikleri gönderirlerdi dünyaya.

(Lao-tse; Tao Te Ching, 37)

Şunu kesinlikle bil ki Tabiat olağanüstü bir sadeliğe sahiptir ve çocuksu bir sadeliğin karakteristik işareti Tabiat'taki gerçek ve asil olan her şeyin üzerine kazınmıştır. Tabiat'ı taklit edeceksen şayet, o zaman bütün Sanat faaliyetlerinde kendine model olarak onun sadeliğini alman gerekir.

(Michael Sendivogius)

Çocukken masumduk. Fakat yine de bir cehalet tohumu taşıyorduk içimizde, biz büyüdükçe bu tohum da büyüdü; bizleri hükmü altına alıp masum tabiatımızı gölgeledi ve aldanışa sürükledi. Sonrasında arzu ve eylemin tuzaklarına düştük, gelip-geçici zevk ve acıların kısır döngüsü içerisinde hareket ediyoruz artık. İlâhî Olan'a yönelmemiz ve sefaletle esaretimizin sebebi olan bu cehalet tohumunu O'nun lütûf ve inayetiyle yakarak çocukluğumuzun o kayıp masumiyetine yeniden kavuşmamız lâzım. Ona bir kez kavuşursak, bir daha ayrılamaz bizden. Yanmış tohum filizlenmez. Ömrümüz boyunca muhafaza ederiz çocuksu saflığımızı.

(Swami Ramdas)

Nefs Tanrı'ya yönelip saflaşana kadar kendi potansiyel gücünde ya da doğasında asla huzur ve sükûnet bulamaz.

(Eckhart)

Gülümseyen tende barınmaz gerçek sevinç,
Hiç günah işlememektir en güzel teselli.

(Robert Herrick)

Kalbin ve ruhun meskeni tüm kirlerden arındırılıp saflaştırılmadığı sürece, Kutsal Ruh oraya inmez.

(Robert Fludd)

Sanatımızın zorluklarından şikâyet edebilecek olan kişi şunu bilsin ki bu sanat bizatihi tamamen basit ve sadedir, Tanrı'yı sevenlere ve O'nun vasıtasıyla bu bilgiyi hak edenlere bu sanat hiçbir engel arz edemez.

(The Golden Tract)

Hikmetin yegâne yoludur kutsal sadelik,
Onların sadece birer budala olduklarını gösterir bilge kişiye.
Çünkü duyuların bilgeliği içerisinde yaşarsa kalbin sadeliği,
Daha bir kutsallık kazanır insan ruhu.

(Magdeburg'lu Mechthild)

Ancak arınmış ve aydınlanmış bir Buddhi (saf idrak) hak kazanabilir sonsuzluğun krallığına girmek için gereken sadhaka'ya.

(Swami Ramdas)

Yetişkin insanların küçük çocuklardan öğreneceği şeyler olabilir hayatta, çünkü küçük çocukların kalpleri saftır ve dolayısıyla Yüce Ruh onlara büyüklerin görmediği nice şeyleri gösterebilir.

(Kara Geyik)

Düşünceden ve düşünmekten vazgeç, tıpkı bir çocuk gibi ol. Üstadının öğretisine bağlı kal, böylece İçsel Olan dışa yansıyacaktır.

(Saraha)

Zen, küçük bir çocuğa özgü yüreğe ve ruha sahip olmaktır.

(Takuan)

Görmede güneş gibi olayım; parlaklıkta ateş gibi; güçte rüzgâr gibi; güzel kokuda Soma gibi; zekâda Rab Brihaspati gibi; güzellikte Asvinler gibi; kuvvette İndra-Agni gibi.

(Sama-veda; Mantra Brahmana, II, 4,14)

Fıtrî Nefs

Benim aracılığım olmadan Baba'ya hiç kimse gelemez.

(Yuhanna; 14:6)

Gümüşün beyazlığı mükemmelliğin ilk aşamasıdır, altının sarılığı ise ikinci ya da en ileri aşamasıdır.

(Philalethes)

Meryem, biri Tanrısal insan, diğeri sırf insan olmak üzere iki oğula sahiptir. Bunlardan birincisinin bedensel yönden anası, ikincisininse manevî anasıdır.

(Origen ve Aziz Bonaventura)

İnsan öncelikle kendini ıslah etmeli ki, âdeta bir atlama taşı oluşturarak yükselip Tanrı'ya ulaşabilsin.

(Aziz Augustinus)

Kimdir bu kadın? Şafak gibi beliren, ay kadar güzel, güneş kadar parlak ve sancak açmış bir ordu kadar dehşetli.

(Ezgiler Ezgisi; 6:10)

Kral: Tanrı aşkına! Gözünü karartmış aşk senin, abanoz gibi.
Berowne: Abanoz ona mı benzer? Ey ilâhî ağaç!
Böylesi bir ağaca benzeyen bir eş mutluluk verir.
Kim yemin edebilir? Nerede Kutsal Kitap?
Yeminle söylüyorum ki onun gözleriyle görülmeyen güzellik
Güzellik olmaktan çok uzak kalmaya mahkûmdur.
Bu kadar kararmış bir yüz güzel olamaz.

(Shakespeare; Aşkın Çabası Boşuna, IV, 3,247)

Bir kadın Allah yolunda bir erkek gibi yürüyorsa, ona kadın denemez.

(Feridüddin Attâr)

Çünkü kendini erkekleştiren her kadın Tanrı'nın Egemenliği'ne girecektir.

(Thomas İncili; 114)

Rabb, yaratma işine başladığında
Beni yarattı ilkin.
Dünya varolmadan önce,
Ezeliyette aldım yerimi.
Enginler yokken,
Suları bol pınarlar yokken doğdum ben.
Dağlar oluşmadan,
Tepeler belirmeden,
Rabb dünyayı, kırları
Ve toprağın zerresini yaratmadan önce doğdum.
Rabb gökleri yerli-yerince
Düzenlediğinde ordaydım.
Engin denizleri ufukla çevirdiğinde
Bulutları oluşturduğunda,
Denizin kaynaklarını güçlendirdiğinde,
Sular buyruğundan öteye
Geçmesin diye
Denize sınır çizdiğinde,
Dünyanın temellerini güçlendirdiğinde,
Başmimar olarak hep yanındaydım O'nun.
Sevinçle doldum her gün,
Devamlı coştum O'nun huzurunda.
O'nun dünyası benim mutluluğum,
O'nun insanları benim sevincim oldu.
Beni bulan hayat bulur
Ve Rabb'in rızasını kazanır.

(Süleyman'ın Özdeyişleri; 8:22-35)

İsa dedi: "Siz kendi önünüzde olanı bilin, sizden gizlenmiş olan şey size ifşa edilecektir. Çünkü açığa çıkmayacak gizli bir şey yoktur."

(Thomas İncili; 5)

Bugüne kadar nice hanımefendilere
Takılıp kalmıştır gözüm.

Çoğu kez onların dudaklarındaki tatlı sözler
Alıngan kulaklarımı okşamış, bende yer etmiştir.
Değişik meziyetlerden dolayı çeşitli kadınların
Hoşuma gittiği oldu, fakat hiçbirine karşı
Duyduğum hayranlık tam değildi.
Her birinde en asil meziyete karşı koyup
Onu alt eden bir kusur buldum. Ama siz
Mükemmel ve benzersizsiniz.
Tüm varlıkların en iyisi olarak yaratılmışsınız.

(Shakespeare; Fırtına, III, 1,39)

Ülkemde her şeyin aksini uygulardım,
Her türlü ticareti yasaklardım;
Yargıç filan olmazdı;
Okur-yazarlık olmazdı; zengin, fakir,
Uşaklık kalkardı; sözleşme, miras,
Arazi sınırı, çit, tarım, bağ-bahçe olmazdı;
Maden, buğday, şarap ya da yağ kullanılmazdı;
Kimse çalışmazdı, herkes aylak olurdu;
Hükümdarlık olmazdı...
İnsanın ihtiyaç duyduğu her şeyi tabiat üretirdi;
Tersiz, zahmetsiz. İhanet, cinayet,
Kılıç, kargı, hançer, top, tüfek,
Gibi şeylere gerek olmazdı. Her şeyi
Tabiat üretirdi, kendiliğinden, bol bol,
Ne kadar istersen o kadar;
Her türlü yiyeceği bulurlardı masum halkım.

(Shakespeare; Fırtına, II, 1,154)

Kâinata düzgün şekilde bakıldığı takdirde, görülecek tek şey Atman ve saadettir; fakat doğru şekilde bakılmazsa, tamamen acılarla dolu bir âlem olarak görünür. Dünyevî idrake sahip kişi ıstırap çeker, ama Atman idrakine sahip kişi için dünya bir saadet bahçesidir.

(Yoga-Vasishtha)

Öğrencileri ona sordular: Melekût ne zaman gelecek? İsa dedi ki: Beklemekle gelecek bir şey değildir o. Onun hakkında, "İşte o burada!" ya da "İşte o şurada!" denemez. Baba'nın Melekûtu yeryüzüne yayılır ama insanlar onu göremezler.

(Thomas İncili; 113)

Dünya sonsuz güzelliği yansıtan bir aynadır, ama hiç kimse görmüyor onu. Görkemli bir Tapınak'tır dünya; ama kimse hürmet göstermiyor ona. Nur ve Huzur diyarıdır, ama insanlar huzursuz oluyorlar bu diyarda. Dünya Tanrı'nın Cennet'idir.

(Thomas Traherne)

Yüceler Yücesi'nin barınağında oturan kişi Kâdir-i Mutlak'ın gölgesinde yaşar.

(Mezmurlar; 91:1)

Hiçbir şey ıstırap verici ya da zor olmadığında, her şey saf bir mutluluktan ibaret olduğunda, işte asıl o zaman doğar senin içindeki çocuk.

(Eckhart)

Şayet cennet öncelikle senin içinde değilse, ey insan,
O zaman oraya asla giremezsin, inan bana.

(Angelus Silesius)

Allah onların (müminlerin) en kötü işlerini bile örtecek ve yaptıkları işlerin en güzeline göre onları ödüllendirecek.

(Kur'ân; 39:35)

Bu bir uyarıdır. Takva sahiplerine güzel bir mekân vardır.
Kapıları yalnız onlara açılacak olan Cennet Bahçeleri,
Orada sedirlere yaslanır, türlü türlü meyveler ve içecekler isterler.
Yanı başlarında yabancıya bakmayan eşler vardır.
Hesap günü için size vaat edilenler bunlardır.

Muhakkak ki bu, bizim asla tükenmeyen rızkımızdır.

(Kur'ân; 38:49-54)

Size yeni bir yürek verecek, içinize yeni bir ruh koyacağım. İçinizdeki taştan yüreği çıkaracak ve size etten bir yürek vereceğim.

(Hezekiel; 36:26)

Hiç kimse eski bir elbiseyi yeni bir kumaş parçasıyla yamamaz, çünkü yeni kumaş çeker, elbiseden kopar, yırtık daha beter olur. Hiç kimse yeni şarabı eski tulumlara doldurmaz, aksi takdirde tulumlar patlar; hem şarap dökülüp ziyan olur, hem de tulumlar mahvolur. Yeni şarap yeni tulumlara konur, böylece her ikisi de korunmuş olur.

(Matta; 9:16-17)

Bir kimse Mesih'deyse eğer, o zaman o kimse yeni bir varlıktır. Eski şeyler geçip gitmiş, her şey yenilenmiştir.

(Korintliler-2; 5:17)

Merhamet ile hakikat buluşacak,
Dürüstlük ile barış öpüşecek.
Hakikat yeryüzünden ortaya çıkacak,
Dürüstlük gökyüzünden bakacak.

(Mezmurlar; 85:10-11)

Kendinize gökyüzünde hazineler biriktirin. Orada onları ne güve ne pas yiyip bitirir, ne de hırsızlar çalar.

(Matta; 6: 20)

Cennet yine hâlâ dünyadadır, ama insan Tanrı'da yeniden doğmadıkça orada olamaz.

(Boehme)

Yukarıdaki dünyanın... Genel görünüşü kalıcı ve çok renkli bir yüzeyin görünüşüdür. Dahası, aynı şey bu renkli dünyada yetişen ağaçlar, çiçekler ve çeşitli meyveler için de geçerlidir; dağların ve yıldızların saydamlığı, düzlüğü ve renkleri de aynı şekilde bizim dünyamızdakilerden çok daha güzeldir. Bizim küçük taşlarımız, o çok değer verdiğimiz akik, yeşim ve zümrütlerimiz de oradakilerin kırılmış küçük parçalarından ibarettir sadece; orada her şeyin böyle olduğu, hatta bizim sahip olduğumuz bu taşlardan daha güzel olduğu söylenir. Bunun sebebi orada taşların bizimkiler gibi, çukurumuzda toplanan tortu tarafından üretilen ve taşlarla topraktaki çirkinliğin, hayvanlarla bitkilerdeki hastalığın kaynağı olan pas, tuz ve suyla aşınmamaları ya da çürümemeleridir. Gerçek dünyanın kendisi işte bu çok kıymetli taşlarla, altın ve gümüşle ve bu tür kıymetli metallerle süslenmiştir. Onlar belirgin bir şekilde görünebilir olup miktar yönünden epey fazladır ve dünyanın her tarafına yayılmış bir hâldedirler; öyleyse, gözlerini bir manzara üzerinde yoğunlaştıran kişiler gayet mutlu insanlardır. Onun üzerinde insanlar da dâhil, çok sayıda mahlûk yaşar; oradaki insanlardan bazıları iç bölgelerde, bazıları da tıpkı bizim deniz kıyısında yaşamamız gibi, havanın kenarında ve diğerleri de ana-kara yakınındaki, havayla çevrilmiş adalarda yaşar; kısacası iklimleri onları hastalıklardan korur ve onlara bizimkinden çok daha fazla yaşama imkânı verir; onlar görme, işitme, akıl ve benzeri tüm melekeler yönünden, saflıkta hava suyu, esir de havayı ne kadar geçerse, o kadar geçerler. Ayrıca onların içinde tanrıların gerçek anlamda ikamet ettikleri kutsal ormanları ve ibadethaneleri vardır; onlar kehanet, ilham, vizyon ve benzeri yollarla, ilâhî varlıklarla doğrudan ve yüz yüze bir ilişki içerisindedirler. Güneşi, ayı ve yıldızları gerçekte oldukları gibi görürler, diğer şeylerle alâkalı mutlulukları da buna denktir.

(Platon; Phaidon, 110c-111c)

İnsanın ibadet ve kulluk için yaratıldığını fıtratı ve manevî yapısı gösteriyor... Senin hayatının gayesi senin fıtratında varedilen cihazatın anahtarlarıyla mukaddes ilâhî isimlerin gizli definelerini açmaktır. Allah'ı o isimler ile tanımaktır... Dünyada ne varsa numuneleri fıtratında vardır... Fıtrat; fıtrî ve lâyık olmayan şeyleri reddeder ve atar... Hiç yalan söylemeyen fıtrat ve fıtrattaki şu kat'î ve kesin ebedî saadet meyli, ebedî saadetin hak olduğuna dair vicdanî bir delildir... İnsanın şuurlu fıtratı olan

vicdan ebedî saadete bakar ve O'nu gösterir. Evet herkes kendi uyanık vicdanını dinlese ebed-ebed sesini duyar... Evet fıtratın şehadeti reddedilmez, fıtratın şehadeti doğrudur, fıtratta yalan yoktur... İnsan fıtraten mükerrem olduğundan hakikati arıyor. Bazen batıl eline geçiyor. Onu hak zannederek koynunda saklıyor.

(Bediüzzaman Said Nursî)

İman

S*eni unutursam, Ey Kudüs, sağ elim kurusun.*

Seni anmaz, Kudüs'ü en büyük sevincimden

üstün tutmazsam, dilim damağıma yapışsın.

(Mezmurlar; 137:5-6)

"İtikadların gücüne sahip olmak", deyim yerindeyse, gerek iyilik gerekse kötülük üzerinde tamamıyla etkili bir gücün farkında olmayı ifade eder.

İmanın mantıkî gerekliliğini kavramak zor değildir; çünkü manevî âlem maddî âleme nazaran görünmez niteliktedir ve bizi kayıtlayan âlem maddî âlem olduğu sürece, kişi eğer mevcut yanılsatıcı "gerçeklik"i aşıp henüz bilinmeyen esas Gerçeklik'e ulaşacaksa, iman onun bu yolla sergilemesi gereken azim için bir zarurettir. "Kişi cismanî vasıflara alışkanlık derecesinde bağlandığı takdirde, her ne kadar acı verici olsa da çok kolay bir şekilde her şeyin maddî bir esasa dayandığına inanmaya başlar." (Aziz Augustinus: *Contra Acedemicos*, XVII, 38)... "Eşyâ'ya ilişkin bilgilerimizin, hatta dünyevî eylemlerimizi tanzim eden şeylerle ilgili bilgilerimizin bile büyük bir kısmı "güvenilir"dir, onlara inanıp güvenerek hareket ederiz; bu husus iman konusundaki tartışmalarda çoğu kez görmezlikten gelinir. Gerçekten, şayet bizim henüz göremediğimiz şeyi görmüş olanların sözlerine inanmasaydık, o zaman gündelik faaliyetlerimizin büyük bir kısmı da sona ererdi; ama o kimselerin yapmış oldukları şeyi yapsak ya da onların bulundukları noktaya erişsek, bizler de görebilirdik onların görmüş oldukları şeyi. Meselâ, Budizm'e yeni girmiş birisi, eğer henüz ulaşılmamış olan bir hedefe "inanmış" olmasaydı, gündelik faaliyetleri son bulurdu. Bu kişi gerçekte Buda'nın kendisine hakikati söylediğine ve bu doğrultuda hareket ettiğine inanır." (*Digha-Nikaya*; II,93)... "Yalnızca Kâmil İnsan "inançsız" dır, yani onun durumunda imanın yerini Yaratılmamış Olan'ın bilgisi almıştır" (Dhammapada; 97), "dolayısıyla imana gerek kalmaz" (Coomaraswamy: *Gotama the Buddha*, s. 23)... "Bizler Hakikat'e dair ister doğrudan sezgiye, isterse sadece dolaylı bir fikre sahip olalım, iman varlığımızın tamamen Hakikat'e uygun olmasından ibarettir. "İman"ı "inanç" seviyesine indirgemek, dile yönelik bir suistimaldir; çünkü hakikat burada tamamen tersine çevrilmiştir. İnancın – ya da teorik bilginin – 'dağları yerinden oynatacak' bir imana dönüşmesi gerekir. Elçiler bir fikir ile bu fikrin manevî yönden tatbiki arasında pratik açıdan hiçbir fark görmüyorlardı; onlar teori ile tahakkuku birbirinden ayırmadılar. Burada tahakkuk, 'aşk' kelimesinin İlâhî Hakikat'e yönelik her türlü mutabakatı belirtmek için kullanılmasını

ifade eder." (Schuon: *Perspectives Spirituelles*, s. 170)... "İnanç niteliğindeki iman ile irfan niteliğindeki iman arasında şöyle bir fark yer alır: Sıradan bir inanan açısından imandaki belirsizlik zekâdan kaynaklanır, buna karşın arif açısından bu belirsizlik iradeden, varlığa iradî bir şekilde ortak olmaktan kaynaklanır; çünkü burada imanın mevkii zihin değil kalptir ve söz konusu belirsizlik doğuştan gelen bir zekâ yokluğundan değil bizim bireyleşme hâlimizden doğar. Bilgenin –ya da arif'in– imanının önünde iki perde vardır: Beden ve nefs. Bunların perdeledikleri şey ise zekâ (ratio) değil, ontolojik şuurdur (intellect)." (Schuon: *Caractéres de la mystique passionnelle*, *Etudes Traditionelles*, 1953, s. 260)...

Tanrı'ya Güvenmek

Hayatınız için «ne yiyip ne içeceğiz» diye ve bedeniniz için «ne giyeceğiz» diye kaygılanmayın. Hayat yiyecekten, beden de giyecekten daha önemli değil mi? Gökte uçan kuşlara bakın! Onlar ne ekip biçer ne de ambarlarda yiyecek biriktirirler. Semavî Babanız yine de onları doyurur. Siz onlardan çok daha kıymetli değil misiniz? Giyecek konusunda neden kaygılanıyorsunuz? Kır zambaklarının nasıl büyüdüğüne bir bakın! Onlar ne çalışır ne de iplik eğirirler. Ama size şunu söyleyeyim ki ihtişamına rağmen Süleyman bile bunlardan biri gibi giyinmiş değildi. Bugün var olup yarın ocağa atılacak olan kır otunu böyle giydiren Tanrı sizi daha da fazla giydirmez mi, ey kıt imanlılar?

Semavî Babanız bütün bunlara ihtiyacınız olduğunu bilir. Siz öncelikle O'nun melekûtunun ve doğruluğunun ardından gidin, o zaman size bütün bunlar da verilecektir.

(Matta; 6: 25-33)

Kalben ve ruhen Tanrı'ya teslim olanlar, O'na sadakatle bağlananlar ve O'na sığınanlar para konusunda endişe etmezler. Nasıl kazanıyorlarsa, öyle harcarlar. Doğal bir süreç söz konusudur. Gita'nın "kendi rızasıyla geleni kabul etmek" diye tarif ettiği şey budur.

(Sri Ramakrishna)

Allah'a gereği gibi güvenseydiniz, sizi âdeta sabah yuvalarından aç olarak çıkıp akşam tok olarak dönen kuşları beslediği gibi beslerdi.

(Hz. Muhammed –S.A.V.-)

Tanrı her şeyi bedava verir.

(Thomas Norton)

Şimdiye dek sadece O'nu ümit edip O'na güvendik ve bundan sonra da aynı şekilde devam edeceğiz.

(Michael Sendivogius)

Rabb daima iyidir, sevgi doludur; Kendisine güvenenleri asla terk etmez.

(Swami Ramdas)

Anladım ki; Allah Kendisine güvenenlerin işlerini Kendi üzerine alıyor ve onların çektikleri büyük sıkıntıların boşa gitmesine izin vermiyor.

(Zunnûn-ı Mısrî)

Bütün Dharma'ları (kanunları) terk et ve sığınmak için yalnızca bana gel.

(Bhagavad-Gita; 18:66)

Rabbine inanan kimse ne ziyana uğramaktan korkar ne de haksızlığa.

(Kur'ân; 72:13)

Allah takva sahiplerine bir çıkış yolu gösterir, onlara bütün beklentilerinin ötesinde bir rızık verir. Allah'a güvenen kişiye Allah yeter. Gerçek şu ki Allah, emrini yerine getirir. Allah her şey için bir ölçü belirlemiştir.

(Kur'ân; 65:2-3)

O sana verdiğinde lütûf ve ihsanını, vermediğindeyse kahır ve celâlini göstermiş oluyor. Her iki durumda da Kendini sana bildirir, şefkat ve merhametiyle sana yönelir.

(İbn-i Atâullah İskenderî)

Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, her başakta yüz tane olmak üzere yedi başak veren tohumun durumu gibidir. Allah dilerse kimininkini daha da arttırır. Allah her şeyi kuşatan ve her şeyi bilendir.

(Kur'ân; 2:261)

Bir kayanın içine gizlenmiş bile olsanız, Semavî Babanız sizi bulup besler ve beslemelidir de.

(Tauler)

Bana inanan kişi ölse de yaşayacaktır.

(Yuhanna; 11:25)

İnsan bizim kendisinin kemiklerini bir araya toplayamayacağımızı mı zannediyor? Hayır! Bizim onu parmak uçlarına varıncaya dek tüm ayrıntılarıyla yeniden yaratmaya gücümüz yeter.

(Kur'ân; 75:3-4)

Çünkü Rabb kendisinden korkanları ne karanlıklara terk eder,
Ne zincire vurur, ne sıkıntıda ne de ihtiyaç içinde bırakır.

(Yusuf'un Ahdi; II,4)

Görünmeyen'e İnanmak

İman, Görünmeyen'den gelen o bilgiye kalben inanmaktır.

(Muhammed b. Hafif)

Benim bana ifşa edilmemiş olan şeylere inanmamı sağlayan imanın başlangıcı Tanrı'nın ruha yönelttiği bakıştır.

(Dionysius)

İman, umut edilen şeylerin özü ve görünmeyen şeylerin kanıtıdır. Kâinatın Tanrı'nın emriyle yaratıldığını, böylece görülenlerin görülmeyenlerden oluştuğunu iman sayesinde anlıyoruz...

Tanrı'ya yönelen kişi O'nun var olduğuna ve Kendisini azimle arayanları ödüllendireceğine iman etmelidir.

(İbrânîler; 11: 1,3,6)

İsa (a.s.) dedi ki: "Mevcut arzusunu uzak bir vaat için terk eden kişiye ne mutlu."

(İslâm'da Mesih)

İsa ona "İnanan biri için her şey mümkündür." dedi. Bunun üzerine çocuğun babası hemen "İnanıyorum, inançsızlığımı yenmeme yardım et!" diye feryat etti.

(Markos; 9:23-24)

Değişken şeyleri duyularla hisseder, görür ve kavrarsın; ama değişmeyen şeyleri ancak müteal akılla kavrayabilirsin.

(Platon; Phaidon, 79 A)

Duyu ve renk âlemi... Dar bir zindandır. Bu darlığın sebebi âlemdeki terkip ve kesrettir. Duyular bu terkibe doğru hareket ederler. Bil ki Birlik Âlemi duyuların ötesindedir; eğer Birliği istiyorsan, o tarafa doğru yürü.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Birinci yaratıştan dolayı yorulduk mu biz? Asla.

(Öyleyse neden) Onlar yeni bir yaratıştan kuşku duyuyorlar.

(Kur'ân; 50:15)

O'nun isteğine uygun bir şey dilersek bizi işitir; Tanrı'nın önünde güvenimiz budur.

(Yuhanna; 5:14)

Yalan söylemeyen Tanrı'nın zamanın başlangıcından önce vaat ettiği sonsuz hayat umuduyla...

(Titus; 1:2)

Biz inanmasak da o verdiği sözü korur; o kendini inkâr etmez.

(2. Timoteos; 2:13)

Hepinizin dönüşü O'nadır; bu, Allah'ın gerçek bir vaadidir. O, ilkin yaratır; sonra bir kez daha yaratır.

(Kur'ân; 10:4)

Gerçek tevekkül, tevekkülü terk etmektir. Bunun manası, insanlar varolmadan önce Allah onlara karşı nasıl idiyse, şimdi de öyle olmasıdır.

(Kelâbâzî)

Allah size imanı sevdirdi, onu gönüllerinize güzel gösterdi. İnkârı, sapıklığı ve isyanı ise çirkin gösterdi. Doğru yolda olanlar işte bunlardır.

(Kur'ân; 49:7)

Sebât

Kişi eğer acıya bir son verip mutlu olmayı istiyorsa, o zaman İman'ın köklerini iyice sağlamlaştırarak düşüncesini tamamen Aydınlanma üzerine sabitlemelidir.

(Santi-deva)

Kapıyı ısrarla çalan sonunda içeri girer.

(Hz. Ali)

Güçlü bir iradeye ve yüce bir azme sahip ol.

(Ananda Moyi)

Tahammül çok güçlü bir tılsımdır çünkü,
Ve nice iyi şeyler sunar sabır.

(Yusuf'un Ahdi; II,7)

Şüphe cehalettir, Tanrı'dan yüz çeviren ve Atman üzerinde tefekkür etmeyen insanlarda asla son bulmaz.

(Srimad Bhagavatam; XI,15)

Meditasyon ve japa-yoga düzenli bir şekilde yapılmalıdır ki o zaman şüpheler esrarengiz bir şekilde kendiliğinden ortadan kalkar.

(Swami Sivananda)

İman hem nûrdur, hem kuvvettir. Hakikî imanı elde eden adam kâinata meydan okuyabilir. Ve imanın kuvvetine göre hâdiselerin baskısından kurtulabilir. İnsan imanın nûru ile yücelerin yücesine çıkar ve cennete lâyık bir kıymet alır. İman bir intisaptır (bağlanmadır, kaynağının farkına varmadır).

(Bediüzzaman Said Nursî)

Sadakat

İtaatsiz iman ve imansız itaat olmaz.

(Ebû Hanife)

İman dille ikrar, kalpte tasdik ve organlarla ameldir.

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

O kapıya tıpkı bir halka gibi bağlan. O kapının çevik ve atik bir bekçisi ol.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Allah'a verilen bir sözün hesabı mutlaka sorulur.

(Kur'ân; 33:15)

Söz ve yükümlülüklerine sadık olmak üstün insan olmanın göstergesidir.

(Gampopa)

Kendi yeminime ihanet etmiş olsam da sana olan sadakatim mutlaktır.

(Shakespeare; Aşkın Çabası Boşuna, IV, 2, 121)

Bir toplum kendi yüreğinde olanı değiştirmedikçe, Allah o topluma bahşettiği lütûf ve nimeti değiştirmez.

(Kur'ân; 8:53)

İman Yoluyla Bilgilenme

Aranızdan herhangi birinin hikmet yönünden eksiği varsa, herkese cömertçe ve azarlamadan veren Tanrı'dan istesin bunu; kendisine verilecektir. Ama hiç şüphe etmeden, iman ederek istesin. Çünkü şüphe eden kişi rüzgârın sürükleyip savurduğu deniz dalgasına benzer.

(Yâkup; 1:5-6)

İman ile hikmet ikiz kardeştir, Allah bunların biri olmadan diğerini kabul etmez.

(Hz. Ali)

Öyleyse sabret. Allah'ın vaadi haktır. Onlara söz verdiğimiz azabın bir kısmını ya sana gösteririz ya da seni vefat ettiririz. Onlar sonunda bize

döndürülecektir.

(Kur'ân; 40:77)

Arifin kalbinde irfan hâsıl olduğunda zan, şüphe ve inkârın hâkimiyeti tamamen son bulur. Marifet Sultanı arifin hislerini, heva ve hevesini emri altına alır. O derece ki arif neye bakarsa-baksın, ne yaparsa-yapsın ve ne söylerse-söylesin, bu emir dairesinde kalır.

(Hucvirî)

Pek çok lâtif, ulvî hakikatler imandan tecelli eder, tezahür eder.

(Bediüzzaman Said Nursî)

İman Yoluyla Kurtuluş

Etiyopyalı derisinin rengini, leopar beneklerini değiştirebilir mi? Öyleyse kötülük yapmaya alışmış olan sizler de iyilik yapamazsınız...
İnsanlar için bu imkânsızdır, ama Tanrı için her şey mümkündür.

(Yeremya; 13.23 – Matta; 19:26)

Tanrı ancak gerçek bir iman sayesinde idrak edilebilir.

(Sri Ramakrishna)

Kalbinde hardal tanesi kadar iman bulunan kişi Cehennem'e girmez.

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

İsa "Gel!" dedi. Petrus da tekneden indi ve suyun üzerinde yürüyerek İsa'ya yaklaştı. Ama rüzgârın ne kadar güçlü estiğini görünce korktu, batmaya başladı. "Ey Rab, kurtar beni!" diye bağırdı. İsa hemen elini uzatıp onu tuttu. Ona "Ey kıt imanlı, niçin şüphe ettin?" dedi.

(Matta; 14:29:31)

Andolsun ki size Musa'dan önce apaçık delillerle Yusuf gelmişti. O'nun size getirdiklerinden de şüphe etmiştiniz. O ölünce "Allah bundan sonra peygamber göndermez" dediniz. Allah ilâhî sınırları aşan kuşkucuları işte böyle saptırır.

(Kur'ân; 40:34)

İman nedir? Tanrı'nın iradesine sorgusuz-sualsiz teslim olmak.

(Swami Ramdas)

İman insanın en iyi servetidir, seli aşıp geçmek imanla mümkündür.

(Suttanipata; 182-183)

Rabb'inin rahmetinden kim ümidini keser ki sapıklardan başka?

(Kur'ân; 15:56)

... Tanrı adına yürüyelim.
Gerçek umut süratlidir; kırlangıç kanadıyla uçar;
Kralları ilah, sıradan insanı da kral hâline getirir.

(Shakespeare; 3. Richard, V, 2, 22)

Göz açıp-kapayıncaya kadar bile olsa, Allah'tan ümidini kesme. Allah ile irtibatını asla koparma ki günahkârların mahvolacağı ahiret gününde saadet bulasın.

(Zunnûn-ı Mısrî)

Size doğrusunu söyleyeyim; kim şu dağa "Kalk, denize atıl!" der ve yüreğinde hiçbir şüphe duymadan dediğinin olacağına inanırsa, dileği yerine gelecektir.

(Markos; 11:23)

Sen yeri sakin görürsün, fakat biz onun üzerine bir su indiririz de o sakin yer titrer, kabarır. Bu da O'nun ayetlerinden biridir. Ona can veren,

ölüleri de diriltebilir; çünkü O'nun gücü her şeye yeter.

(Kur'ân; 41:39)

İman tevhidi, tevhid teslimi, teslim tevekkülü, tevekkül iki âlemin saadetini netice verir. İman bir intisaptır. Hakiki imanı elde eden insan kainata meydan okuyabilir.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Yanılsama

G*el buraya, otur şu çiçekten yatağa,*

Tatlı yanaklarını biraz okşayayım,

Yaban gülleri takayım, o ince, narin

başına, O şirin koca kulaklarını

öpeyim, benim neşe kaynağım.

(Shakespeare; Bir Yaz Gecesi Rüyası, IV, I, 1)

Hindu terminolojisinde Maya; fenomenler âlemini ortaya çıkaran yaratıcı sihir[9] ya da sanatı ifade eder. Suretler bizatihi hakikat olarak algılandığında Maya bir yanılsamaya dönüşür (krş. Guénon; Maya, *Etudes Traditionnelles*, 1947 ve Schuon; Sur Les Traces de Maya, *a.g.d*., 1961)... Mitolojik ikonlarda tanrıça Kali, Maya'dan bağımsız olması sebebiyle, genelde çıplak olarak tasvir edilir.[10] Tanrı, dualitesi olmayan bir Öz'dür. Maya ise; O'nun dualite oluşturma kudretidir. Zıt unsurların bütünleşmeye duydukları "ihtiyaç" arzuları ortaya çıkarır. Bu ihtiyaca binaen zıtlıklar arasında oluşan çekim kuvveti de Maya'dan kaynaklanır. Bu süreç, zuhurun iniş basamağını teşkil eder. Birbirini takip eden zıt unsurlar, İlke'den uzaklaştırılmaları ölçüsünde, arzuların gittikçe daha da şiddetlenmesine ve sonuçta tamamen baskın bir hâle gelmesine yol açar. Normalde arzular İlke'ye yakınlaştıkça saflaşıp yücelir, çünkü temelindeki zıt unsurlar tek bir birleştirici Öz'de bütünleşerek etkisiz ve geçersiz duruma gelir. Bu da zuhurun çıkış basamağıdır. Bireysellik arzu sayesinde harekete geçer ve devamlılığını korur. Tüm arzuların sebebiyse cehalettir (avidya). Çünkü bizler arzuladığımız şeylere asla gerçek anlamda sahip olamayacağımızı bilmeyerek cehalet sergiliyoruz. Arzuladığımız şeylere sahip olduktan sonra da onları elimizden kaçırmamayı arzuluyoruz ve bu hâlimizle yine bir arzu içerisinde olduğumuzu bilmeyerek cehalet sergilemiş oluyoruz. Buradaki cehalet, "eşyanın gerçekte ne olduğuyla ilgilidir, suretin hakikat olarak nitelenmesini, Zât'ın, Zât olmayanda görülmesini ifade eder" (Coomaraswamy; *Hinduism and Buddhism*, s. 62)... "Hindu sanatındaki mitolojik tasvirlerde Şiva'nın ayaklarıyla çiğnediği şeytan unutkanlık unsuru olarak görülür" (Coomaraswamy; "Recollection: Indian and Platonic", *Supplement to the Journal of American Oriental Society*, c. 64, sy. 2, s. 13)... İslâm'ın metafiziksel kozmolojisinde, Abdülkerim Cîlî'den itibaren, vehim kelimesi, insana ödünç verilmiş olan en muazzam kozmik gücü temsil eden farazî melekeye, aktif tahayyüle ya da yanılsama kudretine işaret eder; çünkü fenomenler âleminde mevcut her imkân ve ihtimale güçlü bir eğilim sergiler (Titus Burckhardt; *De L'homme Universal*, s. 20-21)... Fakat hakikat yine de, gerek fiziksel, gerek psişik ve ruhsal yönden yanılsamadan daha üstün konumda olmaya devam eder. Yanılsama temel gerçeklikten ayrı ikinci bir gerçeklik değil, sadece ve

sadece gerçekliğin perdelenmiş ve şekil değiştirmiş hâlidir. Arzuların bastırılabilmesi Gerçekliğin varlığını ispat eder, yeniden açığa çıkabilmeleri de yanılsamanın varlığını kanıtlar. Arzuların nihaî anlamda ancak Hakikat'le tatmin olabilmeleri ise onların tüm zahirî gerçekliğinin Hakikat'ten kaynaklandığına işaret eder. Hayat, evrensel ve ortaklaşa bir rüya ile bireysel bir rüya, bir şuur ve benliğin kesişmesidir. Bu iç içe geçmiş mekanizma ölümle birlikte birbirinden ayrışır ve bireysel rüya ile ortaklaşa rüya arasındaki bağlar kopar. Kâinat rüyalardan örülmüş bir rüyadır, uyanık durumda olansa yalnızca Zât'ın (self) kendisidir. "Dünyanın nesnel yönden bir homojenlik (türdeşlik) arz etmesi onun mutlak bir gerçekliğe sahip olduğunun değil, yanılsamanın, daha doğrusu öylesine bir yanılsamanın veya öylesine bir dünyanın kollektif (genel kabul görme) niteliğinin kanıtıdır" (Schuon; *Perspectives Spirituelles*, s. 228)[11].

Maya ve Sihir

Zaman ve mekân kaydının dışında olan sonsuz Ruh, mutlak kudret ve iradesi aracılığıyla, kendisini zaman ve mekânla sınırlandırmış bir formda tezahür ettirir. Şunu bil ki dünya her ne kadar gerçekmiş gibi görünse de aslında hiçbir maddî gerçekliği yoktur, boş bir şeydir; zihinden kaynaklanan vehim ve suretlerin yaratmış olduğu bir görüntüdür sadece. Maya'nın sihrinin ortaya konduğu büyülü bir sahne olarak gör dünyayı.

(Yoga-Vasishtha)

Sihir ezelî hikmetteki suretlendirici gücü ifade eder, her üç dünyanın da anasıdır ve her şey ondan yapılır. Sihir ile akıl birbirinden farklıdır, akıl onu dilediği gibi oluşturur. Sihir iyiliğe de kötülüğe de destek olabilir; Tanrı'nın melekûtunda çocuklar için, Şeytan'ın melekûtundaysa büyücüler için gereklidir.

(Boehme)

Sihir bazen bir saman çöpünü sunî yolla bir dağa dönüştürür, dağı da bir saman çöpü hâline getirir.

Çirkin şeyleri hile ile güzelleştirir, güzellikleri de çirkinleştirir.

Sihrin yaptığı şey budur, okuyup üfleyerek hakikatleri değiştirir.

Bazen bir insanı eşek kılığında gösterir, eşeği de tamamen bir insan hâline koyar.

İşte böyle bir büyücü gizlidir senin içinde. Bu büyücü de seni ayartan nefsindir, gizli bir sihir vardır onun ayartmasında.

Fakat büyücülerin bulunduğu şu dünyada öyleleri vardır ki onlar nefsin büyülerini bozarlar.

Ey Oğul! Bu tesirli zehrin yer aldığı ovada onun panzehiri de yetişmiştir.

"Gel" der panzehir, "beni siper edin, çünkü ben sana zehirden daha faydalıyım."

Nefsin sözleri büyüdür, seni mahveder; sözlerim de büyüdür ama nefsin büyüsünü bozan bir büyü...

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Tanrı dünyayı oyun olarak, öylesine yaratmıştır. Biz buna Mahaya (Büyük Yanılsama) deriz. Bu yüzden insan İlâhî Ana'ya, Kozmik Güç'ün kendisine sığınmalıdır. Bizi yanılsama zincirleriyle bağlayıp kayıtlayan, bu Güç'tür. Tanrı'nın idrak edilmesi bu zincirlerin kırılmasıyla mümkündür ancak.

Kuzeybatı Hindistan'daki evlilik törenlerinde gelinin eline bir bıçak verilir geleneğe göre, Bengal bölgesinde kerpeten tercih edilir. İlâhî kudreti temsil eden gelin bu suretle damadın yanılsama zincirlerinden kurtulmasına yardımcı olur.

(Sri Ramakrishna)

Görüntünün gücü bizi ayartıyor.

(Platon; Protagoras, 356 D)

Hiçbir şey seni vehim kadar kışkırtıp yönlendiremez.

(İbn-i Atâullah İskenderî)

Sayende her an kurtuluyoruz biz tuzaktan ama ardından yine düşüyoruz bir tuzağa kendi isteğimizle, ey ihtiyaçtan münezzeh olan!

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Tâ ezelden beri muhayyilenin yanlış yönlendirilmesinden kaynaklanan karakter şekillendirici güç sebebiyle bu dünya (vishaya) her an değişip farklılaşır; tıpkı bir nehir, bir tohum, bir fener, rüzgâr ya da bulut gibi. Zihin (vijnana) aynen bir maymun gibi daima kararsız ve değişkendir; bir sinek gibi sürekli pis şeylere ve kirli yerlere konar; bir ateş gibi alevlendikçe alevlenir. Aynen bir değirmen ya da makine çarkı gibi iş görür ölüm ve yeniden doğum döngüsünde. Çeşitli beden ve suretleri birinden diğerine taşır; şeytan Vetala gibi diriltir ölüleri; ağaçtan yontulmuş figürleri tıpkı bir büyücü gibi sihirle canlandırır. Zihnin bu yapısını fark edip insanın bensizliğini kavramaya Mahameti denir.

(Lankavatara Sutra ,24)

Ananda, şunu bil ki şayet yılmadan meditasyon yapan talebeler zihinsel sükûnete yönelik dokuz aşamalı murakabe (dhyana) uygulamasından geçtikleri hâlde, dünyevî etki ve bağlılıklardan kaynaklanan sarhoşluk hâlinden kurtulup Arhat (aydınlanmış insan) seviyesine ulaşamamışlarsa, bunun sebebi onların kendilerini tamamen zihinlerindeki yanılsatıcı algılarla özdeşleştirmeye devam etmeleri ve hakikati tefrik edemeyip hayal ile gerçeği birbirine karıştırmalarıdır.

(Surangama Sutra)

Tanrı'nın melekûtuna ait sırları kelimelerle ifade etmek insanın melekûtuna âit sırları ifade etmekten daha zordur.

(Louis-Claude de Saint-Martin)

İnsanı alçaltıp mutsuz ve kötü hâle getiren şey benlik bilincidir. Bu, aynı zamanda Rabb'in "lila"sının (oyununun) da kanıtıdır.

(Swami Ramdas)

Maddeye olan hırs... Sürekli yeni bir surete eğilimlidir.

(John A. Mehung)

"Olmak"tan sevinç duyan insanlar ve ruhaniler vardır. "Olmak"tan Vazgeçme Kânunu kendilerine telkin edilse bile zihinsel sükûnetlerini bozmazlar.

(Buddhaghosa)

Bu dünya tamamen Brahma'dan yansıyan bir yanılsamadır.
Bireysel benliği de bu yanılsama kuşatır.
Öyleyse kişi şunu bilmeli: Doğa (prakriti) yanılsamadan ibarettir.
Yanılsatıcı ise Yüce Rabb'dır (mahaşvara'dır).
Dünyanın tamamı O'nun birer parçasını teşkil eden varlıklarla kaplanmıştır.

(Svetasvatara Upanişad; IV, 9-10)

Dünyayla alâkalı pek çok söz duydun,
Peki ne gördün bu dünyadan, söyle!
Suret nedir, mana nedir?
Simurg nedir, Kaf Dağı nedir?
Cennet, Cehennem nedir? A'raf ne demek?
O görünmeyen dünya nedir,
Bir günü bir yıla eşit olan?

(Şebüsterî)

O ki ne başta ne sondadır, ancak ortadadır; yalnızca bir görüntüden ibârettir, Sadece bir isim ve surettir o.

(Srimad Bhagavatam; XI, 20)

Bir şey görünür dünyada ve yok olur gider sonra,
Gerçek bir varlığı yoksa dünyanın eğer, o zaman nasıl görünebilir bizâtihî tekrar?
Oluş ve bozuluştan azadeyse eğer, o zaman zuhur eden nedir?
Uyanın! Efendiniz konuştu.

(Saraha)

Kalıcı olmayan şeyler birer hiçtir.

(Aziz Augustinus)

Muhyiddin Arabî'nin (Allah ondan razı olsun) Şuayb Fassı'nda ifade ettiği gibi, kâinat tamamen tek bir cevhere, tüm varlıkların temeli olan Gerçeklik'e ait ârâzlardan ibarettir; her an her nefeste değişip yenilenir. Daimî bir oluş ve bozuluşa tabidir, fakat insanların çoğu bunun farkında olmazlar; Allah-u Teâlâ'nın dediği gibi: "Onlar yeniden yaratılışa kuşkuyla bakarlar" (Kur'ân; 50/15)... Kâinatın, tüm unsurlarıyla birlikte tek bir cevherden kaynaklanan, her nefeste sürekli değişip farklılaşan ve her an oluş ve bozuluşa maruz kalan bir ârâzlar toplamından başka bir şey olmadığı gerçeğini kavrayamazlar. Zahirî boyuta bakan kişi, değişimin çok hızlı olması sebebiyle, kâinatın baki olduğunu sanarak aldanır.

(Abdurrahman Câmî -Molla Câmî-)

Şunu kabul ve itiraf ediyorum ki sen (Tabiat Ana) insan zihninin küçük dünyası için yapılmış olan şu koca dünyanın Ana'sı ve İmparatoriçesisin. Yeryüzünde bedenleri hareket ettiren, yeraltında elementleri değiştirip dönüştüren sensin. Küçük-büyük her şeyi başarırsın. Rabb'inin emriyle; yeryüzünü ve gökyüzünü yenilersin sürekli bir oluş ve bozuluşla... Varolan ve var edilen her şey Rabb'inin kudreti sayesinde senden cereyan eder. Madde ve elementlerin hâkimi sensin; temel özün onlardandır, şeklin ise göklerdendir. O temel öz kayıtsız ve suretsizdir, ona bireysellik kazandıran sensin.

(John A. Mehung)

Dünyanın gerçekdışı olduğunu söylüyorlar. Peki, bunun ölçüsü nedir? Kısır bir kadının çocuk doğurması gibi mi ya da bir çiçeğin havada yetişmesi gibi mi veya gerçeğe işaret etmeyen boş kelimeler gibi mi? Hâlbuki dünya bir gerçektir ve anlamlı bir kelimedir; daha doğrusu mutlak bir nitelikte değil, tek bir Gerçeklik'in eklentisi niteliğindedir; tıpkı loş bir ışıkta görülen halka şeklinde kıvrılmış bir yılan görüntüsü gibi...

(Sri Ramana Maharshi)

Görünen her şey Maya'dır. Maya bilgi (jnana) sayesinde aşılır. Kişi, zihnini tahrip eden Maya'nın etkisinden kurtulmak için mücadele etmelidir. Zihin kontrol altına alındı mı Maya'nın etkisi ortadan kalkar. Bunun yegâne yoluysa meditasyondur.

(Swami Sivananda)

Doğrusu üç "guna"dan[12] müteşekkil olan benim bu ilâhî Maya'mın (yanılsatıcı etkimin) iç-yüzüne vâkıf olmak zordur; ancak bana sığınanlar bu Maya perdesini aşabilirler.

(Bhagavad-Gita; VII, 14)

Hakikat şudur ki yalnızca Tanrı gerçektir. O'nun dışındakilerin gerçekliği yoktur. Evren, insan, mal-mülk, çocuklar; bütün bunlar sihirbazların illüzyonuna benzer. Sihirbaz, asasına vurarak "Çıksın ortaya aldanış! Çıksın ortaya yanılgı!" der. Ardından seyircilere dönerek onlara, kavanozun kapağını açmalarını ve gökyüzünde uçan kuşlara bakmalarını söyler. Burada illüzyonun herhangi bir gerçekliği yoktur; tek gerçek, büyücünün kendisidir. Gerçekliği olmayanın kalıcılığı da olmaz.

(Sri Ramakrishna)

Hırs ve Şehveti Dizginlemek

Can suyunun boşa harcanışı, utançlı bir boşalmadır.
İş başında şehvet; işini görünceye kadar da
Yalancı, katil, baştan ayağa suçlu, eli kanlıdır;
Vahşî, amansız, zorba, kıyıcı, kaypaktır daima.
Tadına varılmasıyla utanç vermesi birdir;
Anlamsızca kovalanır ve ele geçirildiğinde
Anlamsızca horlanır; oltaya takılmış bir yemdir;
Sanki özel hazırlanmış, yutanı çıldırtsın diye.
Kovalarken de çılgındır artık, yakalasa da çılgın;
Elindeyken, elde ederken, etmeye niyetliyken azgındır;
Tadımı mutluluktur onun, tadımdan sonrasıysa hüzün;
Coşkulu bekleyiştir öncesi, sonraya ise bir düş kalır.
Bilmeyen yok bunu ama bilen de yok ne yazık ki,

Kişiyi Cehennem'e götüren o Cennet'ten sakınmayı.

(Shakespeare; Seneler, 129)

Senin için korkulacak şey; yolların sana karışık gelmesi değil senin heva ve hevesine yenik düşmendir.

(İbn-i Atâullah İskenderî)

Göz bu dünyanın sevgisine yönelirse, kalpte basiret kalmaz.

(İbrahim b. Ethem)

Bir insan ya hayvanlar gibi sadece şehvetle, yılanlara özgü bir hıyanetle ve hayalî ejderhalar gibi gazap ve kibirle yaşar; ya da Tanrı'nın kuzusu (İsa) gibi uysallığı, sabrı, nezaketi ve alçakgönüllülüğü tercih eder... İnsanın hayattaki en büyük dava ve mücadelesi budur.

(William Law)

Kutsal ıstırabın kılıcı ruhumu yaralıyor; çünkü inançlı görünenler çok vefasız.

(Magdeburg'lu Mechthild)

Maya, devasa bir testeredir. Şehvet, öfke, açgözlülük, yalancılık, kibir, kıskançlık, kin ve bencillik bu devasa testerenin birer dişidir. Dünyaya meyleden herkes bu testerenin dişleri altında mahvolur. Kendilerine iffet, tevazu, aşk, sükûnet, fedakârlık ve ilgi ihsan edilmiş olanlar hiçbir zarar görmezler. İlâhî lütuf sayesinde tehlikeyi atlatırlar. Düzgün bir hâlde çıkarlar testerenin altından ve ölümsüzlüğün diğer tarafına ulaşırlar

(Swami Sivananda)

Bu dünyanın öyle bir düzeni vardır ki eğer onun zevkleriyle mutlu olmak istiyorsan, acılarına da katlanman gerekir. Hoşlansan da hoşlanmasan da; biri olmadan diğerini elde edemezsin...

(Swami Brahmananda)

Gördün mü şu koca dünyada
Acısız zevk elde edeni şimdiye dek?
Kim koruyabilmiş saflığını,
Her arzusunun peşinden giderek?

(Şebüsterî)

Şunu unutmamamız gerekir ki duyu nesneleriyle tatmin olup sükûnete ermeye çalışmak; gözleri bağlı, saldırgan bir yılanın yanı başında durmak gibidir... Bizlerse birer mutluluk vasıtası olarak görüyoruz onları. Rabb'in insandaki yansımasını görüp-işitmiş olan Duryodhana'nın yolundan gittiğimiz hâlde, henüz bir gelişme sağlayamadık.

(Sri Chandrasekhara Bharati Swamigal)

Canın (soul) yüce arzulara erişmesi kolay değildir. Şunu bil ki onlara sahip olanlar bunu Tanrı'nın özel bir lütfu sayesinde başarırlar. Maya'nın perdelediği bu dünyada insanlar nice felâketlerle karşılaşır, akla-hayale sığmayan nice talihsizlikler yaşarlar. Ama yine de istikametlerini değiştirmeyi istemezler. Ne gariptir ki her defasında aynı duruma geri dönüp artarda belâlara maruz kalmaya devam ederler. Kendilerine nasihatte bulunan kimselere darılıp gücenirler.

(Swami Brahmananda)

Ahmaklığını tekrarlayan akılsız kişi, kusmuğuna dönen köpek gibidir.

(Süleyman'ın Özdeyişleri; 26:11)

Bir adam kalabalık pazar yerinde birinin cüzdanını çalmıştı. Yakalandığında polis kendisine niçin hırsızlık yaptığını sordu. Hırsız da "Para düşüncesi zihnimi öylesine kaplamıştı ki polisin varlığını aklıma bile getirmedim" dedi. Arzuları kendisine davranışının doğasını unutturmuştu.

(Huai Nan Tzu)

Haris insanın gözü kötülüğe doymaz, bu kişi nefsini kurutup yok edene kadar asla tatmin olmaz.

(Ecclesiasticus; XIV, 9)

İnsan tıpkı suya hasret olan tifo hastaları gibi sürekli dünyevî şeylerin hasretini çeker. Sonu yoktur bu hasretin. Tifo hastaları bir sürahi suyun hepsini içebileceklerini söylerler. İnsanın durumu da bunun gibi; çok zordur. Aldanış o kadar fazla ki...

(Sri Ramakrishna)

Lambaya ya da ateşe üşüşen sinekler onu bir çiçek zannederler ve yanıp kül olurlar sonuçta... Haris insan da aynı şekilde; gerçek mutluluğa erişebilme düşüncesiyle sahte güzellere yönelir ve şehvetin ateşiyle yanıp kül olur.

(Swami Sivananda)

Büyük bir şevkle yaklaşır balıklar
Oltasındaki yeme balıkçının,
Ama görmezler zokayı.
Dünyanın zehri de böyledir işte, Fark edilmez tehlikesi...

(Magdeburg'lu Mechthild)

Dünyevîleşmiş insanın Tanrı'ya duyacağı özlem geçicidir. Kızgın bir tavanın üzerindeki su damlası gibi kısa sürede yok olur.

(Sri Ramakrishna)

Arjuna:

Bir insanı kendi isteği dışında, sanki karşı koymaya hiç gücü yokmuş gibi günaha iten şey nedir?

Krishna:

"Rafaj gunası"ndan (hırstan) doğan arzu ve öfke... Bil ki bunlar doymak nedir bilmezler, büyük günahlardandır ve insanın bu dünyadaki düşmanıdırlar.

Nasıl ki ateş dumanla, ayna tozla, ana karnındaki cenin zarla kaplanırsa; Gerçek Ben'de arzu ve öfkeyle öyle örtülür.

(Bhagavad-Gita, III, 36-38)

Heva ve heveslerine uyan kimselerin yaptıkları kötü işler kendilerine süslü ve güzel gösterilmiştir.

(Kur'ân; 47:14)

Ey Kunti'nin oğlu (Arjuna), duyular o kadar tehlikelidir ki kemale ermek için çaba gösteren hikmet sahibi bir insanın bile zihnini zorla başka yöne çevirir.

Bütün duyularını dizginleyen yogi, benim üzerimde odaklanarak tefekküre dalar. Duyuları kontrol altında olduğundan idraki güçlüdür.

Zihnini duyu nesnelerine yönelten insan, sonunda bu nesnelere bağımlı hâle gelir... Bağlılık, özlemi; özlem de öfkeyi doğurur... Öfke, yanılgıyı ortaya çıkarır; yanılgı da hafıza kaybına yol açar... Hafıza kaybı, tefrik etme melekesini iflâs ettirir; bu melekenin iflâs etmesi ise mahvolmak demektir.

(Bhagavad-Gita; II, 60-63)

Kendini zevke kaptırmak cahilliğin en ileri derecesidir.

(Platon; Protagoras, 358 E)

İşte böyle... isim ve suret şuura tâbidir;
Şuur da isim ve surete tâbidir;
İsim ve suret temasa tâbidir;
Temas duyulara tâbidir;
Duyular arzulara tâbidir;
Arzular bağlılığa tâbidir;
Bağlılık varoluşa tâbidir;
Varoluş doğuma tâbidir;
Doğum ise yaşlılık, ölüm, acı, feryat, sefalet, dert ve umutsuzluğa tâbidir...
Bütün bu perişanlık toplamı bu şekilde ortaya çıkar!

(Digha-Nikaya)

Tutkuların sebebi günahkâr eylemlerdir. Tutkular düşüncelere, düşünceler tahayyüle yol açar; Görüşlerin sebebi çeşitli formlar içeren hafıza, hafızanın sebebi (neyin doğru ve gerekli olduğunu) unutmak, unutkanlığın anası cehalet, cehaletin anası ise tembelliktir; tembellik şehevî arzulardan doğar; arzular yanlış istikamete yönelmekten, yanlış istikamette olmak da eyleme bağlanmaktan kaynaklanır; bağlayıcı eylem ise kötülüğe ahmakça temayül göstermenin ve duyularla duyu nesnelerine tutunmanın bir ürünüdür.

(Sinai'li Aziz Gregory)

İnsan duyu nesnelerine değer atfederek onların cazibesine kapılır. Bu cazibe beraberinde arzuları da getirir. Arzular rekabete ve anlaşmazlığa yöneltir insanları. Ardından şiddetli öfke doğar. Sonuç ise aldanıştır. Aldanış büsbütün engel olur insanın doğru ile yanlışı idrak etmesine...

(Srimad Bhagavatam; XI, 14)

Ayartılan kişi "Tanrı beni ayartıyor" demesin! Çünkü Tanrı kötülükle ayartılmadığı gibi kendisi de kimseyi ayartmaz. Herkes kendi hırs ve arzularına kapılıp aldanarak ayartılır. Sonra arzular gebe kalır ve günahı doğurur; günah olgunlaşınca da ölüm getirir.

(İncil; Yâkub'un Mektubu, 1:19-15)

Şiddetli bir isteğin temelinde hırs ve arzu vardır; eğer peşinden gidilirse, hırs ve arzu alışkanlığa dönüşür; alışkanlık da eğer vazgeçilmezse ihtiyaç hâlini alır...

(Aziz Augustinus)

Bir tutkudan sakınan kişi diğer tüm tutkulardan da sakınsın, aralarında fark gözetmesin...

Gazabı bilen, kibri de bilsin; kibri bilen, yalanı da bilsin; yalanı bilen açgözlülüğü de bilsin; açgözlülüğü bilen, sevgiyi de bilsin; sevgiyi bilen, nefreti de bilsin; nefreti bilen, aldanışı da bilsin; aldanışı bilen tasavvuru da bilsin; tasavvuru bilen doğumu da bilsin; doğumu bilen ölümü de bilsin;

ölümü bilen, Cehennem'i de bilsin; Cehennem'i bilen hayvanî varlığını da bilsin; hayvanî varlığını bilen, acıyı da bilsin...

Bilge kişi böylece gazap, kibir, yalan, açgözlülük, sevgi, nefret, aldanış, tasavvur, doğum, ölüm, Cehennem, hayvanî varoluş ve acıdan sakınsın.

(Akaranga Sutra; I, I, 4)

Erdemin yoksa bile erdemli görün.
Yiyip-bitirir çünkü her duyguyu
Alışkanlık denen canavar.
Ama bazen bir melektir o,
İyi ve güzel işler yapmak için
Kolay giyilir bir elbise sağlar bize.
Bu gece hâkim olursan kendine,
İkinci defa sakınmak kolaylaşır,
Ondan sonrası ise daha da kolay olur.
Alışkanlık tabiatı bile değiştirir âdeta.
Şeytanı dizginleyebilir olağanüstü bir güçle,
İçimizden tamamen atabilir de onu.

(Shakespeare; Hamlet, III, IV, 160)

Arzular doymak nedir bilmez, bu yüzden de sürekli ihtiyaç hâsıl ederler.

(Pisagorcu Sextus)

Arzu ve heveslerinin farkında olan kişi şunu anlar ki zevkin sonu acıdır. Bedensel zevklerle mutluluk elde edilebilseydi şayet, o zaman hayvanları mesut kabul etmemiz gerekirdi; çünkü onların tek gayesi bedensel ihtiyaçlarını gidermektir.

(Boethius)

Kendine hâkim olamayan kişi güçlü dürtülerin etkisiyle, bile bile kendini perişan edecek işler yapar. Fakat hakikatin farkında olan kişi arzuların etkisine maruz kalsa bile derhal onların barındırdığı kötülüğün bilincine varır ve onlara boyun eğmeksizin sükûnetini muhafaza eder.

(Srimad Bhagavatam; XI, 7)

Geçmiş arzular, geçmiş istekler fısıltılarını sana tekrar duyurmaya çalışırlarsa eğer; farkındalık (viveka) sopası ve feragat (vairagya) kılıcıyla bertaraf et onları...

(Siwami Sivananda)

Allah'ın lütuf ve rızasını kazanmak amacıyla yapılan en değerli iş, arzulara karşı koymaktır; çünkü bir insanın bir dağı tırnaklarıyla kazıp yerle-bir etmesi, arzularına karşı koymasından daha kolaydır.

(Cüneyd-i Bağdâdî)

Kim hikmet sahibi olup da haklı olarak iftihar edebilir hikmetle? Ancak günahın farkında olan ve ondan uzak duran kişi...

(Shekel Hakodesh; 129)

Eğer bir insanın imanı varsa, benim üzerimde tefekkür etmekten haz duyuyorsa, çalışma ve dünya kazancına karşı kayıtsızsa ve buna rağmen yine de boş arzu ve heveslerden vazgeçmiyorsa; o zaman bırakın o insan samimî bir kalp ve tam bir bağlılıkla bana ibadet etmeyi sürdürsün. Vazgeçemeyeceği arzularını tatmin etmeyi gerekli görüyorsa, bir yandan da arzulardan elde ettiği zevklerin boş olduğunu düşünsün, bu tür zevklerin kötü sonuçlar doğurabileceğinin farkına varsın.

(Srimad Bhagavatam; XI, 13)

Kozmik Rüya

Sürekli değişiyor dünyanın duyu nesneleri,
Bizse bağlanıp-kalıyoruz onlara, sanki gerçekmişçesine;
Doğum-ölüm okyanusunda boğuyorlar bizi.
Daha ne kadar dolaşacağız bu rüyalar yolunda?
Kalıcı ve sabit görünür bu dünya,
Ama ölüm sonrası dönüp-varacağımız yer
Yine bu rüyalar yolu değil mi sonunda?

(Seami Motokiyo)

İnsanlar uykudadır, ölünce uyanırlar.

(Hz. Muhammed –S.A.V.-)

Âlemin tümü hayal içinde hayaldir, gerçek varlık ise ancak Allah'tır.

(İbn-i Arabî)

Tanrı Vişnu şeytan Hiranyakşa'yı öldürmek amacıyla dişi bir domuz şeklinde tecessüm etti. Şeytanı öldürdükten sonra küçük domuzlarla beraber mutlu bir şekilde yaşamaya başladı. Kendi gerçek doğasını git-gide unutuyordu; küçük domuzları emzirirken hâlinden memnun görünüyordu. Göklerdeki tanrılar hemen harekete geçerek Vişnu'yu tecessüm ettiği domuz bedenini terk edip semavî âleme geri dönme konusunda ikna etmeye çalıştılar ama başaramadılar. Çünkü Vişnu hayvanî hislerin cazibesine iyice kaptırmıştı kendini. Tanrılar aralarında istişâre edip Şiva'yı gönderdiler dünya âlemine. Şiva dişi domuz Vişnu'ya sordu: "Niçin unuttun böyle kendini?"... Vişnu da; "Böyle yaşamaktan çok mutluyum da ondan" dedi. Bunun üzerine Şiva üç uçlu mızrağını domuzun vücuduna saplayarak onu ortadan kaldırdı, Vişnu da böylece semavî âleme geri döndü.

(Sri Ramakrishna)

Oberonum! Rüyamda neler gördüm öyle!
Bir eşeğe gönül vermişim gibi geldi bana.
...
Öyleyse gidelim lordum
Uçarken anlat bana;
Nasıl oldu da bu gece,
Dünyadaki şu fanilerle
Burada uyuyakaldım bir arada.
...
Bu gece ne geldiyse başlarına,
Tuhaf bir rüya gibi kalsın akıllarında.

(Shakespeare; Bir Yaz Gecesi Rüyası, IV, I)

Bir zamanlar benim için iş; hırs ve hevesten... Aşk; şahsiyetten... Saflık; korku ve endişeden... İrşat da güç arzusundan önce gelirdi. Ama artık ne önemi var, akıntıya kapılmış sürükleniyorum. Sana geliyorum ey Ana, senin sevgi dolu sinene. Beni götürdüğün yere doğru yol alıyorum; sessiz ve sıra dışı olana, harikalar ve hayretler diyarına. Geliyorum ama bu sefer oyuncu değil bir seyirci olarak.

(Swami Vivekananda)

Şayet bir başka Vivekananda daha olsaydı, Vivekananda'nın neler yaşadığını anlardı. Yine de ne Vivekananda'lar gelip-geçecek zamandan !

(Swami Vivekananda)

Bu dünyanın ilgi ve zevklerine adanmış, dünyevî arzulara kul-köle olunarak heba edilmiş bir hayat tıpkı bir rüyaya benzer; çünkü onun gibi kısa, gerçekdışı ve yanıltıcıdır. Fakat önemli bir fark vardır ikisinin arasında. Normal rüyalar sona erdiğinde, kaybolan şey yalnızca kurgu ve hayallerdir. Ancak ölümle sona eren hayat rüyasında ise uğruna varedildiğimiz bütün o sonsuzluk kaybolur.

(William Law)

Mutlak Ben'i (self) unutan kişi fiziksel bedeniyle özdeşleştirir kendini ve böylece tekrar tekrar doğar; onun durumu tıpkı rüyasında dünyanın her tarafını gezip dolaşan kimsenin durumuna benzer. Öyleyse Mutlak Ben'i idrak etmek bu gezgin rüyasından uyanmaktır ancak...

(Sri Ramana Maharshi)

Ruh kaybederse eğer yolunu bir kere,
Ah, ne kadar huzursuz olur bu dalâletten!
Yönelmezse Rabb'ine, yolunu aydınlatması için,
Ne günahlar işler sonu gelmez karanlık gecede!

(Robert Herrick)

Allah ile kulları arasına perde olan şey dünya, cennet, mal, mülk, makam ve mevki değil nefs ve vehimlerdir. Bu ikisinden kurtulduğun takdirde Allah'a vâsıl olursun.

(Ebû Said b. Ebu'l-Hayr)

Zihin, Hakikat güneşini örtüp gizleyen bir buluttur sadece. İnsan da ahmak rolü oynayan Tanrı'dır aslında. Eğer isterse kendini özgürleştirebilir.

(Swami Ramdas)

Uykudasın sen, gördüklerin de bir hayal.
Bir seraptan ibaret gördüğün her şey.
Mahşer sabahı uyandığında,
Anlarsın ki bunların hepsi vehim ve zandır ancak.
Şaşılığı sona erdiğinde gözlerinin,
Yeryüzü de değişir, gökyüzü de.
Gerçek güneş sana yüzünü gösterdiğinde,
Ay da kaybolur, yıldızlar da, Zühre de.
Sert kayaya o güneşten bir ışık vursa,
Rengârenk bir yün gibi paramparça olur kaya bile.

(Şebüsterî)

Kişi görünüşte uyanmış olsa bile, eğer gözleri çokluk âlemine yönelmişse; o zaman hâlâ uyuyor demektir. Uyan bu cehalet uykusundan, tek olan Zât'ı gör! Yegâne gerçek O'dur...

Bu dünya bugün'den ibarettir, yarın yoktur; bir rüya gibi asılsızdır yarın, ateşten bir çember gibi değişir. Surette çok olarak görünse de gerçekte ancak tek bir saf ve müteâl şuur vardır.

(Srimad Bhagavatam; XI, 7)

Hayat denen olgu; bir rüya, bir hayal, bir hava kabarcığı, bir gölge, bir çiğ damlacığı, bir şimşek gibidir âdeta... Böyle bakmak gerekir yapılan her şeye.

(Prajna Paramita -Elmas Sutrası-)

Her şey bir rüyanın, bir hayalin suretleri olarak değerlendirilmelidir, yalnızca karmaşık bir nedensellik ağı sayesinde (varolan) ... Asılsız ve kendi doğasından yoksun suretler olarak. Bu nedensellik ağı ve tefrik etme bağlanmadan doğar ve zihin mekanizması ile ona bağlı unsurların gelişmesiyle sonuçlanır.

(Lankavatara Sutra; VII)

Bir rüyadır hayatın tümü,
Ve kendi-kendisinin rüyasını görür
-Ey aldanış-
Bir rüyadan ibaret olan.

(Calderon)

Nasıl ki rüyalar uyanıkken görülen şeylerle kıyaslandığında gerçekdışı bir nitelikteyse, bu dünyada uyanıkken görülen şeyler de aynı şekilde mutlak gerçek olan düşünce dünyasıyla kıyaslandığında gerçekdışıdır.

(Hermes)

Gün olur, rüyasında ziyafet çeker insan; uyandığında ise acı duyar, gözyaşı döker. Gün olur, rüyasında acı çeker, gözyaşı döker; uyandığındaysa neşe içinde ava çıkar. Rüya görürken fark etmez rüyada olduğunu. Hatta rüya sırasında yorumlamaya bile kalkar onu. Uyandığında bir de bakar ki hepsi rüyaymış. Ama bir de Büyük Uyanış var. O uyanışta da hayatın aslında büyük bir rüya olduğunu anlar insan. Bazı aptallarsa uyanmış hâlde olduklarını zannederler; kendilerinin gerçekte prenses mi, köylü mü olduklarını gayet iyi bildiklerini sanırlar. Demek ki sen de ben de uykudayız, rüya görüyoruz. Senin rüya gördüğünü söyleyen ben de bunu bir rüyada söylüyorum ancak...

(Chuang Tzu)

Gerçekte, Hz. Peygamber'in cismanî varlığı rüya içinde rüya olarak söz konusu olmuştur.

(İbn-i Arabî)

Ben (Chuang Tzu), günlerden bir gün rüyamda kelebek olduğumu gördüm. Çevrede rahatça ve keyfimce dolaşırken gerçekten de bir kelebektim, Chuang Tzu olduğumun bilincinde değildim. Derken aniden uyanıverdim, meğerse Chuang Tzu'ymuşum... Şimdi acaba rüyasında kelebek olduğunu gören ben miydim? Yoksa kelebek mi rüyasında ben olduğunu gördü? Fakat insanla kelebek arasında kesin bir fark var. Buna nesnelerin birbirine dönüşümü derler.

(Chuang Tzu)

Acaba şu anda uykuda mıyız, düşüncelerimiz birer rüya mı; yoksa uyanık mıyız, bu konuşma uyanıklık hâlimizde mi gerçekleşiyor; bunu nasıl belirleyebilirsin?

(Platon; Theaitetos, 158 B)

Ey Nefs (soul), rüyalardan oluşan hayata dâhil olduğun zaman, mutluluk arama onda; gerçek zannedip görünüşlerine kanma; aksi takdirde gülünecek bir duruma düşersin uyandığında.

Oluş ve bozuluşa tâbi olan nesneler âlemi bir rüyalar âlemidir. Bu dünyada (gerçek anlamda) uyuyup rüya gören kişi aslında rüya içinde rüya görmüş olur; (gerçek anlamda) uyandığındaysa "izafî" bir rüyadan uyanmış gibi olur, ama gerçekte hâlâ o "mutlak" uykusuna devam eder.

(Hermes)

Kalp kaybettiği şeye üzülüp ağlarken, ruh bulduğu şeye sevinip güler.

(Sûfî Vecîzesi)

Uyanan birisi için rüya neyse, sen de uyandığında ey Rabb, hor göreceksin onların suretlerini öylece.[13]

(Mezmurlar; 73:20)

Tanrı kendini dünyada uyandırdığı zaman şurası kesin olarak anlaşılacak ki; Göz de, Işık da, Dünya Hayatı da yalnızca O'dur... Bu Sonsuz Ruh -ki onun uykusunda onlar (bu dünyanın varlıkları) tıpkı bir

rüyadaki renkli suretler gibi bir oraya bir oraya beyhude çırpınıp dururlar-uyanıp kendine geldiğinde onları derhal kendi hiçliklerinde eritir ve onları hiç olarak görür, çünkü onlar hiçbir zaman mutlak varlığa sahip değildir.

(Peter Sterry)

Ne kadar çok tefekkür edersen, manevî hayatından da o kadar çok lezzet alırsın... Duyu nesnelerinin cazibesinden kurtulursun. Dünya uzun bir rüya olarak görünür sana.

(Swami Sivananda)

Bir oluştan başka bir oluşa geçip-durma; eğer böyle yaparsan, dönüp-dolaşıp tekrar başladığı yere dönen değirmen eşeğine benzemiş olursun. Bunun yerine mahlukattan yola çıkıp Yaratıcı'ya ulaş. "Doğrusu son varış Rabb'inedir!"

(İbn-i Atâullah İskenderî)

Pisagorcularla Platoncuların da kabul ettiği gibi, ulvî Ruh (soul) dünya hayatı esnasında bu değersiz bedende ikamet eder; zihnimiz sanki hastaymışçasına endişe ve huzursuzluk içindedir sürekli. Daima uykudadır ve hep sayıklar. İnsanın bireysel hareketleri, eylemleri ve tutkuları bir hastalığın yol açtığı baş dönmelerinden, bir uykuda görülen rüyalardan ve bir çılgının hezeyanlarından başka bir şey değildir; nitekim Euripides bu dünya hayatını «bir gölgenin rüyası» olarak adlandırır haklı olarak. Herkes aldanış içindedir ama bazen uyku esnasındaki gibi kuşkulanıp kendi-kendilerine "Belki de gerçek değildir şu an gördüklerimiz, rüyadayızdır belki şu an" diye düşünenler genelde daha az aldanırlar. Hayatta kimin davranışları daha sahte, daha yapmacıklıysa o kişi diğerlerine kıyasla tıpkı Homeros'un Treisas'ı gibi gölgelerin arasında yer alır. "Sadece o akıllıdır" der Homeros; fakat diğer tüm kişiler de gölgeler gibi, daha doğrusu gölgeler olarak uçuşurlar o yana bu yana...

(Marsilio Ficino)

Günaha dalan suçlular sapıklık ve çılgınlık içindedirler.

(Kur'ân; 54:47)

Bir insan Tanrı'nın doğasını anlayabilir mi hiç? Ben bile O'nu bazen iyi bazen de kötü olarak görüyorum. Tanrı kendisinin o büyük yanıltıcı etkisiyle aldanışa tâbi tutuyor bizi. Bazen uyanıp aydınlanmamızı sağlıyor; bazen de bilinçsiz, cahil bir hâlde bırakıyor. Cehalet bir anda ortadan kalkabildiği gibi bir anda da zihnimizi sarıp kaplayabiliyor. Yosunlarla kaplı bir havuza bir tuğla parçası atacak olursanız, dalgalanan yosunların arasından, kısa süreliğine de olsa suyun kendisini görebilirsiniz. Fakat su durulduğunda yosunlar tekrar örtüverirler yüzeyi.

Kişi kendini bedeniyle özdeşleştirdiği sürece, acının ve zevkin, doğumun ve ölümün, hastalık ve belâların etkisini hisseder. Bütün bunlar Ruh'a değil bedene âit şeylerdir... Kendini bilen kişi acıyı ve zevki, doğumu ve ölümü bir rüya olarak görür.

(Sri Ramakrishna)

Duygular ve düşünceler berrak bir suyun yüzeyini örten yabanî bitkilere benzerler.

İdrakin eli bu otları kenara doğru çekerek suyun berraklığını ortaya çıkarır.

Ama Allah idrakin elindeki bağı çözmediği sürece, arzu ve hevesler zihnimizdeki yabanî bitkileri git-gide arttırır.

Arzu ve heveslerin eli takva zinciriyle zincirlendiğinde, Allah idrakin elindeki bağı çözer.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

İnsanlar şarap müptelası misali,
Farkında değiller hâllerinin.
Uyanıp arınmıştır hikmet sahipleri,
Sihrin tesirinden kurtulan...

(Ensârî)

Oğul keşke benliğinin ötesine geçsen de, rüyasında hayalî suretleri görenler gibi değil uyanmış kimseler gibi görebilsen.

(Hermes)

Her ne kadar gerçekmiş gibi görünse de aslında bir rüya hâlindedir tüm fiil ve eylemler.

Fiil ve eylemlerin ötesine geçin, Gerçek'in bilgisini arayın ey Tingri ahalisi.

(Phadampa Sangay)

Zihin duyu nesneleriyle tatmine yöneldiğinde, kâinatın gerçekliği fikrine git-gide daha fazla bağlanır. Daima Atman'ı düşündüğündeyse, dünya hayatını bir rüya olarak görmeye başlar.

(Swami Sivananda)

Şimdi bir düşün: Uyurken ya da uyanıkken bir şeyin benzerini kendisi sanmak rüya görmek değil midir?

Kesinlikle "söyleyebilirim" ki rüyadır.

Peki ya bunun aksine, mutlak bir güzelin varlığına inanan, İdea'yı kendisine katılan nesnelerde görüp fark edebilen ve bu nesneleri İdea'nın kendisi, İdea'nın kendisini de bu nesneler sanmayan kişi sence rüyada mıdır, uyanık hâlde midir?

(Platon; Devlet, 476 c)

Hayatın Hayalî Akışı

Bilin ki dünya hayatı ancak bir oyun7, bir eğlence, bir süs, aranızda karşılıklı bir övünme, çok mal ve evlat sahibi olma yarışından ibarettir. Ahirette ise çetin bir azabın yanı sıra Allah'ın affı ve rızası vardır. Bu dünya hayatı şu duruma benzer; bir yağmura ki yeşerttiği bitki, ekincilerin hoşuna gider. Ne var ki daha sonra o bitki kuruyup sararır ve sonunda çer-çöp hâline gelir. Dünya hayatı bir aldanış vasıtasından başka bir şey değildir.

(Kur'ân; 57:20)

Arzularına boyun eğenler böylece az sefa sürer, çok cefa çekerler; tıpkı arabayı çeken bir öküzün ancak bir tutam ota talim etmesi gibi... Gerçeği

göremeyen insan bu yüzden kendisini kolayca hayvan seviyesine düşürecek olan kısacık bir zevk ü sefa uğruna, edinilmesi zor olan şu sınırlı ömür servetini boşa harcar.

(Şanti-deva)

Dünyevî kaygılar, zenginliğin aldatıcılığı ve daha başka hevesler araya girip sözü boğar ve ürün vermesini engeller.

(Markos; 4:19)

Her ikisi de hiddet yoluyla kendilerindeki emredici niteliğin farkına varmış olan Âdem ile Havvâ'nın durumunda ayartılmanın temellerine ilişkin net bir kanıtla karşılaşıyoruz. Aynı şey, bedeni "ruhunun dış kısmının"(nefsinin) hâkimiyeti altına girmiş olan ve sadece dünyevî zevklerin yani kendisini hayvandan farksız hâle getiren maddî şan, şeref, iktidar, güzellik, yemek, içmek gibi şeylerin peşinden koşan kişilerde de söz konusudur. Böyle bir kişi, hayvanlığıyla iftihar eder; âdeta bir tanrı gibi böbürlenir. Hâlbuki içindeki hakikî insanı hayattan soyutlayıp hapseden zavallı ve fani bir mahlûktan başka bir şey değildir.

(Boehme)

Bu dünya bir oyun yeridir ve ölüm gecedir.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

En fazla "yüz yıl"dır, insanların yaşayacağı... Denizde bir damla gibidir itibar edip kıymet verdikleri şeyler. Kumların içinde bir kum tanesinin durumu neyse, sonsuzluğa kıyasla birkaç yıllık ömrün durumu da odur.

(Ecclesiasticus; XVIII, 8)

Hayat nedir? Geceleyin bir ateşböceğinin saçtığı pırıltıdır. Kışın bir bufalonun verdiği nefestir. Otların arasında koşan ve günbatımında kaybolan gölgecik gibidir.

(Kızılderili Reisi Kargaayak)

Bu dünyanın sonsuz ve tek gerçek olan Yaratıcı'ya kıyasla ancak fani ve birkaç günlük bir ömre sahip olduğunu anlamadığın sürece Tanrı'yı gerçek anlamda sevemezsin.

(Sri Ramakrishna)

Uzun ömür ve kısa ömür diye tabir edilen şeyin arasında pek fazla bir fark yoktur. Ömür yalnızca zamanın tanımlanamaz niteliği içerisinde bir andan ibarettir en nihayetinde.

(Chuang Tzu)

Çekirgeler gibi geçip gidiyoruz bu dünyadan,
Hayatımız bir nefes misali...

(Ezra; 4,24)

Bu dünyada insanı sevindiren ve gururlandıran şeyler göz açıp-kapayıncaya kadar geçip gidiyor.

(T'u Lung)

Çözünebilir şeyler yok olucudur, yalnızca çözünmeyen şeyler kalıcıdır... Maddî olan hiçbir şeyin gerçekliği yoktur, yanılsamadan etkilenmeyenler ancak manevî şeylerdir.

(Hermes)

Değişkenliğin rüzgârı o acımasız şiddetiyle evrendeki her şeyi eritir.

(Hônen)

Çünkü Tanrı'dan olmayan her şey yok olacak...

(İsa'nın Taklidi; III, 32)

Yoshino Dağı'nda her yıl bu zamanlar,
Ne kadar güzel, ne kadar göz alıcıdır kiraz çiçekleri.
Ağacı yar açık arazide bak içine,

Ne olur söyle bana, nerede şimdi o açan çiçekler.

(Japon Şiiri)

İrem Bağları bile darmadağın oldu,
Gülleriyle beraber,
Cemşid'in o yedi halkalı kadehi şimdi nerede kim bilir,
Ama şarap hâlâ eski kırmızılığında
Ve yine rüzgâra teslim
Irmağın kenarında bir bahçe...

(Ömer Hayyam)

Geçmiş geçip gitmiştir, artık geri gelmez; gelecek ise mevcut değildir, henüz gelmemiştir. Şimdiki an bile yoktur ... Sabit kalmak mümkün değildir onda. Madem ki bir an bile sabit durmuyor, sürekli akıp gidiyor, o hâlde nasıl bahsedilebilir "şimdi"den?

(Hermes)

Geçmiş zaten geçmiştir,
Gelecek ise henüz burada değildir,
Şimdiki an da asla sabit durmaz.
Şeyler sürekli değişir, hiçbir şeye bağlı kalmaz.
Yanıltıcı şekilde kendi-kendini yaratan
O kadar isim ve kelime var ki,
Ne faydası var öyleyse ömrünü her gün tembelce boşa harcamanın?

(Ryokwan)

Ne genç ne de yaşlısınız şu an,
Sanki yemek sonrasında uykuya dalmış da
Rüya görüyor gibisiniz.

(Shakespeare; Kısasa Kısas, III, I, 3)

Dünyevî şeylere bağlanıp-kalmış olan aklı karışık kimseler asla duyularıyla tatmin bulamazlar. Kapana kısılmış olmalarına rağmen

şaşkınlıklarının farkında değildirler. Onların yanında Tanrı'dan bahsedecek olsan, hemen uzaklaşırlar oradan. Ve şöyle derler: "Ne diye söz açıldı ki şimdi Tanrı'dan? Biz O'nu ancak ölüm anında düşünürüz."... Fakat ölüm döşeğine uzandıklarında eşlerine ya da çocuklarına söyleyecekleri söz şu olur: "Kandile niçin bir sürü fitil koydun? Bir tane yeterdi. Kandil çok fazla yağ yakacak şimdi."

(Sri Rmakrishna)

Zararlı bir doktor gibidir zaman, geleceğe yönelik ümitlerle her gün yanıltır hastayı; eski acılarını dindirmeden yenilerini ekler üzerine, hayata ilişkin boş vaatlerle onu ölüme doğru götürecek nice kötülükleri yığar insanın başına her gün üst-üste. Bugün'de yaşamamız gerekir, hayatı yarına erteleyen kişi hiç yaşamamış sayılır. Bugün'de yaşamayı istiyorsan eğer, o zaman Tanrı için yaşa; O'na göre dün de yarın da Bugün'den ibarettir.

(Marsilio Ficino)

Asla "yarın" ya da "öbür gün" deme; çünkü insanlar sürekli birtakım beklentilerle yaşayıp bu umursamaz hâllerini hakikatle ansızın karşılaşıncaya dek sürdürmeleri sebebiyle helâk olmuşlardır. Böylece hısım ve akrabayı geride bırakarak göz göre göre yol almışlardır o karanlık ve dar mezarlarına doğru...

(İbrahim b. Edhem)

Yarın, yine yarın, ardından yine yarın,
Böyle sürüp-gidiyor günden güne küçük adımlarla;
Kayıtlı zamanın son hecesine doğru...
Bütün dünlerimizse sersemlere ışık tutmuş,
Ölüm yolunda toz-toprak olmazdan önce.

(Shakespeare; Macbeth, V, V, 19)

Saatler nasıl da hızla geçip günlere dönüşüyor; günler aylara, aylar yıllara, yıllarsa ömrün sona ermesine sebep oluyor.

(Hz. Ali)

Şu dünyada zengin olup da ömrünün geri kalan yıllarını güvence altına alabilmiş insan var mı bir bak!

(Shekel Hakodesh; 86)

Yarınla övünme; çünkü ne getireceğini bilemezsin.

(Süleyman'ın Özdeyişleri; 27:1)

Bilemez insan yarının ne getireceğini, Tanrı belirler yarının hadiselerini.

(Mısır Geleneği)

Kişinin yarına çıkacağını kim söyleyebilir kendinden emin bir şekilde?

(Lodan-Gawai-Roltso, mısra 204)

Akşama eriştiğin zaman sabahı bekleme, sabaha eriştiğin zaman da akşamı bekleme; sağlığından hastalığın için ve yaşamından da ölümün için pay ayır.

(Abdullah ibn-i Ömer)

Dinleyin şimdi; "Bugün ya da yarın falan kente gidip orada bir yıl kalarak ticaret yapacağız ve para kazanacağız" diyen sizler yarın ne olacağını bilmiyorsunuz. Yaşamınız nedir ki? Kısa süre göründükten sonra yok olup giden bir buğu ancak. "Rabb dilerse yaşayacak, şunu, bunu yapacağız" demelisiniz...

(Yâkub'un Mektubu; 4:13-15)

Asla hiçbir şey hakkında "Ben bunu yarın mutlaka yapacağım" deme... "Allah dilerse..." de!

(Kur'ân; 18:23-24)

Şayet kişi doğru-düzgün bir yaşam tarzına kavuşmak için yüce Tao'ya yönelmezse; yeteneklerini geliştiremez, hikmet sahibi olamaz. Yüz yıllık bir ömür bile ancak geçici bir andan ibarettir, bir kıvılcım parıltısı kadar

kısa sürer. Hayatın akıbeti bir su kabarcığınınki gibidir. Şan-şöhret, para-pul, makam ve mevkiden başka bir şey düşünmeyenler bir süre sonra yüzlerinin sararıp-soluşuna, vücutlarının ihtiyarlayıp çökmesine şahit olurlar. Bence insanın kazandığı paranın miktarı vadileri dolduracak kadar bile olsa, bu servet yine de kalıcı şeyler satın alamaz.

(Chang Po-tuan)

Rivayete göre; Meryem oğlu İsa, dağda yaz-kış evsiz-barksız hâlde açık havada yaşayan ihtiyar bir adama rastlar. "Niçin kendine bir ev yapmıyorsun?" diye sorar adama. "Ey Rûhullah!" der adam, "Senden önceki peygamberler bana sadece 700 yıl yaşayacağımı haber verdiler, bu kadar kısa bir ömür için dünyaya yerleşme zahmetine değmez."

(...........)

İnsan tek başına misafirdir şu dünyada,
Bir anlıktır ömrü rüzgârda oluşan toz bulutu gibi.
Acele edelim öyleyse büyük adımlarla ilerleyerek,
Evde durup sıradan dertlere, kederlere
Boğulmaktansa zavallı ve sefil hâlde yıllarca,
Yollara, geçitlere varalım bir an önce.

(Eski Çin Şiiri)

Nedir yaşadığımız hayat? Bir tutku oyunu.
Ayrılığın şarkısıdır sevinçlerimiz,
Yorgun birer evdir anılarımız,
Bu kısa komedi için hazırlandığımız.
Gayet dikkatli bir seyircidir Yargılayıcı Tanrı,
Oturur koltuğuna sessiz-sedasız tespit eder
Hata yapanları oyunda.
Oyun sona erdiğinde kapanan perde gibidir
Kızgın Güneş'ten bizi gizleyen mezarlarımız.
Böylece yol alıyoruz son istikametimize doğru,
Tek fark şu ki oyun bittiğinde
Gerçekten ölüyoruz, şakacıktan değil.

(Sir Walter Ralegh)

İnsanlar ilerleme ve diğer birçok dünyevî şeyle kendilerini bir hayli meşgul ederler. Fakat üzeri tatlıyla kaplı olduğu hâlde içi öldürücü zehirle dolu nefis bir tabak yemeği andıran şu harap dünyada yükselmek mümkün değildir.

Sönük bir kandil gibidir o, yolumuzu kaybettirir bize. Bir sis kadar lâtiftir, tutmaya çalışsak bile elimize hiçbir şey geçmez.

(Yoga-Vasishtha)

Bu dünya hayatı aldatıcı bir keyiften başka nedir ki!

(Kur'ân; 3:185)

Boşların boşu, her şey boş!

(Vaiz; 1:2)

Hayatımın en güzel yıllarını yüksek ilim tahsilinde ve akıllı bilginler ile zeki insanların yanında harcadıktan sonra, insanlıkla alâkalı gözlemlerimin bir ürünü olarak şu üzücü sonuca varmak zorunda kaldım: Çoğu kimse ya hırs ve arzuları teşvik eden projelere, ya temel zevklere ya da çeşitli yollardan servet edinme düşüncesine kaptırmış kendini; Tanrı'yı seven ya da erdemi gözeten kişilerin sayısı oldukça az... Önceleri, «gülen bir öğrenci veya ağlayan bir filozof olabilmenin yolları nelerdir» ya da «İsrail'in bilge prensinin "Her şey boştur" haykırışına nasıl ortak olunur» bunu tam olarak bilemiyordum. Ama sonunda edindiğim tecrübeler ve okuduğum Kutsal Kitap sayesinde Tabiat'ın gizli sırlarını tetkik etmeye yöneldim.

(Michael Maier)

Meryem oğlu İsa (a.s.) şöyle dedi: "Bir kulun kalbi şu üç şeyin etkisinden kurtulmuşsa, oraya Allah'ın yanı sıra dünyevî şeyler yerleşemez... Derdi-sıkıntısı bitmeyen iş, refahını elde edemeyen sefalet ve amacına ulaştırmayan ümit."

(İslâm'da Mesih)

Dünya, etrafı musibetlerle çevrili, içi vefasızlıkla dolu bir meskendir. Hâline katlanmak zordur onun ve içinde yaşayanlar fanidir.

Sahibini alçaltan bir meskendir dünya; meşru ile gayrimeşru, iyi ile kötü, acı ile tatlı bir arada bulunur onda.

Dünyaya, ona körü-körüne bağlanmış birinin gözüyle değil ondan uzak duran bir zahidin gözüyle bak.

(Hz. Ali)

Şunu bil ki özlemini duyduğun şey bizatihi fani ve yok olucudur; öyleyse ondan kalıcı bir huzur nasıl elde edilebilir?

(Swami Ramdas)

Gerçeklik konusundaki cehaletimiz yüzünden duyularımız bize sureti gerçekmiş gibi bildirir yanlışlıkla.

(Plutarkhos)

Duyularının zihnini bir oyun yeri hâline getirmesine izin verme.

(Tibet Geleneği)

Mesih (a.s.) şöyle dedi: "Dünya İblis'in tarlasıdır. Ona uyanlar da bu tarlanın rençberleridir."

(İslâm'da Mesih)

Duyu nesnelerine bağlılıktan kaynaklanan zevkler daima keder ve ıstıraba yol açar. Bu zevklerin başı ve sonu vardır ey Arjuna. Bilge kişi mutluluğu bu zevklerde aramaz.

(Bhagavad-Gita; V, 22)

Üzerinde göğün deveran ettiği her şey sürekli değişir, yeni bir surete bürünür. Yeni bir manzara belirir her an; kıyıdaki dalgalar nasıl birbirini takip ederse, suretler de öylece biri diğerinin izlerini silerek artarda görünürler. Akıllı bir insan, evini dalgaların üzerine inşa etmez, ya da ona bir temel bulmayı ümit etmez...

En akıllı insan her türlü dünyevî arzu ve hevesten vazgeçip münzevi bir yaşamın huzur ve sükûnetini tercih eden insandır. Her zevkin arkasında yirmi ıstırap pusu kurmuş bekler. O hâlde insanın geçici hazları terk ederek, pişmanlığa yol açacak bir yaşantıdan uzak durması çok daha hayırlıdır kendisi için...

(Azizüddin Nesefî)

Çünkü her zevk ve acı, ruhu bedene perçinleyen bir tür çividir; bu yüzden ruh bedenin kendisine gerçek olduğunu ilan ettiği her şeyi gerçek olarak kabul edecek şekilde bedensel bir şey hâline gelir. Beden aynı görüşü paylaşıp aynı şeylerden zevk aldığı için onunla aynı türden alışkanlıkları kazanmak ve aynı gıdaları tüketmek zorunda kalır; hiçbir zaman Hades ülkesine saf bir şekilde varamaz; öte dünyaya giden yola her zaman bedeninin lekeleriyle çıkmak ve yeniden bir başka bedene düşüp orada bir tohum gibi büyümek ve sonuçta ilahî, mutlak ve tek olanla muhabbetten ayrı kalmak zorunda kalır.

(Platon; Phaidon, 83 D,E)

Bütün dünyevî uğraşların tek bir kaçınılmaz sonu vardır ki o da acıdır. Her kazanç, harcanmayla; her bina, yıkımla; her konuşma, ayrılıkla; her doğum ölümle son bulur. Kişi bunu dikkate alarak öncelikle kazanç ve servet biriktirme, mal-mülk ve vuslat düşüncesinden vazgeçmeli; ardından seçkin bir Guru'ya (üstada) bağlanarak Hakikat'i idrake yönelmelidir.

(Milarepa)

Baki bir izzeti arzuluyorsan, asla fani bir izzete yönelme.

(İbn-i Atâullah İskenderî)

Hikmet sahipleri bize şöyle nasihatte bulunurlar: Fani ve geçici şeyler için ağlayıp sızlanma. Ölünün ardından gözyaşı dökme. Sendeki ölümsüz Varlık'ın şuurunda ol her zaman. Nasıl ki gökteki bulutların geçip gittiğine tanık oluyorsan, hayatın geçici olaylarına öylece sükûnetle bak. Şu dünya denen sahnede sergilenen ilâhî oyunu seyredelim. İnsanların kimisi sahneye çıkarken kimisi de iniyor. Kısa süreli bir gösteriden ibaret bu dünya oyunu.

Bizler Hakikat güneşiyiz, tıpkı bulutlar gibi gelip-geçen bir manzarayız. İsme ve surete sahip her ne varsa değişime ve yok oluşa tâbidir. Değişmeden baki kalansa ancak kendisiyle bir olduğumuz, isim ve suretten, doğum ve ölümden münezzeh olan ebedî Hakikat, sonsuz Ruh ya da Tanrı'dır.

(Swami Ramdas)

Bu bedenin bir köpük gibi geçici olduğunu bilen, onun bir serap gibi asılsız olduğunu anlayan kişi; Mara'nın çiçek uçlu okunu kıracak ve asla ölüm kralını görmeyecektir.

(Dhammapada; IV, 46)

Kadın Tuzağı

Maya'nın dünyasında bir insan şayet bir kadına karşı aşırı zaaf gösterirse, Tanrı'yı unutması kaçınılmazdır. Kadın, suret itibariyle Evren'in anası olan Maya'yı temsil eder. Bunu bilen kişi haklı olarak uzak durur Maya'nın etkilediği hayattan. Fakat tüm kadınların İlahî Ana'nın birer tezahürü olduğunu tam manası ile idrak eden kimse manevî hayata yönelebilir onun sayesinde. Kişi Tanrı'nın şuurunda değilse, kadınlığın ne manaya geldiğini tam olarak bilemez... Sadhana (ruhsal arınma) yoluna adım atan bir insan, başlangıçta şiddetli bir orman yangını veya kara bir kobra yılanı olarak görür kadınları. Ama Tanrı'nın idrakine varıp kemale erdiğinde, mutluluk kaynağı olan bir anaya dönüşür kadın onun gözünde. Öyleyse siz de İlâhî Ana'nın birer sureti olarak görün kadınları.

(Sri Ramakrishna)

Ruhunun kudretini bir kadına teslim etme. Çünkü manevî gücüne nüfûz ederse, kafan allak-bullak olur.

(Ecclesiasticus; IX, 2)

Zina eden kadının bal damlar dudaklarından, ağzı daha yumuşaktır zeytinyağından.

Ama sonu pelin otu kadar acı, iki ağızlı kılıç kadar keskindir.

Ayakları ölüme gider, adımları Cehennem'e ulaşır.

(Süleyman'ın Özdeyişleri; 5:3-5)

Kadınların tuzağına düşen bir erkek, sersem bir çocuğun elindeki kuşa benzer. Çocuk kuşla neşe içerisinde oynayıp eğlenirken, kuş şiddetli acılar çeker, her türlü eziyete maruz kalır.

(Hermes)

Yazık sana! Nasıl olur da dünyanın beyhudesi olan kadın
Ağına düşürüp bunca süre esir alabiliyor seni?[14]

(Angelus Silesius)

"Kadın ve altın" birer Maya'dan ibarettir. Hemen farkına varıldığı takdirde, Maya kendisinden utanır ve oradan kaçar. Kaplan postuna bürünmüş bir adam başka bir adamı korkutmaya çalışır. Fakat; "Aaa, seni tanıyorum" der, korkutmaya çalıştığı adam, "sen bizim Hari'mizsin (efendimizsin)." Kaplan postlu adam da bunun üzerine başka birini korkutmak için oradan uzaklaşır.

(Sri Ramakrishna)

Ne dersin genç adam? Senin için hangisi daha hayırlıdır: Kadının yolundan gitmek mi, Zât'ın (self) yolundan gitmek mi?

(Vinaya Pitaka; I, 23)

Kadın adama dedi: Ben güzel miyim? Adam cevap verdi: Sana güzelsin dersem, sana da kendime de yazık etmiş olurum. Ama sende güzellik yok dersem sendeki Tanrı'yı inkâr etmiş olurum.

(......)

Arzuların Mükemmelleştirilmesi

Merkezini teşkil edeceği gerçek ve mutlak iyiyi bulamayan nefs (soul), rahat ve sakin duramaz. Tanrı'dan uzak bir hâlde, dünya âleminde memnun olacağı bir iyiye şiddetli bir açlık ve susuzluğun azabını çekerek muhtaç ve mahzun bir şekilde bir oraya bir buraya dolaşır-durur. Nitekim biri çıkıp da iyinin şurada ya da burada olduğunu kendisine haber verecek olsa; hemen, hızla, âdeta uçarcasına gider oraya. İçsel bir mahrumiyet hissi onu, huzuru kendinden uzakta aramaya sevk edip zorlar; bu yüzden bir canlıdan diğerine geçer sürekli ve böylece varlıkların çokluğuyla şaşkına döner. Nefs, kapasitesine tamamen uygun biçimde, kendisini tümüyle armağan edebileceği yegâne varlığı bulamadığı; süslü güzelliklerin ve sahte görkemlerin dünyasına duyduğu şiddetli arzu ve aşkla arayışa geçerek "sevgi nesnesi"ne kavuşmak için telâşla oradan oraya dolaşarak her varlığa kur yapıp yine de hiçbir şey elde edemediği; evrensel iyilikle tanışamayıp, yalnızca sınırlı ve acı verici iyiliklerle hasbıhâl ettiği sürece gerçek huzur ve sükûnetten, kararlılık ve bütünlükten kesinlikle çok uzaktır.

(Platoncu John Smith)

Nefsinin heva ve hevesine uyarsan, düşmanlarının maskarası hâline gelirsin.

(Ecclesiasticus; XVIII, 31)

Huysuz bir hâlde sadece dünyevî bir iyiliği arzulayan kişi bu arzusuna kavuşsa bile, ondan alacağı maddî hazla kendine zarar vermiş olur; daha iyisine ulaşamadığı için de üzülüp kendini perişan eder.

(Aziz Augustinus)

Arzular hiçbir zaman hırs ve şehveti doyurmakla teskin olmaz. İçine yağ dökülen ateşin daha da alevlenmesi gibi, hırs ve şehvet de doyuruldukça şehvetlenir.

(Manava-dharma-şastra; II, 94)

İçerisinde maddî arzu barındıran nesneler elde ettiğin zaman, kendini büyük bir cezaya çarptırılmış gibi düşün; çünkü arzular bu tür nesneleri edinmekle asla tatmin olmaz.

(Pisagorcu Sextus)

Şu dünyada binlerce yıl yaşayıp her istediğimizi elde etsek de, içimizdeki dünya sevgisi ve arzusunu yok edemediğimiz sürece asla mutlu olamayız.

(Swami Ramdas)

Esaret; Deva ve Devi'lere (tabiat güçlerine) tapmaktan, günahkâr ya da faziletli eylemlerin sonuçlarına güvenip onlarla mutlu olmaktan ve duyu nesnelerine bağlanmaktan kaynaklanır.

(Devikalottara-Jnanachara-Vichara-Patalam)

İnsanlar acıdan kaçıp kurtulmaya çalıştıkça, daha fazla acıyla karşı-karşıya kalırlar. Mutlu olma arzusu yüzünden kendi mutluluklarını körü-körüne katlederek kendi-kendilerinin düşmanı hâline gelirler.

(Şanti-deva)

Sürekli yeni tatmin yolları arayan,
Karnı hem tıka-basa dolu hem de aç olan şehvet denen o tiksindirici arzu,
Delik olduğu için bir türlü dolmayıp devamlı akan bir fıçı gibi,
Önce kuzuya, ardından da çöplüğe özlem duyar.

(Shakespeare; Cymbeline, I, VI, 47)

Ölünün ardından tutulan yas bir haftadır; fakat ahmak ve inançsız bir insan bir ömür boyu her gün yastadır.

(Ecclesiasticus; XXII, 13)

Şeytan daima yüzüstü bırakır insanı.

(Kur'ân; 25:29)

Cehennem insana doymaz, insanın gözü de aslâ doymaz.

(Süleyman'ın Özdeyişleri; 27:20)

Bütün zenginliklerine sahip olsan da şu dünyanın,
Geride yine bir şeyler kalır,
Seni kendisine muhtaç edecek.[15]

(Aziz Gregory)

Bütün dünya uğraşsa, yine de bedenin şehvetini doyuma ulaştıramaz. Böyle bir şey nasıl mümkün olabilir ki? İmkânsızı arzulayan kişi kötülük yapmış olur ve arzusu boşa çıkar; arzularından arınan kişi ise dâimî bir mutluluğa erişir.

(Şanti-deva)

İnsan, Tanrı'nın evrendeki her şeyi belirli bir ölçüye göre düzenleyen ilâhî plânını idrak ettiği takdirde, maddî şeyleri değersiz görerek onlardan yüz çevirir. Hata ve kötülüklerden vazgeçerek doğruluğa yönelir. Fakat idrakten yoksun kalıp cehalet ve akılsızlığını sürdürürse, o zaman hata ve fenalıkları daha da artar; ruhunda kapanmayan yaralar açılır, zehirle ifsat olur, tümörler oluşur... Ama insanın ruhu bilgi ve idrakin yüksek tesirli ilâcıyla şifa bulursa, o başka.

(Hermes)

Allah'ı bilen kişi O'nun ihsan ettiği şeylere alâka göstermez, Allah'tan gafil kişi ise O'nun ihsanlarıyla bir türlü doymak bilmez.

(Şeyh Ahmed el-Alevî)

Bu dünyanın geçici ve sahte zevkleri arasında bir öteye bir beriye koşuşturup-duran avare bir akıl; tatmin olamadan, boşu-boşuna çabalayarak yorgun düşer. Tatmin olmaya çalışırken de oburca tükettiği zevkleri az bulup sürekli yenilerine özlem duyar kaygıyla. Dünyanın tamamını kim elde edebilir ki? İnsan zar-zor kazandığı az bir miktar dünyalığı bile, acı durumlara maruz kalarak elinden kaybetmeyeceğinden hiçbir zaman emin olamaz; ama sahip olduğu tüm şeyleri günün birinde ölüm yoluyla mutlaka kaybedeceğinden emindir. Anormal bir arzu bu yüzden "en iyi"ye

kestirmeden ulaşmak için kendini aşırı derecede zorlayarak büyük bir telâşla yönelir tatmin olmak istediği şeye doğru. Ama bu şekilde eğri-büğrü yollara sapmakla aslında boşuna oyalanarak kendini kandırır, kendine haksızlık etmiş olur. Öyleyse her istediğini yapabilsen; bir başka deyişle, her arzuladığın şeye gerçek anlamda sahip olabilsen, geriye kalan şeylerin hesabını yapmana gerek kalır mı? Sen dolambaçlı bir yolu tercih ediyorsun ve bu yolda arzuladıklarına tam olarak erişemeden ölüm gelip kapına dayanacak.

(Aziz Bernard)

Varlıklar daima fıtrî tabiatlarına (primitive pure nature) dönmek, nihaî bir olgunluğa ulaşmak için çabalarlar.

(Eckhart)

Tekâmül arzusu... Bütün zevkleri sınırlayan bir arzudur, çünkü Ruhumuzdaki susuzluğu dindirebilecek kadar güçlü hiçbir zevk ya da sevinç yoktur.

(Dante; İl Convito, III, VI, 3)

İçimizde etkin olan bir arzunun varlığına tanık oluruz her zaman. Nihâî ve asıl iyiye hasret çeker bu arzu ve ancak sonsuzluğun kendisiyle tatmin olur.

(Platoncu John Smith)

Dinleyin: Tanrı mutlak ve ebedîdir, fakat ruhun arzusu ancak mutlak bir İyi'nin doldurabileceği bir kuyuya benzer. Ruh Tanrı'ya özlem duydukça bu özlemi daha da artar; çünkü Tanrı, tarif edilemez bir İyi'dir, içi âb-ı hayatla dolu dipsiz bir kuyudur. Ruh Tanrı'nın suretini taşır, dolayısıyla esas gayesi de Tanrı'yı tanımak ve sevmektir.

(Tauler)

Bütün doğal şeyler kendi tarzlarında özlem duyarlar İlâhî Olan'a ve mümkün mertebe iştirak etmeyi arzularlar İlâhî Yaşam'a...

(Aristo)

Muhakkak ki bu dünya geçici, ahiret ise kalıcıdır. Şekil ve suret o Hakîkat'e bir engeldir.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Tüm gerçek arzular (satya kama) aldatıcı birer örtü gibidirler. Gerçek olsalar bile aldatıcı bir örtüye bürünmüşlerdir.

(Chandogya Upanişad; VIII, 3,1)

Bütün şeylerin iyiliği aslî iyiden kaynaklanır. Şeylerin arzulara yol açmasının sebebi de budur. Her şey aslî iyinin hatırına arzulanır, ama sonuçta esas arzulama, aslî iyinin kendisidir.

(Marsilio Ficino)

İnsanlar tıpkı... Bir kuyunun içinde yaşayan kurbağa gibidirler; kurbağa hiçbir zaman kuyunun dışındaki dünyayı görmez. Yalnızca kuyunun içini bilir, bu yüzden de dünya diye bir şeyin varlığına inanmaz. İnsanlar da aynı şekilde, Tanrı'dan kaynaklanan ilâhî hazzı tatmadıkları için dünya hakkında çok fazla şey konuşurlar.

(Sri Ramakrishna)

Her perdenin altında kalpleri kendine tutsak eden İlâhî Güzellik gizlidir. Kalp o güzelliği sevmekle hayat bulur, ruh o güzelliği arzulamakla mutluluğa kavuşur. Bu dünyada güzel ve hoş birini seven kalp, farkında olmasa da, gerçekte ondaki ilâhî güzelliği sevmiş olur.

(Abdurrahman Câmî –Molla Câmî-)

Dünyada sevip aşkla bağlandığımız her şey fanidir, ıstırap kaynağıdır; gelip-geçici gölgeleri sevmek gibidir bu. Çünkü gerçekte sevmiş olduğumuz şey bunlar değil, gerçekte aradığımız "iyi" bunların kendisi değil. Kendisiyle varabileceğimiz, ona erişip gerçek anlamda sahip olabileceğimiz ve hiçbir dünyevî unsurun engel teşkil edemeyeceği hakikî bir sevgi kaynağı mevcut.

(Plotinus)

Tüm varlıklar tekâmüle eğilimlidir; felsefe taşı (simya iksiri) da işte bu yolla hazırlanır.[16]

(Abraham Lambspring)

Hoşlansanız da hoşlanmasanız da; anlasanız da anlamasanız da bütün tabiat Tanrı'yı arar, O'na yakınlaşmaya çalışır.

(Eckhart)

İki tür tekâmül vardır: Yeni başlamış ya da tamamlanmış ve kısmî ya da genel... Tamamlanmış tekâmül (bütün kirlerden arınma ve tüm hazmedilmemiş şeyleri tamamen hazmetme) Doğa'nın nihaî gayesidir; O bu gayeye, içimizde bulunan ve parıltısıyla tüm yeryüzünü aydınlatan altın vasıtasıyla erişir.

(Philalethes)

Bilmem dikkat ettiniz mi, pamuk ağacının sesini en hafif rüzgârda bile işitebilirsiniz. Bize göre bu ses onun Yüce Ruh'a yaptığı duadır; çünkü yalnızca insanlar değil tüm varlıklar ve her şey kendine özgü bir tarzda sürekli dua eder O'na.

(Kara Geyik)

Bütün mahlûklar tüm eserlerinde Tanrı'yı dile getirmeyi arzularlar. Hepsi elinden geldiğince O'nu dile getirir ama gerçek anlamda ifade edemezler. İsteseler de istemeseler de, mutlu olsalar da acı duysalar da hepsi Tanrı'yı telâffuz etmeye çalışırlar ama O yine de dile getirilememiş olarak kalır.

(Eckhart)

Hakikat yolunda ilerleyen salik eğer kendisinde vuku bulan keşf ve tecellilerle yetinip duraklarsa, Hakikat'in habercileri hemen ona hâl diliyle seslenir: "Durma! Kavuşmayı arzuladığın gerçek sevgili ileridedir."

Mahlukatın dış görünüşleri süslü ve cazibeli bir hâle bürünürse, bunların hakikatleri hemen sana seslenir: "Bizler ancak birer fitneyiz (imtihan vasıtasıyız), sakın küfre düşme (aldanma)!"

(İbn-i Atâullah İskenderî)

Gençliğimin ilk yıllarında diğer tüm varlıklar gibi ben de mahlukatı gözlemleyip O'nu bulmaya çalıştım. Fakat yoğun arayışlarıma rağmen çok az şeye ulaşabildim O'nun hakkında. Ne kadar yakınlaştıysam, o kadar uzaklaşmış oldum O'ndan; çünkü görünen suretlerin her birinden içsel bir ses "Aradığın şey bu değil" diyordu bana, ben henüz o sureti tam olarak tecrübe etmeden ya da o suret ile huzur bulmaya yönelmeden...

(Henry Susa)

Gereği gibi itibar edildiği takdirde, bu dünya bize hakikati öğreten bir mekândır. Duyularımıza hitap eden nesnelerin görünür suretleri geçici ve fanidir. Bu suretler nesnelerin duyularla idrak edilemeyen gerçek ve kalıcı şekillerinin birer gölgesi ya da görüntüsüdür sadece... Duyular dünyasının aldatıcı ve gelip-geçici hazları bize idrakler dünyasının gerçek ve daimî hazlarına yönelmeyi telkin eder. Duyular dünyasında görünen fani ve değişken suretler bize idrak dünyasının baki ve kalıcı suretlerine yönelmemizi tembih eder.

(Hermes)

(Gelip-geçici) Her şey ebedî ve tek olan Zât'ın (self) yaşadığı deneyimin birer vasıtasıdır.

(Sankaracharya)

Ruh (soul), doğası gereği, ancak iyiyi ve güzeli sever. Muhakkak ki her insan, şayet gerçek anlamda idrak sahibi biriyse, Mutlak İyi'den başka hiçbir şeyi sevemeyeceğini bilir; çünkü Tanrı, yaratmış olduğu hiçbir varlığa vermemiştir mutlak iyiliği. Ruh eğer mutlak iyiyi herhangi bir varlıkta bulsaydı, o zaman onunla bir olurdu... Tüm mahlukat şöyle haykırmaktadır insana yüksek sesle: "Hakikati ve iyiliği bizde değil Tanrı'da ara; O hem hakikat, hem de iyilik ve güzelliktir." İnsan sürekli

kutsallığı ve saadeti arar; kusursuzluk ve mutlak tatmin mahlukata ait bir özellik değildir. Bir ihtiyacın tatmini diğer bir ihtiyacı doğurur, yemek-içmekten giyim-kuşama kadar... Bütün bunlar bizim Tanrı'daki Mutlak İyi'nin hazlarını tatmamıza izin verir. "Arıyorsan Tanrı'ya yönel!" der Aziz Augustinus. Mahlukatın gayesi Tanrı'dır; ruh Tanrı dışında hiçbir zaman kendisi için tam bir huzur ve tatmin bulamaz. Ruh ancak Tanrı'da ve Tanrı için kemale erer. Eğer bu mükemmelliğin bir kısmı Tanrı'nın dışında olmuş olsaydı, Ruh ona da ulaşmayı isterdi aynı şekilde; böylece en az olan için en çok olanı ihmal eder ve cezasını da çekerdi. Aziz Augustinus'un da dediği gibi: "Şu ne tuhaf garabettir ki; O her yerde hazır iken ve O'nsuz olmak imkânsız iken O'nsuz olup O'ndan gayrıyı sevmek imkânsız iken O sevilmez."

(Eckhart)

Ruhumuz kendinden daha alt seviyedeki şeylerle asla sükûna eremez.

(Norwich'li Julian)

Yalnızca Tanrı'yı aramak, O'na ulaşmaya çalışmak gerekir; çünkü O'ndan ayrı kalan her şey birer hiçtir. Sadece O'na sahip olmakla her şeye sahip olmuş oluruz; çünkü O, her şeydir. O'nu bilmekle her şeyi bilmiş oluruz; çünkü O, her şeyin Hakikat'idir. Bizleri evrenin o epey hayranlık uyandıran düzeninden kendisinin hayranlığına yöneltecek olan da O'nun iradesidir... Fakat âlim cehaletiyle hareket ederek evrendeki varlıkların ne anlam ifade ettiğini, nasıl oluştuğunu ya da varoluş gayelerinin ne olduğunu araştırıp-soran bir kişiye bu varlıklar şöyle cevap verirler: "Hiçbir şey söylemeyiz... Şayet kendin hakkında herhangi bir şey bilmek istersen, onu bizde değil bizim varlık sebebimizde ara. O zaman Bir Olan'ı ararken her şeyi bulmuş olursun."

(Cusa'lı Nicholas)

En şaşılacak kimse, kendisinden ayrılması mümkün olmayandan kaçmaya çalışıp da, onunla asla beraber kalamayacağı şeyin peşinden koşan kimsedir. "Ama gerçek şu ki yalnız gözler kör olmaz, göğüslerdeki kalpler de kör olur." (Kur'ân; 22:46)

(İbn-i Atâullah İskenderî)

Çünkü bu görünmeyen Bir tüm gerçekliğin Hâkim'i ve varlığın ilkesiyken, mutlak varlık gibi görünen şeyler aslında mutlak yokluktur... Varolan her şey, tabiatın bir gereği olarak, âdeta O'nsuz varolunamayacağına dair bir kehanet elde etmiş gibi, En Yüce Olan'ı arzular, O'nu hep talep eder.

(Plotinus)

Tüm insanların tek bir kaygısı vardır. Bunun için olağanüstü bir gayret sarf edip türlü türlü işlerin peşine düşer, farklı farklı yollardan ilerlerler; ama yine de tek çabaları mutluluğun yegâne amacına ulaşmaktır. Bu amaçsa, iyinin kendisidir ve bu "iyi" bir kez elde edildi mi, başka hiçbir şey arzulanmaz. Bu "iyi", gerçekten de bütün iyilerin üstünde bir iyidir ve iyi olan ne varsa içinde barındırır. Şayet bir tek iyi bile onun dışında kalmış olsaydı, dışarıda arzu edilecek bir şey kalmış olduğu için o iyi en yüce iyi olmaktan çıkardı. Öyleyse, mutluluk tüm iyilerin bir araya gelmesinden oluşan bir mükemmeliyet durumudur. Dediğim gibi, tüm insanlar bu mutluluğu elde etmek amacıyla farklı farklı yollara başvururlar; çünkü zihinlerine doğal olarak gerçek iyiye ulaşma arzusu ekilmiştir. Fakat zihinleri yoldan çıkaran yanılgı onları sahte iyiliklere yönlendirir... Öyleyse bütün her şey, iyi olduğu için istendiğine göre, herkesin arzuladığı şey iyinin kendisidir, diğerleri değil. Ama daha önce bütün söz konusu değerlerin mutluluk amacıyla arzulandığını belirtmiştik. Bu da açıkça gösteriyor ki mutluluğun ve iyinin özü bir ve aynıdır... Ama biz Tanrı ile gerçek mutluluğun da bir ve aynı şey olduğunu ortaya koymuştuk... Öyleyse, Tanrı'nın özünün iyiden başka bir şeyde olmadığı sonucuna gönül rahatlığıyla varabiliriz.

(Boethius)

Senin sıfatının birliğine sığınırım her sıfattan.

(Nifferî)

Öyle birini sev ki senin fani varlığın sona ererken o baki kalsın. Böylece senin varlığın da baki olmuş olur.

(Ebû Said b. Ebu'l-Hayr)

İnsana gelince, ota benzer onun ömrü, kır çiçeği gibi serpilir;
Üzerine rüzgâr esince savrulup gider, bulunduğu yer tanımaz onu.

(Mezmurlar; 103:15-16)

İşte tıpkı bu hayallerin elde tutulmaz dokusu gibi,
Bulutlara karışmış kuleler, görkemli saraylar,
Yüce mabetler, hatta şu koca yerküre
Ve üzerinde varolan her şey bir gün eriyecek;
Biraz önce uçup giden şu hayalî gösteri gibi dumanı bile kalmayacak ardında.
Rüya denilen şey de biziz işte ve şu kısacık ömrümüzü yine bir uyku kuşatır.

(Shakespeare; Fırtına, IV, I, 151)

Sakın dünya hayatı sizi aldatmasın.

(Kur'ân)

Herkim hayat-ı faniyeyi esas maksad yapsa, zahiren bir cennet içinde olsa da manen cehennemdedir. Ve herkim, hayat-ı bakiyeye ciddî müteveccih ise, saadet-i dâreyne mazhardır. Dünyası ne kadar fena ve sıkıntılı olsa da dünyasını cennetin intizar salonu hükmünde gördüğü için, hoş görür, tahammül eder, sabır içinde şükreder.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Dünyayı tahkir edenler dört sınıftır: Birincisi, ehl-i marifettir ki; Cenâb-ı Hakk'ın marifetine ve muhabbet ve ibadetine set çektiği için tahkir eder. İkincisi, ehl-i ahirettir ki; ya dünyanın zarurî işleri onları amel-i uhrevîden menettiği için, veyahut şuhûd derecesinde iman ile cennetin kemalat ve mehâsinine nispeten dünyayı çirkin görür. Evet, Hazret-i Yûsuf Aleyhisselâm'a güzel bir adam nispet edilse, yine çirkin göründüğü gibi; dünyanın ne kadar kıymettar mehâsini varsa, Cennet'in mehâsinine nispet edilse, hiç hükmündedir. Üçüncüsü, dünyayı tahkir eder; çünkü, eline

geçmez. Şu tahkir, dünyanın nefretinden gelmiyor, muhabbetinden ileri geliyor. Dördüncüsü, dünyayı tahkir eder; zira, dünya eline geçiyor, fakat durmuyor, gidiyor. O da kızıyor. Teselli bulmak için tahkir eder, "Pistir" der. Şu tahkir ise, o da dünyanın muhabbetinden ileri geliyor. Hâlbuki, makbul tahkir odur ki, hubb-u ahiretten ve Marifetullâh'ın muhabbetinden ileri gelir. Demek, makbul tahkir, evvelki iki kısımdır. Cenâb-ı Hakk, bizi onlardan yapsın.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Yeryüzünde bulunan her şey gelip-geçicidir,
Yalnızca kudret ve ihtişam sahibi Rabb'inin Zât'ı kalıcıdır.

(Kur'ân; 55:26-27)

Marifet-Hikmet

T*am ve nihaî Kurtuluşa ulaşmak için MARİFET/HAKÎKAT BİLGİSİ'nden*

başka araç yoktur. Yalnız BİLGİ tutkuların bağlarını gevşetir. BİLGİ/HİKMET

olmaksızın KUTLU SAADET'e ulaşılamaz. Bilgisiz eylem cehaleti yok edemez.

Ama BİLGİ ışığın karanlığı dağıttığı gibi cehaleti dağıtır. Dünyevî bağlardan

doğan cehalet yok edildiğinde "Zât", güneşin bulutlar dağıldığında parlaklığını

etrafa yayması gibi kendi görkemiyle tek/tam/bölünmemiş bir hâlde uzaktan parlar.

(Sri Şankaracarya)

Hakikî bilgi; temel olarak niteleyici ve birleştiricidir. Özlerle, ilkelerle ve zahirî/görünür olanın ardındaki gerçeklikle ilgilenir. Meyveleri bütünleşme, birlik ve tamlıktır. Görünür olanın dışsal bilgisi ise niceleyici ve eğilim olarak analitik/ayrıştırıcıdır. Görünüşlerle, kuvvetlerle ve maddî özelliklerle ilgilidir. Doğası eleştiri ve ayrıştırmadır. Parçalara bölme yoluyla çalışır. Bu türdeki tüm bilgilerin sahiplenilmesi, eğer İYİNİN/MUTLAKIN/ÖZÜN bilgisi buna eşlik etmezse çoğu kez sahipleniciye zarar vermeden edemeyecektir.

(Platon)

Düşünce/zihinsellik/rasyonalite MÜTEÂL AKLA itaat eder/etmelidir. Düşünce (rasyonalite); kaynağı olan MÜTEÂL AKLA (intellekte) tâbî olmadığı ve kaynağından saptığı derecede yalnızca (birliği bozan/çözen aside benzer olarak) yıkıcı bir karaktere sahiptir. Kendi hâlinde bırakıldığı takdirde rasyonel düşüncenin neye dönüştüğünü anlamak için modern dünyaya, onun güzellikten yoksun yapay karakterine insanlık-dışı ve niceleyici karakterine bakmak yeterlidir. "Yaşayan Sözcü" olan insan ya âlemin en şereflisidir ya da âlemin düşmanıdır. Bunun nedeni "varlık" ile "bilginin" düşüşün etkisiyle tam bölünmelere yol açan zihinde ayrılmış hâle gelmesidir.

(Burckhard)

Katiyen bil ki, hilkatin en yüksek gayesi ve fıtratın en yüce neticesi, iman-ı billâhtır. Ve insaniyetin en âlî mertebesi ve beşeriyetin en büyük makamı, iman-ı billâh içindeki marifetullahtır. Cin ve insin en parlak saadeti ve en tatlı nimeti, o marifetullah içindeki muhabbetullahtır. Ve rûh-u beşer için en halis sürûr ve kalb-i insan için en safi sevinç, o muhabbetullah içindeki lezzet-i rûhâniyedir.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Öyleyse Kurtuluş; Brahmanın kâmil bilgisine ulaşılmadığı sürece fiilî olamaz. Ya da aynı şeyi başka türlü söyleyecek olursak; bu Bilginin kâmil

olabilmesi demek "Aşkın Birliğin" tahakkukudur. Kurtuluş ve Bilgi aslında bir ve aynı şeydir. Eğer Bilgi vasıtasıyla kurtuluşa ulaşıldığı söylenirse bu noktada vasıta ve gayenin aslında birbirinden ayrılmaz olduğu da ilave edilmelidir. Bilgi; eylemin aksine kendi meyvesini bizzat kendinde taşımaktadır.

(Guenon)

Bayağı ve aşağıda olan; Yüce Olan'ın idrakinden yoksun olduğu gibi onu tam olarak kavramaktan da yoksundur. Azizlerin ve velilerin hiçbir durumda sahip olmadıkları ve olamayacakları; ancak bayağı yorumcuların küçüklüğünü yansıtan "psikolojik yorum"lardan daha zavallı ve acınacak bir şey yoktur. Bu "psikolojik yorum"lar, "tarihsel eleştiricilik" ve "dinler tarihi ve din-bilim" metinlerinde yoğun olarak görülebilir. Güya bu (dinler tarihi araştırmacıları ve tarihçiler) parçasal ve bulanık bilince(!) sahip egolar; bize YÜCE ve KUTSAL'IN "psikolojisi" hakkında ders veriyorlar!

(Schoun)

Metafizik; "rasyonel-üstü", sezgisel ve dolayımsız-direkt bilgidir. Dahası onsuz hakikî metafiziğin olamayacağı bu "saf sezgisel müteâl akıl"; asla bazı çağdaş felsefecilerin söz ettiği "akıl-altı sezgiyle" karıştırılmamalıdır. "Müteâl akıl sezgisi" ve "duyumsal sezgi" vardır. İlki rasyonalitenin üstündeyken ikincisi rasyonalitenin altındadır. İkincisi yalnızca değişim ve oluşum dünyasını kavrayabilir. Yani doğayı ya da daha doğrusu doğanın cüzî bir kısmını. "Saf sezgisel müteâl akıl"ın alanı ise ezelî ve değişmez ilkelerin alanıdır; yani metafiziğin... Küllî ilkeleri doğrudan bir kavrayış için "müteâl aklın" da küllî olması zorunludur. Dolayısıyla bireysel-ferdî bir mahiyet taşımaz. Bunu ferdî-bireysel bir "kabiliyet-meleke" zannetmek tutarsızlıktır. Zira kendi kayıtlanmalarını aşmak bireysel imkânlarla alâkalı olamaz.

(Guenon)

Bir din diğer bir dinden "metafizik temelde" bir farklılıktan dolayı değil "ibadet-ritüel-şeriat" boyutu itibariyle ayrılır.

(Coomaraswamy)

Eğer metafizik kutsal bir şeyse bu onun hiçbir zaman yalnızca kendi başına yeterli profan bir felsefe (ki bu bir akıl oyununun sınırlarını aşamamak demektir) olarak sunulmaması gerektiği anlamına gelir.

(Schoun)

Gerektirdiği doğal ahlâkî sonuçlar-zorunluluklar ile donanmadan (ki bunlar Allah'a ve O'nun yarattıklarına karşı sorumluluklardır) metafizik hakkında konuşmak mantıkdışı ve tehlikelidir.

(Schoun)

Yalnızca Marifet; Marifete götürür... Kişi, Marifeti dışarıdan kavrayamaz; çünkü "dışarı" yoktur.

(Schoun)

Zahirî/Rasyonel Bilgi

Kişi kalbinin arılığını/saflığını yitirince BİLGİYİ/HİKMETİ yitirir.

(Nicholas Valois)

Bilmelisiniz ki bilgeliğini onca övdüğünüz filozoflar, bizim ayağımızı koyduğumuz yere kafalarını koyarlar.

(Acre'li İsaac)

Kur'ân gibi ezelî bir üstadım varken şaşkın ve yer yer sapkın felsefenin ve hayal/zan/vehimle bulaşık olan aklın talebeleri olan o kartallara hakikat ve marifet yolunda sinek kanadı kadar değer vermeye mecbur değilim. Üstadımın himmetiyle; onları boğan madde, benim ayağımı dahi ıslatamadı.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Birçok insan; doğaları kusurlu, ruhları sakatlanmış ve kabalıklarıyla çirkinleşmiş filozoflara ilgi duyar. Ve eğitime uygun olmayan insanlar felsefeye yaklaştığında ne tür fikirler ve görüşler üretebilecekler ki. Onlar

kulağa hoş gelen ancak içlerinde samimi-gerçek bilgeliğe uygun ya da yakın hiçbir şey olmayan düşünceler olmayacaklar mı?

(Platon)

Paris'teki bu insanlar; tüm bilgi ve düşünceleriyle en ufak yaratıkların içinde (hatta bir sineğin kanadında bile) olan Tanrı'nın ne olduğunun ayırdına varmaktan acizdirler.

(Eckhart)

Yavan ve kısır kurgular/zanlar ilâhiyat etrafında dolanıp çırpınabilirler. Ama kendilerini ona göre düzenleyemez ve düzeltemezler. Hakikatin giysisinin kıvrımlarını gözler önüne sererler ama onun sevgili yüzünü göremezler.

(Platoncu John Smith)

Ehl-i zahir âlimin ulaştığı son, derviş için yolun başlangıcıdır.

(Şârânî)

Ehl-i zahir din âliminin bilimi yerde karnı üzerinde sürünürken ârifin/velînin arılık ve tezekküre dayanan marifeti uçan bir kartaldır.

(..........)

Zihinlerine çok fazlasını yükleyen bazı insanlar vardır ki; onlar anlayış ve akıllarının bu İLÂHÎ BİLGELİĞİ/HİKMETİ kavramaya yeterli olduğunu sanıyorlar.

(Thomas Norton)

Filozoflar, fazla malûmat/bilgi yığını ve düşüncenin delirttiği insanlardır.

(Michael Sendivogius)

Geçici nesnelerin bilgisi tam olarak bilgi değildir. Ancak çöldeki serabın suyla ilişkisi gibi geçici nesnelerin bilgisi de HAKİKAT BİLGİSİ ile aynı ilişkiye sahiptir. (Ardından susuzluğun artmasından başka bir şey elde edemeyen araştırıcıdır o kişi...)

(Azar Kaivân)

Her birey şimdi bireysel olarak istediği biçimde düşünmektedir. Hakikati bilmek için duyulan gerçek iştiyak/arzu ne yazık ki bir tür felsefî tartışmaya ya da zarif bir sohbet modasına dönüştü.

(Hakuin)

İlmin ortadan kalkması ve cehaletin hüküm sürmesi kıyamet alâmetlerindendir.

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

Hakikati bilmeyen insanlar, inatçı olduğu denli yararsız bir çabayla eşyanın niceliklerini/tabiatlarını araştırırlar. Ancak ONU aramazlar. Tanrı olmaksızın hakikat bulunabilirmiş ya da ONSUZ huzur ve mutluluğa sahip olunabilirmiş zânnederler. Bilmelisiniz ki; "zahirî bilgi ve rasyonel çıkarımlar" yalnızca zihni aydınlatmamakla kalmaz aynı zamanda onu köreltir. Öyle ki o hakikati tanıyamaz. Bir kişi "şeylerin" tabiatını dikkatlice araştırdığında ve çıkarımlarda bulunduğunda buna karşın nereden geldiğini ve dünya yaşamı sonlandığında nereye gideceğini bilmiyorsa bildiklerinin ona ne yararı olmuştur ki? Bu gelip-geçici yaşam bir yolculuktan başka bir şey mi ki? Biz geçip gidiyoruz ve bu dünyadaki şeyleri yol kenarındalar gibi görüyoruz. Bu yoldan geçerken bize alışılmadık ve yabancı bir şey gördüğümüzde durup onunla meşgul olup takıldığımızda ve onun için yolumuzdan saptığımızda YOL'dan geri kalmış olmaz mıyız? İşte bu genelde insanların yapa geldikleri şeydir. Onlar nereye gideceklerini unutmuş ve yolun kenarında gördükleri şeyleri incelemek için yola koyulduklarını sanmaktadırlar. Öyle ki ne yolculukta olduklarını anımsarlar ne de anavatanlarını özlerler. Kişinin öldüğünde Tanrı'ya kavuşma arzu ve iştiyakı yoksa, kurtuluş ümidi ve imkânının farkında değilse hiçbir yaşam böylesi bir yaşamdan daha boş ve yararsız değildir.

(Saint-Victor'lu Hugh)

Kişinin madalyalar, fotoğraflar, resimler, tarih, coğrafya ya da kronoloji üzerine bildikleri... Tüm bunlar kendilerine özgü yerlerinde durmalıdırlar. Hakikatin bilgisi çok başkadır. Onun bu faaliyet ve bilgilerle ilgisi yoktur. O bizim semavî özümüz ile ilgilidir.

(William Law)

O her şeyi bilen ancak Tanrı'yı bilmeyen çok mutsuz ve bilgisiz bir adamdır. Ve o kimse ki başka hiçbir şey bilmese ama Tanrıyı bilse mutlu ve bilgilidir.

(Aziz Augustinus)

Sessiz ol kardeşim! Malumat biriktirmeyi ve kültürü bir yana bırak. Sen eşyayı ve zahirî olguları tanımlarken, ben O'nu bildim.

(Şems-i Tebrizî)

Allah sana hidayet etmedikçe kendi aklınla hiçbir şey keşfedemezsin.

(Şebüsterî)

"Zahir uleması" bilgiyi yargı gününe dek aktarıcıdan aktarıcıya nakille alır. Köken çok uzaktadır. Ama hakikat ehli (arifler) onu kalplerine yerleştiren Allah'ın yolladığı bilgiyi kullanır.

(İbn-i Arabî)

Bize bu yüce HUZURU ve ÖZGÜRLÜĞÜ vermeyen hiçbir bilgi edinilmeye değer değildir. Biz zihinlerimizi eşya ve olguların bilgisiyle ve böylesi kitapları okuyarak tıka-basa doldururuz. Beyin, yaşamın tüm kısa-ömürlü ve geçip-giden aşamaları hakkında öğrenmekten dolayı bir ambar hâline gelir. Doğal olarak böylesi biri huzursuz bir varlık hâline gelir. (Tutum ve davranışlarında dengesiz, kafası karışmış ve kararsız.) Bu yüzden hayatınızın gerçek kaynağını yani TANRI'yı bilmeye çabalayın. İşte bu yüzden buradasınız.

(Swami Ramdas)

Eğer bir adam şimdiye kadarki tüm zahirî bilgi türlerine sahip olsa da BİLGE kişi olamaz. Yalnızca sözcüklerin ayrımlarıyla insanlara çelme takarak ve onları alabora ederek onlarla oynamayı becerebilir. O kişi; birisi oturmak üzereyken altından sandalyeyi çeken ve ardından gülüp arkadaşının baş aşağı olmuş görünüşüyle eğlenen ve arkasına yaslanan bir kişiye benzer.

(Platon)

Eğer yeterince sıkarsan kumdan bile yağ çıkarabilirsin.
Susadıysan seraptan bile su içmeyi başarabilirsin.
Belki yeterince ararsan bir tavşanın boynuzunu bulabilirsin.
Ama kendi zanlarına gömülmüş bir aptalı asla tatmin edemezsin.

(Barthari)

Kitaplar ancak onları anlayabilecek olanlar için değerlidir. Bir çiftçiye yay verdiğimizde onu tarlasından kargaları uzak tutmak için kullanır. Bir vahşiye kralın kaftanını verdiğinizde onu ormanda odun taşırken giyer.

(Ko Hung)

Tanrı'da doğmak için Kendi özünü aramayan ve kendini özenle hakikate uyarlamayacak olanı bırakın... O yazılarıma ilişmesin. Böylesi biri için hiçbir şey yazmadım. Ve biz meraklı eleştirmeni kendini bu bilgiyle eğlendirmemesi için imanla uyarıyoruz. Çünkü –kendini ona feda etmeden- bu yolla hiçbir şeyi değiştiremez. Ve ardından ona fazla aramadan gösterilecektir ki; bu yol saflık ve çocuk masumiyeti ile bulunabilir.

(Boehme)

Hakikati anlayabilmek için Sekiz Dünyasal Tutkudan vazgeçmek, bireysel benliğe olan inancın hayalini denetim altına almak ve kendini feda ederek dağların ıssızlığında tefekkür ve ibadet ile hakikî özbenliği keşfetmek zorunludur. Sırf sözcük bilgisinin aldatmacasını asla değerli bulmadım ve (?)çalışmadım. Bu hakikatin fiilî tahakkukunun sağlanmasına

değil ama zihinsel karışıklığa yol açar. Böylesi bir "sözcük ve fikir çarpıştırma" bilgisi konusunda cahilim. Ve eğer onu bildiysem de uzun zaman önce unuttum.

(Milarepa)

Ölü sözcüklerin dillendiricisi olmayın. Ruhunun özünde semavî aşkın gerçek bir doğuşu olmaksızın –ne kadar eğitimli ve kibar olursan ol- kalbin düşmüş Âdem'in kalbi kadar gafildir. Ve Tanrı'nın krallığı hakkındaki bilgin ancak katil Kâbil'inki kadar olacaktır.

(William Law)

Öğrenmiş olan bilge değildir.
Bilge olan öğrenmiş değildir.

(Tao Te Ching)

Fani ve zahirî olan bilgide daha fazla ıstırap olduğundan bilgisini arttıran hüznünü arttırır.

(Vaiz)

Bir adam yetmiş yılını öğrenmekle harcar
Ve kendisini yakacak ateşi canlandırma hatasını yapar
Bir başkası tüm yaşamı boyunca hiçbir şey öğrenmez
Ama bir söz duyar
Ve bu sözcükle YANAR, NÛR OLUR.

(Ensârî)

Eğer sana şefkatle yaklaşmıyorsam ve sana kalbimdeki hakikatten bardak bardak içirmiyorsam, zahirî-ezberlenmiş bilgi kuyusu seni susuz kılar ve her düşüncenin karışıklığı seni sersemletir.

(Nifferî)

Mürşitlerinin kalbinden marifet ve aşk şerbetini içmeye hazır olmayanlar, kitapların çölünde susuzluktan ölür.

(Saraha)

Okuduklarının-malûmatın ve ezberlediklerinin fazlalığından utanmayan kişiye ne denebilir ki?

(Nifferî)

Tanrı'nın; kitapların ve düşüncenin karanlık dehlizlerinde benden kaçmasına izin vermektense saf aşktan ölmeyi yeğlerim.

(Magdeburg'lu Mechthild)

Bilgilisin, iyi eğitimlisin ve dinsel uygulamaları zahiren yapıyorsun. Kutsallığın esvabını üzerine geçirdin. Vaaz verebilir ve rol yapabilirsin. Canan'la aşk ve cezbe içinde BİRLİĞİ deneyimlemediysen bunlar hiçbir şey değildir. Peşinde olduğun şey kendi zihninin hayalidir. Ve o seni tatmin etmez.

(Swami Ramdas)

Öğrenmenin bana öğrettiği tek şey beni ASLÎ VATANIMA ulaştırma konusundaki kesin güçsüzlüğüdür.

(Hônen)

İnsanlar Tanrı'yı kitaplarda arıyorlar. Oysa buldukları şey zihinsel karışıklık.

(..........)

Bu işe (tasavvufa) girişmenin ilk adımı mürekkep hokkasını kırmak, kitapları yırtmak ve tüm bildiklerini unutmaktır.

(Ebû Said b. Ebu'l-Hayr)

Zihin ve düşünceden kurtulmanın sonucundaki HUZURUN tadını bil.

(..........)

İçinde olanı bağrına bas ve olmayanı uzak tut.

(Chuang-tse)

Arif; kendini Kur'ân'dan bölümler ezberlemeye adayan, eğer öğrenmiş olduğunu unutursa cahil olan kişi değildir. Arif; bilgisini her zaman, öğrenmek zorunda olmadan ve çalışmaksızın Allah'tan alandır. Bu bilgi tüm yaşamı boyunca sürer ve o, bu bilgiyi unutmaz. Sonsuza dek anımsar. Onun kitaba ihtiyacı yoktur. O ariftir.

(Ebû Tâlib el-Mekkî)

Hakikatin yalnızca Tanrı'nın lütfuyla anlaşılabileceğine inandım. Eğer gerçekten zekâ ve zihinsel kıvraklık onun kavranması için zorunlu olanın tamamı olsaydı, araştırmacılar içinde böylesi eğitilmiş birçok güçlü zihinle karşılaştım. (Ama hakikatten uzaktılar.) Sade olun. Ve sırrı keşfedene kadar fazla bilgili olmaya çabalamayın.

(Michael Sendivogius)

Ruhuna Allah'ın mihenk taşı koyduğu bir kişi Hakikati her zaman idrak edecektir. (Hak ile batılı ayıracaktır.)

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Yeryüzünde bulunanların çoğuna uyacak olursan seni Allah'ın yolundan saptırırlar. Çünkü onlar zanlarına tabi oluyorlar. Muhakkak ki zan hakikatten yana hiçbir şey içermez ve fayda vermez.

(Kur'ân; 53:28)

Öğrenmenin peşine düşen gün geçtikçe büyüklenecektir.
Tao'nun peşine düşen ise gün geçtikçe küçüklüğünü-hiçliğini bilecektir.
Tâ ki acz ve fakra varana dek...

(Tao Te Ching)

(Bilgisiyle meşhur kişiyi kastederek...) O, hiçbir şey bilmiyor ama bildiğini düşünüyor. Ben ise ne bir şey biliyorum ne de bildiğimi

düşünüyorum. Gerçek şu ki BİLEN TANRI'dır.

(Platon)

İnsan bilgisinin sonu bilmediğini bilmesidir. "Onun bize öğrettiğinden başka bir ilmimiz yoktur."

(Hucvirî)

Eğer bir adam kendisinin bildiğini düşünüyorsa, bilmesi gereken hiçbir şeyi henüz bilmiyor demektir.

(Korintos'lulara Mektup)

İnsana bir zarar geldiği zaman Bize yalvarır. Ardından kendisine bir iyilik-nimet lütfettiğimizde "Ben ancak bunu kendi bilgimle elde ettim" der. Hayır, bu bir imtihandır. Ancak çoğu bilmezler.

(Kur'ân; 39:49)

Önce doğru ve ahlâkî eylem-ibadet gerekir. Ardından hiçbir şey bilmediğini anlayabilmen için bilgi... Bunu bilmek kolay değildir. Bunu bilmen Allah'ın bir armağanıdır.

(Ebû Said b. Ebu'l-Hayr)

Beni bilgisiz ve her konuda başarısız bırak.
Ama iyi olmadığımı bilmeyi lütfet.

(Shakespeare)

Hiçbir şey bilmediğini bildiğinde her şeyi biliyor olacaksın.

(Swami Ramdas)

Bir adam hiçbir şey bilmediğini ve bir şeyler duymak istediğini söyledi. Maharshi şöyle dedi: "Hiçbir şey bilmediğini biliyorsun. Bunu idrak et. Bu özgürlüktür."

(..........)

Marifet; O'nun bilgisi geldiğinde hiçbir şey bilmediğini fark etmektir.

(Cüneyd-i Bağdâdî)

Bilginin nihaî gayesi hiçbir şey bilmediğimizi kavramaktır. BİLEN yalnızca Tanrı'dır.

(Philo)

İnanç ve Uygulama

Yapmadığınız şeyi niçin söylüyorsunuz. Yapmadığınız şeyi söylemeniz Allah katında en hoşlanılmayan şeydir.

(Kur'ân; 61:2–3)

Bilmek ve yine de yapmamak aslında bilmemektir.

(Wang Yang Ming)

Eylemsiz bilgi, bilgi değildir.

(Hucvirî)

Bildiğini uygulayana dek bilmediğinin bilgisini arama.

(Hz. İsa)

Bildiğin şeyi uygulamıyorsan öyleyse niçin bilmediğin şeyi arıyorsun.

(Hucvirî)

Sözü uygulayan olun. Yalnızca duyan değil. Yoksa kendinizi aldatmış olursunuz.

(Yâkub; I:22)

Felsefe aslında azizlere yaraşır biçimde Tanrı'nın bilgisini kavramak için dindarca çabalamaktan başka bir şey değildir.

(Hermes)

Zihni tasavvurlardan ve formlardan özgür olan tek bir kişi Tanrı için; istidlâlî akıl alışkanlığına sahip yüz binlerden daha sevgilidir. Tanrı onların tahayyüllerinin aceleciliği nedeniyle onların içlerine giremez ve işini yapamaz.

(Eckhart)

İnsanlar helâk oldu; âlimler müstesna... Âlimler helâk oldu; amel edenler müstesna... Amel edenler helâk oldu; ihlâslı olanlar müstesna... İhlâslı olanlara gelince; onlar da dikkatli ve müteyakkız olmalıdır.

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

Uygulayacağınız az bilgi, uygulamayı ihmal edeceğiniz çok bilgiden daha yararlıdır. Tanrı bilen ve yapana lütuf gösterir.

(Hermes)

Eylem olmaksızın bilgelik ağza yerleşmiştir. Ama eylemin araçlarıyla kalpte yer eder.

(..........)

Sûfî; sözü ile hâli aynı olan kişidir.

(Zünnûn Mısrî)

Tadın da görün: Rabb ne iyidir... Ne mutlu O'na güvenenlere.

(Mezmurlar; 34:8)

Bilen ve Bilinen

Tanrı yalnızca Tanrı tarafından bilinebilir.

(Thelogia Germanica)

Tanrı'nın Ruhu'ndan başka Tanrı'nın şeylerini kimse bilemez.

(Korintos'lulara Mektup)

Eğer birisi size Hint yağının neye benzediğini sorarsa yanıtınız "Hint yağı, Hint yağına benzer" olacaktır. Öyleyse biliniz ki Tanrı kendinden başkasına benzemez.

(Sri Ramakrishna)

Hakikatten başka hiçbir şey hakikatin ölçüsü olamaz.

(Cusa'lı Nicholas)

Tanrı'nın sözlerini duyan Tanrı'dan olandır. Bu yüzden onlar duymadılar. Çünkü onlar Tanrı'dan değiller. (Yani O'ndan geldiklerinin farkında değiller.)

(Yuhanna; 8:47)

Güneşin kanıtı güneştir. Eğer delile ihtiyaç duyuyorsan yüzünü başka yöne çevirme.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Hakikî bilgi; Allah'ın kalbi bilginin saf nûruyla aydınlatmasıdır. Güneş yalnızca güneş aracılığıyla görülebilir.

(Zünnûn Mısrî)

Zât kendinden ışık saçandır. Kimsenin herhangi bir şekilde O'na zihnî bir tasarım/tahayyül yakıştırması gerekmez. Tasarlayan düşüncenin kendisi köleliktir. Kişi O'nu zihinle düşünmemelidir. Zât kendiliğinden parlarken böylesi zihnî tasarım ve kölelikler biter.

(Sri Ramana Maharshi)

Tanrım; Seni senin ışığın aracılığıyla görebiliriz.

(...........)

Işığın açığa çıkmak/görünmek için başka bir şeye ihtiyaç duymaması gibi BİR'İN bilinmesi de başka bilgilere ihtiyaç duymaz. O kendini KENDİ ile bildirir.

(Sri Sankaracharya)

Allah'ı, Allah sayesinde, masivayı da Allah'ın nûru sayesinde biliyorum.

(Hz. Ali)

Ancak bir arif bir arifi tanıyabilir.

(.............)

Kendisine karşı dürüst olmayan kişi hakikati göremeyecektir.

(Paracelsus)

Hakikati bilen, benim hakikati söylediğimi bilir.

(Eckhart)

Bilmek, ona uygun bir algı melekesi ister.

(Plotinus)

Bu sonsuz süreç O'nun kendini kendine ifşâ etmesidir.

(Eckhart)

Tanrı'dan başka kimse Tanrı'nın güzelliğini göremez.

(Şems-i Terbizî)

Sûfîler Allah'a ulaştıranın Allah'ın kendisi olduğunda hemfikirdirler.

(Kelâbâzî)

O, Hakikatin Ruhu geldiğinde size hakikate doğru yol gösterecektir.

(Yuhanna; 16:13)

Tanrı kimseye benzemez, bu yüzden kimse O'nu bir benzerlikle bilemez.

(Antisthenes)

Allah'a benzerler uydurmayın. Çünkü Allah her şeyi bilir, siz bilmezsiniz.

(Kur'ân; 16:74)

İmanla kavradıklarımız korunmalı, kanıtlanmamalı. İnsanın inandığı hakikat, kanıtlamalar ile değil kendiliğinden bilinir olmalı.

(.............)

Tanrı'yı ve senin içinde Tanrı'yı tanıyanı tanı.

(.............)

Tanrı yalnızca Kendini bilir.

(Cusa'lı Nicholas)

Sizi iyi bilen Tanrı yalnızca Kendini bilir.

(Richard Rolla)

Marifet-Hakikat; Tanrı'yla Öz'ün tekliğini görmektir.

(...........)

O görülmeyen Gören'dir. O duyulmayan Duyan'dır. Kavranılamayan Kavrayıcı'dır. O'ndan başka gören, duyan, bilen yoktur.

(Upanişad'lar)

Hatırlama

Ruh, en yüksek gücünde her şeyi bilme imkânına sahiptir.

(Eckhart)

Bilgi; bilinen nesne bilenin içinde olduğunda (var) olur.

(Thomas Aquinas)

Bilmek hatırlamaktır.

(Platon)

Hatırlamak unutmuş olanlar içindir.

(Plotinus)

Bilmiyorsanız, Hatırlayanlara (zikir ehline) sorun.

(Kur'ân)

Hikmet müminin yitik malı gibidir. Onu nerede bulsa alır.

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

Ruh her şeyi anımsar ve yeniden kendine döndürür. Çeşitli dönüşüm ve değişimler içerisinde sürekli kendisinden uzaklaşıyor gibi görünse de her zaman yeniden kendi kökenine döner. Tıpkı güneş ışığını, hep güneşin parlak aslından çıkıp ancak hep yine ona geri dönermişçesine gördüğümüz gibi; o asla kendi varlığının hiçbir parçasını yitirmez. Çünkü kendi aslının ne olduğunu asla unutmaz. Ve onun ömrünün uzunluğu sayılamayacak kadar engin olsa da bu asla onun yaşının yanına bile yaklaşamaz. Kendisinde hep öylesine canlı bir gençlik ve bebeklik hâli taşır ki istenildiğinde sıkı parmaklarıyla tutması gerekeni sıkı sıkıya tutar.

(Platoncu John Smith)

Tanrı'nın Ruhlarımıza yerleştirdiği "aslî ruhsal işaretler" (ilâhî isimler -ç.n.-) olmasaydı âlemin işaret ettiği Tanrı'nın isimlerini bilmek olanaksız olurdu.

(Peter Sterry)

Baba'nın benimle yollayacağı Kutsal Ruh olan Teselli Edici size her şeyi öğretecek. Size söylemiş olduğum her şeyi size hatırlatacak.

(Yuhanna; 14:26)

Hakikat öğretilmez oğlum; ancak Tanrı eğer isterse onu hafızamıza geri çağırır.

(Hermes)

Sana bilmediğini öğreteceğim ve böylece belki bildiklerini hatırlayacaksın.

(..............)

Tanrı buyurdu: Kendini arama, BENİ hatırla. O zaman kendini bulmuş olacaksın. Ama eğer BENİ unutursan kendini hiç bulamayacaksın.

(..............)

Yeni olan, eski değildir. Ve eski olmayan kalıcı değil geçicidir. Yeni olmayanı ara.

(..............)

Gerçek hatırlama (Zikr); hatırlanan BİR dışında her şeyi unutmaktır.

(Kelâbâzî)

Hatırlama Allah'ın bildirmesi-idrak ettirmesi ile "şeylerin" unutulmasıdır.

(...............)

Bilime, deneyime ve malûmata saygı duymakla birlikte; HATIRLAMA kabiliyetinden daha önemli hiçbir şey yoktur.

(Iamblichus)

Hakikate; sistematik akıl yürütme ve kanıtlar ile değil Allah'ın ruhuma koyduğu bu nûrla ulaştım.

(Gazâlî)

Hakikatsiz malûmat zihnin dengesini bozar.

(................)

Arif; hakikati düşünmeksizin kavrar.

(...............)

Her zaman aynı kalan, yükselmeyen ve alçalmayan ama hep merkezde olan ve ruhun tüm ufkunu lâtif ve zarif bir ışıkla dolduran saf bir sezgi vardır.

(Platoncu John Smith)

Sezgi; arınmış bir kalbin ve aydınlanmış bir aklın birliğinin sonucudur.

(Swami Ramdas)

Zihin, imgelerle (sembol ve işaretlerle) meşgul olduğu yerde zaman zaman zorunlu olarak bu meşguliyete katılır. Bunun Kutsal Ruh'un en üst idrakinde yeri yoktur. Zira orada ne zaman ne de imgeler bize yardım edebilir. Ancak tüm gereken şey; zaman olmaksızın bir ÂN'ın içinde gerçekleşen bağlantıdır.

(Tauler)

Bir ân-ı vecd içinde kevneyni bahşederler.

(.............)

Ârif; kesret (çokluk) içinde vahdetin (birliğin) bilgisine, zaman içinde zamansızlığın bilgisine sahiptir.

(..............)

Hakikat ve marifetin yanında başka bir şey isteyen kişi fili bulduğunda onun ayak izlerini de görmek isteyen birine benzer.

(................)

İlâhî bilgelik sınırsızdır. Sınır yalnızca biçimin (mahlûkun) alıcılık kabiliyetidir.

(...............)

Hakikatin nûru ile aydınlanmış olan zihin, zehirlenmelerden tamamen arınmış olur. Bedensel zevklere düşkünlük zehirlenmesinden, geçici oluş ve bozuluş zehirlenmesinden, hayal zehirlenmesinden ve cehalet zehirlenmesinden.

(Digha-Nikaya)

Hakikî varlığın durumu öyledir ki; onda hiçbir şey eksik değildir. Ona hiçbir şey eklenemez. Ve hiçbir şey ona az da olsa zarar veremez.

(Thomas Vaughan)

Bilgeliğin Üstünlüğü

Bilgelik tüm etkin şeylerden daha etkindir. Ve her yere saflığı sayesinde ulaşır.

(................)

Güneş ve ay bir hesap iledir. Yıldızlar ve ağaçlar secde eder. Göğü yükselten ve dengeyi kuran O'dur.

(Kur'ân; 55:5-7)

Hikmet, savaşın silahlarından daha iyidir.

(Vaiz)

Her günah ve inkâr bağışlanacaktır. Ancak Kutsal Ruh'u inkâr bağışlanmayacaktır.

(Matta)

Allah AKIL'dan daha iyi, daha mükemmel, daha güzel bir şey yaratmadı. Allah'ın ihsan ettiği iyilikler ona bağlıdır.

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

Bir şeyi bilmemek ayrıdır; bir şeyi bilmek istememek daha ayrı... Zira bilmemek zayıflıktır. Ama bilgiyi istememek ve ihtiyaç duymamak gaflettir.

(Hugh of Saint-John)

Az bir bilgiyle kendi-kendini beğenen kadar dünyaya zarar veren azdır. Ki bu yüzden o kişi hem YOL'dan sapmıştır hem de Tanrı'ya düşman olduğunun farkında olmadan onunla savaşmaktadır.

(Thomas Traherne)

Hakikat ve erdem; ölümlü şeyin içine asla giremez.

(Plotinus)

Şu yaşam süresinde bilgiye en çok, bedene ise en az bağ ve şevk duyduğumuzda (ve bedenin doğası ve ihtiyaçları konusunda ifrata kaçmadığımızda) Tanrı'nın bize kendisini lütfedeceği ana kadar saf kalacağımızı (ve yakınlığını keşfedeceğimizi) düşünüyorum.

(Platon)

Günahkârların en kötüsü olsan bile hikmetin kayığı seni kötülük ırmaklarından geçirip karşı kıyıya ulaştırır. Yeryüzünde bilgelikten (hakikatten) daha arındırıcı hiçbir şey yoktur.

(Bhagavat-Gita)

Ve o bana ateş dolu bir kadeh verdi. Onu içince içimde bilgelik hâsıl oldu. Ve Tanrı bana anlamayı bahşetti. Ruhum esirgendi ve dilim çözüldü ama başka hiçbir şey eklenmedi.

(Ezra)

Hiçbir şey hakikatten daha arındırıcı değildir. Ne dünyevî zevklerden uzak yaşam uygulaması, ne kutsal yerleri ziyaret etmek, ne ilâhiler okumak, ne hayırseverlik, ne de herhangi bir başka dinsel disiplin hakikatle edinilen mükemmelliğe erdirebilir.

(Srimad Bhagavatam)

İlim (marifet) ile her noksanlığın üstesinden gelebilirim.

(Milindapanta)

Profan bilimler; niceliksel ve bölümlere ayrıştırıcıdır. Ve kadim bilimin artıklarından oluşurlar. Bu nedenle din ile husumet içinde olabilirler.

(Guenon)

Ruhu kendi görüntümde ve sıfatlarımda yarattım. Ona hatırlama, idrak ve irade verdim. İdrak ruhun en soylu bölümüdür.

(............)

Aşk bilgiden ayrılmaz yapıdadır.

(Mısır'lı St.Macarius)

Kardeşlerim; anlamada çocuklar gibi olmayın. Kötülükte çocuklar gibi olun ama anlamada er olun.

(Korintos'lulara Mektup)

Marifet imanın mükemmelliğidir.

(İskenderiye'li Clement)

Hakikî bilgi; ona sahip olanlara yaşam veren bilgeliktir.

(Vaiz)

Eğer anlamakta başarısız oluyorsak; bu, bilginin bir kuramlar toplamı ve önermeler birikimi olduğunu düşünmemizdendir. Ama bilgelik bu kuramlardan oluşan, bir "tüm"lük olan, bir birliğe indirgenmiş çoklu ayrıntılar değil daha çok ayrıntıları düzenleyen bir birliktir.

Bilgi Varlıktır. Varlık Bilgidir.

(Plotinus)

Bu bilgi insandan elde edildiğinden daha kolaylıkla Tanrı'dan elde edilir.

(Michael Sendivogius)

İştiyak duydum ve bana anlamak bahşedildi. Tanrı'ya yakardım ve bilgeliğin ruhu bana geldi. Ve onu krallıklara ve taçlara yeğledim. Onunla kıyaslanacak hiçbir zenginliğe itibar etmedim. Onu herhangi bir değerli taşla karşılaştırmadım. Zira onunla kıyaslandığında altın bir kumdur ve gümüş onun karşısında çamur sayılır. Onu sağlıktan ve güzellikten öte sevdim ve onu ışık yerine sevdim. Zira onun ışığı söndürülemez.

(Wisdom; VII; 7-10)

Ben ışıyan bir hazineyim.
Bilgeyim, ölümsüzüm, yıkılmazım.

(Upanişad'lar)

Marifet (hakikat) gibi hazine yoktur.

(Hz. Ali)

Her şeyle takas edilmeye değer bir şey var mı? O, bilgeliktir.

(Platon)

O kişi ki bilgiyi aramak için evini terk eder. O, Allah'ın yolunda yürüyordur.

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

Kutsal idrak (akıl); tam olarak sonsuzluğa benzer doğadadır. Kutsal, bozulmaz ve sona ermeyendir. O, duyularca algılanamayan şeyleri ihtiva eder. Her şeyi saran bilgisiyle o âdeta Tanrı'yla aynı özdendir.

(Hermes)

Arifler, peygamberlerin vârisleridir. Onlar marifeti miras bırakırlar. Kim ki bu bilgiyi miras alır; büyük bir servete sahip olur.

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

Allah hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilirse ona pek büyük bir hayır verilmiş demektir.

(Kur'ân; 2:269)

Kişinin kalbindeki hikmetin tatlılığının bir zerresi Cennet'in binlerce odasından daha iyidir.

Arifler cennete lütuftur. Cennet ise onlar için felâkettir.

(Bâyezîd-i Bistâmî)

O, bu yüce hikmete erdiğinde; diğer birçoklarının yaşamında biriken ve cehalet tarafından üretilen meziyet ve kusurların tümünden arınır.

(Şankaracarya)

Hakikî bilgi; kişinin doğuma ve ölüme son verebilmesini ve bu dünyadan özgür olmasını sağlayabilendir.

(Udana)

Bilge; hiçbir şey için arzu duymaz ve kendi için endişelenmez.

(................)

Arzu duymadan sev,tutku duymadan bağlan,acı duymadan ayrıl.

(..............)

Bu ilim; öğrenilenin çok ötesine gider. Zira o, peygamberlerin ve velîlerin kalbine doğrudan Allah'tan gelir. Ve o; onu deneyimleyenden başkasınca bilinmez.

(Gazâlî)

İlim; âlimin kendinden geçerek Allah'a varmasıdır.

(Feridüddin Attâr)

Arif ölümden sonra da yaşar. Cahil ise yaşarken dahi ölüdür.

(Hz. Ali)

İlim; kadın-erken her Müslüman için farzdır.

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

Hikmet, onu hisseden her şeyi şaşırtır. Ama o hiçbir şeye şaşırmaz.

(Tyana'lı Apollonius)

Sana yalvarıyorum Tanrım; bilgeliğiyle yaratıldığımız ve takdiri ile yönlendirildiğimiz Kutsal Ruh'u kalplerimize akıt.

(................)

Tüm bilgelik Tanrı'dan gelir ve O'nda biter. Bilgiyi isteyen kişi bunu O'ndan istemelidir. Zira o cömertçe ve azarlamaksızın verir.

(John Cremer)

Bilginin armağanı tüm armağanlardan yücedir.

(Bharati Swamigal)

Tanrı sana her şeyde anlayışı verir.

(Timothy)

Kişinin bilgeliği onun yüzünde ışır.

(Vaiz)

Bilginin gözü, Kendi içinde olan Brahma'yı Mutlulukla zenginleştirerek ve her şeyin içine işleyerek temaşa eder. Ama cehaletin gözü onu keşfedemez. Onu seçemez, kör bir adamın ışığı görmemesi gibi. Manevî bilginin güneşi kalbin cennetine doğduğunda o karanlığı dağıtır. Her şeyin içine işler. Her şeyi korur ve aydınlatır.

(Şankaracarya)

Gereksiz ve basit arzular hikmet sayesinde alt edilecektir. Tutkular duyunun nesnelerinde, duyu organlarında, onların arasında ya da herhangi bir yerde bulunmaz. Ve yine de tüm dünyayı rahatsız ederler. Onlar bir hayaletten-yanılsamadan başka bir şey değildirler. Öyleyse arzu ve kaygılarını bırak; bilgelik için çalış.

(Santi-deva)

Duyu nesnelerine bağımlı bu organlar, karşı çıkmayla değil bilgiyle denetlenebilir.

(Manava-darma-sastra)

Tutkuları alt etmenin tek yolu onların kökünü kazımaktır. Bu onların kaynağı bulunarak yapılır. Sonunda ÖZÜ bulur ve orada kalırsın. O zaman tutkulara bağımlılık olmayacaktır.

(Sri Ramana Maharşi)

Yanlış fikirleri yadsımanın ÖZÜ bilmekten başka yolu yoktur. Yanılgı-vehim ve hayallerin nedenleri bu yanlış fikirlerdir. Bu fikirler cehalet olmadığında sona ererler. Tıpkı yakıtsız ateş gibi sönerler.

(Şankaracarya)

Bizi bilinçaltı etkilerinden (samskaras) arındırabilecek olan sadece Hikmet-Hakikattir.

(Swami Swananda)

Bizi ÖZÜN doğası konusunda aydınlatan ve bize ÖZGÜRLÜĞÜN bitimsiz mutluluğunu veren yalnızca BİLGİ'dir.

Hakikatin en yüksek zirvesi; onsuz kimsenin Allah'ı bilemeyeceği gerçeğini ifade eder.

(Hucvirî)

Tüm arzuladığı nesnelerin sahibi olan arzusuzdur. Zira o herhangi bir şeye ihtiyaç duymaz.

(................)

Hakk'tan sonra geriye bir şey mi kalır.

(Kur'ân; 10:32)

... Ardından dikkatimi Sûfîlerin yoluna çevirdim. Biliyordum ki hem doktrin hem de uygulama olmaksızın amaca ulaşılamaz. Ve doktrinin özü bedensel arzuların üstesinden gelmek, onun kötü eğilimlerinden ve aşağılık niteliklerinden kurtulmaktır. Böylelikle kalp Allah dışındaki her şeyden arınabilir ve kalbin arınmasının yolu Allah'ı Zikretmektir –Allah'ı anmak ve O'nunla ilgili her türlü tefekkür-. İmdi, benim için; doktrin, uygulamadan daha kolaydı. Bu yüzden doktrinlerini kitaplardan ve Şeyhlerin sözlerinden öğrenmeye başladım – öğrenme ve dinleme yoluyla Yollarına ne denli girebilirsem o denli girene dek – ve açıkça gördüm ki en çok onlara özgü olan öğrenilemez. Ona ancak dolayımsız deneyim, kendinden geçme ve batınî dönüşümle ulaşılabilir. O zaman kendime baktım. Dünyevî ilgiler

beni dört-bir yandan kuşatmıştı... Bir uçurumun kenarında durduğumu ve yolumu düzeltmeye canla-başla girişmezsem cehennem ateşine düşebileceğimi gördüm. ... Adam gibi Allah'a sığındım. Allah dualarımı yanıtladı ve üne, mal ve eşyaya, eşe, çocuklara ve halka sırtımı dönmemi kolaylaştırdı.

(Gazâlî)

Aşk

S*emerkant ve Buhara'yı veririm*

Sevgilimin yanağındaki siyah ben uğruna

(Hâfız)

Kâinatın güçlendirici iksiridir aşk; tüm ahenklerin sebebi ve tesiridir; ışıktaki parlaklık, şarap ve ateşteki sıcaklıktır; güzel kokuların özü ve Ulûhiyet'in nefesidir; tüm varlıklardaki Hayat'tır. Aşk maya'daki canlandırıcı çözücüdür, birliğe dâhil olma vasıtasıdır. Vaaz edilmesi gereken metinlerin tümüdür aşk ve aynı zamanda vaaz edilmeden kalanlardır. "Aşk ne midir? Benim gibi ol, anlarsın." "Tanrı Sevgi'dir, ama sevdiğinden dolayı değil. Tam tersine, Tanrı bizzat Sevgi olduğundan dolayı sever." (Schuon, *Perspectives Spirituelles*, s. 145)... Evlilik; her zaman ama en azından Tanrı'yla birliğin söz konusu olduğu yerlerde kendisinden önce aşkın bulunmasını gerekli kılar. Ancak bazen aşk kutsal iffet biçimini alabilir ki; bu kişilerin nikâhı ancak "ilâhî olanın içinde" kıyılacaktır: "Kalpte gerçekleştirilen kutsal evlilik tüm sırların en derinini ima eder. Çünkü bu, bizim hem ölümümüz, hem de kutsal dirilişimiz anlamına gelir. "Evlilik" kelimesi (eko bhu, bir olmak) aynı zamanda "ölmek" demektir, tıpkı Yunancadaki teleo kelimesinin kemale ermek, evlenmek ve ölmek anlamlarına gelmesi gibi. "Her biri her ikisi" hâline geldiğinde arada hiçbir bağlantı kalmaz; eğer bu kutlu saadet olmasaydı, hiçbir yerde ne hayat ne de saadet olurdu." (Coomaraswamy, *Hinduism and Buddhism*, s. 14)... Bununla birlikte, cinsel güç varoluşun ateşli ve aydınlık kutuplarının birleşme noktasında yer aldığından, ayrıca bir via amoris (aşk yolu) de tasavvur etmek gerekir ki burada erotik bir dayanak olarak kabul edilen aşk sadece "kutsal" olmakla kalmaz, aynı zamanda "kutsayıcı" da olabilir. "Hezikiaizm'de[17] tutkuların yokluğu onların basit ve mutlak bir şekilde ölmesini değil ruhsal enerjiye dönüşmesini ifade eder: Kişi dikkatle baktığı takdirde, bir benzeri Tantrizm'de bulunan bu tür bir anlayışın açıkca saf ahlâk ve sosyal oportunizmin sınırlarının ötesine uzandığını görür." (Schuon, *De L'Unite Transcendante des Religions*, s. 163)... Fakat ister Tantra, Hezikiaizm ve Hermetizm'de olsun, isterse Kabala'da olsun, amansız masumiyete sahip bir niyet ve saf bir ruh önceden gerekli olan şartlardır: Kutsal aşk cinsel bir sembolizm üzerinde tefekkür yoluyla ya da dünyevî evliliğin ayinleştirilmesiyle Gerçeklik'i kucaklayabilir ki bu ayinleştirme sürecinde Tanrı'nın aradığı çocuk mutlak suretle "manevî çocuk" veya Hermetik erdişi olacaktır. "Kişi bu anlayışların nasıl tüm cinsel kayıtsızlığa muhalif bir nitelik arz ettiğini görebilir; çünkü bu, öncelikle

insanda olduğu gibi doğada da bir ıslah sorunudur: İlâhî iradeye yönelik olan ve etki yönünden bekâreti ifade eden iffetli bir teslimiyet durumudur. Simyada "kozmosun oğlu" ve "makrokozmosun kurtarıcısı" olan gerçek kahraman, aşkınlığı bakir bir ruhla kucaklayabilecek kişidir." (M. Aniane, *Pilgrimage*, s. 256)... Nasıl ki su yeryüzünün derinliklerinde yer alıyorsa, aşk da aynı şekilde insanın derinliklerinde yer alır ve insan, içinde taşıdığı ve uğruna yaratıldığı bu sonsuzluğun hazzını duyamadığından ıstırap çeker. Kişi ruhun toprağını kazmalıdır ki kuraklık ve acılığın tabakaları arasından aşkı bulup onunla yaşayabilsin. İnsan zor zamanlarında aşkın derinliğine erişemez, fakat aşk kendini sanatın ve aynı zamanda tabiatın zahiri olarak belli eder. Kutsal sanatta ve bakir tabiatta ruh, analojik (benzerliğe dayalı) bir sezinleme yoluyla, aşktan bir şeyler tadabilir ki bu aşk onun içinde uyur bir hâldedir ve ruhun bu aşka yönelmesi bir tecrübe değil, yalnızca maziye olan hasreti ifade eder." (Schuon, *Perspectives Spiritualles*, s. 283)...

Tanrı'ya Olan Sevgimiz

Her şey Tanrı'yı sevenlerin, O'nun niyeti doğrultusunda çağrılmış olanların iyiliği için beraberce çalışır.

(Romalılar; 8:28)

Tanrı'yı kendi sevgisiyle severiz, bunun farkında olmak bizi tanrılaştırır.

(Eckhart)

Tohum şâyet sıcağa ve neme boyun eğmezse, verimsiz hâle gelir.

Kalp soğuktan büzüşür ve kuruluktan sertleşir, ama ilâhî aşk ateşi onu genişletir ve akıl suyu ondaki tortuları eritir.

(Henry Madathanas)

Ateşten bir imtihandır aşkın yolu.
Ürkek kişiler vazgeçerler bu yoldan
Ebedî saadete erişirler bu ateşe dalanlar.
Uzakta durup seyredenleri ise yakıp kavurur alevler.
Paha biçilmez bir şeydir aşk.
Ancak ölüm pahasına elde edilebilir.

Ölmek için yaşayanlar ulaşırlar ona,
Çünkü benlikle ilgili tüm düşünceleri
Zihinlerinden boşaltmıştır onlar.

(Gucerat İlâhisi)

Her şeyi fetheden bu ateşli Tanrı sevgisinin ne olduğunu hiçbir yaşam tarif edemez, dille isimlendirmek bile imkânsızdır onu. Tanrı sevgisi güneşten daha parlak, tatlı şeylerden daha tatlı, güçlü olan her şeyden daha güçlü, yiyeceklerden daha besleyici, kalbe şaraptan daha fazla neşe verici ve bu dünyanın tüm mutluluk ve memnuniyetlerinden daha hoştur. Herkim ona sahip olursa, o kimse yeryüzündeki herhangi bir hükümdardan daha zengindir; onu elde eden kişi bir imparatordan daha asildir, bütün güç ve yetkilerden daha güçlü ve mutlaktır.

(Boehme)

Allah sevgisinin en büyük işareti sürekli tefekkürden doğan aşırı solgunluk ve tam bir teslimiyetle itaatkârlığın eşlik ettiği, âdeta birazdan o korkunç ölümü tadacakmışcasına yapılan uzun gece ibadetleridir ve âşık kendine bahşedilen Nûr'un miktarına göre bahseder sevgiden. Dolayısıyla Allah sevgisinin işaretinin, Allah'ın kendisini sevmeleri için seçtiği kimselerin kalplerinde bulunan İlâhî Lütûf olduğu söylenir.

(Harîs el-Muhasibî)

Sandım ki tefekküre dalıp kendimden geçersem,
Sana varan bir yol bulurum;
Fakat ne çare! Senin gösterdiğin yollar dışında
Hiçbir mahlûk yakınlaşamaz sana.
Ben sensiz yaşayamam ey Rabbim;
Kaçmak ne mümkün, senin elin her yere uzanır.
Sana ümit yoluyla varmayı arzuladı bazıları,
Ve sen en üstün gayelerini oluşturdun onların:
İşte! Sıyrıldım içimdeki tüm düşüncelerden,
Ve nefsimi öldürdüm sende baki olabilmek için.
Daha ne kadar bekleyeceğim, ey gönlümün Sevgilisi?
Daha fazla dayanamam bu sürgüne.

(Ebu'l-Hüseyin Nûri)

Allah'a yakınlaşma arzusu insanın kalbine yerleştiği zaman diğer tüm şeyleri; hem gayelerin içe doğru nüfûzunu hem de organların dışsal hareketlerini ele geçirir. Bunun sonrasında o insan gitmeye ya da gelmeye, almaya ya da vermeye devam eder. Düşüncesini yönlendiren gaye, yani Allah sevgisi ve O'na yakınlaşma arzusu hükmeder kendisine.

(Ahmed b. İsa el-Harraz)

Geyik akarsuları nasıl özlerse, canım da seni öyle özler ey Tanrı!

(Mezmurlar; 42:1)

Kişi eğer hakikati sevmeden tanıyorsa ya da idrak etmeden seviyorsa, o kişi ilâhî öpücüğü kazandığını sanmasın sakın. Mukaddestir o öpücük, Baba'yı (Tanrı'yı) sadece tanıtmakla kalmaz, aynı zamanda sevdirir de; çünkü kusursuz sevginin dışında bir mutlak hiçbir zaman söz konusu olmaz.

(Aziz Bernard)

Her kim ıstırap duyarsa aşkın yarasından,
Asla iyileşemez.
Ama kişi kendisini yaralayan bu aşkı
Kucaklarsa, o zaman başka.

(Magdeburg'lu Mechthild)

Benim canım ocaktır, ateşten hoşlanır; ocağa ateş yurdu olmak yeter.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

"İnsan neyi seviyorsa odur."[18] Taşı seviyorsa, taştır; insanı seviyorsa, insandır; Tanrı'yı seviyorsa... Ama hayır, daha fazlasını söylemeye cüret edemem; Tanrı'yı seven kişinin Tanrı olduğunu söyleyecek olsam, o kişi beni taşa tutar; ben sana yalnızca kutsal metinleri öğretiyorum.

(Eckhart)

Disiplinsiz sevgi duyularda ikamet eder, çünkü hâlâ dünyevî şeylerle karıştırılır... Disiplinli sevgi ise ruhta yaşar ve insanî duyguları aşıp bedenin kendi iradesini devre-dışı bırakır. Mütevazı ve gayet sakindir. Kanatlarını kapar, sözle ifade edilemeyen bir sese kulak verir, kavranamayan ışığa diker gözlerini ve Rabbinin iradesini elde etmeye çalışır bir şevkle.

(Magdeburg'lu Mechthild)

Bir kalpte bulunan Allah aşkının tek bir zerresi bile yüzbin cennetten daha kıymetlidir.

(Bayezid Bistâmî)

Günahlarına kefaret mi istiyorsun? O zaman beni sev, sevgi kefaretin olsun.

(Rahibe Consolata)

Hıristiyan ruhsal gelişim yolunda çoğu kimse ilerleme sağlayamıyor, çünkü esas gâye olan Tanrı aşkını ihmal ederek kefaret uygulamalarına ve özel birtakım alıştırmalara bağlanıp-kalıyorlar.

(Rahip Lawrence)

Tek gerçek şey Tanrı sevgisidir.

(Sri Ramakrishna)

O halde, yukarıdaki o dünyanın sakinleri arasında hiçbir anlaşmazlık yoktur; hepsi aynı amaca sahiptir; hepsinin tek bir duygusu, tek bir düşüncesi vardır; çünkü birbirlerine aşk büyüsüyle bağlıdır onlar ve hepsinde aynıdır bu. Aşk sayesinde hepsi bir arada uyumlu bir bütün oluşturmak için çalışırlar.

(Hermes)

Güneşi ve yıldızları hareket ettiren Aşk benim arzu ve irademi âdeta dengeli bir şekilde dönen bir değirmen gibi döndürüyordu.

(Dante; Cennet, XXXIII, 143)

Çünkü nasıl ki cismanî ateş bulunduğu yerdeki tüm cismanî şeyleri yakıp kül ederse, Tanrı sevgisi niteliğindeki ruhanî ateş de aynı şekilde insan ruhundaki tüm bedensel sevgi ve ilgileri yakıp kül eder.

(Walter Hilton)

Tanrı'nın Bize Olan Sevgisi

Krishna kusursuz aşkın bir Avatar'ıdır. Krishna kelimesi, çekimi ifade eden Akarashana'dan gelir. Dolayısıyla ismin kendisi Krishna'nın Yüce Hakikat olduğuna ve bütün dünyayı Kendisine çekmek için insan suretinde tecelli ettiğine işaret eder.

(Swami Ramdas)

Yoksa onlar O'ndan başka dostlar mı edindiler! Asla! Yegâne dost Allah'tır. Ölüleri o diriltir, her şeye gücü yeten O'dur.

(Kur'ân; 42:9)

Bizler birer demir parçasıyız, senin aşkınsa mıknatıs.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Tanrı'dan hakkaniyetle bahseden insan O'nun yarattığı mahlûklardan nefret etmez (bunu yapması imkânsızdır), hatta iğrenç şeytanlardan bile.

(Angelus Silesius)

Tanrı'nın sevimli tabiatı budur. Tanrı İyi'dir, tüm sonsuzluğa sadece iyilik yollayan değişmez ve taşkın bir iyilik pınarıdır. O, bizzat sevgidir; sevmekten başka bir şey yapmayan, yarattığı her şeye sevgi armağanlarından başka bir şey vermeyen, onlardan sadece kendilerine varlık kazandırdığı Aşk'ın ruhunu ve meyvelerini talep eden saf ve sınırsız Sevgi.

(William Law)

O halde, bu arzunun ne olduğunu öğrenmek istiyorsan, şunu bil ki sende bu arzuyu uyandıran ve onu sana veren O'dur; sende arzulayan ve arzulanan O'dur ve her şeyi O yapar.

(Walter Hilton)

Tanrı senin bedensel tabiatınla bağlı olan benliğini terk etmeni şiddetle arzu eder, O'nun tüm mutluluğu buna bağlıdır âdeta. Neden olmasın ki? Tanrı'nın sendeki Tanrı olmasına izin vermenin ne zararı var? Tanrı aşkı için benliğinden tamamen vazgeç ki Tanrı da senin uğruna kendisinden vazgeçsin. Her ikisinden de vazgeçildiği takdirde, geriye kalan yalnızca Bir'dir.

(Eckhart)

Mukadderatın ezelde Tanrı'yı hoşnut etmiş olduğu şeyin sonradan O'nun nazarında hoşnutsuzluk verici olması düşünülemez, çünkü kendisi hem vuku bulacak olası şeyleri hem de bunların kendisini hoşnut edeceğini çok önceden biliyordu.

(Hermes)

Tanrı, kendisine rağmen, bizi kendine çekmek için cezbedici birtakım yollara başvurur sürekli. Tanrı'ya beni sevdiği için asla şükran duymam çünkü sevmemek elinde değildir O'nun; istese de istemese de sevmek O'nun tabiatında vardır. Şükran duyabileceğim şey, O'nun beni sevmekten vazgeçemeyecek kadar iyi olmasıdır.

(Eckhart)

Zâhid Tanrı'sız yaşayamayacağı gibi, Tanrı da zahidi olmadan yaşayamaz. Dolayısıyla zâhid güzel bir kokuya benzer, Tanrı da onu koklayan gibidir. Zâhid nilüfer çiçeğine benzer, Tanrı ise arı gibidir. Her ikisi de Ulûhiyet'ten kaynaklanır. Ulûhiyet bunlar sayesinde kendi Saadet'ini tadar. Radha ile Krishna önemi bundan gelir.

(Sri Ramakrishna)

Allah insana kavuşmaya yönelik şiddetli bir arzu duyduğunu belirtiyor, çünkü kendisine kavuşmayı arzu edenlerle ilgili olarak Dâvud (a.s)'a şöyle diyor: "Ey Dâvud! Ben onları onlardan çok daha fazla arzu ediyorum."

(İbn-i Arabî)

Tek başına sever Tanrı beni, tek başına arzular.
O'ndan uzaklaşacak olsam, üzüntüsünden ölür.

(Angelus Silesius)

O'nun tek arzusu bizim günahlarımızdan arınmamızdır.

(Siena'lı Azize Catherine)

Sevmeyen kişi Tanrı'yı tanımaz, çünkü Tanrı sevgidir... Sevgide yaşayan kişi Tanrı'da yaşar, Tanrı da onda...

(Yuhanna-1; 4:8,16)

Aşk, Allah'ın sırlarının usturlâbıdır. (Sırları idrak ettiren ölçektir)

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Sevgidir Tanrı'nın doğası, başka hiçbir şey yapamaz O;
Öyleyse, her anı sevgiyle geçir, Tanrı olmak için.

(Angelus Silesius)

Tanrılar'ın şöleninde doğmuş olan aşkın ebediyen varolması zorunludur; çünkü o, Ruh'un kendi en iyisine yönelik, İyi'ye yönelik niyetinden kaynaklanır; Ruh varolduğu sürece, Aşk da varolur.

(Plotinus)

Tanrı sevgisinin sebebi Tanrı'nın kendisidir.

(Aziz Bernard)

Aşk her şeye hükmeder, Teslis bile
Onun hükmü altındadır ezelden beri.

(Angelus Silesius)

Sevgidir benim olta yemim; bu yemle takılmalısın oltaya; yemin bulunduğu zoka kalbine batar ve tüm güçlü şeyler içerisinde hiçbir şeyin ilâhî aşktan daha güçlü ve karşı konulmaz olmadığını anlamak zorunda bırakır seni.

Yaradılışın kaynağı tamamen aşktır; bir alev gibi aydınlatır Cennet hayatını tümüyle; Tanrı'nın bütün meleklerinin söylediği bir şarkıdır aşk. Bütün dünyanın kefaretidir; yeryüzündeki her günahkâra ulaşmaya çalışır; Tanrı'nın bütün düşmanlarını kucaklar; zamanın başlangıcından sonuna dek Tanrı'nın tek işi aşktır.

(William Law)

İlâhî nûrun parıltısıyla alevlenen can... Tanrı hâline gelebilmek için âdeta bir kancayla gizlice yukarıya doğru yükseltilir.

(Marsilio Ficino)

O beni oltasıyla avlayıp kurtarana kadar denizde yüzen bir balık olarak gör beni.

(Hâfız)

İlâhî makamın yumuşatmadığı ve tatlılığıyla cezbetmediği bir kalp, çelik gibi katı ve sert bir kalptir.

(Saint-Victor'lu Richard)

Çünkü O tamamen uzakta durur ve biz kendisine ulaşana kadar üzgün ve kederli bir hâlde bekler, bize kavuşmak için sabırsızlanır. Çünkü bizler O'nun neşesi ve keyfiyiz, O da bizim kurtuluşumuz ve hayatımızdır.

(Norwich'li Julian)

O hâlde, şunu bil ki Tanrı canı gayet büyük bir aşkla sever; dolayısıyla Tanrı'yı canı sevmekten mahrum edecek kişi, O'nu gerçek hayatından ve varlığından mahrum etmiş olur; tabiri caizse, Tanrı'yı öldürür; çünkü Tanrı'nın canı sevmesini sağlayan sevginin kendisi O'nun Kutsal Nefes'ini üflediği şeydir.

(Eckhart)

Aslında, sevilen her şey kendisinden dolayı değil, Zât'ın sevgisinden dolayı sevilir.

(Brihad-Aranyaka Upanişad; II, 4,5)

Hakikat Tanrı'yı görür, Hikmet Tanrı'ya bakar ve bu ikisinden üçüncü bir şey daha ortaya çıkar ki o da Tanrı'daki kutsal ve olağanüstü bir zevk olan Aşk'tır. Hakikat ve Hikmet'in olduğu yerde, her ikisinden kaynaklanan Aşk vardır aslında.[19]

(Norwich'li Julian)

Aşk Yolu (Via Amoris)

Evlilik dinin yarısıdır.[20]

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

Her daim Tanrı'yla irtibat hâlinde olabilmek amacıyla evliliği reddetmeniz caizdir. Bununla birlikte, eğer savaşmayı bilen biri olarak mücadeleye istekliyseniz, o zaman evlenip kendinize bir zevce edinin ve çocuk dünyaya getirin.

(Pisagorcu Sextus)

... Çünkü yanmaktansa evlenmek daha iyidir.

(Korintliler-1; 7:9)

Nasıl ki evli bir adam zevcesiyle nikâhlıysa, aynı şekilde Tanrı da can ile nikâhlıdır.

(Eckhart)

Gönlüm hiç sevdi mi şimdiye kadar? İnkâr edin onu gözlerim!
Çünkü gerçek güzelliği hiç görmedim bu geceye dek.

(Shakespeare; Romeo ile Jüliet, I, 4,56)

Sahip olunan hayatta Senin bir anlık bakışını yakalamak
Dünyevî güzelliklerin aşkından daha iyidir.

(Abdurrahman Câmî -Molla Câmî-)

İç-çekişlerim olmasaydı, gözyaşlarımla boğulurdum; gözyaşlarım olmasaydı, iç-çekişlerimle yanardım.

(Ömer İbn-i Fârid)

Tanrı'yı baş gözüyle görmek mümkün degildir. Kişi rûhî terbiye yolunda "sevgi gözü", "sevgi kulağı" ve benzeri ihsanlarla donatılmış bir "sevgi bedeni" elde eder. Tanrı'yı bu "sevgi gözleri"yle görür, O'nun sesini bu "sevgi kulakları"yla duyar. Hatta sevgiden yapılma bir cinsel organa da sahip olur... Can bu "sevgi bedeni" sayesinde iletişim kurar Tanrı'yla.

(Sri Ramakrishna)

Brahman yalnızca kendisi tarafından bilinir, O'nu tanımak bir bakireyi tanımanın mutluluğu gibidir.

(Daksha)

Sanatımızın sırrı kadın ile erkeğin birleşmesidir.

(The Book of Alze)

(O gün) Takva sahipleri güvenli bir yerdedirler,
Bahçelerde, pınarbaşlarında.

İnce ve kalın ipekten elbiseler giyerek karşılıklı otururlar.
İşte böyle! Üstelik onları güzel gözlü hurilerle evlendiririz.

(Kur'ân; 44:51:54)

Bu evlilik şöleni dünya hayatında Tanrı ile ruh arasında gerçekleşebilecek en üstün birlik hâline girmeyi ifade eder. Bir başka deyişle, ruhlarımızdaki sevgi Ruh'unun doğum günüdür ve bizler bu güne eriştiğimiz zaman, ruhlarımız daha önceden huzur ve mutluluk diye adlandırdığımız herşeyi tamamen unutarak daha üstün bir huzur ve mutlulukla ağırlanarak hoşça vakit geçiririz.

(William Law)

Hakk'ın kadınlarda görünüşü şuhudun en kuvvetli ve en mükemmel derecesidir. Kavuşmanın en büyüğü cinsel birleşmedir ki zahirî âlemde bu şuhudun gerçekleşmesine yardım eder.

(İbn-i Arabî)

Yaşadığımız devirde insanlar yedi gün yedi gece birbirlerini sevdikten sonra, tüm arzularının tatmin edilmesini istiyorlar ve bu yüzden aşkları kalıcı olmuyor; çünkü birbirleriyle çabucak anlaşanların sabrın ne olduğunu bilmeyen bu ateşi çabucak sönüveriyor. Eski aşklar bu kısa süreli aşklar gibi değildi, eskiden erkekle kadın kötü bir şehvet hissine kapılmadan birbirlerini yedi yıl sevebilirlerdi; o zamanlar aşk dürüstlük ve sadakat demekti. İşte Kral Arthur'un döneminde yaşanan aşk böyle bir aşktı.

(Arthur'un Ölümü; 18,25)

Güneş ile Ay birleşip âdeta tek bir vücut hâline gelmedikçe, Sanatımız hedefine ulaşamaz.

(Morienus)

Çünkü Güneş metallerin Baba'sı, Ay ise Ana'sıdır ve eğer tenasül söz konusu olacaksa, o zaman ikisinin karı-koca olarak bir araya gelmesi

gerekir. Kendi başlarına hiçbiri bir şey ortaya koyamaz. Öyleyse kırmızı ile beyazın bir araya gelmesi zorunludur.

(Dünya'nın Görkemi)

Bu doğurma olayı kadın ile erkeğin birleşmesidir ve ilahî bir şeydir; çünkü hâmile kalmak ve üremek ölümlü varlıkta bulunan ölümsüz bir ilkedir.

(Platon; Symposium, 206 c)

Gökyüzü ile yeryüzünü aşkın ateşinde birleştir, o zaman görebilirsin gökkubbenin ortasında Hermes'in kuşunu.

(Philalethes)

Gerçek cinsel birleşme Paraşakti (kundalini)'nin Atman'la birleşmesidir; diğerleri ise sadece kadınlarla kurulan bedensel ilişkilerdir.

(Kularnava Tantra; V, 111-112)

Kaç dişle dişledi bu aşk seni?

(Dante; Cennet, 26:51)

Can eğer tüm kılıflarından kurtulsaydı, o zaman Tanrı onun karşısında tamamen yalın bir şekilde belirir ve kendini kayıtsız şartsız bir şekilde ona verirdi. Her ne kadar ince de olsa, can tüm örtülerinden sıyrılmadığı sürece Tanrı'yı görmesi imkânsızdır.

(Eckhart)

... Kucaklamaktan daha yakın, öpmekten daha hoş...

(Magdeburg'lu Mechthild)

Rabb'le birleşen kişi O'nunla tek ruh olur.

(Korintliler-1; 5:17)

İkisi de birbirinin hazinesiydi.

(Shakespeare; Ankâ ve Kaplumbağa)

Tutkulu aşk (ışk) insan türüne özgü bir şey değildir, çünkü varolan -semavî, elemental, bitkisel, mineral- her şeye etki eder.

(İbn-i Sînâ)

İçindeki madde-i kesife nâr-ı aşk ile ateş alır, ziya ile nûra döner.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Kalp Gözü - Yüce Merkez

T*anrı'nın merkezi her yerdedir,*

çevresi ise hiçbir yerde.

Aziz Boneventura (İtin Mentis, 5)

Samadhi (konsantrasyon) tüm kozmik zaman ve mekânın, kutlu saadetin fevkalâde aydınlık bir kemalinde temerküz etmiş olan bir "Ebedî Şimdi"de sentezlendiğini bilmektir. Bu saadetin Müdrike'si Arapçada ayn el-kalb diye tabir edilen ve Hinduizm'de de Şiva'nın alın gözüyle temsil edilen "Kalp Gözü"nde mikrokozmik olarak ikamet eden müteal Akıl ya da güneş Tanrı (Agni)'dir. Evrensel Ruh'un, âlim-i mutlak Zât'ın, Atman'ın ya da Yüce İlke'nin ikâmet ettiği bu zuhur -etmemiş "mesken" – ki "açılımsız bir nokta" ve "süresiz bir an"dır, ama birbirini tamamlayan ve birbirine zıt olan unsurların temel dengeye dâhil olduğu noktada tüm varoluşun merkezi ve eksenidir- metakozmik açıdan Hinduizm'in Brahma-pura'sı, Hıristiyanlık'ın Semâvî Kudüs'ü ya da Tanrı Şehri veyahut da Mûsevîlik'teki Shekhinah'ın mukaddes mekânı ve Kabbala'nın Kutsal Saray'ına tekabül eder. Tahakkuk yolunda ilerleyen bir insanın varacağı ilk merkez bu dünyanın merkezi, yani Fıtrî Durum'dur: "Bu merkezin içinde 'zaman mekâna dönüşür', çünkü varoluş durumumuz açısından her türlü ardardalığı ortadan kaldıran sonsuzluk ilkesi ancak bu merkezde doğrudan-doğruya yansır; dahası, ölüm oraya erişemez; dolayısıyla orası aynı zamanda 'ölümsüzlük yurdu' dur. Orada 'üçüncü göz'ün gücüyle, her şey sabit bir şimdinin içerisinde kusursuz bir eşzamanlılık hâlinde gözükür; insan bu 'üçüncü göz' sayesinde o merkezde sonsuzluğun anlamını yeniden elde eder." (Guénon: Le Rénge de la Quantite, s. 161)... "Tanrı, âlemi gören Göz'dür; bu 'göz' yaratılmış varlığın edilgen olduğu noktada etken bir niteliktedir, görme kuvvetiyle yaratır âlemi ve onun bu görmesi edilgenlik değil, bir eylemdir. Böylece 'göz' âlemin metafiziksel merkezi hâline gelir, aynı zamanda âlemin 'güneş'i ve 'kalbi'dir. Tanrı sadece 'dış'ı değil, aynı zamanda – ya da öncelikle- 'iç'i de görür ve esas görme – ya da tam olarak ifade etmek gerekirse – tek gerçek görme budur; çünkü bu görme Tanrı'nın hem 'Özne' hem de 'Nesne', yani hem 'Bilen' hem de 'Bilinen' olduğu mutlak veya sonsuz Görme'dir. Kâinat sadece 'görüntü' ya da 'bilgi'dir, hangi tarzda gerçekleşirse gerçekleşsin, onun bütün gerçekliği Tanrı'dır. Âlemler görüntülerden dokunmuştur ve alabildiğine tekrarlanan bu görüntülerin muhtevası daima aslî Bilgi ve nihaî Hakikat'i temsil eden İlâhî Varlık'tır. Bilgi ve Hakikat aynı İlâhî Sebep'in birbirini tamamlayan iki yönüdür." (Schuon, *L'Oeil du Coeur*, s. 17-18)...

Kalp Gözü

Ben Rabbimi kalbimin gözüyle gördüm ve O'na "Sen kimsin?" dedim, O da bana "Sen" dedi.

(Hallâc-ı Mansur)

Arifin baş gözü kapatılıp kalp gözü açıldığı zaman, O'ndan başkasını görmez.

(Ebû Süleyman Dârânî)

O vakit geçmiş zaman büyük bir mezar değil; belki her bir asrı bir nebinin veya evliyanın başkanlığı altında kulluk vazifesini ifa eden safi ruhların cemaatlerinin hayat vazifesini bitirmekle, Allah-u Ekber diyerek yüce makamlara uçmalarını ve müstakbel tarafına geçmelerini KALP GÖZÜ ile görür.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Hariçten gözünü çeker, kalbe bakar, enaniyeti deler-geçer, kalbinden yol açar, hakikati bulur.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Madem böyledir; Nefsanî olan maddî hayatı bırak, kalp ve ruhun ve sırrın hayat derecesine çık; bak, ne kadar geniş hayat daireleri var. Senin için ölü olan mazi, müstakbel; onlar için diridir. Hayattar ve mevcuttur.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Kalplerimizi Kur'ân güneşinin mukabilinde (onu yansıtan) ay gibi yap.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Kalpler ancak Allah'ı (O'nun mutlak varlığını) hatırlayıp idrak etmekle tatmin olur.

(Kur'ân)

Zât-ı Vâcib-ül Vücûd'u bulan bir kalp her şeyi bulur. Kalp bu âlemin manevî bir haritası ve pek çok kemalatın bir çekirdeği hükmündedir.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Ne kadar güzel yapılmış de... Ne kadar güzeldir deme. Ve kalbin batınına başka muhabbetlerin girmesine izin verme. Çünkü kalbin batını SAMED'in aynasıdır. Ve O'na mahsustur.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Ruhta bir göz vardır ki... On bin tane baş gözünden daha kıymetlidir, çünkü hakikat sadece onunla görülür.

(Platon; Devlet, 527 E)

Gönül gözünün değeri yetmiş kattır, duyu organı olan şu iki göz ondan nasiplenir.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Gecenin ortasında parıldar ihtişamın nûru.
Kim görebilir onu? Gözleri olan ve gözleyen bir kalp.

(Angelus Silesius)

Tanrı kişiye ilâhî gözler verir, kişi ancak bu sayede görebilir O'nu. Tanrı Arjuna'ya ilâhî gözler verdi ki O'nun evrensel suretini görebilsin.

(Sri Ramakrishna)

İlâhî ışık... Kendisini alabilecek olan aklın gözüne seve seve girer.

(Benjamin Whichcote)

Kusursuz zihne sahip olan Yogi her şeyin kendisinde mukim olduğunu müşahede eder, böylelikle Bilgi gözü (jhana-chaakshus) sayesinde her şeyin Atma olduğunu idrak eder.

(Sri Sankaracharya)

Bedenin ışığı gözdür; gözünüz sağlamsa, tüm bedeniniz aydınlık olur.

(Matta; 6:22)

Sağlam gözden daha asude olan ne var?

(Mesih'in Taklidi; III,31)

Oğlum, senin için elimden geldiğince ana hatlarıyla Tanrı'nın bir resmini çizmeye çalıştım; bu resme kalbinin gözleriyle dikkatlice baktığın takdirde, yukarıya giden yolu bulursun ya da bu müşahedenin bizzat kendisi sana bu yolda rehberlik eder, inan bana oğlum.

(Hermes)

Onlar (seçkin devlet adamları) ruhlarının gözünü bütün her şeyi aydınlatan evrensel ışığa çevirecek ve mutlak iyiye bakacaklar; çünkü Site'yi, yurttaşların hayatlarını ve kendi hayatlarının geri kalan kısmını düzenlerken örnek alacakları model budur, onlar felsefeyi asıl meşguliyetleri olarak bilecekler.

(Platon; Devlet, 540, B)

Görmek istersen o Yüz'ü
Bir başka göz edin kendine.
Çift görür filozofun gözleri,
Göremez bu yüzden Hakikat'in birliğini.

(Şebüsterî)

Çünkü görünen şeyler dış duyularla algılanır, görünmeyen şeylerse ancak kalp gözüyle görülür.

(Saint-Victor'lu Richard)

Baş gözünü kapatıp kendindeki o diğer görme kudretini harekete geçirmelisin, herkese verilmiş doğal bir haktır bu kudret; ama pek az kişi

kullanır onu.

(Plotinus)

Mevkii göklerin en üstünde olan ve tüm varlıkları yaratan O'na hep beraber övgü ve şükran sunalım.

(Hermes)

Benim Tanrı'yı gördüğüm göz Tanrı'nın beni gördüğü gözle aynıdır. Benim gözümle Tanrı'nın gözü birdir.

(Eckhart)

Aklî âlemin güneşi, kalbin içsel gözü...

(Saint-Victor'lu Richard)

(İçimdeki benliğe) girip baktım ve ruhumun gözüyle gördüm... Değişmeyen Işığı.

(Aziz Augustinus)

Aklınızın gözünü açın ve bana bakın.

(Siena'lı Azize Catherine)

... Yüreklerinizin gözleri aydınlansın ki O'nun çağrısından doğan umudu ve azizlerdeki mirasının muhteşem zenginliğini anlayabilesiniz.

(Efesliler; 1:18)

Manevî gözün açılmasıyla ruhumuzun yüzündeki örtü kalktı, artık semâvî saadeti bir aynada görür gibi görüyoruz.

(Walter Hilton)

Sonra Rabbimiz benim manevî gözümü açıp kalbimin orta yerindeki ruhumu bana gösterdi. Ruh öyle genişti ki âdeta sonsuz bir âleme ve saadet

dolu bir krallığa benziyordu. Gördüklerimden şunu anladım ki Ruh kutlu bir Şehir'dir. Bu Şehir'in ortasında Rabbimiz oturur.

(Norwich'li Julian)

Atman ezelîdir, aydınlığı kendindendir; o, varlıktır; mutlak bilgidir, gözlerin gözüdür; ikincisi olmayan Bir'dir.

(Srimad Bhagavatam; XI, 20)

Çünkü hakikat içsel gözle görülür.

(Aziz Augustinus)

Öyleyse, bizim bu hayattaki bütün uğraşımız Tanrı'yı görebilen kalp gözünü iyileştirmektir.

(Aziz Augustinus)

Eserlerinin yüceliğini onlara göstermek için gözünü onların kalplerine yerleştirdi.

(Ecclesiusticus; XVII, 7)

Körüm ve bu dünyadan hiçbir şeyi göremiyorum; fakat Yukarı'dan ışık geldiğinde, benim Kalbimi aydınlatır ve görebilirim böylece; çünkü Kalp Gözüm (Chante Ishta) her şeyi görür, bu görme kudretiyle halkıma yardım edebilirim. Kalp bir tapınaktır, Merkez'inde küçük bir mekân bulunur, içerisinde Yüce Ruh (Wakan-Tanka) yaşar o mekânın; işte bu Göz'dür. Her şeyi gören Wakan-Tanka'nın Göz'üdür bu ve biz de bu gözle görürüz O'nu. Eğer kalp arınmış değilse, Wakan-Tanka görülemez ve eğer böyle bir cehalet içerisinde ölecek olursanız, ruhunuz hemen Wakan-Tanka'ya dönemez; arınana kadar dünyada kalması gerekir. Wakan-Tanka'nın Aklının yer aldığı bu Kalp Merkezi'ni bilebilmek için arınmış ve iyi olmalı ve Wakan-Tanka'nın bize öğrettiği şekilde yaşamalısınız. Bu şekilde arınmış bir insan Kâinat'ı Kalbinin Cebi'nde (Chante Ognaka) taşır.

(Sioux Kabilesi Şifâcı Şamanı Kara Geyik)

"Kalp" Yüce Ruh'un bir başka adıdır sadece. O, tüm kalplerdedir.

(Sri Ramana Maharshi)

Tathagata'nın Mesken'i tüm canlı varlıklardaki şefkat dolu kalptir.

(Saddharma-pundarika)

Ey Arjuna, Rabb her varlığın yüreğinde ikamet eder ve âdeta bir çarkın üzerindeymişçesine döndürür-durur hepsini.

(Bhagavad-Gita; XVIII, 61)

Arifin kalbi o kadar geniştir ki Ebû Yezid el-Bistâmî bununla ilgili olarak şöyle der: "Eğer yüz binlerce arş ve içindekiler ârifin kalbinin bir köşesinde bulunsaydı, o bunun farkında bile olmazdı."... Cüneyd de aynı manada şunu söyler: "Sonradan yaratılmış olanla ezelî ve ebedî olan birbiriyle karşılaşsa, birinciden eser kalmaz. Öyleyse, ezelî ve ebedî olanı ihtiva eden kalp sonradan yaratılmış olanın varlığını nasıl fark edebilir?"

(İbn-i Arabî)

Âlemin, merkezi hareketsiz bir hâlde tutan ve geri kalan kısmını onun etrafında döndüren tabiatı, başlangıç noktası gibi buradan başlar.
Ve bu göğün (primum mobile) ilâhî akıldan başka yeri yoktur.

(Dante; Cennet, XXVII, 106)

Tathagata (Buda) o mucizevî kudreti sebebiyle,
İnsan zekâsını aşarak ve en küçük zerrenin merkezinde
İkamet ederek yayıyor mutlak huzur öğretisini.

(Avatamsaka Sutra)

Ruh kâinatın içinde değildir; aksine, kâinat Ruh'un içindedir.

(Plotinus)

O (ruh) her şeyin mekânıdır, kendisi ise mekânsızdır.

(Eckhart)

Ey yiğit dost! "Yukarı"dan da "aşağı"dan da münezzeh olanın eteğine yapış.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Kesinlikle ölçüye sığmaz Yüceler Yücesi, biliyoruz,
Ama tamamen kuşatabilir O'nu bir insanın yüreği!

(Angelus Silesius)

Yere ve göğe sığmadım, fakat mümin kulumun kalbine sığdım.

(Kutsî Hadis)

Aklı bedensiz olarak tek başına hareket edip uzaklara gitmekten ve kalp adacığında saklanmaktan alıkoyarak dizginleyenler ayartıcı Mara'nın bağlarından kurtulmuş olacaklar.

(Dhammapada; 37)

Kalp, yaratılışın rabbi olan Prajapati ile aynıdır. O, Brahmadır. O, her şeydir.

(Brihad-Aranyaka Upanişad; V, 3)

İnsan dağların dağı, taşların taşı, ağaçların ağacı, köklerin kökü ve dünyaların dünyasıdır. Bütün bunlar insanın kendisinde mevcuttur, Tanrı onu her şeyin koruyucusu olarak görevlendirmiştir.

(Dünyanın Görkemi)

Tüm canlıların yüreğinde ikamet eden Tanrı
Mutlak yaratıcı, Yüce Zât (mahatman)
Kalple, düşünceyle, akılla ifade edilir-
O'nu bilenler ölümsüzleşirler.

(Svetasvatara Upanişad; IV, 17)

Orada uzak ile yakın ne bir şey alır ne de bir şey verir, çünkü Rabbin vasıtasız şekilde hükmettiği bir yerde tabiat kânunu geçersiz kalır.

(Dante; Cennet, XXX, 121)

Burada olan şey oradadır, burada olmayan şey ise hiçbir yerdedir.

(Vishwasara Tantra)

Gerçekte, kalbin içindeki Zât (Atma) O'dur; gayet lâtiftir O, ateş gibi yakar, her şekle girer.

(Maitri Upanişad; VII, 7)

Tüm niteliksel zıtlıkları, sıcak ile soğuğu, kuru ile yaşı kendinde bir araya getir! Düşün ki aynı anda her yerdesin; karada, denizde, havada... Düşün ki daha doğmamışsın, rahimdesin, gençsin, yaşlısın, ölüsün, ölüm ötesi âlemdesin... Bütün bunları; bütün zaman ve mekânları; bütün cevher, vasıf ve yücelikleri aynı anda beraberce kavra zihninde! İşte o zaman Tanrı'yı idrak edebilirsin.

(Hermes)

Gerçekte, budur tüm şehirlerde ikamet eden zât (puruşa).

(Brihad-Aranyaka Upanişad; II, 5,18)

Ey Wakan-Tanka, işte kutsal pipo!.. Piponun yuvarlak kısmının insan yüreğinin ve kâinatın merkezi olduğunu bize sen öğrettin.

(Kara Geyik)

Tanrı... Ki herhangi bir yerde değil sadece kendinde ikamet eder; her şeye nüfûz ettiği hâlde, herhangi bir şeye ne yakın ne de uzaktır...

(Boehme)

Buradaki bu merkez Wakan-Tanka'dır; buradadır, fakat aslında her yerdedir.

(Kara Geyik)

Gerçekten de, o noktadadır kalbin en gizli odacığında ikamet eden hayat ruhu.

(Dante; Vita Nuova, 2)

Ben herkesin kalbinde yerleşmiş bir hâldeyim.

(Bhagavad-Gita; XV, 15)

Rabbinizin affını ve cennetini kazanmak için birbirinizle yarışın. O cennetin genişliği göklerle yer arası kadardır ve takva sahipleri için hazırlanmıştır.

(Kur'ân; 3:133)

Buda'yı sen kendi kalbinde ara, onun aslî doğası Buda'nın kendisidir.

(Eisai)

Merkez noktadır insan yüreği,
Cennet ise onun çevresi.

(Şebüsterî)

Sayısız Budist krallıktaki Budalar
Ruhumuzun merkezindeki o tek Buda'dan başka bir şey değildir.

(Kôbô Daishi)

Her bir zerrede yüz güneş gizlidir...
Kalbin merkezindeki o öz küçüktür,
Ama iki cihanın Rabbi girer oraya.

(Şebüsterî)

Damlanın okyanusla birleştiğini herkes bilir, fakat okyanusun damlanın içine karışıp onunla birleştiğini bilen çok azdır.

(Kebir)

Bir su damlasının kalbini yarsan,
Yüz okyanus çıkar içinden

(Şebüsterî)

Kâinat'ın tümü bedende toplanır, beden de Kalp'te. Dolayısıyla Kalp tüm Kâinat'ın çekirdeğidir.

(Sri Ramana Maharshi)

Ben Yakın'ım, ama diğerine yakın olan bir şey gibi değil; ben Uzak'ım, ama diğerinden uzak olan bir şey gibi değil.

(Nifferî)

Ey soylu kişi, bu âlemler (sana) dışarıdan gelmemiştir. Senin kalbinin dört bölümünün içinden gelirler; kalbin merkezi de dâhil edilirse, toplam beş yön eder. Bu âlemler senin kalbinden çıkarak senin üzerinde parıldarlar. Tanrılar da başka bir yerden gelmezler. Senin kendi zekândaki bölümlerin içerisinde ezelden beri mevcutturlar. Onların bu tabiatını tanı.

(Tibet'in Ölüler Kitabı; Altıncı Gün)

Her yolu kat etsen bile, ruhun sınırlarını keşfedemezsin.

(Heraclitus)

Brahma'yı (kalpteki) gizli yerde ve göğün en üst seviyesinde yerleşmiş gerçek (satya), sonsuz (ananta) ve bilgi (jhana) olarak bilen kişi her arzusuna ulaşır zeki Brahma'la beraber.

(Taittiriya Upanişad; II, 1)

Ayna Sembolizmi

Kâinat Allah'ın aynasıdır, Allah Kendisine bakar o aynada ve kusursuzluğu, yüceliği yansır oraya; insanın kalbi ise Kâinat'ın aynasıdır,

Allah'ı bilmek isteyen Salik kendi kalbine bakmalıdır.

(Aziz Nesefî)

Bizler hepimiz peçesiz bir yüzle Rabb'in yüceliğini âdeta aynadaymış gibi görerek yücelikten yüceliğe aynı suret içerisinde değiştiriliyoruz ve bu da Rabb'in Ruh'u sayesinde oluyor.

(Korintliler-2; 3:18)

Âşık sevgilisinin aynasıdır, sevgilisi kendine bakar o aynada.

(Platon; Phaidros, 255 D)

Allah senin kendi kendini gördüğün aynadır, sen de O'nun kendi isimlerini seyrettiği aynasısın ve bu isimler O'nun kendisinden başka bir şey değildir. Böyle olunca da aradaki ilişki benzerliği karmaşıktır.

(İbn-i Arabî)

Ey insan, Tanrı'yı görmek istiyorsan eğer yeryüzünde,
O zaman yüreğini tertemiz bir aynaya dönüştürmelisin önce.

(Angelus Silesius)

Öyleyse, ey sevgili yürek, böyle bir ayna olabilirsen eğer,
Hakiki güneş (Tanrı'nın kendisi) tüm ihtişamıyla
Sende yansır, her ne yöne dönsen de.

(Jesaias Rompler von Löwenhalt)

Tanrı'yı görmeyi arzulayan kişi aynasını silsin ve yüreğini temizlesin.

(Saint-Victor'lu Richard)

Bilge bir akıl Tanrı'nın aynasıdır.

(Pisagor'cu Sextus)

Kâinatın Gözbebeği

Yeryüzünün göbeğinde durur Agni, en güzel kıyafetiyle.

(Rig Veda)

Apollo... Merkezde, yeryüzünün göbeğinde oturur ve dini tüm insanlık için yorumlar.

(Platon; Devlet, 427 C)

"Yeryüzünün göbeğine koydum seni!" Çünkü göbek merkez demektir, merkez ise güvenlidir; bu yüzden o diyor ki " Yeryüzünün göbeğine koydum seni!".

(Satapatha-Brahmana; I, 1,3,23)

Öyleyse Tanrı'yı kime benzeteceksiniz? Neyle mukayese edeceksiniz O'nu?..

Gökkubbenin üstünde oturan O'dur, yeryüzünde yaşayanlarsa çekirge gibidirler.

(Yeşaya; 40: 18-22)

Yasalara göre hükmeden tanrılar tanrısı Zeus... Bütün tanrıları âlemin merkezinde kurulu olan ve yaratılmış her şeyi gören en kutsal evinde bir araya topladı.

(Platon; Critias, 121 C)

Âlemin o çok meşhur orta mevkii seninkidir.

(Orpheus; Tanrıların Anasına İlâhi)

Rhea'nın mührü Pisagorcularca âlemin kutbu diye adlandırılır.

(Proclus)

Hareketli ya da hareketsiz her ne varsa bu dünyada, ben onun en derinindeki kalbiyim.

(Yoga-Vasishtha)

Ey pergelin merkezi! Ey hakikatin en derin yeri! Ey zorunluluk ve imkân ekseni!
Ey varlık döngüsünün gözü! Ey Kur'ân ve Furkân'ın noktası!
Ey kâmil, ekmelleri kâmil kılan mükemmel! Ey celâl ve rahmaniyetiyle her şeyi süsleyen!
En acayip şeylerin kutbu sensin. Kemal küresi tek başına senin üzerinde döner.
Sen aşkınsın, aynı zamanda içkinsin; baki ve fani, bilinen ve bilinmeyenlerin hepsi senindir.
Varlık ve yokluk gerçekten senindir. Ulûhiyet ve süfliyet senin iki elbisendir.
Işık ve onun zıddı sensin. Hayrete düşmüş arif için de karanlık sensin.

(Abdülkerim Cîlî)

Semavî Şehir

Sonra melek beni Ruh'un yönetiminde büyük ve yüksek bir dağa götürdü. Oradan bana gökten, Tanrı'nın katından inen ve O'nun görkemiyle ışıldayan yüce şehri, kutsal Kudüs'ü gösterdi. Şehrin ilâhî bir ihtişamı vardı; ışıltısı gayet kıymetli bir taşın, kristal gibi parlayan yeşim taşının ışıltısına benziyordu...

Aydınlanmak için güneşe ya da aya ihtiyaç yoktu; çünkü Tanrı'nın görkemi aydınlatıyordu onu, Kuzu da onun ışığıydı...

Orada artık gece olmayacak, mum ışığına da güneş ışığına da ihtiyaç kalmayacak; çünkü Rab Tanrı onları aydınlatacak ve her daim hüküm sürecektir.

(Vahiy; 21: 10-11, 23)

(Vahiy; 22:5)

Orada ne güneş aydınlatır, ne ay ne de ateş; oraya giden(bilge)ler bir daha geri dönmezler. İşte orası benim Yüce Yurdumdur.

(Bhagavad-Gita; XV, 6)

Bu Buda-mekânı'nda (Sukhavati ya da Mutlu Ülke) kişi ateş, güneş, ay, gezegenler, yıldızlar, takımyıldızlar veya kör karanlıkla ilgili hiçbir şey algılamaz; hatta gündüz ve gece kavramları bile yoktur orada.

(Sukhavativyuha Sutra; 22)

Burada güneş ile ay arasındaki fark ortadan kalkar.

(Saraha)

O'nun gerçek ikameti İnsan Ruhu'dur ve bana sorarsanız, Şehrin en parlak ışığı ve en güçlü parıltısı Rabbimizin yüce aşkıdır.

(Norwich'li Julian)

"Kurucusu olduğumuz site... Ancak bir fikir olarak mevcut; çünkü ben dünyanın hiçbir yerinde böyle bir site olduğunu sanmıyorum."

"Gökte..." dedi (Sokrates), "... Bir örneği bulunabilir; isteyen kişi ona bakar ve kendini ona göre bir düzene sokar. Böyle bir site varolsa da varolmasa da o kişinin (anlayış sahibi insanın) yapacağı şey başkalarının kurallarına değil, bu sitenin kurallarına uymaktır."

(Platon; Devlet)

Semavî Güneş

Ruh güneşi bakidir, dünü yoktur.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

O eserlerinin nurlarıyla zahiri, vasıflarının nurlarıyla da batını aydınlattı; bu yüzden zahirin nurları yok olur, ama kalplerin ve batının nurları yok olmaz. Şunu da söyleyeyim ki gökteki güneş akşamleyin batar, ama kalplerdeki güneş asla batmaz.

(İbn-i Atâullah İskenderî)

Tüm dünyanın gözü güneş nasıl ki
Lekelenmezse gözlerin dışındaki kusurlarla
Her şeyin tek içsel Ruhu da aynı şekilde
Lekelenmez kendi dışındaki âlemin kötülükleriyle.

(Katha Upanişad; V, 11)

Bu ilâhî güneş, gökyüzünde şimdiye kadar parlamış olan bütün güneşlerden çok daha parlaktır.

(Tauler)

Bedenlerinizdeki Kral'a, Sonsuz Olan'a hürmet gösterin; kalbinizdeki Efendi'ye müracaat edin. Çünkü o Anlayıştır; yüreğin sırlarını bilir, gözleri tüm insanları görüp idare eder. O, tüm insanlığı gören Güneştir; iki Ülkeyi güneşten daha fazla aydınlatır.

(Eski Mısır Geleneği)

Zıtlıkların Ortadan Kalkması

Senin ikâmet ettiğin Cennet (duvarı) tezatlardan inşa edilmiştir.

(Cusa'lı Nicholas)

Gerçek Bilge bütün zıtları bir araya getirir ve Göğün doğal Denge'sinde sükûnet bulur.

(Chuang-tse)

Bütün zıt hakikatler Hakikat'in içinde birleştirilmelidir.

(Abdülkerim Cîlî)

Allah (ancak) kendisine atfedilen zıtların birleştirilmesi sâyesinde bilinir.

(Sehl Tusterî)

Onlar (tanrılar) her şeyi beraberce yapar ve büyük bütüne katkıda bulunurlar.

(Platon; Yasalar, 905 B)

Ben (fıtri tabiat) zıtları uzlaştırır, kavgalarını yatıştırırım.

(John A. Mehung)

Sonunda dönüşünüz Rabbinizedir. Anlaşmazlığa düştüğünüz şeyleri O size haber verecektir.

(Kur'ân; 6: 164)

Kötü, iyi gibi olmalıdır.

(Basil Valentine)

Her tezat hem doğru hem de yanlıştır.

(Dante; Cennet, VI, 21)

O hem yüksek hem de alçak olan görüldüğü zaman,
Kalbin düğümü çözülür,
Tüm kuşkular ortadan kalkar,
Ve kişinin eylemleri (karması) son bulur.

(Mundaka Upanişad; II, 2,8)

Karmaşık düşüncelerden uzak dur ki Cennet'teki uzlaşmayı görebilesin.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Kişi Hakikat'in özünü idrak ederek sükûnete eriştiği ve kendine hâkim olduğu zaman tüm şüpheler yok olur. Münakaşa da sona erer.

(Srimad Bhagavatam; XI, 15)

Ebedî Şimdi

Tüm zamanların şimdiye dönüştüğü nokta...

(Dante; Cennet, XVII, 17)

Ezelden ebede Tanrı sensin...
Senin gönlünde bin yıl dün gibidir.

(Mezmurlar; 90: 2,4)

Rabbin gözünde bir gün bin yıl, bin yıl da bir gün gibidir.

(Petrus-2; 3:8)

O'nun öncesinde "önce" yoktur, O'nun sonrasında "sonra" yoktur; asırların başlangıcı O'nun varlık mührüdür.

(Ömer İbn-i Fârid)

"Neler olmuş, neler oluyor, neler olacak,
Aynı anda görür hepsini;
Her şeyi ancak O gördüğüne göre,
Gerçek Güneş diyebilirsin O'na pekâlâ."

(Boethius)

(Yaratılışın) Yedinci günü birincinin kökeni ve başlangıcıdır.

(Boehme)

Rabbin katında sabah ya da akşam yoktur.

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

Her yer ile her zaman'ın birleştiği yer...

(Dante; Cennet, XXIX, 12)

Sûfî, vaktin oğludur; ey arkadaş, "yarın" deyip-durmak Yol'un şartlarından değildir.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Esas gün; dün ve yarın ile kayıtlanmamış gün...

(Aziz Augustinus)

Bütün devirler, mevsimler, gün, ay ve yıl
Tek bir noktada, şimdide toplanmış,
Ezel ile ebed birbirinin aynı.

(Şebüsterî)

Tertemiz olan kişi (sâfî) celâlin nûruna gark olmuştur; o, kimsenin oğlu değildir; "vakit"lerden ve "hâller"den kurtulmuştur.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Öyleyse, sonsuz bir hayatı tamamen dolu dolu ve şimdide kavradığı ve ona sahip olduğu için geleceğin her şeyinden haberdar ve geçmişin de hiçbir şeyini kaçırmamış olanın sonsuz olduğu söylenebilir pekâlâ.

(Boethius)

Kıymetli vaktini en kıymetli olan şeylerden başkasıyla meşgul etme. İnsanın en kıymetli şeyi geçmiş ile gelecek arasında, şimdide meşgul olmasıdır.

(Ahmed b. İsa el-Harrâz)

Öğrenciler İsa'ya sordular: "Söyle bize! Bizim sonumuz ne olacak?"

İsa dedi ki: "Başlangıcı keşfettiniz mi ki sonu arıyorsunuz? Çünkü başlangıç neredeyse son da orada olacaktır. Başlangıçta duracak olana ne mutlu! O, sonu da görecek ve ölümü tatmayacaktır."

(Thomas İncili; 18)

Âlim-i Mutlak ve Hâzır-ı Mutlak

O (Agni) bütün doğumları bilir.

(Rig-Veda; VI, 15,13)

İnsanoğlu bir defa doğdu, bense nice defadır doğmaktayım.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

O daha önce ikâmet ettiği meskenleri bilir, Cennet'i ve Cehennem'i görür; doğumlarının sonuna ulaşmıştır, bilgisi mükemmeldir; bir bilgedir o, mükemmellikleri tamamen mükemmeldir; işte ben ona gerçekten Brahmana derim.

(Dhammapada; 423)

O, daha tohumun içindeyken tekrar tekrar doğar.

(Rig-Veda; VIII, 43,9)

Hem sen hem de ben nice doğumdan geçtik, ey Arjuna. Ben onların hepsini biliyorum, sen ise onları bilmiyorsun, ey Parantapa.[21]

(Bhagavad-Gita; IV, 5)

Ben gökte ve yerde, suda ve havadayım; ben hayvanlarda ve bitkilerdeyim; ben rahimdeki bebekteyim, henüz ana rahmine düşmemiş olanım ve doğmakta olanım; ben her yerde hazırım.

(Hermes)

O, yeryüzüne gireni de bilir, ondan çıkanı da. Gökten ineni de bilir, ona yükseleni de. Her nerede olursanız olun, O sizinle beraberdir; Allah bütün yapıp ettiklerinizi görür.

(Kur'ân; 57:4)

Beni annem doğurdu, ama ben annemden daha yaşlıyım.

(Michale Sendivogius)

Tanrı kendi kendisinin kölesi ve Efendi'sidir, kendi kendisinin çocuğu ve Ana'sıdır. Tek olan Yüce Varlık ikili bir rol oynar.

(Swami Ramdas)

Tanrı kendi kendisinin babası ve anasıdır.

(Hermes)

İlk ve son olarak düşün kendi kökenin üzerinde,
Senin ilk annen, kendisinin de anası olan bir babaydı.
Sendeki o tamamen kuşatılmış âleme bir bak.

(Şebüsterî)

Gökyüzü varolmadan önce gökkubbede doğdu o.

(Eski Mısır Geleneği)

Uygun bir şekil almazdan önce nice kılığa girdim ben...
Hiçbir şey yoktur ki ben o olmamış olayım.
Göğün en üst katında Rabbimle beraberdim,
Cehennemin dibine düşerken Lucifer'le;
İskender'in önünde bayrak taşıdım...
Kaynağı bilinmeyen bir hazineyim ben.
Asya'da Nuh'un gemisindeydim,
Sodom ve Gomore'nin mahvoluşunu gördüm...
Kıyamete kadar yeryüzünde olacağım...
Başlangıçta küçük Gwion'dum,
Şimdi de Taliesin'im.

(Taliesin)

Şu hâlde, ruh ölümsüz olduğu ve birçok kez doğup hem bu dünyada hem de öte dünyada her şeyi görmüş olduğu için, varolan her şeyi öğrenmiştir. Bu nedenle insan ruhu bir zamanlar sahip olduğu bilgiyi hatırlayabiliyorsa, buna şaşırmamak gerekir.

(Platon; Menon, 91 c)

Taşı kaldır, beni orada bulacaksın. Odunu yar, ben oradayım.

(Thomas İncili; 77)

Şüphesiz ki insanı biz yarattık ve nefsinin ona ne fısıldadığını biliriz, biz ona şahdamarından daha yakınız.

(Kur'ân; 50:16)

Başka bir yerde yaşamak için yuvanı terk etme. Muhteşem Tao senin bedeninden uzakta değil. Onu yüksek dağlarda ya da bilinmeyen sularda arama boşuna.

(Chang Po-tuan)

Peygamber müminlere kendilerinden daha yakındır.

(Kur'ân; 33:6)

Mademki, Tanrı kâinattaki her Varlığın evrensel sebebidir, o hâlde O'nun İlahî Varlık olması icap eder.

(Aquino'lu Aziz Thomas)

Tanrı sana diğer şeylerden daha yakındır, ama nefsaniyet perdesi yüzünden göremiyorsun O'nu.

(Sri Ramakrishna)

Benim için ruhumu Tanrı katına yükseltmek elimi başıma götürmekten daha kolaydır.

(Ruysbroeck)

Yediğim yiyeceklerin ruhumda bütünleşmesinden daha fazla bütünleşir ruhum Tanrı'yla.

(Eckhart)

Çünkü bu dünyanın bedenlerimize yakın olması gibi, Cennet de ruhlarımıza yakındır.

(William Law)

Âbid ve zahidlerin her şeyden uzaklaşmak istemeleri, her şeyde Allah'tan perdelenmiş olmalarından dolayıdır. Eğer her şeyde O'nu müşahede edebilmiş olsalardı, hiçbir şeyden uzaklaşmazlardı.

(İbn-i Atâullah İskenderî)

Nihaî Saadet

Her arzu kusursuz, olgun ve tamdır orada; her parça başlangıçtan bu yana olduğu yerdedir orada, çünkü ne mekân ne de kutup vardır orada.

(Dante; Cennet, XXII, 64)

Hakikî saadet hiçbir zaman tatmine yol açmayan bir şeydir.

(Hermes)

Ve böylece O'nu gördüm, O'nu elde ettim, O'nu arzuladım.

(Norwich'li Julian)

Ben sadece benim olan şeyi istiyorum.

(Shakespeare; Romeo ile Juliet, II, 2,132)

Hikmetle ve Hakikat'in doğrudan müşahedesiyle tatmin olmuş olan, asla hiçbir şeyden etkilenmeyen, duygularını hükmü altına almış ve bir avuç toprağa da, bir taşa da ve altına da aynı gözle bakan Yogi'nin bir Yukta (sağlam hikmete sahip bir aziz) olduğu söylenir.

(Bhagavad-Gita; VI, 8)

Orada canlarının çektiği ve gözlerinin hoşlandığı her şey vardır.

(Kur'ân; 43:71)

Meleklerin bu dünyada hayatı besleyen, fakat hiç kimseyi doyurmayan ekmeği...

(Dante; Cennet, II, 11)

Dünyadaki bir şeye hoş ve güzel demek
Asıl Güzellik olan Tanrı'yı bilmemektir henüz.

(Angelus Silesius)

Çünkü senin karşında bütün dünya, terazideki en küçük tartı birimi ve sabah vakti yeryüzüne düşen bir çiğ taneciği gibidir.

(Hikmet; XI, 23)

Gerçek bir Sanyasi (ermiş) Tanrı Saadeti dışında herhangi bir saadetten zevk almaz.

(Sri Ramakrishna)

En üstün hikmet (buddhi / idrâk) meleken sayesinde, meditasyondan doğan kutlu saadeti (ananda) duyuların verdiği geçici zevklerle kıyaslayabilirsin; bu takdirde o saadete sahip olan kişinin diğer kişilerden binlerce kez daha üstün olduğunu görürsün.

(Swami Sivananda)

Duyulardan elde edilen mutluluk Zât'ın o derunî saadetinin bir yansımasıdır sadece.

(Sri Chandrasekhara Bharati Swamigal)

Bu tatlılıkla kıyaslandığında, bütün tatlılar acıdır.

(Saint-Victor'lu Richard)

Hakikî saadet kendisinin dışında hiçbir şeye bağlı olmayandır.

(Ananda Moyi)

Yalnızca kendisiyle mutlu olmak ancak Tanrı'ya özgüdür.

(Platoncu John Smith)

Allah onlardan razıdır, onlar da O'ndan.

(Kur'ân; 98:8)

Şayet Amida'nın orijinal yeminini ederek Saf Ülke'de doğmuş olsaydık, o zaman hiçbirimizin arzuları tatminsiz kalmazdı.

(Hônen)

Ey göl! Denize açılan bir kanadın var senin; havuzdan su aramaya utan.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Sabırlarınızdan dolayı (Allah) onları Cennet'te ve ipek giysilerle ödüllendirecek.

Orada sedirlere yaslanacaklar, ne (yakıcı) bir güneş ne de dondurucu bir soğuk görecekler.

Gölgeleri üzerlerini örtecek ve meyve salkımları aşağıya doğru sarkıtılacak.

Orada onlara gümüşten kaplar ve kristal kadehlerle servis yapılır, gümüşten kristaller ki hacimlerini sadece kendileri belirlerler.

Ve orada kendilerine zencefille karıştırılmış bir fincan içecek verilecek.

"Selsebil" isimli bir pınardan.

Yanlarında ölümsüz gençler dolaşır; onları görsen saçılmış birer inci sanırsın.

Orada nereye baksan, kutlu bir saadet ve ulu bir saltanat görürsün.

Onların elbiseleri ince yeşil ipekten ve parlak atlastan olacak.

Onlar gümüş bileziklerle süslenecekler. Rabbleri onların susuzluklarını tertemiz bir içecekle giderecek.

Kuşkusuz ki bu, sizin için bir ödüldür. Gayretiniz kabul görmüştür.

(Kur'ân; 76:12-22)

Brahman'ı gerçek anlamda bilen kimse için öğrenilecek hiçbir şey yoktur. Susuzluğunu âb-ı hayâtla dindiren kişi diğer içeceklere iştiyâk duymaz.

(Srimad Bhagavatam; XI, 21)

Arzu ettiğim her şeyi O'nda buldum.

(Şebüsterî)

Bu Sanat'ı bir kere bulan kişi, Tanrı'sına huzur ve güven içerisinde kulluk edebilmekten başka bir şey istemez dünyada.

(Philalethes)

Smadhi'nin tadına bir kez varıldı mı, açlık sona erer.

(Phadampa Sangay)

Mutlak Varlık'ın tüm şekil ve vasıfları
O Varlık'ta mevcuttur ve O'nda gerçekleşir;
Onları görmek için ihtiyacı yoktur O'nun ârızî varlıklara,
Ârızî olanın Gerçek Varlık'a ihtiyacı vardır.

(Abdurrahman -Molla- Câmî)

Zât'tır aslında o Saadet. Saadet ile Zât arasında ayrım ve fark yoktur, ikisi de bir ve özdeştir. Ve gerçek yalnızca O'dur.

(Sri Ramana Maharshi)

Yüce Sır

İ*fade edilebilen Tao ezelî ve ebedî Tao değildir;*

Telâffuz edilebilen ad değişmez , ezeli Ad değildir.

(Tao Te Ching, I)

O'nun hakkında konuşamadığında O'nu anlayacaksın; çünkü O'nun bilgisi derin bir sükût ve bütün duyuların durulmasıdır.

(Hermes; Lib. x.5–6)

Tanrı O'dur ki Ad'ı dahi asla telâffuz edilmemelidir.

(Akka Chief)

O bir sırrın, bilhassa nakledilemeyen ancak farkına varılabilen Yüce Sır'ın özündendir. Nakledilebilen sadece O'nun haricî destekleri ve sembolik ifadeleridir; "Büyük İş" herkesin bizzat kendisi tarafından kendisi için yapılmalıdır... Yol, kendisi Yol olan her Selef tarafından ayrıntısıyla çizilmiştir. Yolun sonunda ne olduğu sona ulaşanlar tarafından dahi gösterilmemiştir. Çünkü O anlatılamaz ve ortaya çıkmaz: İlke herhangi bir surette değildir. (Coomaraswamy; 'The Nature of Buddhist Art', *in Figures of Speech*, p. 170)... Bu üstün gaye kesinlikle bütün sınırlamalardan azade, kayıtlanmamış hâldir. İşte tam da bu nedenle tamamen ifade edilemezdir. O'nun hakkında söylenebilecek her şey ancak olumsuz formlardaki terimlerle ortaya konmalıdır: Sınırların yokluğu kendi göreceliği içinde bütün varlığı tanımlar ve belirler. Bu durumun elde edilmesi Hindu öğretisinde kayıtlı hâller göz önüne alındığında "Kurtuluş", üstün İlke ile ilişkili olarak düşünüldüğünde ise "Birlik" olarak isimlendirilmiştir. Ayrıca bu kayıtlanmamış hâlin içinde bütün diğer varlık hâlleri ilke olarak kapsanmıştır. Ancak bunlar kendilerini hususî hâller olarak belirleyen özel şartlardan kurtulmuş, şekil değiştirmişlerdir. Geriye kalan şey pozitif bir gerçekliğe sahiptir. Çünkü O her şeyin kendi ilkesine sahip olduğu buradadır. "Kurtulmuş" varlık hakikaten kendi ihtimallerinin bolluğuna sahiptir. Kaybolan şey ise sadece, gerçekliği tamamen olumsuz olan, sınırlayıcı kayıtlardır. Çünkü onlar sadece, kelimenin Aristotelesçi anlamıyla bir "yoksunluk" ifade ederler. Böylece bazı Batılıların inandığı gibi bir çeşit imha olmaktan çok uzak olan bu nihaî hâl mutlak çokluğun zıddıdır. Üstün hakikatin yanında onun dışındakilere gelince bunlar ancak yanılsamadır. (Guénon; *La Métaphysique orientale*, pp. 19–20)... Duyular âlemi (âlem-i mahsûsat) olumsuzlamayla inkâr edilemez, bu zaten metafizik

olarak savunulamazdır. Ancak Zen diliyle: "Onlar ne olmadıklarına bakılarak anlaşılırlar." Yüce Öz (Zât), "görünüşsüz" olması ve herhangi bir bilginin nesnesi olmaması bakımından Tanrı'dır. İlâhî Nitelikler (Sıfat) ise Tanrı'nın görece bir biçimde kendini açığa vurduğu (tecellî) "görünüşler"dir. Eğer Öz, yaratıklar tarafından bilinemiyorsa bu, izafî varlığın mutlak ve sonsuz Hakikat'in karşısında durarak yaşayamayacağındandır. Bununla beraber Öz, bütün marifetin iç gerçekliği olması anlamında hakikatin her derecesinde bilinebilir. Tanrı kendini, herhangi bir iç ayrım olmadan, kendiyle ve kendinde bilir. Ve O kendini sınırsız çeşitlilikteki görece şekillerden oluşan kâinatın içinde yine kendisiyle bilir. (Burckhardt; *De l'Homme universel*, pp. 8–9)...

Zahirîlik Ve Batınîlik

Orada bir tomar kitap vardı... Hem içi hem dışı yazılı.

(Ezekiel; ıı, 9.10)

Aristotelesçiler bazı kitaplarının zahirî, bazı kitaplarının da batınî olduğunu ileri sürerler.

(İskenderiye'li Clement)

Onun (Platon'un) öğretileri en samimi olan çok azı için anlaşılırdır; ancak sıradan olan için anlaşılması epey güçtür.

(Apuleius)

Allah, malları ve canlarıyla üstün çaba gösterenleri mücadeleden kaçınanlardan daha üstün bir mertebeye yüceltmiştir.

(Kur'ân; ıv, 95)

Benim yenecek bir etim var ki sen onun hakkında hiçbir şey bilmiyorsun.

(St John; ıv, 32)

Dünyada ve cennette senin felsefende tahayyül ettiğinden daha çok şey var Horatio...

(Shakespeare; Hamlet, ı. v. 166)

Bir insan ortalama idrakle ruhsal şeyleri kavrayamaz.

(Sri Ramakrishna)

Hoca öğretisini öğrencisinin anlayış sınırları içinde tutmalıdır. Anlamayacağı bir şeyi ona vermek onu korkutabilir ya da aklını karıştırabilir. Muhammed (s.a.v.) demiştir ki: "Hiç kimse yoktur ki bir grup insana onların anlayamayacağı bir bilgi versin de onların bir kısmı yanlış yola sapmasın." Ve İsa (a.s.) da şöyle demiştir: "Domuzların boynuna mücevher asmayın. Bilgili bir adamın bildiği her şeyi herkese söylemesi gerekmez. Biri diğerine ancak onun anlayışı ölçüsünde yardımcı olabilir."

Sınırlı yeteneğe sahip bir öğrenciye yalnızca onun için açık ve uygun olan şey verilmelidir. Ancak kendisinden saklanan inceliklerin olduğu da ona söylenmemelidir. Bu onun açık olana karşı şevkini azaltacağı gibi bazı şeylerden mahrum bırakıldığını düşünerek kalbinin bulanmasına da neden olur. Tabii olarak herkes her türlü bilgi için uygun olduğunu düşünür. Ve bir insan ne kadar aptalsa aklının mükemmelliğinden o kadar hoşnuttur. Ayrıca sıradan insanların kanaatlerine de dokunulmamalıdır. Çünkü bu onlarla itaatsizlik arasındaki engeli kaldırabilir. Kimse onlarla, gerçek bilginin ayrıntılarına dalmamalı; ancak, şüpheye düşürmeden onlara ibadet için gerekli hareketleri ve mesleklerine sadakati öğreterek onları memnun etmelidir. Tartışma kapısı sıradan insanlara açık olmamalıdır. Çünkü bu onlara, hayatın devamının bağlı olduğu uygun işlerini unutturabilir.

(Gazâlî)

Her bilgi sahibinin üstünde bir daha çok bilen vardır.

(Kur'ân; xıı, 76)

Havarîleri geldi ve ona dedi ki: "Neden onlara mesellerle konuşuyorsun?"... Cevap verdi ve onlara dedi ki: "'Çünkü size Cennet'in krallığının sırlarının bilgisi veriliyor fakat onlara verilmiyor."

(St Matthew; xııı, 10,11)

Çünkü herkes mistik olamaz ya da sırları kavrayamaz.

(Şebüsterî)

Kim Eski Ahit'i doğru bir şekilde okumak ve anlamak istiyorsa şu iki imgeyi gözünün önüne getirmelidir: Dünyevî insan olan zahirî Âdem ve batinî İsa... Ve bu iki imgeyi teke dönüştürmelidir. Ancak bundan sonra Musa'nın ve Peygamberlerin bütün dediklerinin hakiki (spritüel) anlamını kavrayabilir.

(Boehme)

Antik ilâhiyatçılar ilâhî şeylerin bütün kutsal sırlarını şiirsel örtülerle sakladılar. Ki böylece bunlar sıradan insanlar arasında yayılmasın.

(Marsilio Ficino)

Ben sana dünyevî şeyleri anlatmış olsam inanmazsın. Bir de semavî şeyler anlatsam nasıl inanacaksın?

(St John; ıı, 12)

İsa dedi ki: "Ben benim sırlarımı; benim sırlarımı anlayabilecek olan kişilere anlatırım."

(Thomas İncili; Log.62)

Ben, Allah'ın Resulü'nden aldığım bilgiyi hafızamda iki haznede tutuyorum. Bunlardan birini açığa vurdum, eğer diğerini de açığa vursaydım boğazım kesilirdi.

(Ebû Hureyre)

Eğer Peygamber'in (Hz. Muhammed'in -S.A.V.-) tek bir zerresi kendini tezahür ettirseydi, Arş'ın altındaki hiçbir şey buna tahammül edemezdi.

(Bayezid-i Bistâmî)

İsa havarîlerine dedi ki: "Bana bir mukayese yapın ve benim kime benzediğimi söyleyin..." Simon Peter ona dedi ki: "Siz erdemli bir meleğe benziyorsunuz." Matthew ona dedi ki: "Siz anlayışlı bir bilge gibisiniz." Thomas ona dedi ki: "Benim ağzım sizin kime benzediğinizi söyleyecek kabiliyete sahip değil." İsa dedi ki: "Ben senin Efendin değilim. Çünkü sen benim dağıttığım o kaynayan pınardan içtin ve sarhoş oldun. Ve onu alıp uzaklaştı, ona birkaç şey söyledi."

Thomas arkadaşlarının yanına gelince ona sordular: "İsa sana ne dedi?" Thomas onlara dedi ki: "Eğer onun bana söylediklerinin bir kelimesini bile size söylesem yerden taşları alıp bana atarsınız ve bu taşlardan çıkan ateş sizi yakıp kül eder."

(Thomas İncili; Log.13)

İrfan ateştir, imansa ışık; irfan vecddir, imansa bir hediye... Müminle arifin arasındaki fark şudur ki; mümin Tanrı'nın ışığıyla görür, arifse bizzat Tanrı'nın kendisiyle. Müminin kalbi vardır, fakat arifin yoktur. Müminin kalbi ibadette sükûn bulur; fakat arifinki ancak Tanrı'da sükûn bulur.

(el-Serrâc)

Benim yüzüme bir anlık bir bakış
Bin yıllık ibadete bedeldir.

(Şebüsterî)

Tenzih

Gerçek Ben (Kendilik) şu ya da bu değildir.

(Brihad-Aranyaka Upanishad; ıv, 22)

Bazen ruhtaki özgür olan tek güçten bahsederim. Bazen buna ruhun tapınağı derim, bazen manevî bir ışık, bazen de bir kıvılcım derim. Fakat şimdi diyorum ki: O ne şudur ne de bu...

(Eckhart)

"Tanrı'nın İsimleri" adlı eserinde Denis der ki: "Mükemmel olan Tanrı ne şudur ne de bu..."

(Cusa'lı Nicholas)

Ne "Evet"in ne de "Hayır"ın içinde Hakikat bulunur.

(The Hoka Priests)

... Tanrı'nın birliğini biz ne kendinde olduğu hâliyle kavrayabiliriz ne de O'nu şuna ya da buna bölebiliriz.

(William Law)

Kadir olan Tanrı bana ilham etti ki: "Ben ne şuyum ne de bu..."

(Ebû Said ibn-i Ebu'l-Hayr)

... Bir olan ki o ne Benim ne de Sensin, ne şu ne de bu...

(Theologia Germanica; XLIII)

İlke (mutlak) şunun mu içinde yoksa bunun mu diye sorma...

(Chuang-tse; ch. xxıı)

Şu şeyler ya da bu şeyler her şey değildir. Ben şu ya da bu olduğum, şuna ya da buna sahip olduğum sürece ne her şeyim ne de her şeye sahibim. Kendini arındır; ta ki şu ya da bu olmayana, şuna ya da buna sahip olmayana kadar. İşte o zaman sen her yerde ve her zaman hâzır olan, şu ya da bu olmayan her şey olan olacaksın.

(Eckhart)

(Münezzeh ve Mukaddes) Ulûhiyet Haremi'ne
Bir giriş yoktur. Şu ya da Bu'dur denilemez.

(Abdurrahman Câmî -Molla Câmî-)

Ezelî ve ebedî kutsanmışlık sadece tek bir şeydedir, başka hiçbir şeyde değil... Ne zaman insan ya da ruh kutsanacaksa bu tek şey kendi başına ruhta var olmalıdır. Şimdi bazıları sorabilir: "Peki, nedir bu tek şey?" Cevaplıyorum: O iyiliktir ya da iyilik yapmaktır. Ancak bizim gösterebileceğimiz, algılayabileceğimiz, ya da telâffuz edebileceğimiz şu ya da bu iyilik değil; her şey olan ve bütün iyi şeylerin üstünde olan bir iyilik.

(Theologia Germanica; ıx)

Açıklayabileceğimizi ya da tanımlayabileceğimizi bildiğimiz hiçbir şey Tanrı değildir. Çünkü biz ne Tanrı'dan şunu ya da bunu soyutlayabiliriz ne O'nun bir sınırı vardır.

(Eckhart)

O'nun lütuf eteğine yapış, çünkü O bir anda kaçabilir:
Ancak O'nu bir ok gibi çekme, çünkü O yaydan fırlayabilir.
Ne aldatıcı şekiller alır O, ne hileler uydurur!
Şekilde var olsa ruhtan kaçar.
O'nu gökte ara, ay gibi suda parlar:
Suya indiğinde göğe kaçar.
O'nu mekânsızlıkta ara, sana mekân gösterir:
O'nu mekânda aradığında mekânsızlığa kaçar.
Okun yaydan fırladığı gibi, tıpkı senin hayal kuşun gibi.
Şunu bil ki Mutlak olan Hayalî olandan kesinlikle kaçar.
Şundan ya da bundan kaçacağım, bitkinlik nedeniyle değil; korkudan
Çünkü benim latif Güzelim şundan ve bundan kaçar.

(Şems-i Tebrizî Dîvânı, xx)

Senin vazifen olmaktır. Şu olmak ya da bu olmak değil.

(Sri Ramana Maharshi)

Tanrı ne şudur ne de bu... Aziz Dionysius'un dediği gibi: "Tanrı'yı gördüğünü düşünen kişi eğer bir şey görüyorsa Tanrı'dan hiçbir şey görmüyordur."

(Eckhart)

... Devinimsiz bir merkez... Ki buradan hiçbir şey görülmez ancak ne şu ne de bu, ne evet ne hayır olan bir sonsuzluk görülür.

(Chuang-tse; ch.ıı)

Yalnızca olumsuzlamayla bu şeylerin marifetine erebiliriz.

(Dante; Il Convito, xv, 3)

Tanrı'nın ne olduğunu bilemeyiz ancak ne olmadığını bilebiliriz.

(St Thomas Aquinas)

Tanrı'nın ne olduğunun bilgisi yoktur. Bizim bildiğimiz ancak O'nun ne olmadığıdır.

(Eckhart)

Tanrı bizim her türlü tazim anlayışımızın üzerindedir.
En iyi, tanımlanmayarak bilinir.

(Robert Herrick)

Tanrı'nın Kendinde (tam olarak) ne olduğunu söylemek imkânsızdır. Her şeyden münezzeh kılarak O'nun hakkında konuşmak daha doğrudur.

(St John Damascene)

Bir insan Tanrı hakkında ne düşünürse (ve düşünebilirse) düşünsün; Tanrı bunların hiçbirisi değildir.

(Eckhart)

"Şu" ve "Bu" kelimelerini kaldır at: İkilik
Aradaki açıklığa ve uyuşmazlığa işaret eder:
Bu âdil ve kusursuz kâinatta
Hiçbir şey yoktur ancak tek bir Öz ve Hakikat vardır.

(Abdurrahman Câmî -Molla Câmî-)

Tefekkür ettiğinde ya da tasdik ettiğinde üç bedeni reddet ve kendini sende ikamet eden Öz'le tanımla; isimleri ve şekilleri at: Fiziksel beden, zihin ya da nefes (biyolojik hayat) kafanı karıştırmasın. Anlama ya da duyu organları saf, ezelî Atman'la birliktedir. Yüce Kendilik bütün bu "vasıtalar"dan ya da yanılsama (Mâyâ) ürünlerinden tamamen ayrıdır.

(Swami Sivananda)

Şu ve bu arasında ayrım yapmak şeytanlar güruhunu azdırırken işte bu mutlak soyutlama Budaların Yolu'nu açar.

(Huang Po)

İkiliksizlik

Tanrı ne iyidir ne de doğru...

(Eckhart)

Tanrı ne Zihindir ne de Gerçeklik; ancak Zihnin, Gerçekliğin, her şeyin, her bir şeyin varlığını borçlu olduğu sebeptir.

(Hermes)

O her şeyi ilke-üstü bir biçimde aşar ve sadece haklı ve haksız zıtlığını aşanlara Kendi çıplak gerçekliği içinde kendini açık kılar (idrak ettirir).

(Dionysius)

Gerçekliğin içinde ne doğru ne yanlış, ne evet ne hayır ne de herhangi bir ayrım vardır. Çünkü her şey -zıtlar da dâhil- Bir'dir.

(Chuang-tse; ch.ıı)

Ona (Bayezid-i Bistâmî'ye) iyilik yapmak ve kötülükten uzak durmak emri hakkında soruldu. Ve cevap verdi: "Bu şeylerin hiçbirinin varolmadığı

bir hâlde ol... Bunların ikisi de yaratılmışların dünyasına aittir. Birlik'in olduğu yerde ne emir vardır ne de yasak."

(Feridüddin Attâr)

Ey Şaşkına Çeviren! O parlayan kılıcınla
Günahımı ve sevabımı fütursuzca ölüme gönderip eşitledin!

(Song to Kâlî)

Eğer Tanrı bir insanın içinde benliği devam ettirirse o zaman ayrım yapma ve ayrıca günah ve sevap düşüncesini de devam ettirir. Ancak çok azından Tanrı benliği tamamen siler ve bunlar iyinin ve kötünün, günahın ve sevabın ötesine ulaşırlar. Bir insan Tanrı'nın idrakine varamadığı sürece o ayrım yapma düşüncesini, iyinin ve kötünün bilgisini devam ettirir.

(Sri Ramakrishna)

Oraya ne kötü ahlâk ne de erdem hiç girmemiştir.

(Eckhart)

Şu anda Kendi (Atman) köprüdür; bu, dünyaları birbirinden ayrı tutmak için olan ayrımdır. Bu köprünün ötesine ne gün, ne gece, ne ihtiyarlık, ne ölüm, ne acı, ne iyi amel, ne kötü amel geçer.

(Chândogya Upanishad; vııı, 1)

Tanrı'nın müşahedesi erdemleri aşar.

(Eckhart)

Orada bir baba, baba olmaz... Bir anne, anne; dünyalar, dünyalar; tanrılar, tanrılar; Veda'lar, Veda'lar... Bir hırsız, hırsız olmaz... Orada embriyoyu yok eden, embriyoyu yok eden olmaz... Bir Kândâla (Sudra bir baba ile Brahman bir annenin oğlu), Kândâla; bir Polkasa (Sudra bir baba ile Kşatriya bir annenin oğlu), Polkasa; bir dilenci, dilenci... Bir zahit, zahit olmaz. Kişiyi ne iyilik ne de kötülük takip eder. Bu nedenle O, kalbin bütün acılarının ötesine geçmiştir.

(Brihad-Aranyaka Upanishad; ıv, 22)

Bir kişi ki burada erdeme ya da kötü ahlâka bağlılıktan kurtulmuş, kedersiz bir kişi. Onun üzerine hiçbir toz konmaz, saf bir kişi. İşte ben tam da ona Brahman derim.

(Dhammapada; xxvı, 412)

Kim bunu (Mutlak Tevhidi) bilirse şu ikisi; yani "Bu nedenle yanlış yaptım" ya da "Bu nedenle doğru yaptım" düşüncesi ona üstün gelemez. Kesinlikle o kişi ikisine birden üstün gelir. Yaptığı ya da yapmadığı bir şey onu etkilemez.

(Brihad-Aranyaka Upanishad; ıv, 22)

Kâmil İnsan varlığın bütün taayyünleri (belirlenimleri) karşısında ayakta durur.

(Abdülkerim Cîlî)

Gören gördüğünde, o harikulâdeyi
Yaratıcıyı, Efendiyi, Zâtı, Brahma tabiatlıyı
O zaman iyiden ve kötüden kurtularak, bilen olarak
Her şeyi o üstün Yok Olmaz'da birliğe döndürür.

(Maitri Upanishad; vı, 18)

Allah adamı küfrün ve dinin ötesindedir,
Allah adamı için doğru ve yanlış birdir.

(Şems-i Tebrizî Dîvânı, vııı)

Eğer bir kişi gecenin farkındaysa gündüzün de farkındadır. Eğer bir kişi bilginin farkındaysa cehaletin de farkındadır.

Ancak başka bir hâl vardır ki bu hâlde Tanrı kuluna zahir olur ki bu da bilginin ve cehaletin ötesinde Brahman'dır.

(Sri Ramakrishna)

Peki, nedir doğru? Nedir yanlış? Seni Tanrı'ya doğru götüren düşünce ya da eylem doğrudur, seni Tanrı'dan uzaklaştıran düşünce ya da eylem ise yanlıştır. Tanrı'ya doğru mu ilerliyorsun yoksa O'ndan uzaklaşıyor musun, bunu kendin için anlayabilirsin. Tanrı'ya ulaştıktan sonra artık doğru ya da yanlış düşüncesi yoktur. Bütün düşünceler durur, bütün ikilik aşılır. Artık hayatın her şeyin iyisine doğru anlık olarak akar. İlâhî bilinçte yaşar ve eylersin. Günah denilen şeyin Tanrı'nın idrakine varmış aziz için bir önemi yoktur. O tamamıyla saf ve kutsal olur. Onun bütün hayatı Tanrı'ya sunulmuş bir adaktır.

(Swami Ramdas)

Zünnûn, yüzü ariflerin sırrıyla aydınlanmış yaşlı bir adamla karşılaştı ve ona Tanrı'ya giden yol hakkında sordu.

"Eğer sen Tanrı'yı biliyorsan O'na götüren yolu da bilirsin. Farklılıkları ve ayrılıkları terk et." diye cevap verdi adam.

(El-Yâfî)

Varlık sahasına çıkan şeyler ya da Bilgi'nin nesneleri olabilen mümkün şeyler rüyadakiler kadar gerçekdışıdır. İkiliğin (gerçek) bir varlığa sahip olmaması gibi Bilgi de ezelî ve nesnesizdir.

(Sri Şankaracharya)

(Saf) Varlık, zâtıyla sebep ve sonucun ötesindedir.

(Swami Ramdas)

Nerede çıkarsamalı (diskursif) bilgi varsa orada cehalet de vardır. Bilge Vasishtha'ya büyük bir bilgi verilmişti; ancak o yine de oğlunun ölümüne ağladı. Bu nedenle senden bilginin de cehaletin de ötesine geçmeni istiyorum. Cehaletin dikeni bir adamın ayak tabanına battı. Onu çıkarmak için bilginin dikenine ihtiyacı var. Daha sonra her iki dikeni de atar. Bilge der ki: "Bu dünya yanılsamaya dayalıdır." Ancak bilginin de cehaletin de ötesinde olan kişi onu bir "sevinç köşkü" olarak tanımlar. O, Tanrı'nın bizzat yirmi dört kozmik ilke, yaşayan bütün varlıklar ve evren olduğunu anlar.

(Sri Ramakrishna)

Ben'i görebilen sözü de sükûtu da aşar.

(Nifferî)

Konuşma ve sessizlik birdir! Aralarında bir ayrım yoktur... Böylece Tathagata'nın[22] sesi sonsuza kadar uzanır. O vaaza başlamadan önceki ya da vaazı bitirdikten sonraki zaman diye bir gerçeklik yoktur. Tathagata'nın vaazı öğrettiği Dharma ile birdir.

(Huang Po)

Ey Kral, Atman'ın[23] sonsuz olduğunu söylüyorsun. Pekâlâ, sonsuz olan, zaman ve mekânla kayıtlanmamalıdır. Atman'da ikiliğin olmaması onu bir sebep olamama durumuna sokar. Bir sebep; sonuçtan önce de sonra da vardır. Kilin saksıda olması gibi... Ancak Atman'da ne başlangıç ne de son vardır. Ayrıca bir sebep; sonuç üretmek için kendini ya değiştirmeli ya da geliştirmelidir. Atman yok edilemez ve değiştirilemezdir. O kendi tabiatından hiç düşmez. Atman'da ikilik olmadığı gibi o ne nesnedir ne de özne. Ne de onda herhangi bir eylem vardır. O, mavi gökyüzü ya da uzay gibi daima saftır. Ey Kral, işte bu senin kendi tabiatındır.

(Yoga-Vasishtha)

Tabiat ve kutsal kânunlar onlara iyiden daha iyi, Bir'den daha saf ve Monad'dan daha ilksel olan Hakikî Varlık'a tapmayı öğretti.

(Philo)

Üç "guna"[24] -erdem, tutku ve cehalet- zihne aittir, Kendi'ye değil. "Guna"ların üstüne yüksel ve Kendi'yi bil. Öncelikle erdemi geliştirerek tutkuyu ve cehaleti yen, sonra da erdemin kendisiyle erdemin üstüne yüksel.

(Srimad Bahagavatam; xı)

Ezelî ve ebedî ve daima Saf Bilinç tabiatında olan Ben'de nasıl bilgi ya da cehalet olabilir ki?

(Sri Sankaracharya)

Tanrı'yı bildiğimden beri kalbime ne hak ne de batıl girmiştir.

(Ebu Hafs Haddâd)

Büyük Yol'un aslî tabiatı zıtlığın olmamasıdır.

(Huang Po)

(Tanrı ve ruh arasındaki) Birlik şu şekilde olabilir: Tanrı kendisini bütünüyle onun içine akıtır ve onu tamamıyla kendi içine çeker; tâ ki artık ayrı bir erdem ve kötü ahlâk algısı ya da kendi-kendisinin ne olduğunu bilecek herhangi bir işaretin farkındalığı kalmaz.

(Tauler)

Elmasın sertliğinin sırrı, varlığın "dharma"larının ya da unsurlarının hakikatte tek bir özden olmasıdır.

(Hakuin)

Ne hayatın ne de ölümün bir adamın keskin bıçağıyla boş uzayı kesmesinden daha fazla bir gerçekliği vardır.

(Soshun)

İkiliği bıraktım, iki dünyayı bir gördüm
Bir'i ararım, Bir'i bilirim, Bir'i görürüm, Bir'i çağırırım.

(Şems-i Tebrizî Dîvânı, xxxı)

Tesbih çekerek, ibadet ederek
Ya da Kur'ân okuyarak
Kâfir, Müslüman olmaz
Küfr-ü hakikî (eşyaya müstakil varlık değeri yüklemenin yanlışlığı) kendisine zahir olan kişi
Taklidî imandan iğrenir.

(Şebüsterî)

Her şeyde,
Sadece Bir'i gör, Bir'i söyle, Bir'i bil.

(Şebüsterî)

Böylece kötünün de iyinin de ötesine geçeceksin. İyi ameller senden bir mükâfat düşüncesi olmadan hâsıl olacak ve kötü amellerden de bir kötü hissiyle değil tabii olarak vazgeçeceksin.

(Srimad Bhagavatam; xı)

"Kendi" bilginin de cehaletin de ötesindedir.

(Sri Ramana Maharshi)

Kim (Tanrı ve dünyanın) ikiliğini tasdik ederse bir şeyi Tanrı'ya ortak koşma hatasına düşer. Kim de Tanrı'nın tekliğini (O'nun hakikatinden çokluk olarak zuhur etmiş her şeyi dışarıda bırakarak) tasdik ederse O'nu rasyonel bir birliğin içine kapatma hatasını işler. İkilik tasavvur ettiğinde mukayeseden sakın, Birlik tasavvur ettiğinde ise İlahîlik'i soyutlamaktan sakın.

(İbn-i Arabî)

Ağız açılır-açılmaz şerler dışarı taşar. İnsanlar ya kökü unutup dallardan bahsederler ya da "yanıltıcı" dünyanın gerçekliğini unutup sadece Aydınlanmadan bahsederler. Veyahut da fışkırdıkları Öz'ü unutup dönüşüme götüren kozmik faaliyetler hakkında gevezelik ederler.

(Huang Po)

Hakikati kavrayamayanlar Samsara ve Nirvana tabirleriyle düşünür; ancak hakikati kavrayanlar ne Samsara ne de Nirvana'yla düşünür.

(Cittavisuddhiprakarana)

Bu nedenle denilmiştir ki: "Bir fenomenin algısı Evrensel Doğa'nın algısıdır, çünkü fenomenler ve Zihin birdir ve aynıdır. Bu sadece senin eşyayı ferdî varlıklar olarak 'görebildiğin', 'duyabildiğin', 'hissedebildiğin', 'bilebildiğin' dış formlara yapışman nedeniyledir. Hakikî kavrayış bu kabiliyetlerin ötesindedir. Bunlara teslim olduğun müddetçe ona ulaşamazsın."

(Huang Po)

Her şey birdir, görünen de görünmeyen de.

(Şebüsterî)

Eğer O hâlen aşikârsa, meditasyonun faydası ne?
Eğer O gizli ise, kişi sadece karanlığı arşınlıyordur.
Saraha haykırıyor: Öz'ün (Mutlak'ın) tabiatı ne varlıktır ne de yokluk.

(Saraha)

Böylece Budalık'ın meyvesini arzulayanlar varlık mefhumundan vazgeçmelidirler. Çünkü o bir sihir gösterisi kadar aldatıcıdır. Ancak onlar yokluk mefhumundan da vazgeçmelidirler. Çünkü o yoktur. Ey Bilge Kişiler! Şimdi anladınız mı? Bir kişi sınırlardan vazgeçtiği derecede içinde bulunduğu hâl ne Nirvana'dır ne Samsara... Çünkü kişi bu ikisinden de vazgeçmiştir.

(Anangavajra)

Bedende mi yoksa bedende değil mi? Bir şey söyleyemem: Tanrı bilir.

(Korintliler-2; xıı, 3)

O bu dünyanın ne içindedir ne dışında, ne altındadır ne üstünde, ne ona dâhildir ne de ondan ayrı. O, nitelikten ve ilişkiden azadedir.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

İsa dedi ki: Eğer size öncülük edenler derse ki; "Bakın, Krallık Cennet'tedir"... O zaman Cennet'in kuşları sizden önde gider. Eğer onlar

size derse ki; "O denizdedir"... O zaman da balıklar sizden önde gider. Ancak Krallık sizin içinizdedir ve sizin dışınızdadır.

(Thomas İncili; Log.3)

Tanrı'ya ait olan ve Tanrı'nın da ona ait olduğu kişi kâinatta hiçbir şeyle bağlı değildir. İrfanın hakikî özü Tanrı'nın krallık olduğunun farkına varmaktır. Bir insan bütün mülkün Tanrı'nın mutlak kontrolünde olduğunu bildiğinde, kendisiyle ya da kendileriyle onu Tanrı'dan peçeleyecek insanlarla ne işi kalır ki? Bütün örtüler cehaletin neticesidir. Cehalet yok olur-olmaz onlar da uçup-gider ve bu dünya öte dünya ile hemayar olur.

(Hucvirî)

Eğer sana sorarlarsa: "Baba'nın sendeki alâmeti nedir?"... De ki onlara: "O hareket ve sükûndur."

(Thomas İncili; Log.50)

Bir kişi hayatın şu iki durumunu -faaliyet ve dinginlik- ne kadar az anlar ve onlar hakkında ne kadar az bilirse ikisini de değerlendirirken o kadar dikkatli olmalıdır ve hatırlamalıdır ki bunlar aynı hâlin iki cephesidir. Bu; "Gerçekten meditasyon yapan bir rahip yürüdüğünde yürüdüğünü, oturduğunda oturduğunu bilmez" denildiğinde kastedilen şeydir.

(Hakuin)

Yukarı, aşağı; yön birdir ve aynıdır.

(Herakleitos)

Hesiodos birçok kişinin hocasıydı. Onun bilgisinin çok geniş olduğunu zannederlerdi. Hâlbuki o gece ve gündüzü bilmezdi. Çünkü bunlar birdir.

(Herakleitos)

İsa emzirilen çocuklar gördü ve havarîlerine dedi ki: "Bu emzirilen çocuklar Krallık'a girenler gibidir." Onlar dedi ki: "O zaman biz çocuk olarak mı Krallık'a gireceğiz?" İsa onlara dedi ki: "İkiyi bir, içi dış, dışı iç

yaptığınızda... Yukarıyı aşağı... Erkeği ve kadını bir tek yaptığınızda; ki böylece erkek erkek, kadın kadın olmayacak... O zaman (Krallık'a) gireceksiniz."

(Thomas İncili; Log.22)

Nirvâna'nın Hikmet'i ve Sangsâra'ın cehaleti aldatıcı bir biçimde iki şeymiş gibi görünse de bunlar birbirinden ayrılamazlar.

Bunları bir olarak kavramanın dışındaki her anlayış hatadır.

(Padma-Sambhava)

Zâhit: Maharshi evrensel yanılsama (Mâyâ) teorisi hakkında ne düşünüyor?

Maharshi: Mâyâ nedir? O ancak Hakikat'tir.

Zâhit: Mâyâ yanılsama değil midir?

Maharshi: Mâyâ, Hakikat'in tezahürleri anlamında kullanılır. Bu yüzden Mâyâ ancak Hakikat'tir.

(Sri Ramana Maharshi)

Yalvarırım O'nun vechini talep et ki, böylece sonsuza kadar mutlu olacaksın. Yalvarırım O'na dokunmak için çabalama; çünkü O dingindir. O'na ulaşmak için birçok şeye kendini dağıtma; çünkü O bizzat birliktir. Hareketi durdur, çokluğu birle ve böylece derhal Tanrı'ya ulaşacaksın ki, O sana çoktan bütünüyle ulaşmıştır.

(Marsilio Ficino)

Hakikat ne birdir ne de iki.

(Sri Ramana Maharshi)

Tek tabiatın çift adı vardır
Ancak ne iki ne de bir diye çağrılır.

(Shakespeare; Zümrüd-ü Ankâ ve Kaplumbağa)

"Kendi" ne dışarıdadır ne içeride...

(Sri Ramana Maharshi)

Bâtın ve zâhir ayrılmaz surette birleşmiş ve tek, büyük, ezelî bir Şimdi'yi oluşturmuştur.

(Ananda Moyî)

Bu dünyada "nefsî irade" yok olduğunda temaşaya ulaşılır. Ve temaşa sağlam bir biçimde yerleştiğinde bu dünyayla diğeri arasında bir fark yoktur.

(Hucvirî)

Her şey her şeydir...

(Anaxagoras)

Sûfî iki dünyada da Tanrı'dan başka bir şey görmeyendir.

(Şiblî)

Her şeyin iki vechesi vardır: Biri kendisinin vechesi, biri de Mevlâ'sının vechesi... Kendi vechesine nazarla o hiçliktir, Tanrı'nın Vechine nazarla ise o Varlıktır. Böylece Tanrı ve O'nun Vechinden başka hiçbir şeyin varlığı yoktur. Çünkü her şey yok olur ancak O'nun Vechi hariç. (Kur'ân; xxvıı, 28)

(Gazâlî)

Şu Bir iki değildir, bilâkis şu iki birdir.

(Hermes)

Görünmeyen Yol

İyi bir gezgin iz bırakmaz.

(Tao Te Ching, xxvıı)

En yüksek hakikatin kendisi bir sembol değildir; iz bırakmaz, onunla harfler ya da kelimelerle iletişim kurulamaz... Ancak; O'na (o kelime ve harflerin) fışkırdığı kaynağın izini sürerek varabiliriz.

(Hori Kintayû)

O'nun sonsuzluğunun gizli derinliklerine nüfûz etmiş hiçbir şeyden bir iz yoktur.

(Dionysius)

Kavranamaz bir aydınlıkla beraber olan Tanrı'nın o ölçüsüz İhtişamı bütün lütufların ve faziletlerin sebebidir. O aynı Kavranamayan Işık ruhumuzun sonuca erme meylini yüceltir ve ona yolsuz bir yolla nüfuz eder.

(Ruysbroeck)

Benim mekânım Mekânsız'dır, benim izim İzsiz'dir...

(Şems-i Tebrizî Dîvânı, xxxı)

Sükût

Baba bir kelime konuştu ki Kelime O'nun Oğlu'ydu... Ve O'nun konuştuğu bu kelime ruhla duyulması gereken ezelî-ebedî bir sükûttadır.

(St John of the Cross)

Ben herhangi bir görünür form vasıtasıyla algılanmayacağım.
Ne de bir duyulur ses vasıtasıyla aranacağım:
Herkim kötülüğün yolunda yürüse,
Efendi Buda'nın kutsanmışlığını algılayamaz.

(Prajñâ-Pâramitâ)

Evlât; sessiz ve sakin olduğunda Tanrı'nın tabiattan ve mahlukattan önce olduğu gibisin; Tanrı'nın o zaman olduğusun, Tanrı'nın senin tabiatını, mahlûkluğunu yaptığı yerdensin. O zaman sen, kendi iraden ve görmen

başlamadan önce Tanrı'nın sende gördüğü ve duyduğu yerle görür ve duyarsın.

(Boehme)

Hiçbir şey şu soruyu cevaplamaz: O nedir?

(Abdülkerim Cîlî)

Biz anlatılamaz Hakikatlere hürmetkâr bir sükûtla taparız ve zihnin kavranamayan ve kutsal hürmetkârlığıyla bütün Zihni ve Varlığı aşan Tanrılığın Gizemine yaklaşırız.

(Dionysius)

Benim Aşk'ta duyduğum her şeyi anlatmaya gücü yetmeyen keskin zekâya ve kelimelere yazıklar olsun.

(Dante; Il Convito, ııı, 7)

Seni methedecek hangi güce sahibiz?

(Abdurrahman Câmî -Molla Câmî-)

O her türlü tasavvur, tahayyül ve tanımlamanın ötesindedir... Hiçbir beşerî görüş ve tanım O'nu kuşatamaz ama O hepsini kuşatır.

(Kur'ân; vı, 100,103)

İrfan sükûta sözden daha yakındır.

(Ebû Süleyman el-Dârânî)

Tanrı her yerde öylesine hâzırdır ki kişi konuşamaz,
Bu yüzden O'nu sükûtla daha iyi methedeceksin.

(Angelus Silesius)

Eğer bir mümini Allah'ı anarken görürsen o gâfildir. Eğer gerçekten huzurda olsaydı sükût ona daha yaraşırdı.

(Şeyh el-Alevî)

Kalbin, sırrının mezarı olduğunda arzun daha çabuk elde edilecektir.

Peygamber demiştir ki: Kim derunî düşüncesini saklarsa arzuladığı şeyle yakında birleştirilecektir.

Tohumlar toprağa gizlendiğinde onların dâhilî sırrı bahçenin gür yeşilliği olur.

Eğer altın ve gümüş saklanmamış olsa madende nasıl besleneceklerdi? (büyüyüp olgunlaşacaklardı)

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Kimse faaliyetini görmez; çünkü O görünmez bir şekilde çalışır.

(Boehme)

"İlke" hakkında sorup tartışarak hiçbir şey elde edilemeyeceği, O'nun ancak sükût içinde tefekkür edileceği anlaşılmalıdır. İşte bu; "Büyük Netice'ye ulaşmak" olarak adlandırılan şeydir.

(Chuang-tse; ch.xxıı)

... Hakikatin Ruhu: Ki O'nu dünya kavrayamaz çünkü O'nu ne görebilir ne de bilebilir.

(St John; xıv, 17)

Bir sesin resminin yapılamadığı ya da rüzgârın avuç içinde yakalanamadığı gibi hikmetin ruhu da kalem ve mürekkeple betimlenemez.

(John Sparrow)

Terbiye hareketsiz oturmanın ve bundan zevk almanın öğretildiği çocuklarla başladı. Onlara koklama organlarını kullanmak, görünürde görülecek bir şey olmadığında bakmak, görünürde sessiz olduğunda

maksatlı olarak dinlemek öğretildi. Hareketsiz oturamayan bir çocuk yarı gelişmiş bir çocuktur.

(Şef Ayakta Duran Ayı)

Bilge konuşmaz, yetenekli olanlar konuşur, aptal olanlar tartışır...

(Kung Tingan)

Kim Tanrı'yı bilirse, dili tutulur.

(Sûfî Deyişi)

Arif bilmeyi amaçlar, aptal anlatmayı.

(Enes b. Mâlik)

On bilen sadece dokuz öğretmeli.

(Uzak-Doğu Deyişi)

Sorulduğu her şeye cevap veren, şahit olduğu her şeyi açıklayan ve öğrendiği her şeyi anlatan kimi görürsen bunu onun cehaletinin delili say.

(İbn-i Atâullah İskenderî)

Herkim ki bilir; konuşmaz...
Herkim ki konuşur; bilmez...

(Tao Te Ching; LXXXI)

Önceleri konuşan kişi İlâhî Öz'e yaklaştıkça sessizleşir.

(Abdülkerim Cîlî)

Tiyatroda izleyiciler perde kalkana kadar ev, iş, okul hakkında her türlü sohbete devam ederler; ancak, perde kalkar-kalkmaz bütün sohbet kesilir ve insanlar oyunu pür-dikkat izlerler.

(Sri Ramakrishna)

Pythagoras dedi ki: "Ya sessiz olmak ya da sükûttan daha iyi bir şey söylemek gerek."

(Stobaeus)

Cehaleti gizlemek, ortaya saçmaktan daha iyidir.

(Herakleitos)

Gerçekte soylu hakikatleri konuşan ve Tanrı'nın Kelimesini dile getiren kişi sükûtun andını gözlemler. Sükût konuşmanın zapt edilmesidir.

(Srimad Bhagavatam; xı)

Tanrı bir kelimedir, konuşulmamış bir kelime. Augustinus der ki: "Bütün kutsal yazılar boştur." Biz de diyoruz ki: Tanrı konuşulmaz; çünkü O konuşulamazdır. Bir şey olduğunu kabul etsek, kim bu kelimeyi telâffuz edebilir ki? Kimse... Ancak; Tanrı'nın Kelimesi!

(Eckhart)

Tanrı Ezelî-Ebedî bir Varlık'tır, Sonsuz bir Birlik'tir, her şeyin Esaslı İlke'sidir... O'nun Özü Sonsuz Işık'tır... O'nun Gücü: Kâdir-i Mutlaklık... O'nun İradesi: Mükemmel Erdemlilik... Onun Arzusu: Mutlak Gerçeklik... O'nun hakkında düşünmeye çabaladıkça Sonsuz İhtişâm'ın Sükûtunun Enginliği'ne dalar-gideriz.

(The All-Wise Doorkeeper)

"İlk ve Tek Olan"ın bir tanıma ya da sınıra sahip olduğu düşünülemez. O yalnızca yaratılmış her şeyi aşan olarak tanımlanabilir; Aşkın Varlık... O'nun tanımı yalnızca "Tanımlanamayan" olabilir. Çünkü Bu herhangi bir sözle iletilemeyecek bir İlke'dir.

(Plotinus)

Satıcının övgüsü satılacak şeyleredir...

O övgüyü aşar; o zaman övgü O'nu indirgemedir.

(Shakespeare; Love's Labour's Lost, ıv, 240)

(Tanrı'nın harikalarını gözlemleyen) Kişi O'nun işinin (tefekküründen) sakalı ve bıyığı yitirdiğinde (gururu ve bencilliği yıktığında) kendi (uygun) yerini bilecek ve Yapan (Fâil) hakkında sessiz kalacaktır.

O sadece içtenlikle diyecektir ki: "Seni hakkıyla methedemem." Çünkü mezkûrun ilanı saymanın ve sınırın ötesindedir.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

O (Amerika'lı Yerli) mükemmel bir dengenin alâmeti olan sükûta derinden inanır. Sükût ruhun, aklın ve bedenin mutlak itidali ya da dengesidir. Varlığın fırtınaları karşısında kendiliğini sarsılmadan ve dingin olarak koruyan -ağaçta titreyen bir yaprak ya da parlak bir havuzun yüzeyindeki dalgacıklar gibi değil- kişinin tavrı, ümmî bir bilgenin aklında ideal hayat tutumu ya da davranışıdır.

Eğer ona "Sükût nedir?" diye sorarsan, diyecektir ki: "O Büyük Sır'dır!"... "Kutsal Sükût O'nun sesidir!"...

(Ohiyesa)

İnsanlar için şundan daha fazla bir iletişim aracı yoktur: Nehirde Deniz'e yer yoktur.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Tanrı'nın bana gösterdiği semavî şeyler hakkında
Sadece birkaç kelime konuşabilirim,
Bir balarısının
Taşan bir kavanozdan
Ayaklarında taşıyabildiğinden daha fazla değil...

(Magdeburg'lu Mechthild)

Onu (Sefer Yetsirah[25] üzerine bir şerh) yazmak istiyorum, bunu yapmama müsaade edilmiyor. Yazmak istemiyorum ve tamamen

vazgeçemiyorum. Ben de bir yazıp bir duruyorum ve ileriki bölümlerde onu tekrar ima ediyorum. İşte benim yöntemim budur.

(Baruch Togarmi)

Tanrı'nın işleri insan aklı tarafından kolayca kavranılabilecek gibi olsaydı haklı olarak harika ya da tarifsiz olarak isimlendirilemezlerdi.

(İsa'nın Taklidi; ıv)

Moksha'nın ya da Nirvana'nın tecrübesi anlatılamazdır. Buda bu meyanda der ki: "Kavranılamaz"a düşüncenin ipiyle dalma ki O hataları sorgular ve hatalara cevap verir.

(Swami Ramdas)

Tek Kendi, Yegâne Hakikat, tek ezelî-ebedî Var olan... Antik öğretmen Dakshinamurthi bile O'nu sözsüz bir hitabetle ortaya koyduysa başka kim O'nu sözle bildirebilir?

(Sri Ramana Maharshi)

Ve sen; Tat, Asklepius ve Amon... Sana bu ilâhî sırları kalbinde gizli tutmanı ve onları sükût perdesiyle örtmeni emrediyorum.

(Hermes)

Bilge kaba kumaştan elbiseler giyer; ancak, göğsünde mücevherler taşır.

(Tao Te Ching, LXX)

Bütün düşünce süreçlerinin hareketsiz olduğu samadhi'yi bir ân da olsa tecrübe etmek, düşünce süreçlerinin hâlâ var olduğu kesintisiz samadhi'yi tecrübe etmekten daha değerlidir.

(Gampopa)

Hayal etme! Düşünme! Tahlil etme!
Tefekkür etme! Teemmül etme!

Aklı tabii hâlinde tut!

(Tilopa)

Düşünce olmayanı düşün.

(Dôgen)

Bir keresinde Euxenus (Ege'deki Pisagorcu bir öğretmen) Apollonius'a "bu kadar soylu bir düşünür, duygulu ve heyecanlı bir diksiyon ustasının neden bir kitap yazmadığını" sordu. O da cevap verdi: "Daha susmadım."

(Tyana'lı Apollonius'un Hayâtı)

İsa (aleyhisselâm) dedi ki: "Sadakatin on kısmı vardır. Bunlardan dokuzu sükûttadır, biri de erkeklerden kaçmadadır."

(İslâm'da İsa)

Sus ki sana dili veren Efendin belki konuşur.

(Şems-i Tebrizî Dîvânı; XLVII)

Sus, dingin ol ve idrak et: Ben Tanrı'dır...

(Psalm; XLVI, 10)

Müşahede perdeleri der ki: Şunu söyleyerek Yüce'yi ayıramayız: Bir şeyin ayrılmış olduğunu görürsek sadece kendimizle birlikte bir olarak bilinecek Yüce hakkında yanılmışızdır.

(Plotinus)

Zâhitler arasında Tanrı'dan en uzak olanlar O'nun hakkında en çok konuşanlardır.

(Bâyezîd-i Bistâmî)

Kutsal yazılar olmadığında Doktrin (kelimesiz) sestir.

(Po Chü-i)

Aslında işte bunlar gibi boş tomarlar asıl kutsal yazıtlardır. Ancak Çinlilerin bunu anlayamayacak kadar idrakten yoksun olduklarını görüyorum, bu nedenle onlara üzeri yazılı bazı kopyalar vermekten başka yapılacak bir şey yok.

(Monkey)

Ey Mahâmati! Sana diyorum ki: Tathâgata'nın Aydınlanma gecesi ile Nirvana'ya ulaştığı gece arasında geçen sürede onun tarafından ne bir kelime ne de bir cümle söylenmiştir.

(Lankavatara Sutra; vıı)

Sükût Tanrı'nın dilidir. O aynı zamanda kalbin de dilidir.

(Swami Sivananda)

Sükûtun güzel meyvesini tattığında artık ona dair derslere ihtiyacın kalmayacak.

(Görünmeyen Savaş; ı)

Bütün dünya kelimelerin zulmü altındadır
Kimse de kelimeler olmadan yapamaz.
Ancak kişi kelimelerden ne kadar âzâde ise
Gerçekten kelimeleri anlar.

(Saraha)

Mutlak hiçbir zaman kirlenmemiştir; çünkü bugüne kadar hiç kimse O'nu insan sözüyle ifade edememiştir.

(Sri Ramakrishna)

(Öz) iletişim kurulamaz, bölünemez ve tarif edilemezdir. Bütün isim ve idrakleri aşar.

(St Gregory Palamas)

Uluhiyet

Gökten ve yerden dahi önce olan bir hakikat vardır:
Aslında O'nun bir şekli olmadığı gibi bir ismi de yoktur:
Gözler O'nu göremez:
Kulakların bulabileceği bir sesi yoktur:
O'nu Buda ya da Zihin olarak çağırmak O'nun tabiatını ihlâl eder.

(Dai-o Kokushi)

Bir'den önce sayılacak ne vardır?

(Sefer Yetsirah)

(Tanrı) kendisi Monad'ın üstündedir.

(İskenderiye'li Clement)

O, bütün övgülerin üzerindedir.

(Ecclesiasticus; XLII, 33)

Tanrı; olmak, olmamak ve bunlar arasındaki her şeyden münezzehtir.

(Cusa'lı Nicolas)

Tanrı bir Varlık olarak ifade edilmekten ziyade Varlıkötesi olarak tanımlanmalıdır.

(Robert Herrick)

İki, Bir nedeniyle var olmasına rağmen Bir'e tutunmuyor.

(Seng-ts'an)

İsa dedi ki: Zuhur etmeden önce var olan kişi kutsanmıştır.

(Thomas İncili; Log. 19)

Tevhidin hakikatine erenler dış ya da iç müşahedeyle kavranılabilecek her şeyi aşan bir Varlık'a ulaşmışlardır... Fakat nefs Üstün Güzelliği ve Kutsallığı tefekküre devam eder ve kendisini de İlâhî Huzur'a ulaşmayla elde edilmiş bir güzellik içinde tefekkür eder. Böyle birisi için şeyler silinip yok olmuştur; ancak, gören nefsler değil... Fakat bazıları bunun ötesine geçer ki onlar O'nun yüce Vechi'nin İhtişâmı'yla yok olmuş olan Hass'ul-Havâss'tır. İlâhî Haşmet'in büyüklüğü onları kaplar ve onlar yok olurlar. Artık kendileri değillerdir. Onlar bundan sonra kendilerini tefekkür etmezler, orada sadece Bir Olan, Hakîkî Olan kalır. Ve O'nun Sözü'nün anlamı tecrübeyle bilinir: "Her şey yok olucudur, O'nun Vechi hariç."

(Gazâlî)

Hakikat geldiğinde hakikatin vecdi her şeyi siler.

(Cüneyd-i Bağdâdî)

Zünnûn'a soruldu: "Arif'in sonu nedir?"... Cevap verdi: "Olmadan önce olduğu yerdeki gibi olmaktır."...

(El-Kelâbâzî)

Kutsal Ruh'un derinliklerindeki her şey anlamanın ve açıklamanın ötesindedir.

(St Simon the New Theologian)

O'nun azameti kavranılamazdır.

(Psalm; CXLV, 3)

Hakikatte, bütün mümkinât esas olarak fenaya gider.

(İbn-i Arabî)

İlâhî Bilinemezlik (Kutsal Gizli Hazine) ilksel hâldir
Ki güzelliğin güneşleri orada batar

O, Tanrı'nın bizatihi Kendisi'dir.

(Abdülkerim Cîlî)

Ey Tanrı'm, beni Tanrılığın'ın görünmezliğine al ki görünmezliğinde belki bütün ışığımı yitiririm. Çünkü ben ortaya çıkarılabilen hiçbir şeyi ışık olarak saymam.

(Eckhart)

Nihaî son nedir? O; hiç bilinmeyen, hiç bilinmemiş ve hiç bilinmeyecek olan, ezelî-ebedî Tanrılığın gaybının gizemidir. Orada Tanrı kendisi bilinmeyen olarak kalır.

(Eckhart)

Kişi prema'ya (mükemmel vecdî aşka) ulaştığında Tanrı'yla bağ kurduğu bir ipe sahiptir.

(Sri Ramakrishna)

Tanrı her şeyi gaybdan yaptı ve o aynı gayb kendisidir.

(Boehme)

... Ki O'nu ne varlık ne de idrak kuşatamaz.

(Dionysius)

Tanrı'yı bulmakta başarısız oluyorsak bu, benzerliği olmayanı benzerlikte aramamız nedeniyledir. Tanrılık'ta fena bulmakla bütün tanımlamalar kaybolur.

(Eckhart)

O'nu bilmemek O'nu bilmektir, O'nu bilmek O'nu bilmemektir. Peki, kişi O'nu bilmeyerek O'nun bilindiğini nasıl anlayacak? İşte İlksel Hâl'in söylediği yol: "İlke" duyulamaz, duyulan O değildir. "İlke" görülemez,

görülen O değildir. "İlke" dile getirilemez, dile getirilen O değildir. "İlke" hakkında kimse "O nedir?" diye ne sorabilir ne de cevaplayabilir.

(Chuang-tse; ch.xxıı)

Tamamıyla Aşkın Tanrılık hakkında bir "Tevhid" ya da bir "Teslis" olarak konuştuğumuzda, bizim tarafımızdan ya da diğer mahlukat tarafından bilinen, Tevhid ya da Teslis değildir. O'nun mutlak Kendi Birliği'nin ya da İlâhî Üretkenliği'nin hakikatini anlatmak için biz "Tevhid" ve "Teslis" gibi başlıklara müracaat etsek de O; bütün başlıkların ötesinde olan, "Varlık ötesinde olan Varlık" şeklinde anlatılandır. Ancak ne Tevhid ne Teslis ne Sayı ne Birlik ne Üretkenlik ne de -ister bir mahlûk olsun ister bir mahlûkun bilebileceği başka bir şey- bizim zihnimizin ve aklımızın ötesinde olan sırrı ifade edemez. Aşkın Tanrılık öz ötesi bir biçimde her şeyi aşar. O'nun adı yoktur, akıl tarafından kavranamaz. O; ayaklarımızın basamayacağı, bizim ötemizde bir yerde ikamet eder.

(Dionysius)

En Yüce olan Mutlak sınırsız ve bu nedenle de ayrımsız olduğu için onun münasip bir isme sahip olamayacağı açıktır... Bundan dolayı ilâhî marifetin en yüksek sırlarını barındıran en kutsal Esmâ da dâhil olmak üzere ilahiyatta Tanrı hakkında yapılan bütün tasdikler "antropomorfik"tir (insan biçimcidir).

(Cusa'lı Nikolas)

O'nun varlığı, bizim O'na verdiğimiz isimlerden hiçbiriyle doğru bir biçimde tanımlanamaz.

(Hermes)

Şimdi dikkat! Tanrı isimsizdir; kimse onun hakkında birşey bilemez ya da söyleyemez.

(Eckhart)

Kutsal Yazarlar'ın, O'nu İsimsiz olarak çağırırken her İsim'le O'nu kutsadıklarının farkında ol!

(Dionysius)

Bizim "Tanrı'nın sıfatları" dediğimiz her şey sadece bizim tarafımızdan ne konuşulabilecek ne de kavranılabilecek olan bu sonsuz Mutlak'ı kavramanın birçok beşerî yoludur.

(William Law)

Mısır'lılar İlk İlke hakkında hiçbir şey söylememiş; ancak, O'nu bütün entelektüel idrakin ötesinde bir gayb, üç defa bilinmeyen bir gayb olarak kutsamışlardır.

(Damascius)

Tanrı gündüz ve gece, kış ve yaz, savaş ve barış, doygunluk ve açlıktır... Herkes onu farklı bir biçimde farz eder. Buhurun başka bir buhurla katılıp karıştırılması gibi herkes ona sevdiği bir ismi verir.

(Herakleitos)

O; hem olan hem de olmayan şeylerdir. Olan şeyler için zuhuru yapmıştır, olmayan şeyler ise O'nun gaybının gizliliklerindedir. İşte böylesi büyük olan; Tanrı olarak adlandırılır.

(Hermes)

Bilen, nasıl bilinebilir?

(Brihad-Aranyaka Upanishad; ıv, v, 4)

Büyük Sır

Cennetlerin üstündeki cennet hakkında hangi dünyevî ozan yaraşır bir biçimde şarkı söylemiş ya da söyleyecektir?.. Orada hakikî bilginin ilgili

olduğu Varlık ikamet eder; renksiz, şekilsiz, elle tutulamayan Öz... Mutlak Varlık'ta mutlak bilgi...

(Platon; Phaedrus, 247 C)

O; sonsuz, kavranılamaz, ölçülemezdir. O, bizim gücümüzü aşar ve tetkikimizin ötesindedir. O'nun mekânının nereden geldiği ve nereye gittiği, O'nun varlığının niteliği ve biçimi bizim için bilinemezdir. O; mutlak sükûndadır ve hareket ettirir, O hareket ettirirken de mutlak sükûndadır.

(Hermes)

Sahih hâlinde akıl çıplak, lekesizdir; herhangi bir şeyden yapılmamış, Boşluk'tan varolmuştur. Temiz, boş, ikiliksiz, şeffaf, zamansız, terkipsiz, engellenmemiş, renksiz; ayrı bir varlık olarak değil her şeyin bir birliği olarak idrak edilebilecek olan ancak yine de bunların kompozisyonu olmayan; bir tattan ve bütün farklılıkları aşan...

(Padma-Sambhava)

Aynılık farklılıktır, farklılık aynılık...

(Zen Deyişi)

Aziz Augustinus der ki: "Ruhun ulûhiyete açılan özel bir kapısı vardır ki orada onun için hiçbir şeyin değeri yoktur (her şey birdir)"... Orada o; bilgisi ile cahil, iradesi ile iradesiz, aydınlığı ile karanlıktır.

(Eckhart)

Dilerim Büyük Sır kalbine doğar.

(Sioux Yerlisi)

Allah Teâlâ sana merhamet etsin. Bil ki Kırmızılık İksiri doğrudan şekillendirilmez. Önce Beyazlık (yani gümüş) İksiri aşamasından geçmelidir... Kuruduktan sonra... O mor renkte sabitlenir ve cıva gibidir; eritilebilir, çözünür ve kararlı. Onun bir parçası altına dönüşme kapasitesindedir, bin parça cıva ise Gümüş İksiri vasıtasıyla sabitlenmiştir.

Benzer şekilde eğer onu gümüşün üstüne serpmek istersen, o, maden altınından daha değerli, saf altına dönecektir.

(Ebu'l-Kâsım el-Irâkî)

Büyük Sırrı bulanlar O'nun ne olduğunu bilirler. Fakat tanrısız için O kavranılamazdır. Çünkü O'nu kavrama arzusunu gösterecek iradeye sahip değillerdir. Onlar dünyevî öz tarafından öyle zapt edilmişlerdir ki bu onları Tanrı'nın sırrı konusunda irade gösteremeyecek hâle getirmiştir.

(Boehme)

Ancak yazıldığı gibi[26]: Tanrı'nın O'nu sevenler için hazırladığı şeyleri göz görmedi... Ne kulak duydu, ne de insanın kalbine doğdu...

(Korintliler-1; ıı, 9)

O (Varlık Öncesi); Varlığın bir Sıfatı değildir; ancak, Varlık O'nun bir Sıfatı'dır. O, Varlık'ta içerilmiş değil Varlık O'nda içerilmiştir. O, Varlığa muhtaç değildir, Varlık O'na muhtaçtır. O; Ebediyet'tir, Evveliyet'tir ve Varlığın Ölçüsü'dür. Öz öncesi, asıl Varlık ve Ebedî (olandır). Çünkü O her şeyin Yaratıcı Başlangıcı, Ortası ve Sonu'dur... O; bu olup da şu olmayan, şu varlık biçimine sahip olup da buna sahip olmayan değildir. Aksine hepsinin Sebebi olarak O her şeydir. Ve bir arada tutan ve kendinde önceleyen olarak her şeyin başlangıcı ve neticesidir. Onların varlığını öncelemesi ve öz üstü bir biçimde onları aşmasıyla O hepsinin üstündedir. Böylece bütün sıfatlar aynı anda O'nu tasdik edebileceği gibi O yine de Şey değildir. O bütün formlara ve şekillere sahiptir, yine de formsuz ve şekilsizdir. Her şeyin başlangıcını, ortasını ve sonunu kavranamaz ve aşkın bir biçimde önceden içeren ve onların bütün güzelliğinin kaynaklandığı tek ve ayrımlanmamış nedenselliğin saf şuasıyla onları aydınlatır.

(Dionysius)

Öz (Zât); Mutlak Varlık'ın bütün biçimlerden, ilişkilerden ve yönlerden mücerret olduğunu gösterir. Bunlar Mutlak Varlık'ın dışında değildirler bilâkis O'na aittirler. Ancak onlar O'nda ne kendileri ne de O'nun yönleri olarak vardırlar. Hayır, onlar Mutlak ile bağları noktasından birdirler.

Mutlak; içerisinde isim, sıfat ya da ilişkinin zuhur etmediği temel Öz'dür. Bunlardan herhangi biri O'nda görünür olduğunda, bu tezahür Öz'de görünür olana atfedilir, saf Öz'e değil. Öz; kendi tabiatının kânunuyla küllîleri, cüzîleri ve ilişkileri kapsamasına rağmen; bunların varolduğuna hükmedilmez. Ancak bunların Öz'ün aşkın birliğinin kudreti göz önüne alındığında hiç olduğuna hükmedilir.

(Abdülkerim Cîlî)

Toprağa, derinliklere, Tanrılığın kaynağına döndüğümde kimse bana nereden geldiğimi ya da nereye gittiğimi sormayacak.

(Eckhart)

Gerçekte, O; orada koklamazken, gerçekten O kokluyor...
Gerçekte, O; orada tatmazken, gerçekten O tadıyor...
Gerçekte, O; orada konuşmazken, gerçekten O konuşuyor...
Gerçekte, O; orada duymazken, gerçekten O duyuyor...
Gerçekte, O; orada düşünmezken, gerçekten O düşünüyor...
Gerçekte, O; orada dokunmazken, gerçekten O dokunuyor...
Gerçekte, O; orada bilmezken, gerçekten O biliyor.

(Brihad-Aranyaka Upanishad; ıv, 23–30)

Aşk Kitabı'nda gelin der ki: "Bütün dağları aştım, evet, kendi güçlerimi bile ve Baba'nın karanlık gücüne vardım. Orada sessiz duydum, ışıksız gördüm, hareketsiz nefes aldım; orada tatsızı tattım, dokunulmaza dokundum. Kalbim dipsiz, ruhum aşksız, aklım formsuz, tabiatım tabiatsızdı."

(Eckhart)

Dinleyen, düşünen, gören, konuşan, ayrımlayan ve önceden bilen de olsa; en yüce, duyulamayan, ulaşılamayan, düşünülemeyen, boyun eğdirilemeyen, görülemeyen, ayrımlanamayan ve konuşulamayan olan, bütün varlıkların Batınî Zât'ı hakkında kişi şunu bilmelidir: "O benim Kendimdir."

(Aitareya Aranyaka; ııı, 4)

Sembolizm

Y*ukarıdaki gibidir aşağıdaki ve aşağıdaki gibidir yukarıdaki.*

(Hermes Trismegistus'un Zümrüt Tablet'inden)

'Metafizik, bir ilk ilke olarak Varlığın tekliğini, birliğini (ikilik olmayışını) sunar ve bu ilke, kendi doğrudan sonucu olarak, saf varlıktan ayrı olarak tüm varoluş durumlarının göreceliğine de sahiptir. Görelilik, karşılıklı bağımlılık anlamına gelir ve bu, yaratılmış durumların tek başına tanımsızlığını birbirine bağlayan bir mütekabiliyeti içerir. Sembolizm, bu mütekabiliyeti sıklıkla geometrik biçimsellik ve kesinlikle düşünülebilir olana dönüştüren dildir. Coomaraswamy ve Guénon'un ortaya koyduklarının çoğu, aslında geleneksel sembollerin önündeki sis perdesinin kaldırılmasıdır ki bu içeriğin büyük çoğunluğu – yani evrensellik ve metafizik anlamında – Rönesans'tan itibaren karartılmış ya da yitirilmiştir. Gerçi o, "ölümsüz şeyleri ölümlü aracılığıyla bilen" insan, gerçek bir kişi olarak, "şeyleri" yalnızca bu zannî bilgisiyle yönlendiren hayvanî insandan ayrılır.' (Coomaraswamy: 'the Christian and Oriental, or True, Philosophy of Art; *Why Exhibit of Art* eserinden, sayfa 50)... Tüm varolanlar, modaliteleri her ne olursa-olsun, evrensel prensiplere bağlıdırlar. İlahî aklın kalıcı edimselliğine dâhil olan sonsuz ve değişmez özleri olan bu prensipler dışında bir şey varolamaz. Sonuçta denebilir ki, kendi içlerinde dayanakları nasıl olursa-olsun, tüm "şeyler", kendi varoluşları bağlamında bu prensipleri temsil eder ya da nakleder; yoksa kendi-kendilerine ve basitçe, hiçbir şey olmazlardı. Böylece, bir mertebeden (düzeyden) bir diğer mertebeye her şey bütüne ve evrensel dengeye-ahenge iştirak eden bir mütekabiliyet ilişkisi içindedir. İşte tezahür etmiş âlemin kesreti içinde olan bununla birlikte ilksel-aslî birliğin bir yansımasından başka bir şey olmayan bu mütekabiliyet sembolizmin temelidir. (Guénon, *Autorité sprituelle et Pouvoir temporel*, s. 22)... İlksel sembolizm, doğası gereği, felsefî zevklere saygısızlık edenler gibi, dar ya da geniş anlamda sistematik formüllerin indirgenişine karşı çıkar. Kavramların genişleme imkânlarının gerçekten sınırsız olduğu yere kadar desteklenmesi sembollerin görevidir. Tüm dışavurum bir sembolken, dışa vurulamaz parça ve salt metafizik âlemde en önemli olduğu kesin olan mutlaka hesaba katılmalıdır. (Guénon, *L'Èsoterisme de Dante*, s. 69-70)... Ayin ve sembol... Doğaları gereği birbirleriyle yakından ilişkilidir. Aslında, her ayinin, tüm uygulayıcıları için muhakkak sembolik bir anlamı vardır. Aynı zamanda her sembol, "onunla" yeteneği ve yaratılışı gereği meditasyon yapan kişide -bu ayinlerin kuralları

göz önüne alınarak- etkiler bırakır. Kimi bu ayinlerin "eyleme hazırlayıcı" semboller olduğunu ve her tören eyleminin bir "eyleme vurma" olduğunu söyleyebilir. Temel olarak Ayin ve sembol tek bir gerçekliğin iki yansımasıdır ve bu gerçekliğin, sonunda, evrensel Varlığın tüm derecelerinin toplamıyla olan ilişkisindeki ortaklıktan başka bir şey olmadığı görülür. Bu bağlamda, bu benzerliğin içinde insanın durumu, varlığın daha yüksek bir durumuyla ilişkilendirilebilir. (Guénon, *Apercus sur I'Initation*, XVI)... Burckhardt'ın sözleriyle, "Evrensel İnsan'ın Kendisi Allah'ın Kâmil Bir Sembolüdür." (*De l'Homme universel*, s. 4)... Her şey, ruhanî tahakkuku doğrudan desteklemeye hizmet eden bir semboldür. Bir *mantra* (tekrar edilen kutsal kelime) ya da ilâhî bir isim, ikincil bir usûl, bir grafik, resim ya da heykel tarzındaki bir sembol, kutsal şekiller (*pratikas*)... Gibi her şey. (Schuon, *Perspectives spirituelles*, s. 135)... Bizans, Roma ve erken Gotik sanatları teolojidir: Allah'ı açıklarlar, ya da O'nu kesin bir zeminde "gerçekleştirirler". Sembol ve şekillerin genel olarak işlevlerine ışık tutmak için ikon teorisine biraz daha eğilmek faydalı olacaktır... Kutsal Ayinlerin-İbadetlerin Çile'nin bir tasviri oluşu gibi, İsa'nın resmedilmiş bir tasviri de Yeniden Doğuş'un gerçek bir sembolik tasviridir... Ve kesin aslî hakikatlere-prensiplere uyan bir imajı düşünen ve yaratan sanatçı, kutsalın bilgisine vâkıf olan ve onu anlatan din bilgesininkine benzer bir işlev gerçekleştiriyordur. Bizans sanatının takip eden bütün tarihi için, imajlar doktrini üzerindeki bu muhakemeden doğan temel öneme sahip üç düşünce vardır. Önce, resim, eğer "doğru tarzda" yaratıldıysa prototipin büyülü bir mütekabilidir ve onunla büyülü bir özdeşliğe sahiptir. İkinci olarak bu kutsal bir kişinin (hakîkî insanın) temsilidir ki bu da hürmete lâyıktır. Üçüncü olarak her imaj süregelen hiyerarşi içinde (varlık mertebelerinde) kendi yerine sahiptir. Prototiple olan aynılığını sağlamak için İmajın mutlaka "benzerlik" taşıması gerekir. O mutlaka kutsal bir kişinin ya da kutsal bir olayın karakteristik özelliklerini, özgün kaynağıyla ilişkili olarak, resmetmelidir. Hem doğaüstü köken imajının kaynaklarını güncel portreler ya da tanımlamalar şeklinde, hem de Kutsal yazıların sahnelenişi biçiminde... Eğer bu, "büyülü özdeşliğin" kurallarına göre yapıldıysa, imaj aracılığıyla algılayan da kendisini kutsal kişiler ya da kutsal olaylarla yüzyüze bulur. O, prototiplerle yüzleşmiştir, kutsal kişilerle söyleşmiştir ve kendi başına kutsal yerlere girmiştir; Bethlehem'e, Kudüs'e, Golgota'ya... Prototip ile büyülü özdeşliğini başarabilmek için imaj "benzerliğe" sahip olmalıdır. O kutsal bir insanın karakteristik özelliklerini ya da kutlu bir

olayı özgün kaynaklarıyla bağlantılı olarak betimlemelidir. Müellif, kutsal anlamı çağrıştırmak isterken; ikonun, kutsal karakterini vermenin yanında okuyanın onunla nasıl karşılaşacağını da gözetir. Bu bağlamda doğrudan şeytanî güçle karşı-karşıya gelinmemesi için, kötü karakterler profilden gösterilir (Son Yemek'teki Yahuda ya da Ayartma'daki Şeytan gibi). Etki ve ikincil figürler için üç-çeyrek görüntüsü genelde hem önden hem de profili bir araya getirmek için kullanılır. Oyukların ve kubbelerin eğri yüzeyleri, büyük mozaik çalışmaların gerekliliği içindir. Hatta karakterler topluluğa bakarlar, altın arka plân derinlik, sonsuzluk ve kutsallık hissi verirken her karakteri kendinde bir saygınlık nesnesi olarak yalıtıp merkezîleştirir. Malzemesi bile konunun değerine göre belirlenir: Altın bezemeleri ve mücevhervârî karakteri ve kaplamalarıyla mozaik, ilâhî düşüncenin en değerli aracı hâlini almıştır. Büyük ölçüde bu yüzden mozaik, ikonoklastik sonrası resmin gelişiminde çok önemli rol oynamıştır ve gerçekten de ona hâkim olmuştur. İlâhî prototiplerin yüksek görkemini tasvir etmeye en uygun görünen, en duru element olan ateşin özü olan saf ve parlak renklerin kullanımına izin verdi. Bizans kilisesinin kendisi, ikonların bir "çizim-alanı"dır. İdeal bir ikonostazdır, kendi içinde bir bütün olarak, ilâhî dünya düzeni kavramının gerçekliğini veren bir ikondur. Kâinatın imajıdır, Cennet'i, Kutsal Toprak'ı ve yeryüzünü hiyerarşik bir düzende sembolize eder... Yapı, İsa'nın dünyevî yaşamındaki kutsanmış yerlerin imajını (büyülü bir özdeşlikle) verir. Bu, kilisenin tüm bölümlerinin Kutsal Toprak'la özdeşleşmesi yüzünden çok detaylı topografik hermeneotik sağlar. İmajlara bakan dindar, yerel kilisesindeki imajların tefekkürüyle Kutsal Topraklar'a sembolik olarak hacc ziyaretinde bulunur... Kilise, toplu ayin (liturya) fikrinde yatan toplu coşkunun bir "imajı"dır ve ikonlar dinî ayinlerin törensel sahnelerine göre yer almışlardır. Tüm kâinâtı örnekleyen tapınağın plânı, görünür dünyanın tümüne hükmeden semavî uyumun uzamsal olarak dönüştürülüşüdür. (Burckhardt, *Ètudes Traditionelles*, 1953, s. 237)... Geleneğe göre kullanılan Kozmos kelimesi Pythagoras'tandır, aslında "düzen" demektir, ve düzen de -kendimizle kâinat arasındaki- uyum olarak alınmalıdır. Bu fikir Makrokozmos ile Mikrokozmos ya da İnsan'la Tapınak olmak üzere, bazen iki şey arasındaki "nisbî orantı" olarak gelişti. (Matilda Ghyka, *The Geometry of Art and Life*, New York, Sheed and Ward, 1946, s. 112)... Schuon, sanatçının tavrı ile çalışması arasındaki homojenliği şöyle açıklar: Erken dönem kiliselerde ve günümüzün doğu kiliselerinde, ikon ressamları işleri için kendilerini perhizle, duayla ve dinî törenlerle

hazırladılar, hürmetlerini ve hayırlı ilhamlarını imaj için değişmez standartların belirlenmişliğine eklediler. Onlar, biçimlerin ve renklerin sembolizmine (kıymetli ayrıntıların sınırsızlığına muktedir olan) vicdanlarıyla saygı duydular. Yaratıcılığın huzurunu, gösterişli yenilikleri keşfetmekte değil, prototipleri, hiçbir bireysel zekânın asla ulaşamayacağı, ruhanî ve sanatsal mükemmellik anlamına gelen bir aşkla açığa çıkarıp tekrar göstermekte buldular. Sanatsal işlerdeki tüm "sembolik" açımlamalara olan geleneksel korkumuz, sembollerin kavramsallığına olan ilgimizin artık yok olduğunu saymazsak, sembolik analizlerin sıklıkla amatörlerce, bilinçli olarak değil hayal ürünü olarak ele alınmış olmalarından kaynaklanır. Sonra, yine, modern sembolistlerin romantik kuruntuları vardır, *symbolisme qui cherche-sembolizmi arayan*, *symbolisme qui sait-sembolizmi bilen*... "Hesaplamalı" ve "kurallı" olarak tanımlanabilen bir dil, filologlarca bile disiplinsiz olarak çalışılması önerilen bir dil. (Coomaraswamy, The Iconography of Düder's "Knots" and Leonardo's "concatenation", *The Art Quarterly*, Detroit, Vol VII, sayı 2, 1944, s. 125)... Ancak uzak atalarımızın sanatlarının ve felsefelerinin "tam gelişkin" olduğunu ve her zaman elzem olan kadim bilgeliğin kalıntılarıyla uğraştığımızı anladığımızda erken bilgelerin düşünceleri bize anlaşılır gelir. Biz ancak, tüm dünyadaki folklorik motiflerin hayret verici tekbiçimliliğini ve her yerde onların hatasızca anlaşılmasını sağlamak için gösterilen adanmış özeni anlayabiliriz; eğer bu gizemleri (ki bundan başka bir şey değillerdir) onların "taş devrinden günümüze dek" aktarıldığı ruha yaklaştırırsak –küçük bir çocuğun güveniyle ama bu bilgeliğin kendileriyle doğduğunu düşünenlerin çocukça bir özgüveniyle değil. Gerçek bir folklorcü, bir teolog ve bir metafizikçi kadar ruhanî idrak sahibi olmalıdır, eğer maddesini anlamak istiyorsa. (Coomaraswamy: 'On the Loathy Bride'; *Speculum*, Cambridge, Mass, vol. XX, no.4, 1945, s. 403 – 404)... Öyleyse biz, onların biçimsel ilkelerini ve nihaî nedenlerini tartışırken, onlara bir saf maddî yararın nesneleri olmaktan çok, semboller ve "tefekkürün destekleri" olarak yaklaşırken sanatın ilkel çalışmalarında "anlamları okumuyor" ancak, yalnızca *onların anlamlarını okuyoruz*. (Coomaraswamy: 'The Symbolism of the Dome', *Indian Historical Quarterly*, Mart 1938, s. 32)... Ruhanî özüyle bağı koparılmış ve manevî âlemin lezzetinden yoksun bırakılmış bir sembol, fiziksel çürümeye ya da putperestlik kokuşmuşluğuna dönüşür.

Tezahürdeki İlahî Damga

Burada olan oradadır,
Orada ne varsa yine buradadır,
Burada bir fark gördüm diyen,
Ölüm üstüne ölüm görmüştür.

(Katha Upanishad; IV, 10)

Öte dünya bu dünyaya benzer, bu dünya öte dünyaya benzer.

(Aitareya Brahma; VIII, 2)

Dünyanın yaratımından beri O'nun görünmez şeyleri açıkça göründü, hatta O'nun sonsuz gücü ve ilâhiyatı da yaratılmış şeylerle anlaşıldı.

(Romalılar; I, 20)

Bu ilme benzetmelerle (semboller ve metaforlarla) vardık.

(Plotinos)

Yeryüzünde büyük farklar yoktur,
O tekrar tekrar ölür,
O ki farkı görendir.
O, bu kanıtlanamazlığa, sonsuzluğa
Direnen varlığa bir birlik olarak bakar.

(Brihad-Âranyaka Upanishad)

İçi bilmek istiyorsan dışı ihmal edemezsin. İç, dış-dünyada yansımıştır.

(Ananda Moyi)

Allah, bu yeryüzü âlemini gökteki âlemin görüntüsünde yarattı; böylece gökte bulunan her şey, yerde benzerine sahiptir... Ve her şey bir birlik oluşturur.

(Zohar)

Eğer iki dünya arasında bir bağ olmasaydı, hiç birbirine bağlılık olmasaydı, birinden diğerine doğru yükselen bir ilerleme akla uygun olmazdı. Bu nedenle ilâhî merhamet, Görünen Dünya ile Semavî Dünya arasında bir uyum bahşetmiştir, bu sebeple ki bu dünyada, öteki dünyanın sembolü olmayan tek bir şey bile yoktur. Şöyle bağdaşabilir: Görünür Dünya'daki bir şey, Semavî Dünya'daki birçok şeyi sembolize edebilirken Semavî Dünya'daki bir şeyin de Görünen Dünya'da pek çok sembolü olabilir. Bir şey, bazı açılardan kendi mütekabili ile çakışıyor ve ona benziyorsa, ona tipik ya da sembolik diyoruz.

(Gazâlî)

İman edenler cennetlerdeki meyvelerden kendilerine rızık olarak yedirildikçe "Bu bundan önce dünyada bize verilenlerdendir" derler. Bu rızıklar onlara benzer (müteşabih) olarak verilmişti.

(Kur'ân; 2:25)

Yeryüzü her şeyi dünyevî bir biçimde içerir; cennetin kutsal olarak kapsadıklarını...

(Proclus)

Amacımız altının nasıl yapıldığını öğretmek değil, çok daha yüce bir şeydir: Tabiat Tanrı'dan nasıl kaynaklanıyor ve Tanrı tabiat içinde nasıl tanınabilir ve görülebilir.

(Georg von Welling)

Bedenin ya da zihnin gözleriyle algılanan en ilâhî ve en yüksek şeyler, şeylerin sembolik dili bile, O'na ve O'nun tüm aşkınlığına bağlıdır.

(Dionysius)

Allah insanlara semboller verir ki hatırlasınlar.

(Kur'ân; XIV, 25)

Brahma'dan bir ot parçasına kadar, her şey benim Guru'mdur (Mürşid'imdir).

(Kuala Rantrik Akaiti)

Şüphesiz Allâh, bir sivrisineği bile örnek göstermekten çekinmez.

(Kur'ân; II, 26)

Doğada *Teşbih* kadar güçlü bir şey daha yoktur. Her şey kendi benzerine hayrandır, kendi benzerine yaklaşır.

(Peter Sterry)

Tanrı hakkında tüm konuşulanlar, yazılanlar ve düşünülenler, işaretin (signature) bilgisi yadsındığında, boş ve hükümsüzdür; bu, tarihî konjonktürde, ağızdan ağza, bilgisiz nefsin boşluğunda ilerleyip durmuştur. Eğer ruh ona işaretin manasını açarsa, o zaman kişi diğerinin konuşmasını anlayabilir. Birini Allah hakkında yazarken, öğretirken, O'na dua ederken gördüğümde –ki ben de kendimin aynı şekilde duyduğunu ve okuduğunu düşünüyorum– yine de bunun O'nu anlamak için yeterli olduğunu düşünmüyorum. Fakat ancak O'nun sesi ve işaretlerinin ruhu benim işaretlerimin teşbih ve işaretleri ile örtüşüyorsa (veya aslında benim özümde varolan mütekabil noktaları vurgulayıp uyandırıyorsa) ancak o zaman O'nu anlayabilirim. İşte ancak bu imkânlar dâhilinde hem konuşulabilir hem de yazılabilir.

Böylece biliyoruz ki, insanın tüm özellikleri tek bir şeyden çıkar, hepsinde olan fakat tek bir kökü ve membaı olan. Yoksa kimse kimseyi anlayamazdı...

Tanrı'nın ya da tüm olanların varlığının tam bir görüntüsü olduğu için insan, gerçekten de içinde yatan üç dünyanın tüm biçimlerine sahiptir.

(Boehme)

Zamanımı, Tanrı'nın ebedî şeyleri gölgelediği doğal sırları çalışmaya ve araştırmaya adamış bulunmaktayım.

(Basil Valentine)

Bir şeyin ya da fiilin gücü anlamdır, anlamadır.

(Kara Geyik)

Cıva, Sülfür, gemi gibi şeyler hakkında konuştum. Ve tüm bunlar bir tuz zerresine bakarak da pek tabii anlaşılabilirdi. Önceki bölümlerde şekil üstü (metamorfik) konuştuğumu anlamalısınız. Eğer sözcüklerimi harfi-harfine alırsanız, hiçbir hasat elde edemez, masrafınızla kalırsınız.

(Philalethes)

Kör anlayışımız ancak maddî temsiller sayesinde hakikati kavrayabilir.

(Saint Denis'li Abbé Suger)

Sembollerde kelimelerin tarif edemediği bir anlam vardır.

(Ömer ibn-i Fâriz)

Şu aşamada, hakikati kendi öz güzelliğinde ve nurunda kavrayamayız, fakat biz sonluluğa hürmet ederken, hakikat de kendine hürmet etmelidir, O bizimle daha özgürce sohbet edebilir.

(Platoncu John Smith)

Sembolleri öğretirken yöntemimizde mutlaka Pythagoras'ı dikkate alıyoruz. Âlimliğin bu biçimi, en antik olmaları bakımından neredeyse tüm Yunanlılarca geliştirilmiştir. Fakat aşkın olarak Mısırlılarca taçlandırılmış ve çok çeşitli konulara adapte edilmiştir. Buna uygun olarak, eğer birisi mühürleri ve Pythagorasçı sembollerin gizli kavramlarını açıkça izah edebilirse, ve böylece içerdikleri yüce doğruluğu ve hakikati esrarengiz biçiminden kurtarıp geliştirmişse, bunu Pythagoras'ın yüce ilgisine borçludur. Çünkü onlar aslî olanı ve tekliği vurgulayan bir doktrine ve bu filozofların yüksek zekâlarına göre uyarlanmış ve normal insan kavrayışını aşan bir biçimde kutsallaştırılmıştır.

(Iamblichus)

Filozoflar birçok şeyi teşbihle anlatırlar.

(Geber)

Tüm isimler ve davranışlar bize metamorfiktir, O'na değil.

(Isaac bin Lâtif)

Buradaki şeyler işarettir; daha âlim öğretmenlere ulu Tanrı'nın nasıl bilineceğini gösterirler. İşaretleri okuyan eğitimli rahip kutsal yere girebilir ve ulaşılamazın görüntüsünü gerçeğe çevirebilir.

(Plotinus)

Tapınak bir işarettir ve içeriğindeki işaretleri anlamadan eylemde bulunan asla hakikatin özüne erişemeyecektir. Yedi kutsal törenin hepsi de bizi tek bir gerçekliğe götürür. Örneğin evlilik, Tanrı'yla olan içten ruh bütünlüğüyle, ilâhî ve insanî doğanın bir sembolüdür.

(Eckhart)

Tanrı'nın özünü kavrayamayan bizler; kelimelerin, isimlerin, hayvanların biçimlerinin, figürlerin içinde boğuluruz. Ağaçların, çiçeklerin, tepelerin ve kaynakların...

(Tire'li Maksimus)

Burada ve şimdi O'nun niteliklerine kafa yor,
Yarın O'nun Kendisini fark edebilirsin.

(Şebüsterî)

Tüm nefsler öteki dünyadaki şeyleri kolayca hatırlayamaz... Bunlar camın arkasından bulanık olarak görünürler. Bunlara çok azı ulaşabilir; hatta onlar bile zorlukla (ancak ilahî lütfun yardımıyla) görebilir.

(Platon; Phaedrus, 250)

Şimdi her şeyi aynada silik bir görüntü gibi görüyoruz, ama o zaman yüz-yüze görüşeceğiz. Şimdi bilgim sınırlıdır, ama o zaman, bilindiğim gibi tam bileceğim.

(Korintliler-1; XIII, 12)

Ne tarafa dönsen, O'nun işlerine yansımış kesin işaretlerle birlikte, O seninle konuşur, seni kendine çağırır, dış nesnelerin biçimlerinden içindeki şeylere doğru.

(Aziz Augustinus)

Tüm dünya ilâhî bilgeliği temsil eden ışıkla bezenmiş bir camdan ibarettir.

(Aziz Bonaventura)

Dış dünya bir camdır, ya da iç dünyanın temsilidir. Fani doğada bulunan her şey ve her çeşitlilik, köklerini ya da gizli nedenini çok daha içerilerde bulur.

(William Law)

Bu dünya, gerçekten de Sonsuz'un ya da Sonsuzluğun bir dış alanıdır. Ve özellikle Zaman'da ve herhangi bir şeyde, yaratılanda her şey bizi Tanrı'ya ya da Sonsuzluğa götürür. Yaratılanlarda, Tanrı'ya ve Sonsuzluğa götüren bir yol ve rehber vardır.

(Theologica Germanica)

Şimdi anlayın ki, Tanrı'yı yoktan yarattıklarıyla düşünebilirsiniz ki böylece O'nun sınırsız kudretini anlayabilesiniz. Fakat bu yaratılanların biçimlendirilip bir araya koyulması ve ne kadar müthiş bir şekilde düzenlendiğini gördüğünüzde ve düşündüğünüzde Oğula atfedilmiş Tanrı Bilgeliğini görüp kavrayabilirsiniz.

(Tauler)

Anlamalısınız ki, tüm yaratılanların doğasında Tanrı'ya benzemeye bir gayret vardır. Onlar Tanrı'nın izini ya da onun benzerlerini takip etmeseler bu gök dönmezdi. Eğer Tanrı, her şeyin içinde olmasaydı doğa ölmeyi, çalışmayı ve istemeyi bırakırdı. Hoşunuza gitsin ya da gitmesin, bilin ya da bilmeyin, doğa, kökeni açısından, gizliliğine rağmen Tanrı'yı arar.

Susuzluğunun sınırında bir kimse; içinde Tanrı bulunmayan bir yudumu reddetmelidir. Doğa'nın malzemesi yiyecek, içecek, huzur ya da içinde hiç Tanrı bulunmayan şeyler değildir, aksine o onlarda Tanrı'nın izini arar ve takip eder.

(Eckhart)

İnsanoğlu Cennet yolunu izlemek için, onu ayıran doğası izin verdikçe, en iyi şekilde hareket eder.

(Dante; Monarşi, I, IX)

Bu Kendilik, "Her şey"in izidir (padaniya), bu yüzdendir ki O, her şeyi bilir. Tıpkı ayak izlerine (pada) bakıp da bulmak gibi...

(Brihad-Âranyaka Upanişad)

Yolu bilmiyorsan, O'nun ayak izlerini ara.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Tanrı kâinatı yarattı, içinde yaratılanlarda; kendi ışıltısını saçan camlar gibi. Kendi kopyasını yaratılmışta gösterir ve bu dış dünyada biz, kutsal Tanrı'nın güzel sıfatlarını, güçlerini ve hikmetlerini okuyabiliriz. Okulluların dediğine göre, bazı yaratılanlar Tanrı'nın daha kesif temsilleridir, Tanrı'nın izlerini taşırlar; fakat diğerleri çok daha lâtiftir ve ilâhî olanın, yüzün ve Tanrı imajının daha net temsillerdir. Fakat burada Tanrı'yı, O'nunla dokunaklı bir konuşmayı, yaratılıştan beri süregelen ilâhî nurlanma duygusundan etkilenmişliği ve duyular dünyasından düşünülür dünyaya nasıl geçileceğini Tanrı ve Ruhu birbirine bağlayan ve tekleştiren felsefenin ya da yalnızca dinin genel öğretilerinden etkilenerek bulamayız. En iyi öğretim, birlik içinde, Tanrı'nın dünyasındaki bu altın bağların nasıl artıp-azaldığını göstermekle olur. Bu ışıltılı yapıyı kuran ve güzelleştiren ilâhî bilgelik, en iyi şekilde O'nun kendi sanatıyla açıklanabilir ve bu yansımış ışıklardan ruhu membaına geri taşıyacak olan da sanattır.

(Platoncu John Smith)

Gökler Tanrı'nın görkemini açıklamakta, Gökkubbe ellerinin eserini duyurmakta.

(Mezmurlar; XIX, 1)

Göklerde ve yerdeki her şey Allah'ı tesbih etmektedir. Azîz'dir O, Hakîm'dir.

(Kur'ân; LVII, 1)

Size görünmeyen iç şeylerin bilgisine, önceden görmüş bulunduğunuz dış şeyler sayesinde erişeceksiniz... Ancak bundan sonra tüm bunları, O'nun yaptığı ve varoluşa büründürdüğü (görünen) şeyler olarak temaşa ve hürmetle kendimize betimleyebiliriz.

(Hermes)

Sırlarda gizli olan hakikat
Aslında zahir olanda görülür.

(İbn-i Atâullâh İskenderî)

Sır, anlatılmayan değil,
Anlatıldığı hâlde anlaşılmayandır.

(...........)

Tanrı şöyle buyurdu: Gökkubbede gündüzü geceden ayıracak, yeryüzünü aydınlatacak ışıklar olsun. Belirtileri, mevsimleri, günleri, yılları göstersin.

(Yaratılış; I, 14)

O, güneşi bir ışık (kaynağı), ayı da (geceleyin) bir aydınlık (kaynağı) kılan, yılların sayısını ve hesabı bilmeniz için ona menziller takdir edendir. Allah, bunları (boş yere değil) ancak gerçek ile (hikmeti gereğince bir işaret olarak) yaratmıştır. O, âyetlerini, bilen bir topluma ayrı ayrı açıklamaktadır.

Şüphesiz gece ve gündüzün artarda değişmesinde, Allah'ın göklerde ve yeryüzünde yarattığı şeylerde, Allah'a karşı gelmekten sakınan bir toplum

için pek çok deliller vardır.

(Kur'ân; X, 5,6)

Sage'ler, Aeneas'ın ölümsüzlüğünden arındığı nehri gördüler. Lidya'daki Pactolus'ta Kral Midas'ın yıkanarak altına dönüştürdüğü nehri, Diana'nın banyosunu, Nercissus'un kaynak suyunu, Venüs'ün karlı göğsüne sızan Adon'un –anemon'u oluşturan- kanını, güzel sümbüle can veren Ajax'ın kanını, Jüpiter'in yıldırımlarıyla ölen devlerin kanını, Althea'nın altın cübbesinin çıkarırken döktüğü gözyaşlarını, çimenin ve çiçeklerin bittiği Madea'nın suyunu, Madea'nın çeşitli otlardan yaptığı yaşlı Jason'u gençleştiren ilacı, Aesculapius'un ilacını, Jason'un altın kumaşı elde etmesi sayesiyle oluşan sihirli suyu, verimli topraklarda ağaçların altın elmalar verdiği Herperides'in bahçesini, üç altın elma yüzünden Atlanta'nın sırtını dönüşünü, Romulus'un Jüpiter tarafından bir tanrıya dönüştürülüşünü, Julius Sezar'ın ruhunun bir kuyruklu yıldıza dönüşmesini, Juno takımyıldızı Pytho'nun Deucalion selinden sonra çürümüş dünyayı meydana getirişi, Madea'nın yedi meşalesini yaktığı ateşi, Plaethon yangınından alevlenen ayı, Jüpiter'in uzaklara açıldığı Arcadia'yı, dehlizini üç başlı Cerberus'un açtığı Plato yerleşimini, Pire'yi, Herkül'ün annesinden aldığı odunları üzerinde ateşle yakıp babasından ise kalan yanmaz ve durağan elementleri alıp tanrılaşmasını, çatısı saf altın olan köy evini. Kutsanmış, üç kere kutsanmış olan, Yehova'nın bu İlâhî Tuz'u hazırlama yöntemini öğrettiğidir, bu tuz bozulan, dağılan, çürüyen bedeninin yanında nûranî ruhunun yeniden ışıltılı olarak canlanmasıdır. Diyorum ki o, biz dua edenlere, Sanat'ımızın bilgisine bir cevap olarak tenezzül eden Kutsal Ruh'un işleridir. Bu yüzden, Sanat'ımızın sanatı bir tek insana edilen bu tenezzülle anlaşılmalıdır, eğer buna kalkışırsanız, Tanrı'nın hizmeti size ustalık edecektir.

(Helvetius)

Ayetlerimizi, işaretlerimizi, kâinattaki uçsuz-bucaksız ufuklarda ve kendi nefslerinde onlara göstereceğiz ki O'nun gerçek olduğu onlara iyice belli olsun.

(Kur'ân; XLI, 53)

Sembollerin Çoklu İçeriği

Şunu bilmeliyiz ki kitaplar dört temel anlam düzeyinde anlaşılabilir ve bu dört düzeyde izah edilmelidir. Bunlardan ilki literal (kelimesi kelimesine) anlamdır... İkincisi *alegoriktir (remzî)...* Üçüncüsü *ahlâkî...* Dördüncüsü ise (anagogical) batınî-işârî yorumdur. Açığa çıkartılan bütün bu anlam katmanları göz önüne alındığında, kalanların anlamını da içeren literal (kelimesi kelimesine) anlam daima başta gelmelidir ki o olmasa diğerlerini anlamak imkânsız ve akıl dışı olurdu. Hepsinin ötesinde alegorik olanı anlamak imkânsız olurdu. Çünkü iç ve dış anlamı olan her şeyde, eğer öncelikle dış anlama sahip değilsek iç anlama da ulaşamayız.

(Dante; Il Convito, II, 2-5)

Eğitim alan Mısırlılar önce *epistolografi* denilen yazmanın ilk yöntemini öğrenerek işe başlarlar; daha sonra *hieratik* olarak adlandırılan ve kutsal işaretlerin öğreticileri tarafından kullanılan ikincisini öğrenirler; nihayetinde iş öğrendikleri en son ve en yüce yönteme gelir: Hiyeroglif yöntemi ki bunun bir parçası literal bir anlama sahipken diğeri sembolik bir anlama sahiptir.

(İskenderiye'li Clement)

Teorik bilim iki bölüme ayrılmıştır: Tarihî anlam ve rûhânî anlam... İkinci olan da üçe ayrılır: Tropolojik, alegorik ve anagolojik. Tropoloji (ahlâklılık), ahlâk vurgusuyla ilişkilidir. Alegori ise ikinci olarak farklı bir anlamdadır. Manevî kavramı sayesinde Anagoji, kutsal gizemlerin gizli şeyleri arasında en görkemli olanıdır. Dört duyu bir seferde aynı imajda kendini gösterebilir. Örneğin Kudüs, kelime anlamı (*literal*) olarak Yahudilerin şehri demektir, alegorik olarak Hıristiyan Kilisesi, Tropolojik olarak insan ruhu, anagojik olarak ise semavî-kutsal şehir demektir.

(Cassianus Eremita)

Eski Ahit dört bölümlüdür: Tarihî, etiyolojik (aslî nedensellik), analojik ve alegorik.

(Aziz Augustinus)

Kim Hikmetle eğitilmiş ve yetişmişse ve bilgeliğin dilinden anlamayı ve konuşmayı öğrenmişse, mutlaka Bilgeliğin Dünyası'nda tekrar doğmalı; Yüce İsa, Ebedî Tohum, Cennet gibi ruhuna Tanrı'nın üflediği ilâhî öz mutlaka canlanmalı. Yaratılan olmadan önceki gibi Tanrı'nın içinde onunla tekrar bir olmalı. Sonra da, Ebedî Ruhu bu gizliliğe bürünmeli ve onların gizli deyişlerinin ve bilgeliklerinin sadece gerçek anlamını değil, ahlâkî, alegorik ve anagolojik anlamlarını da görmeli. Böylece sadece Süleyman'ın kapısından dışarıya, doğal felsefenin, duyunun, aklın dışındaki alanına geçmekle kalmaz, aynı şekilde kutsal ve rûhanî deneyimlerin, ilâhî bir anlayış ve bilginin de içine girer. Böylece, kimsenin yanaşamadığı ama erişenlerin ulu ve kutsallık elde ettiği ilâhî gizemlerin en derin, en kutsal yerine adım atmış olur.

(John Sparrow)

Bilgelerin yazılarında, sırlarını saklı tutmak için sundukları belirgin çelişkiler yüzünden şaşırıp cefa çekmeyin. Sadece Doğa ile barışık söylemleri alın; gülleri alıp dikenlerini bırakın.

(Michael Sendivogius)

Tüm bu konuşma işaretleri; ulu gizemlerin ve Ulu Tanrı'nın bize lütfettiği ilâhî aydınlığın yüce sembolleri olarak görülmeli. Sen, okuyucu, kendini yalın kelimelerden sakın ve anlayabileceğin gizli anlamların peşine düş!

(İbn-i Arabî)

Kutsal yazıları içlerini görmeden okuyanlar, onların derinlerdeki anlamlarına kör bakarlar.

(Hônen)

Hey siz, akl-ı selimler; kendini garip gizliliklerin arkasına saklayanı öğrenin.

(Dante; Inferno, IX, 61)

Manevî anlamda olanı maddî olarak anlamaktan sakının; her ne kadar telaffuzu maddî olsa da...

(The Cloud of Unknowing, LXI)

Öğreti, içten kabuğa doğrudur; meditasyon ise kabuktan öze.

(Scala Claustralium)

İnsanın burada, bu yaşamda görebildiği tüm tecelli ve tezahürler bedene-cisme-maddî görünüme bürünmüştür fakat tüm bu görünümlerin manevî anlamları vardır. Ve inanıyorum ki, eğer bu görünümlere muhatap olan kişiler tamamen rûhanî olsalardı veya manevî anlamları doğrudan doğruya idrak edilebilecek olsalardı bu manalar asla maddî görünümler yolu ile gösterilmezlerdi. O hâlde haydi bu sert kabuğu atıp öz-mana çekirdeği ile beslenelim.

(The Cloud of Unknowing, LVII)

İncil'deki hikâyeler bize sadece yaşama kuralları ya da Bâbil'deki gibi antik olaylar vermez. İsa'nın krallığı, Cehennem'in krallığı gibi orada kurulmuştur. Görünür figür her zaman, rûhanî insanda açığa çıkacak olan görünmeyeni işaret eder.

(Boehme)

Aziz Augustinus der ki: Kutsal metinler başlangıçta çocuğu eğlendirip kendine çeker, sonunda, onu anlamaya çalıştığında, bilgisizleri dahi nispeten bilgili kılar. Çünkü en zayıf akıllılar bile onlarda kendi düzeyini bulur. En bilgeler onların derinliğine inmeye çalıştıklarında onların kendi derinliklerinin ötesine uzandığını anlayacak ve onlarda daha fazlasını keşfedecektir. Onlardan alınan bütün hikâyeler ve alıntılar başka bir anlam düzeyine, batınî anlama sahiptir.

(Eckhart)

Kitab-ı Mukaddes'te akledilir şeylerin duyularla algılanan figürlerle anlatılması, müteâl hakikatlerin görünür şeylerle idrak ettirilmesi katiyen

gerçeğe zıt değildir. Çünkü hakikatler duyularla algılanan figürlerle benzeştirilmesi doğrultusunda anlaşılabilir.

(Aziz Thomas Aquinas)

Her yaratılanın iki taraflı anlamı vardır. Gerçek ve gizemli... Fakat ilki diğerinin temelidir.

(Platoncu John Smith)

Sana Kitab'ı indiren O'dur. O kitabın bir kısım ayetleri muhkemdir ki bunlar Kitab'ın anasıdır (temel kısımlarıdır). Diğerleri ise müteşabihtir (eş-anlam katmanları içeren teşbih ve sembollerdir). Kalplerindeki dengeyi bozmuş olanlar fitne çıkarmak ve onu tevil etmek için ondaki müteşabih ayetlerin peşine düşerler. Hâlbuki onun tevilini ancak Allah ve ilimde derinleşmiş âlimler bilir. O âlimler "Biz ona inandık, hepsi Rabbimizin katındandır" derler. (Bu inceliği) Ancak akl-ı selîm sahipleri düşünüp anlar.

(Kur'ân; 3:7)

Kutsal Kitab-ı Mukaddes, dili açısından her bilimin sınırını aşar, çünkü bir ve tek bir cümlede, bir olayı anlatırken bir gizemi açığa çıkarır.

(Aziz Gregory)

Tek Tanrı, kutsal Kitab-ı Mukaddes'i birçoğunun duyularına indirgemiştir.

(Aziz Augustinus)

Kur'ân yedi iç anlamda bildirildi.[27]

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

(*Brâgavat Purana*'da) Her dizedeki her harf türlü sezgi ve idraklere nefes verir.

(Chitanya)

Şimdi, kelimesi-kelimesine anlam, gizemli ve manevî anlamlarla birlikte anılır. Kelimesi-kelimesine anlama ek olarak, kutsal tüm kitaplarda üç yanlı manevî bir kavrayış vardır. Alegorik olanı, Tanrı'ya ve insana nasıl inanmamız gerektiğini öğrenerek anlarız. Ahlâki olanı, nasıl yaşamamız gerektiğini öğrenerek, anagojik olanı ise Tanrı'ya nasıl sadık kalmamız gerektiğini öğrendiğimizde anlarız. Kutsal Ferman bunları öğretir, yani sonsuza kavuşma ve İsa'nın dünyaya düşmesini, yaşama kurallarını ve Tanrı'nın, ruhun birliğini. Önce iman gelir, sonra eylem, üçüncü olarak da ikisinin sonu. İlk olarak doktorların çalışmalarına ter dökmeliyiz, ikinci olarak vaizlerin, üçüncü olarak da tefekküre dalmışların. Augustinus, bize özellikle birinciyi öğretir; Gregory ikinciyi, Dionysius ise üçüncüyü. Anselmus, Augustinus'u takip eder; Bernard, Gregory'i; Richard da Dionysius'u. Anselmus muhakemede, Bernard vaazda, Richard da tefekkürde sivrilir. Hugh ise üçünü de öğretir.

(Aziz Bonaventura)

Bildiğinle mutmainsen ne âlâ, değilsen aliyyü'l-âlâ...

(Hasan Lütfü Şuşud)

Diğer yazılanlarda kelimelerin tek anlamı varken Kitab-ı Mukaddes'te sadece kelimelerin değil birçok şeyin pek çok anlamı vardır. Kelimelerin bilgisi sadece şeylerin işaret ettiklerini bilmek için gereklidir.

(Aziz Viktor'lu Hugh)

Mısır dilinde kelimeler konuşulurken, içlerindeki simgelenen şeylerin gücü de iş yapar. Bu yüzden, Kralım, bu sizin gücünüzde bulundukça, (ve sizin gücünüz her şeye yeter) bizlere açıklanmayanı öğretmeye devam edin... Bu, çalışmalarla dolu bir söylemdir.

(Hermes)

Güneş Sembolizmi

Haydi, bu mükemmel yüce Yaratıcı için tefekkür edelim;
Bizim aklımızı aydınlatabilir.

(Gâyatrî; Rigveda, III, 1xxi, 10)

Ey ilk gün ışığı, Sonsuz Işık'ın görkemi, Adaletin Güneşi, gel karanlıkta ve ölümün gölgesinde oturan bizleri aydınlat.

(Antiphon at Lauds; 21 Aralık -Winter Solstice-)

Bir gölgeyim ben, Güneş benim efendim...
Ben Ay'ım, güneş önümde yol göstericim.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Yaratılanlar arasında faziletli insan anlayabilir bir Efendi'nin yarattığını... O, bu cismanî güneş ışığının güzelliğini fark ettiğinde, gerçek güneş ışığını analojisi sayesinde kavrar.

(Nisa'lı Aziz Gregory)

Güneşin görünüşü... Gücünü ve parlaklığını içinden alır, içinin aynası ya da içine benzeyişi gibi... Dünyanın güneşi... Güneşin tüm iç özlerinin bir figürüdür.

(Boehme)

Gece, gündüz, güneş ve ay Allah'ın varlığının delillerindendir. Güneşe ve aya secde etmeyin. Eğer gerçekten Allah'a kulluk ediyorsanız, onları yaratan Allah'a secde edin.

(Kur'ân; XLI, 37)

O, güneşte yaşayıp ondan başka olan, güneşin bilmediği kimse, vücudu güneş olup ona içeriden hükmeden. O senin kendindir, içerideki, hükmedici, Sonsuz olan.

(Brihad-Âranyaka Upanişad)

Dünyada, akla uygun olarak önce kendini sonra tüm semavî ve basit bedenleri aydınlatan güneşten başka Tanrı imajına lâyık bir şey daha yoktur.

Ulu ışığıyla Tanrı, ilk olarak Kendini sonra da semavî olanı ve diğer bilinir olanları aydınlatır.

(Dante; Il Contivo, XII, 4)

Güneş... Tepemizdeki gökleri Yapan'ın bir görüntüsüdür.

(Hermes)

Güneş ışığının "aşkın Güneş"in bir yansıması olduğunu bilmez misin?

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Hatırla ki Tanrı'ya yakınlaşmaya çalışan beden değil, kalptir. Kalp derken, duyularla algıladığımız etten bahsetmiyorum. Kimi zaman can, kimi zaman Ruh olarak ifade edilen gizli şeyi kastediyorum.

(Gazâlî)

Empedokles'i okuyan Simplicius bize bildirir ki O iki dünya yaratmıştır: Akledilir dünya ve duyumsanan dünya... Bunlardan ilki diğerinin örneği ve arketipidir. Ve böylelikle yazar olan De Placitis Philosoforum araştırır... Ki Empedokles iki güneş ortaya koymuştur. Biri arketip ve akledilebilir, diğeri ise görünür ya da duyulur olan.

(Ralph Cudworth)

Bu görkemli parlayan ve ışıyan güneş... İyiliğin aktivitesini yeniden yankılayan İlâhî iyiliğin görülebilen imgesidir. Ve tüm ışığın üzerinde olan iyi Rûhanî ışık olarak adlandırılır. Çünkü o Temel Işık ve Işıma üstüdür. Kendi doluluğunu çevresindeki ya da üzerindeki dünyadaki her zihne yayar ve onların rûhanî güçlerini yeniler. Aşkın pusulasıyla onları onurlandırır ve aşkın yükselişiyle onları aşar. Ve o, ışığın diğer temel prensibi olarak, kendini kendinde basit bir formda içerir. Ve o Işığın aşkın Arketipidir ve ışığı rahminde taşırken, nitelikte onu aşar ve zamanda ondan önce gelir. Böylece tüm rûhanî ve aklî varlıkları birlik içinde birleştirir.

(Dionysius)

O bilginin güneşidir. Onun tek bir ışını dünyayı bilginin ışığı ile aydınlatır.

(Sri Ramakrishna)

Dünyanın bu mesafeye rağmen güneş tarafından aydınlatılması gibi insan ruhu da aklın ışığıyla aydınlanır.

(Hermes)

Başlangıçta Tanrı iki dünya yarattı: Görünür ve görünmez olan... Ve görünür olana hükmetmek için bir kral yaptı. Bu kral, içinde her iki dünyanın da karakteristik özelliklerini –biri görünür yanında, diğeri görünmez yanında– ruhunda ve bedeninde barındırır. Bu dünyalarda iki güneş ışıldar, biri görülür, diğeri akledilir. Duyuların görünür dünyasında güneş vardır ve aklın görünmez dünyasında Tanrı vardır ki; O, hakikatin güneşi olarak adlandırılır. Fizik dünya ve onun içindeki her şey fizik ve görünür güneşle aydınlatılır; ama aklın dünyası ve onun içinde olanlar akıldaki hakikatin güneşiyle ışıklandırılır ve aydınlatılır. Dahası, fiziksel şeyler fiziksel güneşle aydınlatılır ve aklın şeyleri diğerinden ayrı olarak aklın güneşiyle aydınlatılır. Çünkü onlar birbirine karışmaz ve birbirinin içine girmez; ne fizik dünya aklî dünyaya, ne de aklî dünya fizik dünyaya...

(Aziz Simon)

İki güneş de bizim için parlar.

(Boehme)

Güneş evreni aydınlatır, oysa Aranchala'nın (Hindistan'da Siva ile ilişkili olan kutsal zirve) güneşi öyle göz alıcıdır ki evren kararır ancak yine kırılmamış bir parlaklık kalır. Ancak bu günümüzdeki durumda anlaşılmaz. Ve ancak eğer Lotus'un yüreği çiçek açarsa anlaşılabilir. Sıradan Lotus, görünür güneşin ışığında çiçek açar, ancak zarif yürek yalnızca güneşlerin güneşinin önünde çiçek açar. Aranchala, kalbimin çiçek açmasını sağlasın ki yalnızca onun kırılmamış parlaklığı ışıldasın.

(Sri Ramana Maharshi)

Mutlu gelecek arayan Tebriz'in görkemi olan güneş,
Çünkü o, rûhanî tahtta her türlü bilgiye sahip olan bir güneştir.

(Dîvân-ı Şems-i Tebriz)

Tasvir ve Tapınmak

Resim renklerde değildir... İlke, harfi aşar.

(Lankavatara Sutra; II, 118-119)

Dünyevî tasvirleri anlayan kişi, toprağı onurlandırmaz, bu saygıda onları gözardı etmeden, işaret edilen Ölümsüzleri onurlandırır.

(Davyavadana)

Tasvirlere yönelen saygı onun arketipine geçer.

(Aziz Basil)

İnanırız ki tasvirler karşısında saygıyla eğildiğimizde Tanrılar bize karşı iyi ve lütufkâr olurlar.

(Platon)

Burada gerçekleştirilen her sanat çalışması, meleksel sanat çalışmasının uyarlaması içerisindedir... Bir sanat çalışması gerçekte de O'nu kavrayanın içinde tamamlanır.

(Aitareya Brahmana)

Aynada yansıyan görüntüler gibi, bedensel olmayan şeyler de bedenlerde yansır ve akledilir kosmos duyulur kosmosta yansır. Böylece Kralım, tanrıların büstlerine tapınmak onlarda görünmeyen âlemden gelen formun olduğunu da görmektir.

(Hermes)

Tasvire duyduğumuz tüm saygıyla arketipe de yani imgenin ait olduğu gerçekliğe de gönderme yaparız... Bizim bilgece onurlandırdığımız, renkler ya da sanat değil Cennet'te olan İsa'daki arketiptir.

(Hermenia of Athos)

Paganlar Tanrı'ya, yaratılmışlarda bulunan çeşitli mükemmelliklerin adlarını yüklerler. Meselâ; Barış Tapınaklarımız, Sonsuzluk, Âhenk ve Pantheon'umuz vardır. Ve Pantheon'un ortasında, açık havada adsız olan sonsuz Ad'a bir sunak yükselir. Tüm bu adlar, bir tek tarif edilemez adın içerdiği şeyi anlatır. Ve uygun isim Sonsuz olduğundan çeşitli mükemmellikleri gösteren sayısız ismi içerir. Sayısı çok olan bu isimler – belki hiç de çok ve büyük değildirler– "ifade edilemeze" eklenemezler. Sonsuz için sonlu neyse her biri için de uygun ve anlatılamaz isim odur.

Sıradan halk bu nedenle hataya sürüklendi... Bu duyusal ifadeleri bir imaj olarak değerlendirmenin dışında, onlar bunları kendinde hakikat zannettiler. Bunun sonucu, kitlelerin putperest hâle gelmesiydi. Oysa filozoflar, büyük bir kısmı, Tanrı'nın birliğine yönelik doğru düşünceyi sürdürdüler. Bu, antik filozofları ve Cicero'nun *De Deorum Naturası*'nı dikkatlice okuyan herkes tarafından onaylanabilir.

(Cusa'lı Nicholas)

Kiliselerdeki resimler ve bezekler, meslekten olmayanlar için dersler ve kutsal yazılardır. Gregory: "Bir resme tapmak bir şeydir ve bir resim aracılığıyla neye tapınılacağını tarihsel olarak öğrenmek başka şeydir... Biz tasvirlere tapmayız, onları tanrılar olarak görmeyiz ya da onlardan kurtuluş ummayız; çünkü bunlar putperestliktir. Biz onlara ancak uzun zaman önce yapılanların yeniden hatırlanması ve anısı için saygı duyarız"...

(William Durandus)

Görünebilir şekil aracılığıyla aklımız rûhanî bir dalgayı yakalamalı ve Tanrı'nın görünmez krallığına yükselmelidir.

(Aziz John Damascene)

Size beni hatırlatan sembol ve tasvirlerde bana ibadet edin.

(Sirimad Bragavatam; XI, V)

Evrenin Ayinsel Sembolleri ve Temsilleri

Güneşin dansını takdim ettiğimizde, evrene bir benzetme yaparız. Takdimin her safhasında yaratılışın belli nesnelerini sunarız, böylece çemberin kendisi tüm yaratılmışlar olur. Yirmi sekiz deliğin ortasındaki ağaç Wakan-Tanka'dır; her şeyin ortasındadır. Her şey O'ndan çıkar ve eninde-sonunda O'na döner. Dört ve yedi rakamlarının kutsallığını açıklamıştım. Eğer ikisini çarparsak yirmi sekizi elde ederiz. Ayın döngüsü yirmi sekiz gündür, bizim bir ayımızı oluşturur. Ayın herbir günü bizim için bazı kutsallıkları ifade eder: İki gün Yüce Ruh'u, başka ikisi Toprak Ana'yı, dört gün dört rüzgârı, bir gün Benekli Kartal'ı, bir gün güneşi, bir gün ayı, bir gün Sabah Yıldızı'nı ve dört gün ise dört çağı, yedi gün yedi büyük ayini, bir gün bufaloyu, bir gün ateşi, bir gün suyu, bir gün kayayı, son olarak da bir gün çift bacaklı insanları... Tüm bunları toplarsanız, yirmi sekiz ettiğini görürsünüz. Bilmelisiniz ki bufalonun yirmi sekiz kaburgası vardır. Savaş başlıklarımızda genelde yirmi sekiz tüy kullanırız. Gördüğünüz gibi her şeyde bir mana vardır. Bunları bilmek ve hatırlamak iyidir.

(Kara Geyik)

Tanrı'nın görünmez olduğunu mu söylüyorsunuz? Böyle demeyin. Tanrı'dan daha fazla göz önünde olan yoktur. Bir büyük amaç için O her şeyi biz görelim diye yapar. O'nun ilâhîliği buradadır; kendini her şeyde göstermededir.

(Hermes)

Matohoshila bir mısır koçanı aldı eline. Bir ucuna çubuk, bir ucuna kartal tüyü bağladı.

Matohoshila dedi ki koçanın tepesinde yetişen püskül ve burada kartal tüyüyle betimlediğimiz, Büyük Ruh'un varlığının tasviridir. Koçandan etrafa tohum saçılması, hayat vermesi *Wakan-Tanka*'ya benzer. Bu, her zaman bitkinin tepesinde olan tüy ise şafağı, geceyi, ayı ve yıldızları ilk görendir. Bu yüzden oldukça *wakan*'dır (kutsal). Ve bu çubuk, yaşam

ağacıdır, yeryüzünden Cennet'e kadar giden. Çekirdeği olan tanecikleri, meyvesi ise insanları ve evrendeki tüm şeyleri temsil eder. Yaşayacağımız ayinleri anlamak için bunları hatırlamak iyidir.

(Kara Geyik)

Yaşa haç, sen çok yaşa!.. Seni özlediğimi görmeye geldim. Senin gizemini biliyorum ve bunu nerede gösterdiğini: Değişken olanları göstermek için bu dünyada gizlendin. Bir yanın Cennet'e uzanır, cennet dünyayı simgelersin (her şeyin başı olan), diğer yanın sağa sola dağılmış kötü olanın muhalif ve kıskanç gücüyle savaşır, dağılmışları tek bir kalemde toplarsın. Başka bir yanın ise dünyada kendini gösterir ve güvenli derinliklerdedir ki yeryüzündekileri ve yeraltındakileri göksel olanlarla birleştirebilesin...

Ey haç, dünyanın hareketine güzelce bağlandın. Şekilciliğin şekli, anlayışın şeklidir.

(Aziz Andrew Şehitliği)

Paris'in bu büyük ustaları boş kitaplar okurlar, sayfaları büyük bir çabayla çevirirler ki bu çok iyi bir şeydir. Ama diğerleri (ruhen aydınlanmış olanlar) içinde her şeyin yaşadığı hakikî yaşam kitabını okurlar. Cennet'in ve yeryüzünün sayfalarını çevirirler ve orada Tanrı'nın yüce ve hayran olunası harikalarını okurlar.

(Tauler)

Fikr-i beşer o sırra ancak bir temsil dürbünüyle ve mesel rasadıyla bakabilir. Cenâb-ı Hakk'ın zât ve sıfatında misil ve misali yok; fakat mesel ve temsil ile bir derece şuunâtına bakılabilir.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Kurban ve Istırap

H*er kurban eyleminde gerçekte kurban olan kurban edenin kendisidir.* (...)

"Yaratılış" ve "Ayrılık" bölümlerinde de belirtildiği gibi, Sınırsız Olan sahip olduğu Sonsuz İmkânlar'ın kaçınılmaz bir sonucu olarak, sınırlı, kusurlu ve kötü olana imada bulunur. Istırap, aslında Ruh'un yaşadığı mahrumiyet duygusudur; elindeki güçle kişiye âdeta bir kanca takarak onu kendine doğru çeker ve kişinin o ana kadar boş zevkler ve aldanışlarla üzerini örtüp gizlemiş olabileceği sınırlılık, zavallılık ve muhtaçlık hâlini onun gözleri önüne serer. İnsanın derdini ve devasını en iyi bilen İlâhî Hekim'in rahmet ve merhametini saklar içinde. "Tanrı'ya arz edildiği takdirde, ıstıraptan daha yüce bir şey yoktur" denmesinin sebebi de budur. «Söz konusu kurban, başlangıçta Tanrılar'ın yapmış oldukları şeylerin bir âyin şeklinde taklit edilmesidir. Bu, aynı zamanda hem bir günah, hem de bir kefarettir... Bu sürece dâhil olan sadece *bizim* geçici tabiatımız değil, aynı zamanda *O'nun* geçici tabiatıdır. Tabiatlardaki bu uyuşma çerçevesinde O, bizim üzüntü ve sevinçlerimize ortak olur ve "bizim" kadar O da etkilenir olayların sonuçlarından. Doğacağı rahmi seçmez, önemli ya da sıradan (sadasat) her türlü doğuma katılır ve O'nun ölümlü tabiatı orada iyi ile kötüyü, doğru ile yanlışı eşit ölçüde üretir (bhoktr). "O'nun bizde yegâne gören, işiten, düşünen, bilen ve üreten olduğunu" ve "gören herkesin *O'nun* (her varlığın içindeki görenin) ışığıyla gördüğünü" söylemek, aynı zamanda "bir bedenden diğerine geçen yegâne göçücünün Rabb olduğunu" söylemektir. Bunun sonucunda şunu da ifade etmek gerekir ki O, bize şuur bahşeden fiiliyle beraber kendini tıpkı bir kuşun kafese hapsedilmesi gibi hapsederek belâya ve Ölüm'e boyun eğer ya da en azından öyle *görünür*.» (Coomaraswamy, *Hinduism and Buddhis*m, s. 10, 16)... Rene Guenon, Sanskritçe'deki *tapas* kelimesinin Batı dillerindeki bir eş anlamlısı olan *ascese* kelimesinden yola çıkarak, çoğu kez çilecilikle bağlantılı görülen acı ve ıstırabın «simya»sını ortaya koymaya çalışır: «Gerçekte *tapas*'ın ilk anlamı "ısı"dır; bu ısı açıkça Kabalacıların "kabuk" diye tabir ettikleri şeyleri, yani varlığın bünyesindeki manevî tahakkuka engel teşkil eden her şeyi yakıp yok edecek olan içsel bir ateşin ısısıdır... *Tapas*'ın genelde "elem ve keder veren çaba" anlamında kullanılması ise acı ve ıstırabın kendisine özel bir önem ve değer atfedildiğini değil, fakat eşyanın tabiatı gereği,

varlığı arızî düzeye ait olan birey için ârâzlarla bağlantıyı kesmenin ister-istemez her zaman acı verici olduğunu gösterir... Esasen gerçek bir şekilde yaşanan her türlü çile ve riyazetin bir "kendini kurban etme" eylemi olduğu ve... Bu eylemin tüm geleneklerde, ne şekilde olursa-olsun, diğer bütün eylemlerin âdeta bir özeti niteliğinde olan mükemmel bir ayinsel eylem teşkil ettiği söylenebilir... Çile ve riyazete dayanan zühd eylemi en derin ve tam manasıyla, "Zât"ın şuurunu tahakkuk ettirmeyi başaran "nefs"in O'na kurban edilmesinden başka bir şey değildir. ("Ascese et Ascetisme", *Etudes Traditionelles*, 1947, s. 272-274)... Frithjof Schuon sorunun daha manevî (spiritual) boyutlarını ele alır: "Tanrı, insanı iman sınavından geçirerek imanının derecesini ölçer." Güçlü ve gerçek bir iman daima bir feragati, bir muhtaçlığı, bir mahrumiyeti gerektirir; çünkü dünya (ya da nefs) Tanrı değildir. Tanrı uzaklaştırarak sınar, insan da feragat ederek kanıtlar... İnsan karşılaştığı belâ ve musibetleri bir ıstırap olarak hissettiği ölçüde bunların müsebbibi (author) kendisidir. Bu belâ ve musibetler onu kozmik bir yanılsama içinde tutmaya çalıştığı ölçüde bunların müsebbibi dünyadır. Bunlar insanın başına bir müeyyide ve aynı zamanda bir tezkiye ve dolayısıyla bir imtihan olarak geldiği ölçüdeyse bunların müsebbibi Tanrı'dır... Bu durum, ıstırabın kendi başına hiçbir imtihan niteliği olmadığını gösterir; dinsiz bir insan da ıstırap çekebilir, ama onun durumunda sınanacak hiçbir manevî yön yoktur. (*Perspectives Spirituallers et faits Humanins*; s. 173-175)...

İnsanın katlandığı soylu bir cefa ve meşakkatin yarıkları arasından Tanrı'nın ışığı parıldar. Fakat tıpkı ölüm gibi, ölüm de bireysel varoluş halleriyle mutlak bir bağlantı içerisindedir; tutku boyutunda aşırıya vardırıldığında akli intihara yol açabilir ve manevi gelişime engel olabilir; yine de ıstıraba karşı koymak yerine olduğu gibi kabul edip katlanmak gerekir. Bir yöntem olarak kurban'ın (kendini feda etmenin) genel kuralları gelenek ve vahye dayanır, çerçevesi bunlar tarafından belirlenmiştir; geri kalan hususlarsa izafidir. (Krş. Shakespeare, *Aşkın Çabası Boşuna*, I. I, 72: ‹Tüm zevkler boştur, en boş olanı ise acıyla ele geçenidir ki içinde taşır acıyı.›

... Altın çağda yasaklanmış olan tek şey Elma'ydı.)

Ey Maghavan, doğrusu bu beden fanidir. Daima Ölüm'ün pençesi altındadır. (Fakat) Ölümsüz ve bedenden bağımsız olan Zât bedenle ilişkide olduğu sürece acının ve zevkin pençesi altındadır, acıdan ve zevkten

kurtulamaz. Ancak bu ilişki sona ermişse, kişi acıdan ve zevkten etkilenmez.

(Chandogya Upanişad; VIII, 12. 1)

Kahr ve lütfu aynı şey görmeyen çekti azap
O azaptan kurtulup sultan olan anlar bizi

(Niyazi Mısrî)

Dünya ölüm ve yıkımla üzülüp sarsılır, dünyanın içyüzüne vâkıf olan bilge kişi keder ve dertten uzak olur.

(Buddhaghosa)

Arzuların senin kişiliğine dâhildir, seni üzüp canını sıkan ve belâya düşüren tek şey senin kişiliğindir. Kendine düşman hâle gelir, mahvoluşa ya da ölüme sürüklenirsin.

Eğer kendini ölüm duygusundan kurtaracaksan, kendini arzulamaktan tamamen vazgeçmen gerekir. İnsanın kendine duyduğu arzu tuhaf bir niteliğe bürünerek onun kişiliğinin bir parçası durumuna gelir. Aslında kendini arzulamak demek, kendinden vazgeçerek tamamen sonsuza, yani Tanrı'nın irade ve arzusuna dâhil olmaktır, böylece senin arzu ve iraden O'nun arzu ve iradesi olur.

(Boehme)

Peygamber Yeşaya'dan öğrendiğimize göre, insanın ceza göreceği ateş onun kendisinin tutuşturduğu ateştir. «Kendi ateşinizin aydınlığında ve kendi tutuşturduğunuz alevlerin arasında yürüyün. (Yeşaya, 50: 11)» Bu sözlerle âdeta her günahkârın kendi ateşinin alevini kendisi için tutuşturduğuna ve başka birinin ateşine girmeyeceğine işaret ediliyor. Bu ateşin sebebi ise günahlarımızdır.

(Origen)

Kişi, hayatı bir zehir olarak görmese bile, hayat kişinin yuttuğu bir zehirdir.

(Hz. Ali)

Tüm insanlık öylesine perişan ve o kadar kör ki ıstırabının farkına varamıyor.

(Comenius)

Her ne kadar rüyalardan oluşan dünyaya ait olsalar da, ıstıraplar kesinlikle acı vericidir ve rüyamızdan uyanmadıkça asla yok olmazlar. Dikkatini tamamen geçici duyu nesnelerine vermiş olan kimse için de hayat denen rüya da asla son bulmaz.

(Srimad Bhagavatam; XI, 15)

Acılardan kurtulmak istiyorsak eğer, o zaman öncelikle acının kaynağını öğrenmek zorundayız. Biraz düşündüğümüzde anlarız ki tüm acılar temelde Zât'ın yanlışlıkla bedenle özdeşleştirilmesinden kaynaklanır... Tüm ıstırapların ana sebebi yalnızca cehalettir.

(Sri Chandrasekhara Bharati Swamigal)

Kendini bedeninle özdeşleştirdiğin sürece dünyayı da sadece maddeden ibaret görürsün. Maddenin de hep kusurlu yönleri görünür sana. Tanrı kusursuzdur, yarattığı varlıklar da öyle. Fakat sen O'nu yanlış tanıdığın için kusurlu olarak görüyorsun.

(Sri Ramana Maharshi)

Kişi acı ile zevkin zıt nedenlerden kaynaklandığını düşünse de,
Hepsinin kökeni ve nedeni kendisidir aslında, ey Tingri ahalisi.

(Phadampa Sangay)

Benlik, bizim günahkârlığımızdan kaynaklanan tüm sıkıntı ve musibetlerin kökü, ağacı ve dallarıdır.

(William Law)

Nefs ve dünya bir üzüm yedirir; yüz tokat vurur.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Eskilerin büyükleri şöyle bir tespitte bulunur:

Brahmana'nın bu bedeni ona duyusal zevkler elde etsin diye verilmedi. Burada esas gaye onun dünyada büyük ıstırabı çekmek suretiyle ölümden sonraki sonsuz mutluluğa öncülük etmesidir.

Dolayısıyla Brahmana'nın, Şastra'larda öngörülen çeşitli Karma'ları gerçekleştirmek üzere kendini ıstıraba adaması gerekir... Nasıl ki şeker tadı almak şekerkamışının ezilip öğütülmeye boyun eğmesiyle mümkünse, aynı şekilde biz de eğer sonsuz mutluluğa kavuşmayı istiyorsak, o zaman ıstıraba razı olmalıyız. Şekerkamışını incitmekten çekinirsek, hiç şeker elde edemeyiz. Öyleyse mutluluğa ulaşmanın yolu eski Dharma'larımızı uygulamaktan geçer. Onları ihmal etmemeliyiz.

(Sri Chandrasekhara Bharati Swamigal)

Cennet'e girmek isteyen bir insan, ya Cennet'in anahtarları kendisine emanet edilen Petrus gibi, ya Tanrı'nın seçkin kulu Pavlus gibi ya da Tanrı'nın tüm sırlarına vâkıf olan Yuhanna gibi ateş ile suyun arasından gitmelidir.

(Aziz Augustinus)

Gerçek şu ki eğer Gök bir insana büyük bir sorumluluk yüklemeye niyetlendiyse, bunun nedeni öncelikle o insana ıstırap çektirerek onun hayata yönelik gayelerini denetlemek, bedensel zahmet ve uğraşlar yoluyla onun kemik ve kaslarını terbiye etmek, vücuduna ve organlarına açlık çektirmek ve tüm girişimlerini boşa çıkararak benliğinin içini boşaltmaktır.

(Mencius)

Şeytan ve hizmetçileri, Mesih'e yaptıklarını her dönemde Mesih'in yolundan gidenlere de yapmışlardır.

(The Sophic Hydrolith)

Aşk'a yakın olan kimseler en çetin imtihanlara maruz kalmış kimselerdir.

(Feridüddin Attâr)

Kişi şunu bilmelidir ki insanı Öğreti'ye yönlendirecek olan belâ ve musibetler de birer *guru*'dur (mürşittir).

(Gampopa)

İyilik yaparak acı çekmek; eğer Tanrı'nın isteği buysa, kötülük yaparak acı çekmekten daha iyidir.

(Petrus-1; 3: 17)

Çünkü Mesih'in acılarını nasıl büyük ölçüde çekiyorsak, Mesih sayesinde büyük bir teselli de buluyoruz. Sıkıntı çekiyorsak bu, bizim çektiğimiz acıların aynısına dayanmanızda etkin olan bir teselli bulmanız içindir.

(Korintliler-2; 1: 5-6)

Acı günlerin kazancı tatlı olur.
Tıpkı çirkin ve zehirli bir kurbağa gibi,
Tepesinde değerli bir mücevher taşır.

(Shakespeare; Size Nasıl Geliyorsa, II, 1,12)

Elemsiz lezzet yalnız ve yalnız iman ve marifetullahtadır.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Acı çekmeyen ruh kâinatın nihaî sebebini bilme ihtiyacı duymaz. Hastalıklar, dertler, kederler ve zorluklar tamamen manevî yücelişin zarurî unsurlarıdırlar.

(Ananda Moyi)

Uzun süre acı çekmekten daha gurur kırıcı bir şey yoktur.

(Şanti-deva)

Uğradığımız zararları, talihsizlikleri, acıları ve aşağılanmaları şeytandan ya da insandan değil, hakikî müsebbibi olan Tanrı'dan bilmeliyiz.

(Aziz Alphonsus Ligouri)

Çarmıhını yüklenip ardımdan gelmeyen kişi bana lâyık değildir.

(Matta; 10: 38)

Dinleyin tüm rasyonel ruhlar! Sizi hedefinize götürecek en hızlı at ıstıraptır. En derin acılara Mesih'le birlikte göğüs gerenlerin dışında hiç kimse hiçbir zaman ebedî saadeti tadamaz. Hiçbir şeyin tadı elem ve ıstıraptan daha acı olamaz, hiçbir şey ıstıraba maruz kalmaktan daha tatlı olamaz. Bu mükemmelliğin en sağlam temeli alçakgönüllülüktür, çünkü bedensel tabiatı en diplerde sürünen kişi bir ruh olarak kanatlanıp Ulûhiyet'in zirvelerine yükselecektir; çünkü zevk acıyı da getirir beraberinde.

(Eckhart)

Her kim kendi çektiği ıstıraplardan dolayı Tanrı'yı suçlarsa, O'nun rahmetini hor görmüş olur.

(Boehme)

Gerekli olana katlan, çünkü gereklidir.

(Pisagorcu Sextus)

Sefalet ve musibetlerin seni üzmesine izin verme, çünkü altının ateşle denenmesi gibi, mümin de imtihanlara maruz bırakılır.

(Hz. Ali)

İsrâil'in ışığı ateş, İsrâil'in kutsalı alev olacak. Asur'un dikenli çalılarını bir günde yakıp yok edecek.

(Yeşaya; 10: 17)

Ama onun geleceği güne kim dayanabilir? O belirince kim durabilir? Çünkü o, maden arıtıcının ateşi, çamaşırcının kül suyu gibi olacak; gümüşü eritip arıtan bir adam gibi davranarak Levililer'i arındıracak, altın ve gümüş gibi temizleyecek onları. Böylece Rabb'e dürüstlükle sunular sunacaklar.

(Malaki; 3: 2-3)

Sürekli kabz hâlinde kalmaman için Allah seni bast hâline, bast hâlini terk etmemen için de kabz hâline geçirdi. Daha sonra da kendisinden başka hiçbir şeyde olmayasın diye seni bu iki hâlden de çekip çıkardı.

(İbn-i Atâullah İskenderî)

Allah hiç kimseye taşıyabileceğinden daha fazlasını yüklemez.

(Kur'ân; 2: 286)

Tanrı sadıktır, gücünüzü aşacak şekilde denenmenize izin vermez.

(Korintliler-1; 10: 13)

Ayartılma karşısında sabredene ne mutlu.

(Yâkub'un Mektubu; 1: 12)

Eğer dünyanın çoğu hâlâ sana gülmüyorsa, henüz mutlu değilsin demektir.

(Seneca)

Eğer dünya sizden nefret ederse, bilin ki sizden önce benden nefret etmiştir.

(Yuhanna; 15: 18)

Ne mutlu dürüstlük uğruna zulüm görenlere
Çünkü göklerin egemenliği onlarındır.

(Matta; 5: 10)

Anlamsız şeref ve haysiyet Tanrı'nın huzurunda kör ve sağırdır,
Hak edilmeyen aşağılanma Tanrı'nın tüm çocuklarını kutsar.

(Magdeburg'lu Mechthild)

Seni sende olmayan vasıflarla öven bir kişi ileride seni işlemediğin hata ve suçlarla itham eder.

(Hz. Ali)

Şu ölümlü dünyada ne güç ne de saltanat durdurabilir kahpeliği.
Sırtını dönersen alçaklara arkandan vururlar işte böyle.
Hangi kralın gücü bağlayabilmiş ki melânetin dilini?

(Shakespeare; Kısasa Kısas, III, 2,200)

Bir peygamber kendi memleketinden, akraba çevresinden ve kendi evinden başka yerde hor görülmez.

(Markos; 6: 4)

Rabb'in terbiye edişini hafife alma, O'nun azarlamasıyla cesaretini yitirme.

(Süleyman'ın Özdeyişleri; 3: 11)

Çünkü Rabb sevdiği kişiyi terbiye eder, oğulluğa kabul ettiği herkesi cezalandırır. Terbiye edilmek uğruna acılara katlanmalısınız. Tanrı size oğullarına davrandığı gibi davranıyor. Hangi oğul babası tarafından terbiye edilmez? Herkesin gördüğü terbiyeden yoksunsanız, o zaman siz oğul değil gayr-ı meşrû bir evlâtsınız.

(İbrânîler; 12: 6-8)

Manevî nimetlerden mahrum kalışın sebebiyle sendeki idrak kapısı açılırsa, bu mahrumiyet lütûf ve ikramın ta kendisi olmuş demektir.

(İbn-i Atâullah İskenderî)

Ben sevdiğim kimseleri azarlayıp terbiye ederim. Öyleyse çaba göster ve tövbe et.

(Vahiy; 3: 19)

En sevdiğim kişiyi çarmıha gererim.

(Shakespeare; Cymbeline, IV, 4,101)

Olmaz aziz dostlarım! Acılarınızla lütfedip sevindirmeyin zâlim kaderi;
Hoş karşılayalım başımıza gelen belâyı,
Böylece biz de onu cezalandıralım,
Kolay katlanır görünerek ona.

(Shakespeare; Antonius ile Cleopatra, IV, 14,135)

Her zorlukla beraber bir kolaylık vardır.

(Kur'ân; 94: 6)

«Tasavvuf nedir?» diye soruldu şeyhin birine. «Sıkıntı ve belâ anında gönlün huzurlu olmasıdır.» dedi şeyh.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Sevdiğiniz şeylerden diğer insanlar için de yerli-yerince harcama yapmadığınız sürece gerçek iyiliğe erişemezsiniz.

(Kur'ân; 3: 92)

Tanrı'nın kabul ettiği kurban alçakgönüllü bir ruhtur. Alçakgönüllü ve pişman bir yüreği hor görmezsin sen, ey Tanrı.

(Mezmurlar; 51:17)

Beni seçen, nesi varsa verip gözden çıkarmalı.

(Shakespeare; Venedik Tâciri, II, 7,9)

Belâ herkese gelmez. Erbâb-ı istîdât (kabiliyetli kişiler) arar.

(Anonim)

Eğer belâ vereni buldunsa... Bu; anlarsın ki içinde safa, vefa ve lütuf olan bir belâdır.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Ölüm

S*en ölüden diriyi çıkartır,*

diriden de ölüyü çıkartırsın.

(Kur'ân; 3:27)

Eğer hâlâ o hassas ve narin vücudunuzu sevip

beğeniyorsanız, o zaman benim kitabımı okumayın.

(Boehme)

"Ne şekilde olursa-olsun, her durum değişimi, bakış yönüne göre, hem bir ölüm hem de bir doğumdur. Önceki duruma göre ölümdür, sonraki duruma göreyse doğumdur. İnisiyasyon genel olarak bir «ikinci doğum» şeklinde tanımlanır ki gerçekten de öyledir. Fakat bu «ikinci doğum» zorunlu olarak dindışı dünyadaki ölümü de kapsar." (Guenon; *Aperçus sur L'Initiation*, s. 182-183)... Dolayısıyla tam ve etkili bir inisiyasyonun gerçekleşmesini ifade eder. Çünkü söz konusu ölüm, aşağıdaki pasajlarda da görüleceği üzere, kelimelerle ifade edilebilecek bir şey değildir. Guenon aynı paragrafta her durum değişiminin karanlıklarda gerçekleştiğinin dikkate alınması gerektiğini de belirtir. Bu, nefsi ruhtan ayıran "karanlık gece"dir; kişinin henüz hayattayken tıpkı Mevlânâ'nın dediği gibi, "ölü bir adamın yürüyüşü" ile yürüyerek başarıyla tamamlanması gereken bir süreçtir karanlık gece.[28] Çünkü şurası bir gerçek ki kişi yanılsama karşısında ölü gibi davranmadıkça gerçekliğin içerisinde yaşayamaz; muhakkak ki "Benim krallığım bu dünyaya ait değildir", "Et ve kan Tanrı'nın melekûtunu miras olarak alamaz" ve "Dünya ile dost olmak Tanrı'ya düşman olmaktır"... "İnsanda öldürülmesi ya da yok edilmesi gereken bir şey vardır. Bu şey arzuları temsil eden nefstir, onun uç noktası ise şehvanî bedendir." (Schuon; *L'Oeil du Coeur*, s. 209)... Hermes de "Ölümün sebebi şehvanî arzulardır" derken Buda ile aynı görüşü belirtir: "Mahlukat şehvet yüzünden ıstırap çeker, varoluşun altı evresinde azâb görür; insanlar tekrar tekrar mezara girerler." (Saddharma-pundarika; II, 63) [29]... Ölümden kaçış yoktur; ya kişi arzularını ölüme yollar, ya da arzuları kişiyi ölümün krallığına teslim ederler. "Zât'ımızı kelimenin tam manasıyla özdeşleştirebileceğimiz başka bir şeyin olmadığını idrak etmemiz, ölmüş nefsimizi bir basamak olarak kullanmakla mümkün olur ancak."[30] (Coomaraswamy; *Hinduism and Buddhism*, s.63)... Mezarına şu sözlerin yazılabileceği kişiye ne mutlu: Hic Jacet nemo (Burada hiç kimse yatıyor). (*a.g.e.*; s.30)... Eğer bu bölümdeki metinlerden bazıları anlaşılamayacak derecede ağırsa, aynı konunun üçüncü bölümün belirli bazı paragraflarında mümkün olduğunca daha karmaşık ve ağır bir şekilde işlendiği görülecektir. Fakat "Zât, idraki zayıf olanların erişebileceği bir şey değildir." (Alain Danielou; *Yoga*, s.17)... "Bir usturanın keskin ağzı gibidir bu yol, aşılması epey zordur. Bilge kişi bunu belirtir açıkça." (*Katha Upanişad*; III, 14)...

"Şu ân hepimiz bıçak sırtındayız, ya zavallı bir şekilde mahvolmak... Ya da yaşamak." (*İlyada*, Bölüm 10)... "Cehennem'in dipsiz uçurumları arasında dar bir yol. Bir kılıcın ağzı kadar ince ve keskin." (*Gülşen-i Râz;* çev. Lederer, s.66)... "Bu marifet düzeyine ulaşana kadar ne dikenli çalılar ve keskin kılıçlar vardır!" (Cîlî; *İnsan-ı Kâmil*, çev. Burckhardt, s.38)... Tibet geleneğindeki "kestirme yol"la ilgili olarak Marco Pallis şöyle yazar: "Bu yolun tehlikelerine göğüs gerebilmek ürkek kalplerin yapacağı bir şey değildir." (*Peaks and Lamas*; s. 144)... "Cesâretsiz kimseler manevî hayat için kesinlikle elverişli değildir." (Swami Sivananda; *Yogie Exercises*, s. 97)... İslâm maneviyatında Sûfî "elinde kızgın bir korla yürüyen kişi" olarak tanımlanır. William Law'a göre "Dinde kesin olan şey, insanın doğasını yozlaştıran her şeyden kaçmasına yönelik bir davranış tarzıdır ki bu da ancak bedensel tutkulara son vererek olgunlaşmayı amaçlamakla mümkündür." (*Hobhouse*, s. 20)... Bir Kızılderili kadın şamana, «kişinin manevî bir yolda mutlak bir selâmete ne zaman erişebileceği» sorulur; kadın da cevap olarak «küçük bir kül tablasını» gösterir. Yine şunu unutmamak gerekir ki burada belirtilen ölüm, Aziz Joseph'in koruyucusu olduğu "mutlu ölüm"dür, çünkü bu ölüm gerçek hayatın, ölümsüzlüğün ve sonsuz saadetin eşiğindedir. "Bu bir ölüm değil, bir... Dönüşümdür." (Boehme; *Sig. Rerum*, XI, 35)... Benlik duygusunu öldürmek, endişe ve sıkıntıları bir kenara atıp mutlak bir huzur ve sükûnete ulaşmaktır.

Ölmeden Önce Öl

Ölmeden önce ölün!

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

Ölmeden önce öl ki ölüm geldiğinde mahvolmayasın.

(Angelus Silesius)

Yaşayabilmek için öl Callimachus...

(Yuhanna'nın İşleri; 76)

Yaşarken
Ölü bir insan ol.

(Bunan Zenji)

Ey akıl, ebedî hayatı kazanmak için daima ölümün yolunda yürü.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Kişi öldüğünde, yaşayanlar üzülürler. Üzüntüden kurtulmanın yolu yaşamamaktır. O takdirde geriye kim kalır acı çekecek? Benlik ölmelidir. Başka yolu yok bunun.

(Sri Ramana Maharshi)

O ölemez, çünkü öldüğünde yaşayabilmek için ölümden önce öldü.

(Daniel von Czepko)

Ey Ana, zaten ölü olan birini öldürmekte ne kadar başarılı olabilirsin?

(Sri Ramakrishna)

Ben ne bir Brahmin, ne bir raja'nın oğlu ya da tüccar, ne de herhangi bir şeyim. Bu dünyada hiçbir şeyi olmayan bir bilgeyim ben; evsiz-barksız, benliğimden tamamen sıyrılmış... Bana soyumu-sopumu sormak saçma olur.

(Suttanipata; 455-456)

Sûfî o kimsedir ki nefsen ölüdür, Hakikat'te yaşar; insanî vasıfların pençesinden kurtulmuş ve gerçekten (Allah'a) ulaşmıştır.

(Hucvirî)

Bu çamurlu yolu aşmış, bu geçit vermez dünyayı ve onun boş şeylerini geçip karşı kıyıya ulaşmıştır; ben ona gerçekten Brahmana derim.

(Dhammapada; 414)

Bir serçenin ölümünde bile bir bildiği vardır kaderin. Şimdi olacak olan bir şey yarına kalmaz; yarına kalacaksa, o zaman bugün olmaz. Bütün

mesele hazır olmakta... Madem hiçbir insan bırakıp-gideceği şeyin gerçekten sahibi olmamış, öyleyse erken bıraksa ne çıkar.

(Shakespeare; Hamlet, V, 2,232)

Tanrı'yı Ancak Ölü Kimse Bilebilir

Et ve kan Tanrı'nın egemenliğini miras alamaz, çürüyen de çürümeyeni miras alamaz.

(Korintliler-1; 15:50)

Vücudunu mucidine feda et! Mukabilinde büyük bir fiyat alacaksın.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Tamamen ölü olanlardan başkası Tanrı'nın egemenliğine giremez.

(Eckhart)

Varlığına son vermeksizin hiçbir mahlûk tabiatın daha üst bir seviyesine erişemez.

(Aquino'lu Aziz Thomas)

Size doğrusunu söyleyeyim: Buğday tanesi toprağa düşüp ölmedikçe yalnız kalır, ama ölürse epey ürün verir. Canını seven onu kaybeder, ama bu dünyada canından nefret eden onu ebedî hayat için saklar.

(Yuhanna; 12:24-25)

Yaşamak istiyorsan, hayatından vazgeç.

(Tibet Geleneği)

Eğer Zen'i tam olarak öğrenmeyi istiyorsan, o zaman bir an önce hayatından vazgeçip doğruca ölüm çukuruna dalmalısın.

(Yekiwo)

Kusursuz birliğe öncülük etmelidir ölüm.

(Philalethes)

Kabir, ebediyete yapılan yolculuğun ilk durağıdır.

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

Tanrı'nın kapısı yokluktur.

(Chuang-tse)

Hayata sarılanlar ölür, ölüme meydan okuyanlarsa yaşar.

(Uyesugi Kenshin)

Ektiğin tohum ölmedikçe yaşama kavuşmaz.

(Korintliler-1; 15:36)

Hayata sahip olmak için ölümü aramam gerek,
Ölümü ararken belki hayatı bulabilirim.

(Shakespeare; Kısasa Kısas, III, 1,42)

Her ne olursa-olsun, insan eğer bir şeyi kaybetmekten korkuyorsa, sonunda onu mutlaka kaybeder; ama eğer o şeyden vazgeçmeyi istiyorsa, o zaman o şeyi elde eder. Öyleyse, çevrenizdeki insanların iyiliği için hayatınızdan vazgeçmeye hazır olun.

(Toyo Tenshitsu)

Hiç kimse; yeniden doğmadıkça kurtuluşa eremez.

(Hermes)

Bir kimse yeniden doğmadıkça Tanrı'nın egemenliğine giremez.

(Yuhanna; 3:3)

Ölümümde hayat var

(Hallâc-ı Mansur)

Sen nasıl ölmeden O'nun hayatını miras almayı düşünebilirsin?

(Angelus Silesius)

Mesih'le beraber çarmıha gerildim. Artık ben yaşamıyorum. Mesih bende yaşıyor.

(Galatyalılar; 2:20)

Mahlûk kendini terk etmelidir ki Yaratıcı onun içine girebilsin. Böylece güvende olmuş olur.

(Theologia Germanica; 53)

Benim gittiğim yere siz gelemezsiniz.

(Yuhanna; 8:21)

İbadetin en üstünü ruhun bedeni ve dünyayı terk etmesidir, böyle söyler eskiler. İbadet sırasında insan madde ve suretten sıyrılır. Bu hâldeyken kendini terk etmemiş olmak, ruhen değil bedenen ibadet etmektir gerçekte.

(Aziz Maximus)

İfnâ olmayan kimse gelinin o güzel yüzünü göremeyecek.

(Ebu'l-Mevâhib Şâzelî)

Nefs kendini öldürmelidir.

(Eckhart)

Ne ben ne de bir başka ölümlü
Mutlu olacak mezara girene kadar herhangi bir şeyle.

(Shakespeare; 2. Richard, V, 5,39)

Kendini reddedebilmek, tam bir teslimiyetle Tanrı'ya teslim olmak; kendini unutmak ve yalnızca Yaratıcı'nın iradesini dikkate almak; ancak kendi hiçliğinde ve Ulûhiyet'in her şeyliğinde muzaffer olmak sadece iyi bir insana özgü karakterdir. Ama aslında onun bu hiç oluşu her şey olmanın yegâne yoludur, onun hiçbir şeye sahip olmayışı her şeye sahip olmanın en esaslı yoludur.

(Platoncu John Smith)

Kişinin Tanrı'yı görmek için ölü olması gerekir.

(Eckhart)

Sizler ölmedikçe Rabbinizi göremezsiniz.

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

Ölümlü olan ölümsüz olana, geçici olan kalıcı olana, bozulan bozulmayana yakınlaşamaz.

(Hermes)

Kişi bireyselliğini sürdürdüğü müddetçe Tanrı'yı göremez.

(Sri Ramana Maharshi)

Ölmüş kişi günahtan özgür kılınmıştır.

(Romalılar; 6:7)

Bedensel zevkler peşinde koşan cahil kişiler
Her şeyin etrafını kuşatan ölüm tuzaklarına doğru yürürler.
Fakat ölümsüzlüğü bilen bilge kişiler
Geçici şeylerin peşinden koşmazlar.

(Katha Upanişad; IV, 2)

Bu dönüşüm o kadar kutsaldır ki karanlıkta gerçekleşmesi gerekir.

(Kara Geyik)

Kalk ey asil ruh! Kendinden o kadar uzaklaş ki bir daha asla yakınlaşmayasın ve Tanrı'ya o kadar yakınlaş ki bir daha asla uzaklaşmayasın.

(Eckhart)

Ölme Sanatı

Gerçek filozoflar daima ölüm için alıştırma yapmakla meşguldürler.

(Platon; Phaidon)

Bu dünyanın aslanı yaşamak için bir av ve geçim vasıtası arar, Rabb'in aslanı ise hürriyet ve ölümü arar.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Ölümü hatırlatan bir şeye sahip olmak iyidir bizim açımızdan, çünkü dünya hayatının faniliğini anlamamızı sağlar; bu sayede ölüme hazırlıklı oluruz. Ölüme en iyi hazırlanan kimse, her şey olan Wakan-Tanka'ya (Tanrı'ya) kıyasla kendisinin bir hiç olduğunu bilen kimsedir. Bu kimse gerçek dünyanın da farkındadır.

(Kara Geyik)

Ölüme hazırlıklı olmak iyidir. Kişi sürekli Tanrı'yı düşünmeli, ömrünün son yıllarında uzlete çekilip O'nun ismini terennüm etmelidir. Bir fil eğer yıkandıktan sonra sakin durursa, bir daha toza-toprağa bulanmaz.

(Sri Rmakrishna)

Felsefe bir ölüm alıştırması değil midir?

(Platon; Phaidon, 81 A)

Dünyada bir yolcu ya da bir misafir gibi ol, kendini ölü farzet!

(Hz. Muhammed -S.A.V.-)

Yeryüzünde kendini bir ölü gibi, tüm dünyanın çarmıha gerdiği biri gibi gör.

(Mesih'in Taklidi; III, 14)

Bu kişilerin hepsi imanlı olarak öldüler. Vaat edilenlere kavuşamadılarsa da bunları uzaktan görüp selâmladılar, yeryüzünde yabancı ve komik olduklarını açıkça kabul ettiler.

(İbrânîler; 11:13)

Cemaat içerisinde kendimi şimdiden ölü gibi görmeye gayret ediyorum. Böylece her şey birbirinden farksız ve önemsiz bir hâl alıyor ve huzurumu, sükûnetimi korumuş oluyorum.

(Rahibe Consolata)

Şimdiden dünyaya karşı ölü gibi olmayı öğren ki ileride Mesih'le yaşamaya başlayabilesin.

(Mesih'in Taklidi; I, 23)

Dünya geçicidir. Kişi daima ölümü hatırlamalıdır.

(Sri Ramakrishna)

Ölüm sarhoşluğu mutlaka gelir.

(Kur'ân; 50:19)

Ey akılsız! Bu gece canın senden istenecek.

(Luka; 12:20)

Zor günler gelmeden,

"Zevk almıyorum" diyeceğin yıllar yaklaşmadan önce,
Gençlik günlerinde Yaratıcı'nı hatırla.

(Vaiz; 12:1)

Ne zaman bir insanın öldüğünü görürsen, senin de aynı yoldan geçeceğini düşün.

(Mesih'in Taklidi; I, 23)

Ey insan! Ölümü hiçbir zaman aklından çıkarma.

(Ensârî)

Yaptığın her işte ölümü hatırla, böylece günahlardan uzak durmuş olursun.

(Ecclesiasticus; VII, 40)

Size hayatı veren Allah'tır, ardından sizi öldüren yine O'dur; sonra da kendisinde şüphe olmayan kıyamet günü hepinizi bir araya toplar. Ama insanların çoğu bu gerçeği bilmezler.

(Kur'ân; 45:26)

Ölüm tıpkı yaydan fırlamış bir ok gibidir, hayatın ancak bu ok sana erişene kadar devam eder.

(Hermes)

Daha kişinin doğduğu günün sabahında belirir onun ölümünün alâmetleri,
Devamlı teyakkuz hâlinde olun, boşa zaman harcamayın, ey Tingri ahalisi...
Geçicidir bu dünya, her şey sürekli değişir, dönüşür;
Uzun bir yolculuk için şimdiden hazırlık yapın, ey Tingri ahalisi.

(Phadampa Sangay)

Hayatın tehlikeye girmeden, acılara maruz kalmadan ve zihnin berraklığını kaybetmeden önce iyilik için mücadele et.

(Kularnava Tantra; I, 27)

Yaşamak isteyen kişi ölüm saatini düşünmeye çalışsın ve henüz gündüzündeyken gecesinin gelişinden korksun.

(Shekel Hakodesh; 117)

Ne tuhaftır ki kişi diğer insanların öldüğünü görür de, yine de ölümü aklına getirmez.

(Hz. Ali)

Bir samurayın en önemli ve en temel fikri ölümdür. Bir günün doğuşundan diğer günün son dakikasına kadar gece gündüz ölümü hatırlamalıdır.

(Daidoji Yusan)

Anladık ki bir şeyin saf bilgisine ulaşmak istiyorsak, o zaman bedeni terk etmemiz gerekir.

(Platon; Phaidon)

Zen'in bütün sırrı doğum ve ölüm hakkında ciddî şekilde düşünmekten ibarettir.

(Thakeda Shingen)

Ey inananlar! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın. Bunu yapanlar zarara uğrayanlardır.

Ömrü sona eren kişinin "Rabbim bana biraz süre tanısan da ben de sadaka verip iyilerin arasına katılsam!" diyeceği zaman gelmeden önce, size rızık olarak verdiklerimizden infak edin.

Allah, eceli gelen bir insanın ölümünü asla ertelemez. Allah bütün yapıp-ettiklerimizden haberdardır.

(Kur'ân; 63:9-11)

Birinci soytarı: Bir kazma ve bir kürek
Bir de kefen olmalı sarınacak.
Özel olarak kazılmış bir de çukurun varsa,
Bundan daha iyi biryer olur mu senin gibi misafire?
(Yine bir kafatası fırlatır)

Hamlet: İşte bir tane daha. Belki bir avukatın kafatasıdır bu da. O kelime oyunları nerede şimdi? İnce ayrıntılar, davalar, tapu senetleri, hileler... Bu kaba herifin pis küreğiyle kafasına vurmasına nasıl razı oluyor da şiddet kullanmaktan dava açmıyor ona? Hımm. Bu adam belki bir arsa alım-satımcısıydı zamanında. Nerede peki şimdi o ipotekler, sözleşmeler, cezalar, kefiller? Nerede hacizler? O kurnaz kafası toz-toprakla dolmuş. Bunu mu kazandı para cezalarından? Bu mu hacizlerden elde ettiği kazanç? O çifter-çifter kefilleri neye kefillik edecekler şimdi? Topu topu bir çift senet kadar bile olmayan şu yere mi? Bıraktığı malların tapuları bile ancak sığar buraya. Şu talihe bak ki sahibine de o kadar yer düşüyor.

(Shakespeare; Hamlet, V, 1,100)

"Ben" Şuurunu Ortadan Kaldırmak

Ahmak insan "benlik" fikrini tasavvur eder, akıllı insan ise "benlik" fikrinin inşâ edilebileceği hiçbir yer olmadığının bilincindedir.[31]

(Asvaghosha)

"Ben" ve "Benim" duygusu cehaletin ürünüdür.

(Sri Ramakrishna)

"Ene"yi yırt; "Hüve"yi göster! ("Ben"i yırt; "O"nu göster!)

(Bediüzzaman Said Nursî)

Daima Zât'ı gören kimse "Ben" diye bir kelime kullanmaz.

(Shiva Samhita; V, 208)

"Ben" ve "Benim" düşüncesini tamamen anlamsız bulan bir kimse Zât'ı bilen kimsedir.

(Sri Sankaracharya)

"Ben neyim? Dünya nedir?"... Hakikate dönük bu arayış bir ateştir. Kendini bedenle özdeşleştiren sahte "ben"i yakıp yok et bu ateşte. Ancak o zaman Atman'da baki kalabilirsin.

(Yoga-Vasishtha)

Bu "ben" bir yanılsamadır, düşüncemizden ve hayatımızdan çıkarılması gerekir.

(Swami Ramdas)

Tefrik ve muhakeme sürecinin sonunda ortaya çıkan samadhi hâlinde "ben" diye bir şey söz konusu olamaz. Ama bu hâli sürdürmek oldukça zordur; "ben şuuru" yok olmamakta o kadar ısrarlıdır ki insan bu yüzden tekrar tekrar doğar.

(Sri Ramakrishna)

Bu "ben" ve "sen" bir perdedir,
Yerle gök arasında...

(Şebüsterî)

Sıradan insanda "ben" duygusu asla yok olmaz. Aswttha ağacını kessen de, ertesi gün yeniden filizlenir.

(Sri Ramakrishna)

Şeyhe (Ebû Said'e) sordular: "Kötü nedir? Kötünün kötüsü ne demektir?"... O da şöyle cevap verdi: "Kötü sensin, kötünün kötüsü ise senin bunun farkında olmamandır!"...

(Ebû Said b. Ebu'l-Hayr)

"Ben ben'im" şuuru aynen gecenin gölgesi gibidir, gerçek bilginin güneşi doğduğunda bu gölge yok olup gider. Kendinin veya diğer insanların ne varlığını ne de yokluğunu düşün. Olumlu ya da olumsuz varoluşla kafanı meşgul etme, zihinsel sükûnetini koru ve sebep ile tesir arasında fark gözetme.

(Yoga-Vasishtha)

Balçıktan yapılmış şu beden putunu kır ki Güzel'in yüzünü görebilesin.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Brahman'ın Bilgisi'ni elde etmek kolay bir şey midir? Düşünce yok edilmedikçe bu mümkün olmaz. Guru (üstat) öğrencisine şöyle der: "Bana zihnini ver, ben de sana Bilgi'yi vereyim."... Bir insan, düşüncesini yok ettiği anda Brahman'ın Bilgisi'ne erişir. Hep "ben, ben" diyen o benlik, düşüncenin ortadan kalkmasıyla ölür.

(Sri Ramakrishna)

Zihnin varlığı "Ben"e bağlıdır; "Ben"in varlığı da zihne... "Ben" zihnin bir düşüncesidir sadece; "Ben" ile zihin özdeştir. "Ben" yok olduğu takdirde, düşünce de yok olur; aynı şekilde düşüncenin yokluğu da "Ben"in yok oluşuna bağlıdır. Düşünceyi gerçek bilgi (tattva-jhana) vasıtasıyla, "Ben"i de "Ben Brahman'ım" şuuruyla ortadan kaldır ve bunu sürekli ve yoğun bir meditasyonla tekrarla. Zihin ortadan kalkıp düşünce faaliyeti son bulduğunda; isim ve suret (nama-rupa) kaybedilir ve böylece hedefe ulaşılmış olur.

(Swami Sivananda)

Benliğe dayanan düşünce Tanrı'ya düşmandır... Benliğin denetiminde olanlar Tanrı'yı hoşnut edemezler.

(Romalılar; 8:7-8)

Doğum-Ölüm Döngüsü

Çünkü doğmuş olanın ölümü kesindir, ölmüş olanın da doğumu kesindir. Öyleyse kaçınılmaz olan için üzülme.

(Bhagavad-Gita; II, 27)

Yaşam ölümden gelir, ölüm de yaşamdan.

(Platon; Phaidon, 72 A)

Bir şeyin yok olması, diğerinin ortaya çıkmasıdır.

(Dünyanın Görkemi)

Nasıl ki ölümlü bedenimizin içinde çocukluktan gençliğe, gençlikten de yaşlılığa geçen bir öz varsa, bu öz ölümden sonra da bir başka bedene geçer; bilge kişi bu konuda asla aldanmaz...

Nasıl ki bir insan eskimiş elbiseleri çıkarıp yenilerini giyerse, bu öz de aynı şekilde eskimiş bedenleri çıkarıp yenilerine bürünür.

(Bhagavad-Gita; II, 13,22)

Bil ki bu beden bir elbise gibidir. Öyleyse, git elbiseyi giyeni ara, elbiseyi yalama!

Sende bedensiz bir beden var. Öyleyse, canın bedenden çıkmasından korkma.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Şunu iyi bil ey sevgili Prens, nasıl ki güneş bu yarımkürede battıktan sonra diğer yarımküreyi aydınlatmaya devam ediyorsa, aynı şekilde senin idrakin de bu hayattaki koşusunu tamamladıktan sonra parlamaya devam edecek.

(Yoga-Vasishtha)

Yaşlılık veya hastalık nedeniyle beden zayıflamaya başladığı zaman Atman tıpkı bir incirin, bir mangonun ya da bir banyan meyvesinin sapından ayrılması gibi bedenin organlarından ayrılır ve yeni bir yaşantıya başlamak için başka bir bedene girmek üzere yeniden doğuşa gider.

(Brihad-Aranyaka Upanişad; IV, 3,36)

Hiç kimse hiçbir zaman doğmaz ya da ölmez. Kişinin doğum ve ölümünü, bir bedenden diğerine ve diğer dünyalara geçişini tasavvur eden, zihindir.

(Yoga-Vasishtha)

Gerçekte ne gelmek vardır ne de gitmek...
Gelmek gitmekten başka nedir ki?

(Şebüsterî)

Meleklerin Yeniden Kaynağa Dönüşü

Bir kimse ölürken sesi zihnine, zihni nefesine, nefesi ateşe, ateş de o en yüce varlığa karışır.

(Chandogya Upanişad; VI, 8,6)

Kendimdeki İlâhî Olan'ı Herşeyde'deki İlâhî Olan'a geri vermeye çalışıyorum.

(Plotinus; Ölüm anındaki son sözlerinden)

Ölüm anında yalnızca beni düşünen kişi doğruca bana gelir. Bunda şüphe yoktur.

(Bhagavad-Gita; VIII, 5)

Kendilerine vaz'edilen kânunun yolunu izleyenler aşılması zor olan ölüm ülkesini aşıp öteye geçeceklerdir.

(Dhammapada; 86)

Atman şekilsiz, sessiz, kalıcı, tatsız, sürekli, kokusuz, ezelî ve ebedî, her şeyden daha büyük ve değişmezdir. Onu tanıyan kişi ölümden kurtulur... Bu sırrı tam bir bağlılıkla Brahmanların meclisinde ve ölülerin anısına düzenlenen törenlerde söyleyen kimse ölümsüz olur.

(Katha Upanişad; III, 15,17)

Ölüm anında üstün bir zihinsel sükûnetle beraber kararlı bir iman da gerekir.

(Gampopa)

Mutlu Ölüm

Öyle kimseler vardır ki onlar için ölüm, susamışlara verilen bir bidon su gibidir âdeta.

(İbn-i Arabî)

Sizden (Druid'lerden) öğrendik ki... Ölüm son değil uzun bir hayatın merkezidir.

(Lucan)

Ölüm, âşığı maşukla birleştiren bir köprüdür.

(Abdülaziz b. Süleyman)

İyi bir isim hoş kokulu bir merhemden ve ölüm günü doğum gününden iyidir.

(Vaiz; 7:1)

Âşığın çimdiği gibidir ölümün darbesi,
İncitir ama yine de hoştur.

(Shakespeare; Antonius ile Kleopatra, V, 2297)

Senin ölümden korkman aslında kendinden korkmandır, kaçtığın şeye bir bak!

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

1.Gardiyan: Haydi efendim, ölmeye hazır mısınız?

Posthumus: Çoktan beri hazırım, ne bekliyoruz?

1.Gardiyan: Efendim, ölünce siz ne tarafa gideceğinizi bilmiyorsunuz.

Posthumus: Sana şunu söyleyeyim dostum. Benim gideceğim yolda kimsenin kendisine yol gösterecek göze ihtiyacı yoktur; tabî gözlerini kapayıp onları kullanmak istemeyenler başka.

1.Gardiyan: Asılmaya bu kadar hevesli başka bir insan daha görmedim hayatımda, sanki darağacıyla evlenip minik darağaçları getirecek dünyaya.

(Shakespeare; Cymbeline, V, 4,153)

... Ey mutlu hançer!
Senin kının burası; kal orada, ben de öleyim.

(Shakespeare; Romeo ile Jüliet, V, 3,169)

Tse Kung hemen yanlarına gidip şöyle dedi: "Bir ölünün huzurunda nasıl böyle şarkı söyleyebiliyorsunuz? İyi bir davranış mı bu?"

İki arkadaş bakışıp gülmeye başladılar: "Ne anlar bu adam iyi davranıştan acaba?"

Bunun üzerine Tse Kung geri dönüp Konfüçyus'a gitti ve anlatmaya başladı: "Ne biçim insan bunlar böyle?.. Cenazenin yanında oturmuş şarkı söylüyorlar, hiç üzgün bir hâlleri yok..."

Konfüçyus da şöyle cevap verdi: "Onlar maddî şeylerin ötesinde hareket ederler, bense maddî sınırlarla kayıtlanmış bir hâldeyim, sonuçta yollarımız ayrı. Taziye ziyaretine seni göndermekle ahmaklık ettim. Onlar kendilerini Yaratıcı'nın yoldaşları olarak görürler ve kâinattaki Tek Ruh ile beraber hareket ederler. Hayatı bir guatır ya da bir fazlalık, ölümü de bir tümörün patlaması olarak telakki ederler. Yaşam, ölüm ve bunun sonuçları bu tür kimseleri nasıl alâkadar etsin? Onlar suretlerini çeşitli unsurlardan ödünç olarak alır ve hepsini bir vücudun bilinen suretine yerleştirirler, bu yüzden de iç organlarının bilincinde değildirler; görme ve işitme duyularını da bir kenara bırakmışlardır. Başlangıcı ya da bitişi belli olmayan bir döngünün içerisinde öteye-beriye gezinir-dururlar, hareket ederler. Bu gibi kimseler sıradan halka özgü görgü kurallarına riayet etme konusunda kendilerini nasıl telâşa soksunlar?.. (Onlar) İnsanların gözünde gariptirler ama Tanrı'nın gözünde normaldirler. Dolayısıyla eskilerin dediği gibi: Göğün en değersiz şeyi yeryüzünün en iyi şeyi olur; yeryüzünün en iyi şeyi de göğün en değersiz şeyidir.

(Chuang-tse)

İnsanlığın efendisi (Hz. Muhammed -a.s-) doğru söylemiştir: "Dünyadan geçip giden kişinin

Ölüm yüzünden bir derdi, bir kederi yoktur. Elindeki fırsatı kaçırdığından dolayı yüzlerce kederi vardır."

O, kendi-kendine der ki: "Neden her nimetin ve servetin ambarı olan ölümü temel gayem hâline getirmedim?

Şaşkınlığım yüzünden bütün ömrüm boyunca hayalleri gaye edindim, onlar da ecel gelince yok olup gittiler."

Ölmüşlerin üzüntüsü ölümden dolayı değildir; onlar niçin hayallere, suretlere kapılıp-kaldık diye üzülürler.

(Mevlânâ Celâleddin Rûmî)

Gerçek bilge ne yaşayanlar ne de ölüler için üzülür.

(Bhagavad-Gita; II, 11)

Securitas (korkudan kurtulmak); fiziksel ölümle ilgili kesin bir fikir üzerinde zihni sabitlemekle mümkündür.

(Hermes)

Bedenlerimiz aldatıcı ve geçicidir, ona gereğinden fazla özen göstermemeliyiz.

(Gampopa)

Ölümü Öldüren Ölüm

Yok edilecek son düşman ölümdür.

(Korintliler-1; 15:26)

Ey ölüm; ben senin için bir ölüyüm.

(Boehme)

Bir ölünün gömdüğü ölü, yat orada sen.

(Shakespeare; Romeo ile Jüliet, V, 3,87)

Ölüm yok edildi, zafer kazanıldı.
Ey ölüm! Nerede senin dikenin? Ey mezar! Nerede senin zaferin?

(Korintliler-1; 15:54-55)

Sizlere müjde; ölüm yokluk değil, yok oluş değil, yıkım değil, sönmek değil, ebedî bir ayrılık değil, tesadüf değil, kimin yaptığı belli olmayan bir yıkılış değil... Sonsuz merhamet ve hikmet sahibi olan Rabb'in seni terhis etmesidir. Âlemini değiştirmesidir. Ebedî saadet âlemine ve aslî vatanına bir sevkiyattır. Siz yokluğa, hiçliğe, karanlığa, unutulmaya, çürümeye, dağılmaya gittiğinizi zannedip yanlış düşünmeyiniz. Siz fenaya değil bekaya gidiyorsunuz. Karanlığa değil nûr âlemine geçiyorsunuz. Yokluğa değil daimî bir varoluşa sevk olunuyorsunuz.

(Bediüzzaman Said Nursî)

Allah yolunda öldürülenlere "ölüler" demeyin. Onlar diridirler ama siz bunun farkına varamıyorsunuz.

(Kur'ân; 2:154)

Yaşayan bir ölü görmek isteyen Ebubekir'e baksın.

(Hz. Muhammed)

Yaşayan ben değilim, bende yaşayan Tanrı'dır.

(.........)

Beni arayan Beni bulur. Beni bulan Beni tanır. Beni tanıyan Beni sever. Beni seveni Ben de severim. Ben sevdiğimi alırım. Ben aldığımı mükâfatlandırırım. Onun mükâfatı Kendi Zatımdır.

(Kudsî Hadis)

[1] DİN'in ikinci boyutu göreceli olup bu veçhesiyle DİN bir çeşitlilik-farklılık içerir. Örneğin; her vahiyde, ibadette yönelinen bir yön vardır. Bu yönelme aslen manevi olup buradaki yön hakikat açısından MERKEZİ-İLKEYİ-KAYNAĞI sembolize eder. Bununla birlikte yönelinen yön zahiri olarak farklılık arzeder. "Doğu da batı da Allah'ındır. Nereye dönerseniz dönün Allah'a dönmüş olursunuz. "(Bakara, 115) Yine her vahiyde namaz (Yaradana yöneliş, O'nun sonsuz-mükemmel Varlığı karşısında acz ve fakrının farkında olarak yakarış) vardır. Ancak namaz şekilleri, tarzları, usulleri farklıdır. Her vahiyde oruç (göreceli ve geçici olarak âlemden kesilerek MUTLAK ve EBEDİ olanı tercih) vardır. Ancak orucun şekli, zamanı, tarzı farklı farklıdır. (Bu arada şunu da kesinlikle belirtmek isteriz ki modern-naif ve duygusal bir bakış açısının eseri olan "dinleri birleştirip tek bir din yapmak" şeklindeki eklektik anlayış tamamen yanlış olup ne ilahi iradeye ne de hikmete uygundur. Tekrar ifade etmek gerekirse; Hakikat düzeyinde DİN tektir. Bu DİN; MUTLAK-TEK ve MÜKEMMEL OLANA TESLİMİYETTİR (İSLAM). Şeriat ve minhac yani ibadet ve Allah'a yöneliş yolları çok ve çeşitlidir. Bunları birleştirmek en hafif ifadesiyle duygusal bir naiflik veya hikmetten yoksun kaba bir rasyonalizmdir.)

[2] Bu noktada Musa ve Hızır kıssası hatırlanmalıdır.

[3] Guenon: *Aperçus sur L'initiation*, s. 278. Burada muhtemelen bazı modern evrimcilerin insanın ilk hâlini, henüz düşünme yeteneğine sahip olmayan mutlu bir hayvanın vâroluşsal ve subrasyonel kendiliğindenliğiyle bir tutarak kendi hipotezlerini Düşüş doktriniyle uzlaştırma gayretlerinin kendi hayallerindekinin dışında hiçbir temeli olmadığı vurgulanıyor olsa gerek. "Tanrı'nın sureti" mutlu bir hayvanın sureti değildir. Buradaki yanılgı akıl ile içgüdü arasındaki farkı görememekten kaynaklanıyor. Bununla ilgili olarak meselâ Hermes, "İrrasyonel hayvanlarda akıl yerine içgüdü vardır" diyerek bu ayrımı net bir şekilde ortaya koyar. (*Hermetica*; I, 225)... Demek ki bir hayvanın "aklı" tamamıyla onun içgüdüsünde yer alır, âdeta bir elmasın "zekâ"sının onun parlaklığında olması gibi. (Krş. Schuon: *De L'Unite Transcendante des Religions*; III, 6)...

[4] Bu ve bunu izleyen diğer bölümlerde, fıtrî duruma ve üstün varlık hâllerine geniş ölçüde değinen pasajlar temel ya da "vâroluşsal" mantığa göre değil, öğretisel mantığa göre yer alır. Çünkü analoji (benzerlik) kuralları gereği, tek bir semboller dizisi aynı anda gerçekliğin birbirinden farklı seviyelerine işaret edebilir ve her durumun işaret ettiği fikir "seviye"sini tam olarak belirlemeye kalkışmak, eğer imkânsız değilse,

cüretkârlık olur. (Krş. Sembolizm ve Kutsallık bölümlerinin giriş kısımları)...

[5] Hıristiyanlıkta ifade edildiği şekilde, Bakire'nin aracılığı olmadan hiç kimse Mesih'e ulaşamaz ya da İslâmiyet'in belirttiği gibi, Peygamber'in aracılığı olmadan hiç kimse Allah'a ulaşamaz.

[6] Aynı bölümde atıf yapılan diğer (özellikle Taocu) pasajlar gibi, bu pasaj da gerçek anlamda tüm âlemlerin merkezinde yer alan Saf Varlık'tan bahsediyor; fakat metnin öğretisel manasını bizim bireysel hâlimizle kavramamız mümkün olmayabilir, çünkü insanî mertebenin merkezi, bireysel şartlarının gerektirdiği sınırlar çerçevesinde, tüm mertebelerin merkeziyle özdeştir; bu merkez tüm âlemleri birbirine bağlayan Tek Eksen'in (ruh, nefes, iplik, güneş ışını) üzerinde bulunur.

[7] Materia Prima (ve onunla özdeşleştirilen fıtrî durum) ile ilgili olan bu methiyenin manası şu şekilde izah edilebilir: Tabiat burada yedi (gezegensel ya da metalik) vasfın kaynağı olan aslî ve dolayısıyla ilk ya da "sentetik" tabiatı temsil eden tek oğlundan (Civa'dan) bahsediyor. Bu aslî tabiat, (dışsal olan) her şeyi belirlemesinden önce tek bir cevherdi. Bu aslî tabiat "özün özü"dür, dört unsur ondan meydana gelir; şekilsiz bir ruhtur, ama zahirî boyutla ilişkisi hâlâ devam ettiğinden aynı zamanda bedendir. Bir erkek olarak bireysel durumla faal bir ilişki içerisindedir, ama öz (puruşa) ile olan ilişkisinde (prakriti sıfatıyla) oynadığı maddî, pasif rolden dolayı aynı zamanda kadındır; fıtrî masumiyet açısından bir çocuk gibidir, fakat insanî durumun fatihi ve Kral'ı olarak oynadığı merkezî rol açısından bir yetişkindir. Kuş gibi kanatlı bir hayvandır, burada kanatlı hayvan (ister aslan ve ejderha, isterse grifin olsun) "hareketsiz uçucu"yu ya da kükürt ile cıva arasındaki birliği simgeler. Zuhur açısından bakıldığında, aslî tabiatın yekpare birliği bir zehirdir ve yanılsatıcı bir ayrılık teşkil eden her şeyi öldürür; ama aslında hayattır, ruhun ölümsüz özünü yozlaştıran ben-merkezli yanılsama cüzzamını tedavi eder. Kral'ın tahtı ruhun merkezidir; orayı oranın sakini olan Tanrı işgal eder. Aslî tabiat kaos, gazap ya da zulmet kutbunun oluşturduğu ateşten kaçar (yani onunla özdeşleşmez), ancak ters yansımayla bu ateş yine ondan kaynaklanır. Zuhûrdan evvel tüm suretlerin bütüncül potansiyelini teşkil eden mula-prakriti anlamında sudur o, ve bu yüzden elleri ıslatmaz; ekilen bir topraktır o, yani şekli ihtimalleri üreten cevher (hiranyagarbha, Jiva-ghana) ve tohumdur; Ruh (nefes) olarak tasavvur edildiğinde havadır ve "Tekvin; 1:2"de belirtildiği gibi, suyla yaşar (yani zuhur eder).

[8] "Nil nisi parvulis."

[9] Âsur dilindeki Maya kelimesi de göz önüne alınarak "sihir" ve "sanat" kelimelerinin ortak bir kökene dayandığı söylenebilir, özellikle de Maya'nın "sanat" (sophia) olması yönüyle (Krş. Guenon; Hermes, *Le Voile d'Isis*, 1932)... Maya-Devi (Buda'nın Anası), Maia (Hermes'in Anası) ve Mayıs ayıyla bağlantılı Maria kelimeleri arasındaki benzerlikler temel açıdan zuhurun maddî, dişil veya "şaktik" kutbuna işaret eder.

[10] Krş. Sir John Woodroffe: "The Indian Magna Matter", *Indian Art and Letters*, c.2, sy. 2, 1926, s. 85).

[11] Fakat bu öylesinelik, gerçekliğin farklı seviyelerinin birbirine karıştırılması için bir bahâne teşkil etmemelidir. "Sezgi'nin (intellect) işlevi bunun tam tersidir; yani "içeriden" birleştirirken "dışarıdan" ayırır, metafiziksel sentez fiziksel bir mertebe değildir." (Schuon; "A propes de la Doctirine de L'illusion", Sentiers de Gnose, s. 69)... Tabi ki burada "yanılsama"nın ifade ettiği şey, en ulvî mânâda "evrensel rüyanın bir parçası olan bireysel ya da ilham kaynaklı bir rüya"dır (Titus Burckhardt; "Hikmetü'n-Nûriye Tercümesine Bir Not", *Etudes Traditionelles*, 1951, s.20) Burada "oyun" kelimesi Tanrı'nın düzenlediği "lila"ya (ilâhî oyun) değil, kulluğunun bilincinde olmayanların yaşadıkları basit ve anlamsız hayata işaret ediyor. Bu parodinin kurbanları "büyük bir mahvoluşa" sürüklenirler (*Brihad- Aranyaka Upanişad*; IV, IV, 10,14)

[12] Zuhurun içini dolduran Prakriti'nin (maddî âlemin aslî cevherlerinin) üç farklı eğilimi: sattva (yükselme, aydınlık); rajas (genişleme, şevk); tamas (alçalma, karanlık).

[13] Krş. Heinrich Zimmer, *Myths and Symbols in Indian Art and Civilization*, New York, 1946, s. 194: "Dünya hayatı, Vişnu'nun gördüğü rüyanın maddî hâle dönüşmüş şeklidir."

Mitolojide Tanrıça Kali, kendisinin Vişnu'nun hareketsiz (uyuyan) bir suretine bürünmüş hâlde dans ettiğini fark edince utancından dilini çıkarmıştır. Aynı şekilde, Rudra'nın vasfına bürünmüş olan Vişnu da evreni yutup yok edecek noktaya gelmiştir bu hâliyle. Yukarıdaki Mezmur'da ortaya konan tutum da bunu hatırlatıyor.

[14] "Tanrıça Kali'nin üzerindeki tek elbise, ölülerin ellerinden yapılmış bir kemerdir." (W. J. Wilkins, *Hindu Mythology*, Calcutta, 2. Baskı, tar. yok, s. 309)

[15] "Asla memnuniyet vermeyen sonu gelmez bir «süreç», insanların çaresiz bir düşkünlüğe maruz kalmasını ifade eder." (Coomaraswamy; Am I

My Brother's Keeper?, s. 2-3)...

[16] Varoluşun her bir formunda potansiyel hâlde bulunan aslî tekâmüle ilişkin bu öğreti, evrimcilerin mutasyonlar vasıtasıyla formlarda süregelen maddî evrimleşme yeteneğine dair ütopik görüşleriyle karıştırılmamalıdır.

[17] Hezikiaizm: Tevrat'ta geçen ve Peygamber Hezekiel'in gördüğü bir rüya çerçevesinde oluşturulmuş olan bir öğreti. (ç.n.)

[18] Aziz Augustinus.

[19] Bu öğretinin bir benzeri Hinduizm'de Sat-Chit-Ananda (Varlık-Bilgi-Saadet) şeklinde yeralır

[20] Diğer yarısı ise sabırdır.

[21] Birden çok doğum bahisleri, meselâ Arjuna'daki gibi varlığın birden çok varoluş hâline tahavvülü anlamında "yatay" ya da "tarihî" olarak da "Rabb'den gayrı göçücü (mütehavvil) yoktur" (Sankarâcharya) anlamında "dikey" ya da "aslî" olarak da ele alınabilir, tatbik edilebilir. Krişna yukarıdaki alıntıda her yerde hâzır olan âlim-i mutlak kendi olarak der ki: "Ordaki Zât olarak Ehad ve buradaki çocuklarında iken çok" (Satapatha Brahmana). Bunların hiçbirinde İlâhî Tabiat'ın ehadiyetinde bir kat'ı silsile ima ettiği için metafizik olarak gayr-ı kâbil-i telif olan "reenkarnasyon" yani "münferit bir varlığın belirli bir vâroluş hâlini tekrarlayabileceği" inancı mevzubahis değildir (bkz. Guenon, *Ruhçu Yanılgı*; Coomaraswamy, Tek ve Yalnız Bir Göçücü). Kezâ Kur'ân'da "Diriltilecekleri güne kadar gerilerinde bir berzah vardır" denilmektedir. Yine Herakleitos şöyle der: "Aynı nehre ayaklarını iki defa sokamazsın."

[22] Buda'nın şeref unvanlarından birisi.

[23] Bütün ferdî ruhların kaynağı; evrensel ruh.

[24] Vedanta'da maddeyi oluşturan enerjinin üç farklı biçimi ya da niteliği.

[25] İbrânî "Yaratılış" kitabı.

[26] Isaiah; LXIV, 4.

[27] Bu hadis Kur'ân'ın yorumlara açık olduğunu bildirir. Arapça *Ahruf* hem 'harfler' (burada söylemin bilindik yedi farklı biçimine işaret eder) hem de 'sınır' (duyuların çakışma durumuna işaret eder) anlamındadır. Arapça, İbranca, Sanskritçe gibi kutsal diller hem yazıldığında hem konuşulduğunda daha yüksek gerçeklikler için yükseltici basamaklardır. Kendi harflerinin ve sayı numaralarının sembolik içerikleri (*gematria*), hatta şekilleri etimoloji biliminin ötesindedir. Yunanca ve Latince sonraki Avrupa dillerine düşünsel temelde yüksek zekâda ve mantıkta bir karakter katarlar.

[28] *Mesnevî*, VI, 742. (Gerçi sûfîye göre ölü olan aslında dünyadır.)

[29] *Lotus of the True Law*, çev. H. Kern, Oxford, Clarendon Press, 1884, s. 48.

[30] "Her saat ölsem de, her defasında daha güzel bir hayata kavuşuyorum." (Angelus Silesius, *Cherubim*, I, 30).

[31] Reenkarnasyoncu hipotezi otomatikman geçersiz kılan bir söz